

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

INTEGROVANÁ STRATEGIE

komunitně vedeného místního rozvoje MAS ORLICKO

Socio-ekonomická analýza

Aktualizace socio-ekonomické analýzy
pro období 2021 - 2027

Základní informace:

Název dokumentu	Socio-ekonomická analýza území MAS ORLICKO, z.s.
Popis dokumentu:	Socio-ekonomická analýza území slouží jako podkladový dokument pro aktualizaci Strategie CLLD MAS ORLICKO, z.s. pro programové období 2021 – 2027.
Návazné dokumenty:	Analýza problémů a potřeb Koncepční část strategie CLLD MAS ORLICKO pro programové období 2021 – 2027 Programové rámce MAS pro období 2021 - 2027
Doba realizace strategie	2021 - 2027
Řešené území:	Řešeným územím je území působnosti MAS ORLICKO, z.s., tj. následující města, obce a městysy: Brandýs nad Orlicí, Bystřec, Čenkovice, Červená Voda, Česká Rybná, Česká Třebová, České Libchavy, České Petrovice, Dlouhá Třebová, Dlouhoňovice, Dolní Dobrouč, Dolní Čermná, Dolní Morava, Hejnice, Helvíkovice, Hnátnice, Horní Čermná, Horní Heřmanice, Horní Třešňovec, Hrádek, Jablonné nad Orlicí, Jamné nad Orlicí, Jehnědí, Kameničná, Klášterec nad Orlicí, Králíky, Kunvald, Letohrad, Libchavy, Lichkov, Líšnice, Lukavice, Mistrovice, Mladkov, Nekoř, Orličky, Pastviny, Petrovice, Písečná, Přívrat, Rybník, Řetová, Řetůvka, Semanín, Sobkovice, Sopotnice, Studené, Sudislav nad Orlicí, Šedivec, Třebovice, Ústí nad Orlicí, Verměřovice, Voděrady, Výprachtice, Těchonín, Záchlumí, Žamberk, Žampach Počet obyvatel k 31. 12. 2019 – 85 609
Nositel strategie:	MAS ORLICKO, z.s.
Hlavní zpracovatel strategie:	MAS ORLICKO, z.s.
Rok zpracování:	2020 - 2021
Projednání (schválení) strategie:	Veřejné připomínkové řízení: xxxxxxxxxx Projednáno valnou hromadou MAS ORLICKO, z.s. dne: xxxxxx.

Obsah

Obsah.....	3
2.1. Analýza území.....	4
2.1.1. Sídlní struktura	5
2.1.2. Obyvatelstvo.....	7
2.1.3. Technická infrastruktura	22
2.1.4. Doprava	28
2.1.5. Vybavenost a vzhled obcí v území.....	34
2.1.6. Geografie území a životní prostředí	47
2.1.7. Život v obcích.....	59
2.1.8. Hospodářské aspekty území.....	99
2.1.9. Vzdělávání a péče o děti na území MAS ORLICKO.....	131
2.1.10. Řízení obcí, informovanost a spolupráce	132
2.1.11. Bezpečnost	142
Příprava a projednání Analytické části Strategie:.....	146

2.1. Analýza území

V RÁMCI TÉTO KAPITOLY JE PROVEDENA ANALÝZA ÚZEMÍ. ANALÝZA JE ZPRACOVÁNA V ČLENĚNÍ DLE DÍLČÍCH OBLASTÍ ŽIVOTA REGIONU (SÍDELNÍ STRUKTURA, OBYVATELSTVO, ŽIVOT V OBCÍCH, VYBAVENOST, VZDĚLÁVÁNÍ, ATD.) A PRO KAŽDOU DÍLČÍ OBLAST JE V PŘÍSLUŠNÉ KAPITOLE PROVEDENA **SOCIO-EKONOMICKÁ ANALÝZA** (ZALOŽENÁ NA DATECH), **ANALÝZA POTŘEB ZALOŽENÁ NA JEDNÁNÍ S AKTÉRY V ÚZEMÍ** A **ANALÝZA TRENDŮ**. KAŽDÁ KAPITOLA JE ZPRACOVÁNA JAKO **PROBLÉMOVÁ**, SE ZAMĚŘENÍM NA **SYNTÉZU ZÍSKANÝCH DAT** (VSTUPŮ).

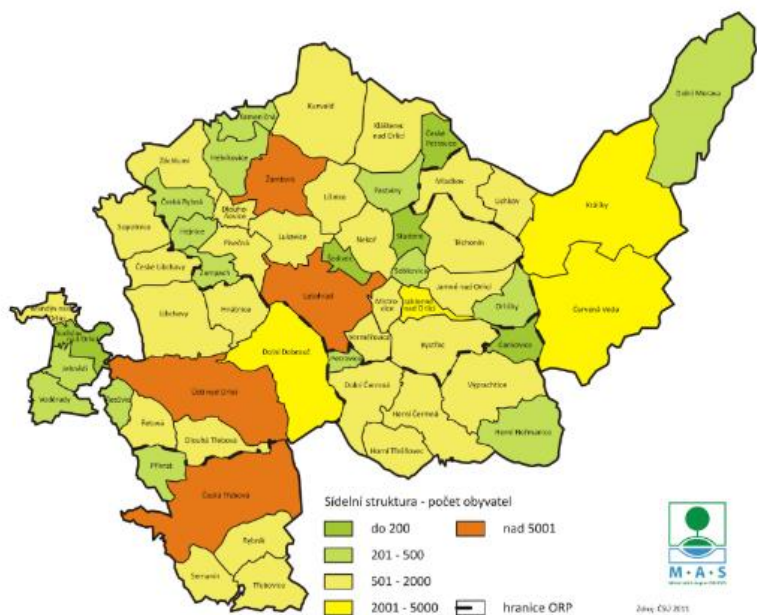
V ZÁVĚRU KAŽDÉ DÍLČÍ KAPITOLY JE PAK ZPRACOVÁNA **DÍLČÍ SWOT ANALÝZA** (PRO ANALYZOVANOU OBLAST) A DEFINICE VHODNÝCH **PROBLÉMOVÝCH OKRUHŮ** (TÉMAT, POTŘEB) K ŘEŠENÍ V RÁMCI STRATEGIE.

DÍLČÍ SWOT ANALÝZY (JEDNOTLIVÝCH ANALYZOVANÝCH OBLASTÍ) JSOU NÁSLEDNĚ ZPRACOVÁNY DO INTEGROVANÝCH SWOT ANALÝZ (KAP. 3).

DEFINOVANÉ PROBLÉMOVÉ OKRUHY NÁSLEDNĚ INDIKUJÍ **PODPOROVANÉ OPERACE A KLÍČOVÉ PROJEKTY STRATEGIE**.

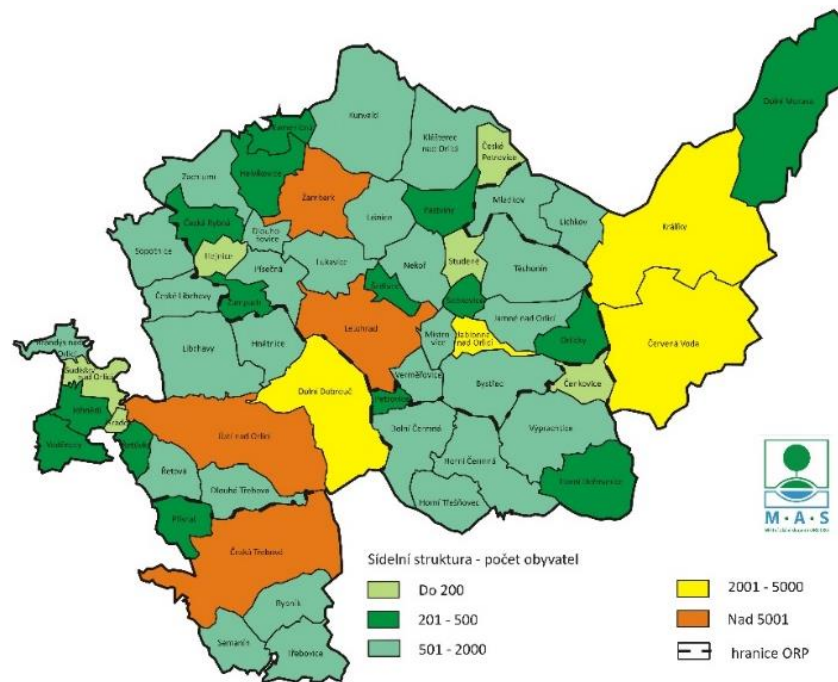
2.1.1. Sídelní struktura

Obrázek 2.1.1-1 Sídelní struktura v území MAS ORLICKO (2014)

Zdroj: ČSÚ, 2014, vlastní zpracování

Obrázek 2.1.1-2 Sídelní struktura v území MAS ORLICKO (2019)

Zdroj: ČSÚ, 2019, vlastní zpracování

V rámci sídelní struktury v území MAS ORLICKO mohou být identifikovány následující aspekty:

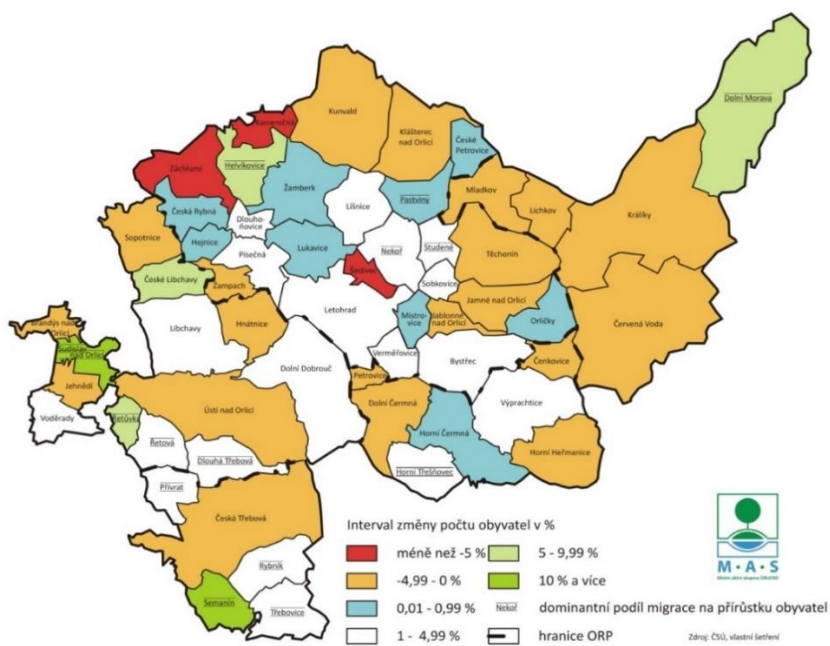
- V území jsou s **nejvyšší četností zastoupeny obce v kategorii 501 – 2 000** obyvatel (50 % obcí v území). Tato hodnota je v zásadě totožná ve všech ORP území MAS ORLICKO
- Druhou nejpočetnější skupinou jsou obce do 500 obyvatel (kategorie 201-500 obyvatel činí 26 % obcí v území, obce do 500 obyvatel celkem 36 %). Nejvyšší podíl obcí s počtem obyvatel do 500 má ORP Žamberk (celkem 41 %) a obce v ORP Lanškroun (43 % obcí) – zde je však hodnota zkreslena posouzením obcí pouze v územní působnosti MAS ORLICKO a ve skutečnosti je podíl nižší.
- Obce do 200 obyvatel představují **pouze 10 %** obcí v územní působnosti MAS ORLICKO (6 obcí) a jsou lokalizovány nerovnoměrně v celém jejím území
- V území se nachází 4 větší města v kategorii nad 5 000 obyvatel (3 vykonávají funkci obce s rozšířenou působností – Česká Třebová, Ústí nad Orlicí, Žamberk a 1 obec s pověřeným obecním úřadem – Letohrad) a 2 města v kategorii pod 5 000 obyvatel (Králíky – obec s rozšířenou působností a Jablonné nad Orlicí – obec s pověřeným obecním úřadem)
- V druhé nejpočetnější skupině se kromě výše zmíněných měst nachází ještě 2 obce, které vykonávají přenesenou působnost v rozsahu pověřeného obecního úřadu (Obec Červená Voda a Obec Dolní Dobrouč).

Z pohledu struktury nedošlo v době mezi obdobími 2011–2019 ke změně.

2.1.2. Obyvatelstvo

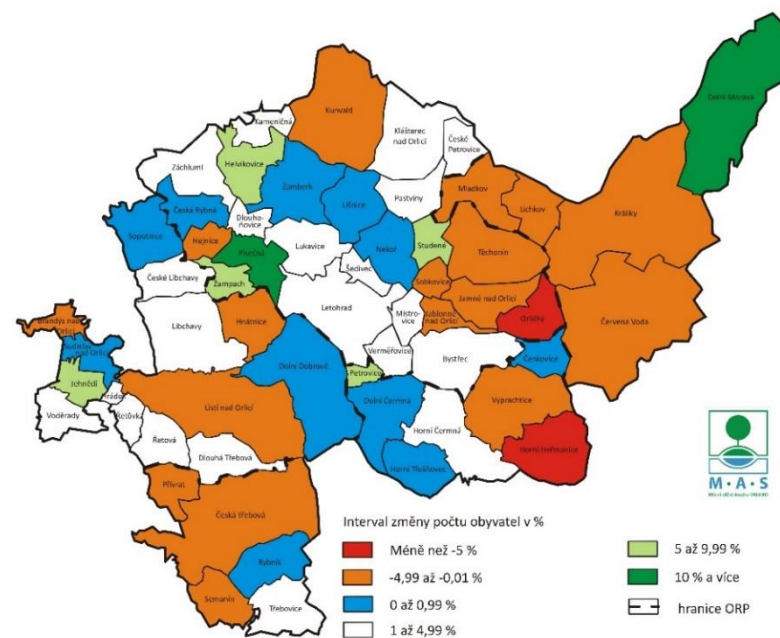
Základní přehled o obyvatelstvu v území

Obrázek 2.1.2-1 Vývoj počtu obyvatelstva v rámci sídla (v letech 2008 - 2012)

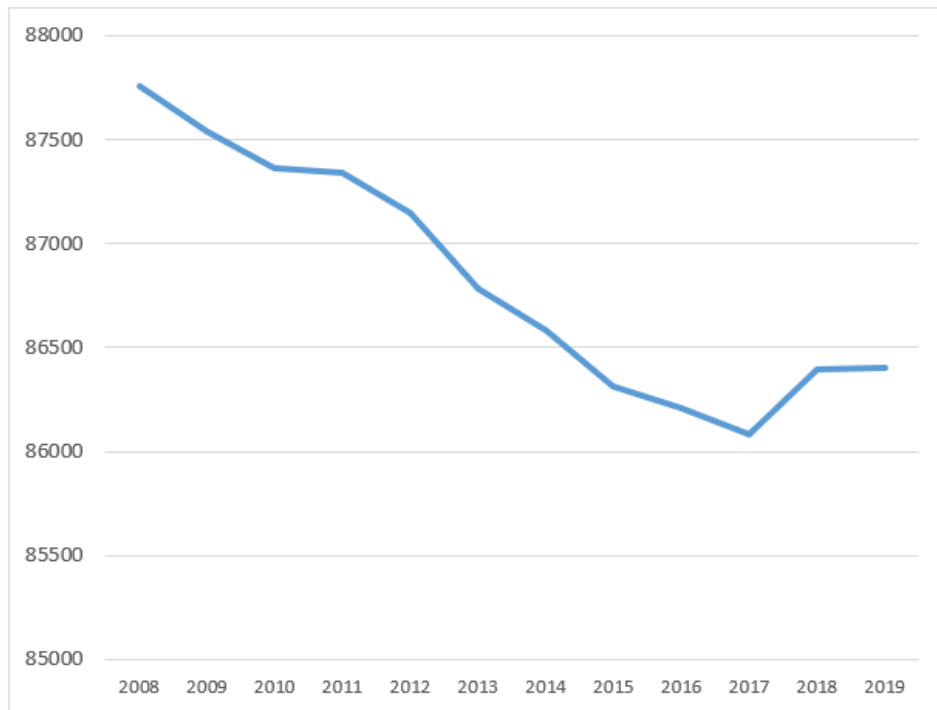
Zdroj: ČSÚ, 2012

Obrázek 2.1.2-2 Vývoj počtu obyvatelstva v rámci sídla (v letech 2014 – 2019)

Zdroj: ČSÚ, 2019

Obrázek 2.1.2-3 Vývoj počtu obyvatel v území MAS v letech 2008–2019

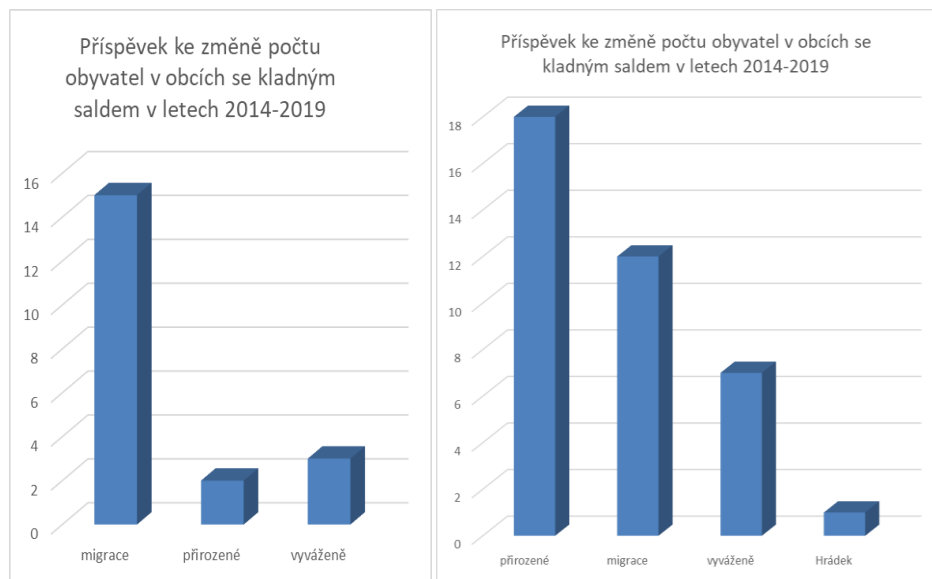
Zdroj: ČSÚ, 2019, vlastní zpracování

Celkově počet obyvatel v území MAS ORLICKO dlouhodobě mírně klesá. V porovnání s rokem 2008 klesl počet obyvatel v území o 1,5 %.

Změna počtu obyvatel v území však není vyvážená a lze v ní sledovat následující trend:

- Úbytek obyvatel je zřejmý **ve všech obcích ORP Králíky** (s výjimkou obce Dolní Morava, kde naopak dochází již od roku 2008 k výraznému růstu v souvislosti s kladným migračním saldem v kontextu rozvoje CR v této obci) a v dopravně spádové oblasti ve směru od Jablonného nad Orlicí (Jablonné n. Orlicí, Jamné nad Orlicí, Těchonín, Čenkovice, Orličky) – a ve srovnání s rokem 2008 **nově také obec Výprachtice**.
- Nepříznivým trendem je také **záporná změna počtu obyvatel v ORP Česká Třebová**, kde byl v období let 2008-2012 zřejmý trend přesunu obyvatel z města Česká Třebová do okolních obcí. V meziročním srovnání let 2014 – 2019 zde však v důsledkům záporného migračního salda dochází k poklesu počtu obyvatel jak v České Třebové, tak v dvou dalších sídlech (z celkového počtu 5). Současně na rozdíl od města Ústí nad Orlicí, kde je záporná změna stavu počtu obyvatel dána přirozeným úbytkem, v České Třebové se jedná o migrační saldo.
- Celkem se **záporný vývoj počtu obyvatel** týká 16 obcí a 4 měst v území (34 % sídel).
- Naopak celá „**střední**“ část území MAS ORLICKO, zahrnující převážnou část ORP Žamberk, Ústí nad Orlicí a Lanškroun **vykazuje stabilní, nebo kladné saldo obyvatel**, na kterém se podílí jak přirozené, tak migrační saldo. U většiny obcí, které měli v období 2008-2012 mírně, či dokonce významně záporné saldo obyvatel došlo ke zvýšení počtu obyvatel. V severní části území zůstává ojedinělou obcí se záporným saldem obyvatel městyso Kunvald.

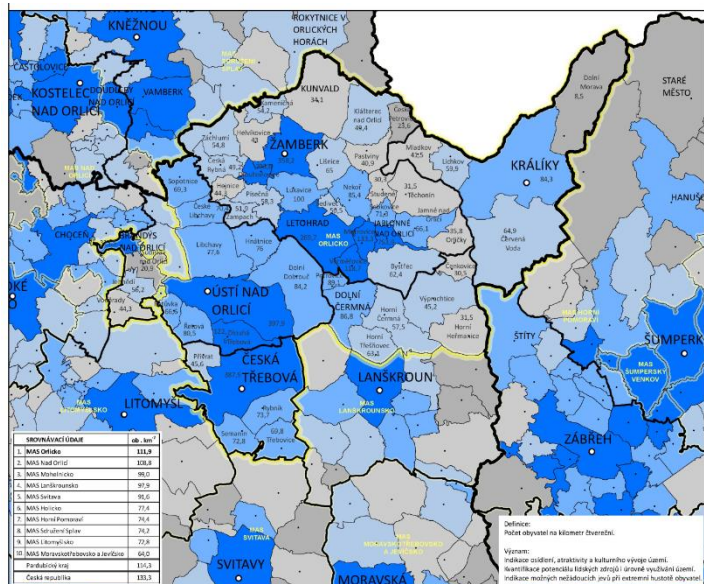
Obrázek 2.1.2-4 Příspěvek ke změně počtu obyvatel v obcích s kladným saldem v letech 2014–2019

Zdroj: ČSÚ – 2008, 2014–2019, vlastní zpracování

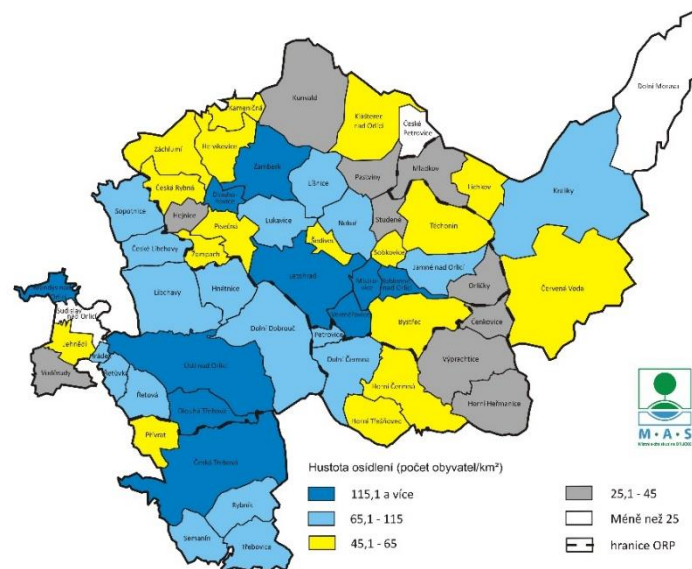
Zajištění dostupného bydlení /zasíťování parcel v obci považuje za svou prioritu, nebo kladnou stránku 43 % obcí. Současně cca 7 % obcí uvedlo, že zajištění parcel pro bydlení je pro ně velmi problematické vzhledem k absenci vhodných obecních pozemků pro výstavbu.

Obrázek 2.1.2-5 Hustota zalidnění v roce 2011

Zdroj: ČSÚ – MOS, 2012

Obrázek 2.1.2-6 Hustota zalidnění v roce 2019

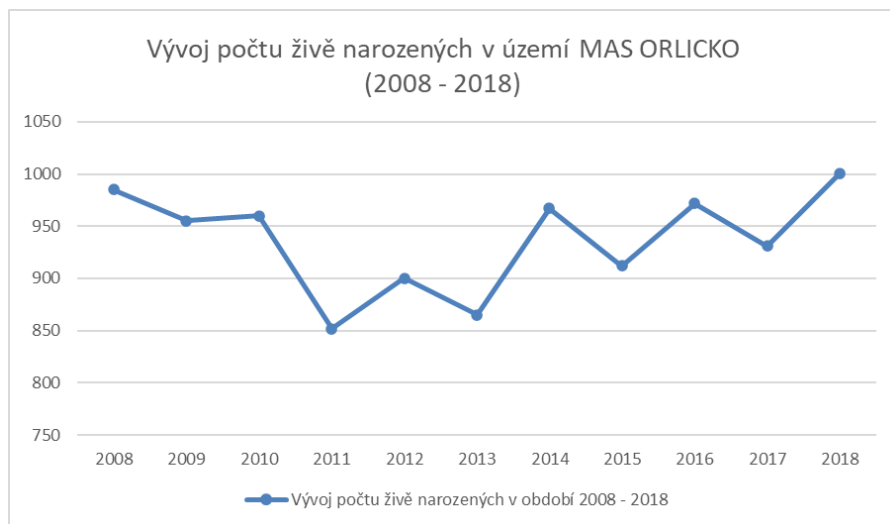

Zdroj: ČSÚ, 2019

Ukazatel hustoty zalidnění je v zásadě stabilní a v meziročním srovnání mezi roky 2011 a 2019 zde nedošlo k významné změně.

Hodnoty hustoty zalidnění se mírně mění v korelaci se změnou počtu obyvatel v sídlech, nedochází však k žádné významné změně.

Obrázek 2.1.2-7 Vývoj počtu živě narozených v území MAS ORLICKO

Zdroj: ČSÚ 2008–2018, vlastní šetření MAS

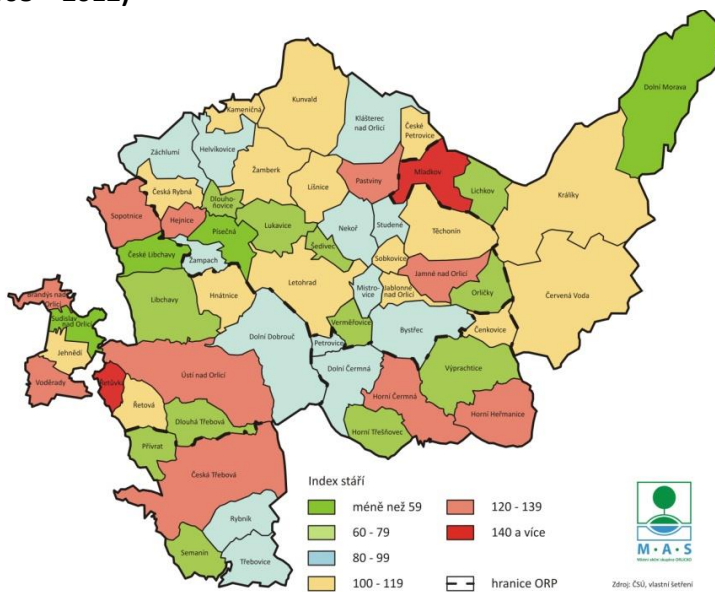
Porodnost v území:

Z hlediska porodnosti v území MAS ORLICKO v období 2008–2018 lze vysledovat stoupající trend, kdy po vysoké porodnosti v období 2008 až 2010 a poklesu v letech 2011–2013 v roce 2014 porodnost stoupla a s drobnými výkyvy se nyní drží vysokých hodnotách kolem 950 živě narozených s rekordní hodnotou přes tisíc živě narozených v roce 2018.

Uvedené skutečnosti korelují se zjištěnými skutečnostmi ohledně změny počtu obyvatel v sídlech v souvislosti s přirozeným saldem obyvatelstva.

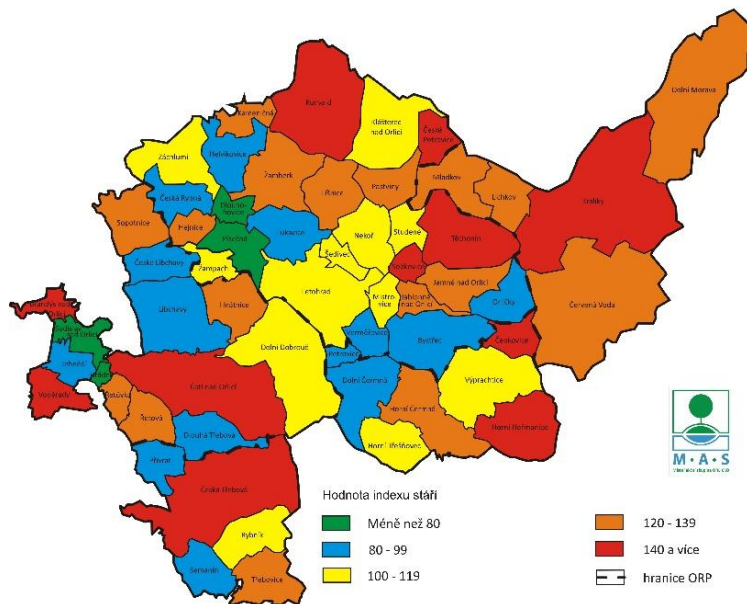
Věková struktura obyvatelstva

Obrázek 2.1.2-8 Věková struktura obyvatel dle indexu stáří (2008 – 2012)

Zdroj: ČSÚ, 2012, vlastní zpracování

Obrázek 2.1.2-9 Věková struktura obyvatel dle indexu stáří (2012 – 2018)

Zdroj: ČSÚ, 2019, vlastní zpracování

Tabulka 2.1.2-1 Index stáří v obcích

	2008	2012	2018
	43,3823529	87,79	46,1538
	55,1020408	47,18	57,377
	57,4074074	52	63,6872
	61,5384615	54	75
	62	57,14	85,8333
	63,1578947	62,04	86,8217
	64,2512077	63,57	87,5
	65,1685393	69,23	87,619
	65,8730159	69,23	88,4615
	66,6666667	71,57	90
	66,6666667	75	91,4414
	67,6767677	75,24	94,3218
	68,902439	75,25	94,6667
	70,1754386	76,76	95,7143
	75,1445087	77,97	96,4912
	76,056338	78,18	96,8326
	76,8	78,23	97,7528
	77	79,87	100
	78,5714286	82,76	100,9091
	79,661017	85,71	102,1583
	80,4123711	88,14	104,065
	80,6603774	89,9	105,4795
	82,8571429	90,32	105,7143
	83,3333333	90,91	105,8252
	83,3333333	91,36	107,7922
	84,8484849	95,83	111,3095
	86,1111111	97,63	114,2857
	86,1502347	98,97	116,0839
	86,7768595	99,3	119,7697
	87,9310345	100	120,5479
	88,75	102,33	121,2212
	90,1408451	103,17	121,6981
	91,3043478	104,76	122
	92,3076923	106,45	123,3767
	92,9824561	106,9	127,3979
	93,877551	108,12	128,0702
	94,0796555	108,51	128,3582
	94,239291	108,54	129,5302
	94,7712418	110,34	130,9735
	95,1434879	110,58	132,6531
	96,1303462	111,63	133,3333
	96,5442765	112	133,6283
	96,7741936	115,56	134,7826
	97,6744186	116,12	135,0993
	97,752809	118,82	137,1991
	98,7012987	120	138,4615
	101	120,2	141,5792
	107,692308	123,19	142,8571
	112,28832	127,75	144,0299
	113,461539	128,79	152,0325
	114,168675	133,57	157,0248
	115,384615	133,82	157,5
	115,686275	136,73	170,8333
	119,298246	138	171,875
	130,526316	142,62	181,1765
	153,424658	143,42	181,4607
	168,75	157,5	207,4074
Me.	86,7768595	99,3	119,769

Zdroj: ČSÚ, 2019, vlastní zpracování

V období 2008–2012 vzrostl **medián indexu stáří** v území z hodnoty 86,77 (obyvatel starších 65 let na 100 dětí ve věkové skupině do 15 let) na hodnotu 99,30. V období 2012 – 2018 pak růst pokračoval až do hodnoty 119,7697.

I v krátkém časovém období (odstup 6 let) tak můžeme sledovat **významné stárnutí populace v území MAS ORLICKO**. Zatímco v roce 2008 dosahoval index stáří hodnoty vyšší než 100 pouze u 20 % posuzovaných hodnot (obcí), v roce 2012 to bylo již **plných 50 % hodnot (obcí)** a k roku 2018 tyto hodnoty registruje **naprostá většina obcí**.

V území MAS ORLICKO tak můžeme sledovat celoevropský trend stárnutí populace.

Při posuzování jednotlivých dat můžeme konstatovat, že problematika stárnutí obyvatelstva se víceméně projevuje v korelaci s přírůstkem a úbytkem obyvatelstva.

76 % obcí s úbytkem obyvatel dosahuje indexu stáří obyvatel vyššího než 110, naopak celkem 43,75 % obcí s kladným přírůstkem obyvatel registruje index stáří obyvatelstva nižší než 100.

V návaznosti na již výše popsanou situaci je tak situace nejzřetelnější v ORP Králíky, kde se s vysokým indexem stáří potýkají všechny obce a město Králíky (nejnižších hodnot v ORP dosahuje Červená voda s indexem stáří lehce přes 120) a v ORP Žamberk, nacházející se v polském příhraničí nebo jeho dosahu (Kunvald, Kameničná, Jamné nad Orlicí, Těchonín, České Petrovice a Pastviny).

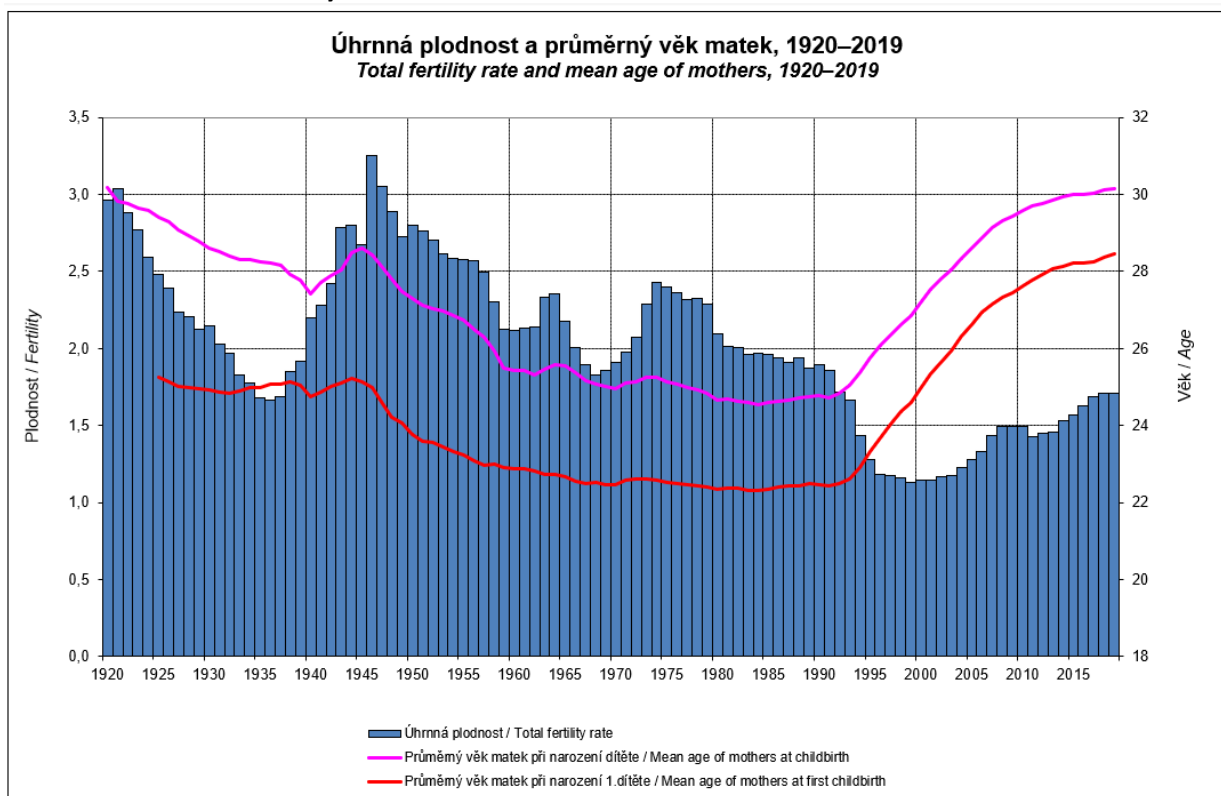
Tabulka 2.1.2-2 Index ekonomického zatížení

Roky	2012	2018
Počet obyvatel 0 - 14 let	13 252	13 670
Počet obyvatel 15 - 64 let	59 403	55 322
Počet obyvatel 65 + let	14 489	17 404
IEZ	46,69966	56,16934

Zdroj: ČSÚ, 2012 – 2018, vlastní výpočty

Současně můžeme konstatovat, že i index ekonomického zatížení je nepříznivě ovlivněn stárnutím populace. Zatímco v roce 2012 se pohybovala jeho hodnota kolem hodnot 46-47, dnes přesahuje hodnotu 56. Území tak z pohledu věkové skladby obyvatelstva začíná ztrácet potenciál ekonomického rozvoje (tzv. demografické okno).

Obrázek 2.1.2-10 Průměrný věk matek

Zdroj: ČSÚ, 2019

Délka života ve zdraví (Healthy Life Years)

Délka života ve zdraví (počet let, které jedinec prožije bez dlouhodobého omezení) a její podíl na celkové naději dožití ve věku 0 a 65 let.

Tabulka 2.1.2-3 Délka života ve zdraví

HLY - počet let		
Věk	muži	ženy
0	62,7	64,0
65	8,4	8,9
HLY - podíl na celkové naději dožití (v %)		
0	82,4	78,0
65	51,6	44,5

Zdroj: Eurostat, 2016

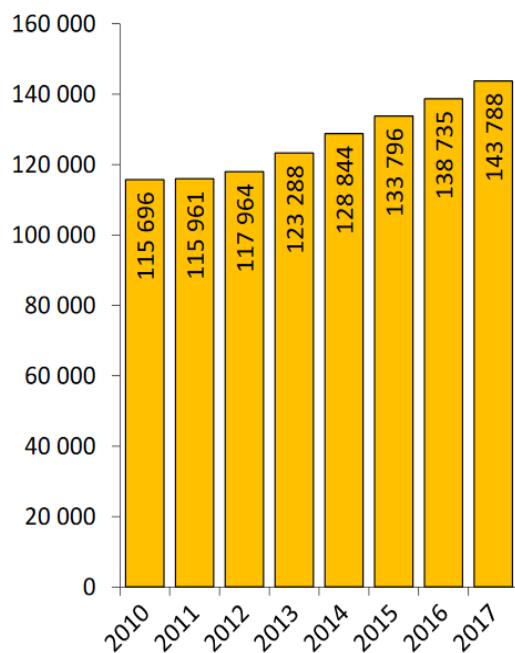
Podíl osob v domácí péči:

Obrázek 2.1.2-11 Podíl osob v domácí péči

Zdroj: NRHZS 2010–2017

Definice: Osoby s vykázaným výkonem 06311, 06313, 06315, 06317, 06318 nebo 06319 u odbornosti 925 = domácí péče.

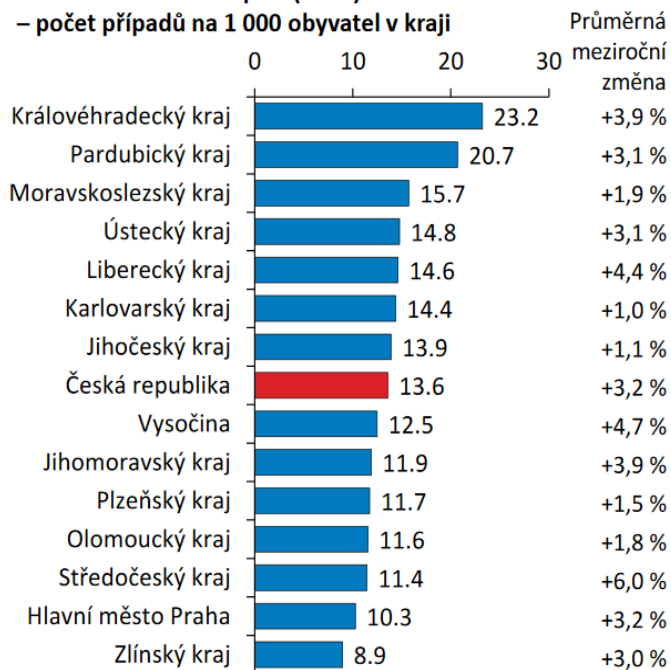
Celkový počet osob v domácí péči v ČR v letech 2010–2017:

Zdroj: NRHZS 2010-2017

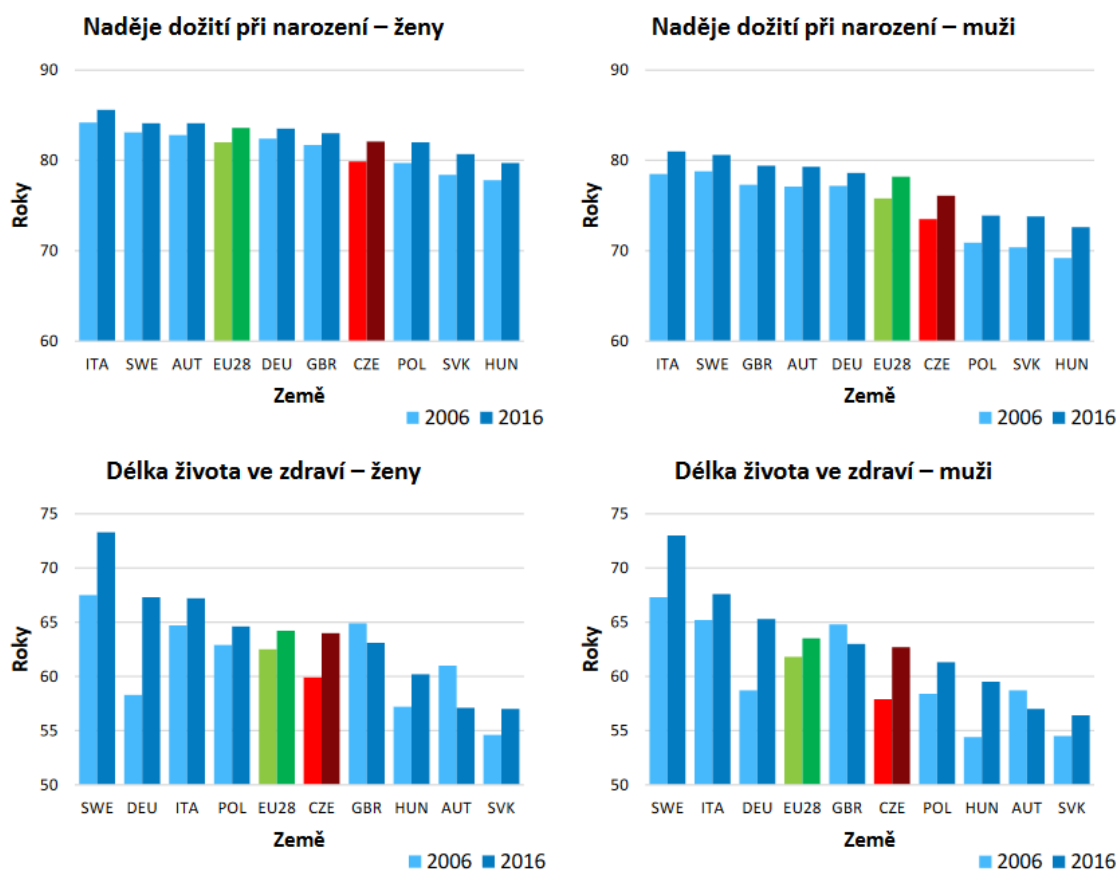
Počet osob v domácí péči (2017)

– počet případů na 1 000 obyvatel v kraji

Obrázek 2.1.2-12 Délka života ve zdraví a naděje dožití při narození

Zdroj: Eurostat Health Database (2019)

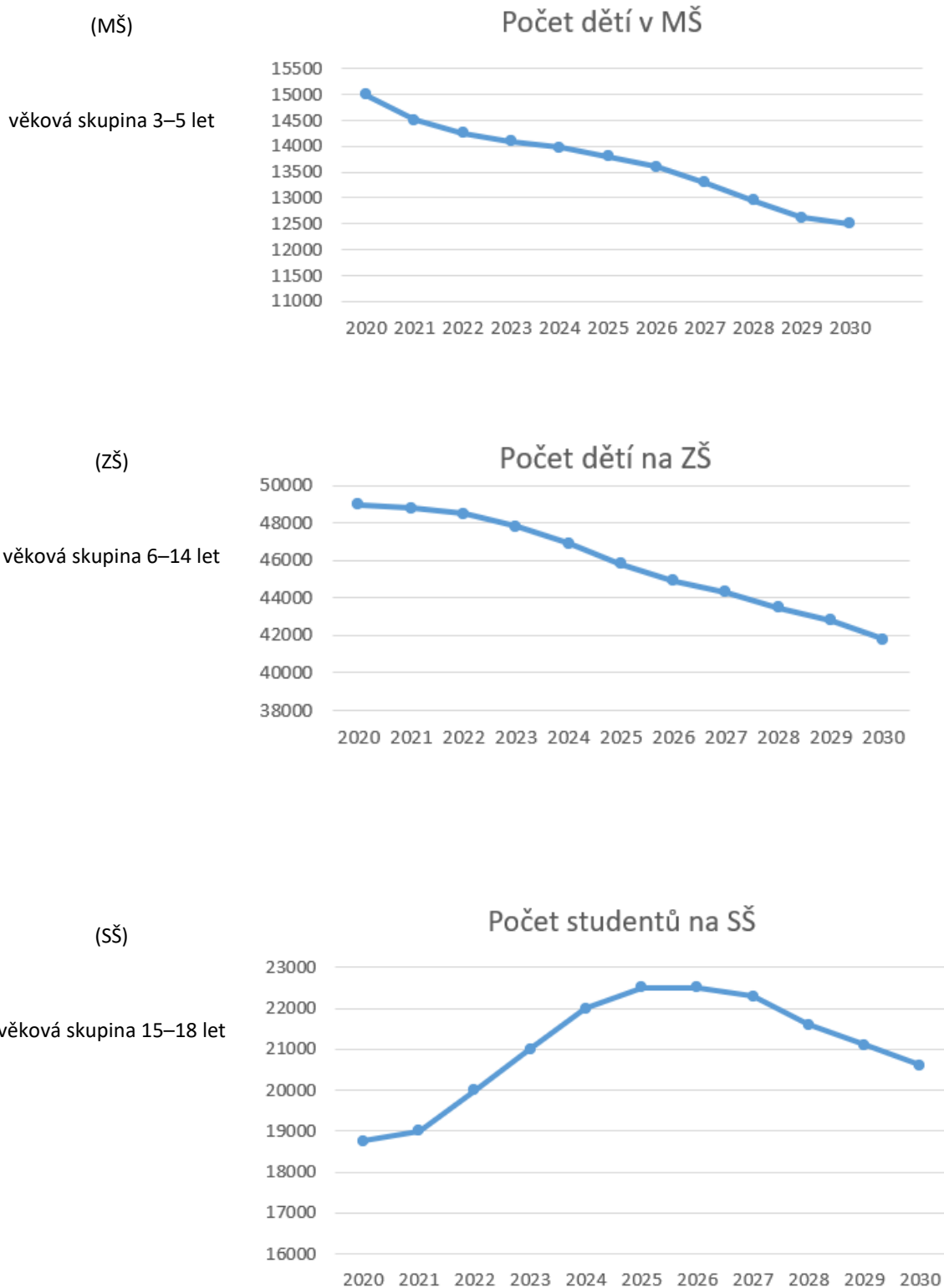

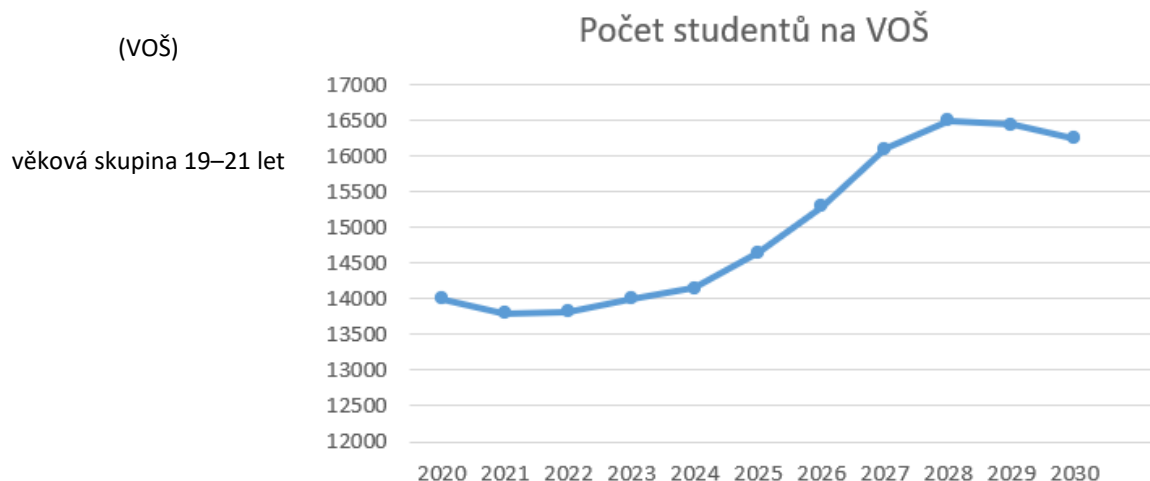
Zdroj: Eurostat Health Database, 2019

Ačkoliv průměrný věk dožití činí v ČR více než 80 let u žen a více než 75 let u mužů, průměrná doba **zdravého dožití** činí pouze 64 let u žen a 62 let u mužů. Zvyšuje se podíl osob, vyžadující dlouhodobou podporu a pomoc rodiny a domácí zdravotní péči.

V souvislosti se zvyšujícím se věkem matek tak roste podíl rodin, ve kterých dochází jak k péči o závislé děti, tak k péči o rodiče, kteří vyžadují pomoc rodiny (sendvičová generace).

Obrázek 2.1.2-13 Předpokládaný demografický vývoj počtu dětí, žáků a studentů

Zdroj: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji (2020-2030)

Vzdělanost obyvatelstva

Vzdělanost obyvatelstva byla hodnocena na základě posouzení **podílu obyvatel s nejvyšším dosaženým vzděláním na počet obyvatel starších 15 let.**

Na základě vyhodnocení dat z ČSÚ (získaných dle SLBD v roce 2011, novější data budou k dispozici až ze SLBD 2021) lze konstatovat následující: s

- **V území je velmi malý podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním.** Pouze město Ústí nad Orlicí vykazovalo podíl vysokoškolsky vzdělaných vyšší než 12,1 % (12,6 %), 6 obcí v územní působnosti podíl obyvatel vyšší než 10 % (Žamberk, Letohrad, Dlouhoňovice, Písečná, Dolní Čermná, Jablonné nad Orlicí). Všechny ostatní obce a města vykazaly **podíl nižší než 9 %.**
- Nejvyšší zastoupení mají v území **obyvatelé se středoškolským vzděláním**, kdy vyšší úroveň vzdělanosti (větší podíl středoškolsky vzdělaných) se nachází v západní části území (na západ od města Jablonné nad Orlicí) – tj. **ORP Ústí nad Orlicí, Česká Třebová a převážná část ORP Žamberk.**
- Obyvatelé se základním vzděláním jsou naopak **nejčteněji zastoupeni v ORP Králíky** a územně sousedících a pohraničních obcích (Klášteřec nad Orlicí, České Petrovice, Těchonín, Jamné nad Orlicí, Orličky, Čenkovice, Studené, Sobkovice).

Domácnosti v území MAS ORLICKO ohrožené chudobou:

V následující tabulce jsou zmapovány charakteristiky domácností v území Pardubického kraje, které jsou rozhodné pro posouzení ohrožení domácností chudobou.

Tabulka 2.1.2-5 Životní podmínky domácností v Pardubickém kraji (2013)

Počet domácností / osob celkem	203 424 / 507 721	
Název ukazatele	%	Absolutně
Příjmy domácností pod hodnotou 1,0 životního minima	2,6 %	5 289 domácností 13 200 osob
Počet domácností, pro které jsou náklady na bydlení velkou zátěží	35,3 %	71 808
Počet domácností, které splácely nebytové půjčky s velkou zátěží	5 %	10 171
Domácnosti, které vycházely s příjmem s velkými obtížemi	15,9 %	32 344
Domácnosti, které si nemohly dovolit:		
• ročně týdenní dovolenou mimo domov	48,5 %	98 660
• jíst obden maso	14,8 %	30 106
• dostatečně vytápět byt	4,3 %	8 747
• zaplatit neočekávaný výdaj 9 400 Kč	50,7 %	103 135

Zdroj: ČSÚ, životní podmínky domácností, 2013

Tabulka 2.1.2-4 Životní podmínky domácností v Pardubickém kraji (2019)

Počet domácností	203 322	
Název ukazatele	%	Absolutně
Počet domácností, pro které jsou náklady na bydlení velkou zátěží	25,3 %	51 440
Počet domácností, pro které je problém hradit náklady na teplo, plyn, vodu a elektřinu	0,8 %	1 627
Počet domácností, pro které je splácení nebytových půjček velkou zátěží	2,7 %	5 490
Počet domácností, které vycházely s příjmem s velkými obtížemi	8,2 %	16 672
<i>Domácnosti, které si nemohly dovolit:</i>		
• ročně týdenní dovolenou mimo domov	24,7 %	50 220
• jíst obden maso	5,2 %	10 573
• dostatečně vytápět byt	4,9 %	9 963
• zaplatit neočekávaný výdaj 11 200 Kč	27,4 %	55 710

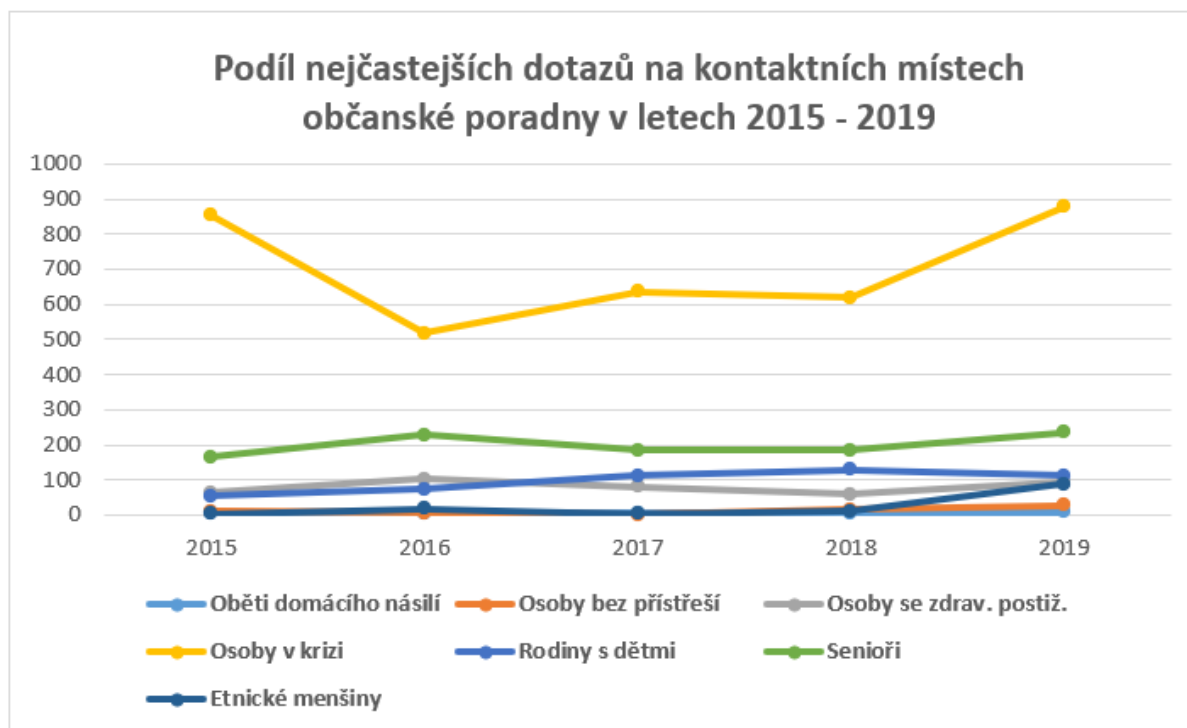
Zdroj: ČSÚ, životní podmínky domácností, 2019

Ze statistického hlediska klesla většina sledovaných ukazatelů (ve srovnání let 2013 – 2019) zaměřených na hodnocení životních podmínek v domácnostech Pardubického kraje a to až o polovinu.

Zatímco v roce 2013 bylo zjištěno, že zaplatit neočekávaný výdaj (tehdy byla výše stanovena na 9 400 Kč) nemůže zaplatit 50,7 % domácností, v roce 2019 klesla hodnota tohoto údaje (hodnota výdaje je již 11 200 Kč) na 27,4 % domácností.

Bližší šetření hlavních problémů obyvatel v území MAS ORLICKO, provedené na základě statistik občanských poraden v území prokázalo, že požadavky na kapacitu služeb občanské poradny dlouhodobě rostou. Poradna je v tomto území zřizována Oblastní charitou v Ústí nad Orlicí a je provozována v 6 městech, toho 4 se nacházejí na území MAS ORLICKO. Kromě hlavního provozu 2x týdně v Ústí nad Orlicí občanská poradna funguje jednou týdně v České Třebové, Králíkách a Letohradě, mimo území MAS ještě v Lanškrouně a Vysokém Mýtě.

Obrázek 2.1.2-14 Podíl nejčastějších dotazů na kontaktních místech občanské poradny v letech 2015 - 2019

Zdroj: Statistika občanské poradny Ústí nad Orlicí 2015–2019, vlastní šetření

Nejvýznamnější cílovou skupinou poradny jsou osoby v krizi, kde k **nejčastěji řešeným dotazům patří otázky spojené s řešením exekucí a dluhů**, poradna pomáhá díky akreditaci klientům do oddlužení. Po novele insolvenčního zákona vzrostl zájem o oddlužení ze strany klientů se starobním a invalidním důchodem, kteří jsou druhou nejčastěji zastoupenou CS v rámci poradny.

Rodiny s dětmi využívají služby OP nejčastěji v souvislosti s rozpadem manželství, stanovení výživného a péče o dítě. U osob se zdravotním postižením se jedná často o otázky kolem dluhů, méně často otázky k invalidnímu důchodu.

V roce 2019 začali služby poradny více využívat i klienti z etnických menšin (především Romové), což pravděpodobně souvisí s navázáním spolupráce s SKP-Centrem a jejím sociálním a komunitním pracovníkem v Ústí nad Orlicí. Dále službu ve větší míře využívají i osoby bez přístřeší – řeší dluhy, doklady, zdravotní péči, dávky.

Z pohledu kategorií uživatelů tvoří cca **57 % uživatelů poradny ženy**, přičemž jejich podíl se dlouhodobě snižuje, což znamená, že rovněž muži začínají ve větší míře služeb poradny využívat (v roce 2015 činil podíl uživatelů žen 67 %, v roce 2017 62 %).

V následujících letech je bohužel možné očekávat změnu tohoto zmapovaného trendu, a to v souvislosti s celosvětovou pandemií koronaviru SARS-COV-19.

Negativní dopady pandemie SARS-COV-19 dopadnou na všechny vrstvy společnosti i všechny úrovně hospodářského života.

Rozsah a míra aplikovaných opatření se tak dotýkají **jak firem a živnostníků** (omezení, či eliminace odbytu a s tím spojené pozastavení činnosti firem a hospodářský propad, či faktické existenční potíže živnostníků a podnikatelů) tak **životní situace občanů** - buď **překážka v práci z důvodu pozastavení činnosti** a nucená izolovatnost, nebo **téměř nucený přechod do výkonu práce HO se všemi aspekty, které přináší** (nutnost přizpůsobit se zcela odlišnému režimu práce a přizpůsobit domácnost výkonu práce, významný zásah do struktury soukromého a rodinného života – především v kontextu nutnosti sladění práce se zajištěním péče a vzdělání dětí)

Uvedené skutečnosti představují významnou zátěž každého občana s různou měrou jak **v rovině finanční** (dopad do rozpočtů rodin – jak z důvodu poklesu příjmů, tak z důvodu nárůstu životních nákladů, kdy s pobytem doma rostou náklady na energie, elektřinu, vodu, atd) **tak z důvodu psychického vypětí a vyčerpání**. K uvedeném okolnostem se tak přidává i **stres spojený s obavou dopadů pandemie SARS-COV-19 na celou společnost /každého občana/** - ať již přímo riziko zhoršení zdravotního stavu, nebo úmrtí v souvislosti s proděláním nemoci COV-19, nebo v důsledku rozsáhlého omezování péče v širokém spektru neurgentních oblastí péče o zdraví.

Z výstupů pracovní skupiny rady vlády pro duševní zdraví stoupl výskyt současných duševních onemocnění stoupl z cca 20 % na 30 %, došlo ke zvýšení rizika sebevražd na 3x, deprese se zvýšily 3x, úzkostné poruchy se zvýšily 2x. Dále došlo ke zvýšení frekvence tzv. binge drinking (pití velkého množství alkoholu při jedné příležitosti).

Z ohledem na tuto skutečnost je potřeba **predikovat potřebu posílení sítě služeb a aktivit, podporujících osoby, které se ocitnou ve složité životní situaci v souvislosti se ztrátou zaměstnání, zhoršením zdravotního či psychického stavu, v souvislosti s prodělaným traumatem, atd.**

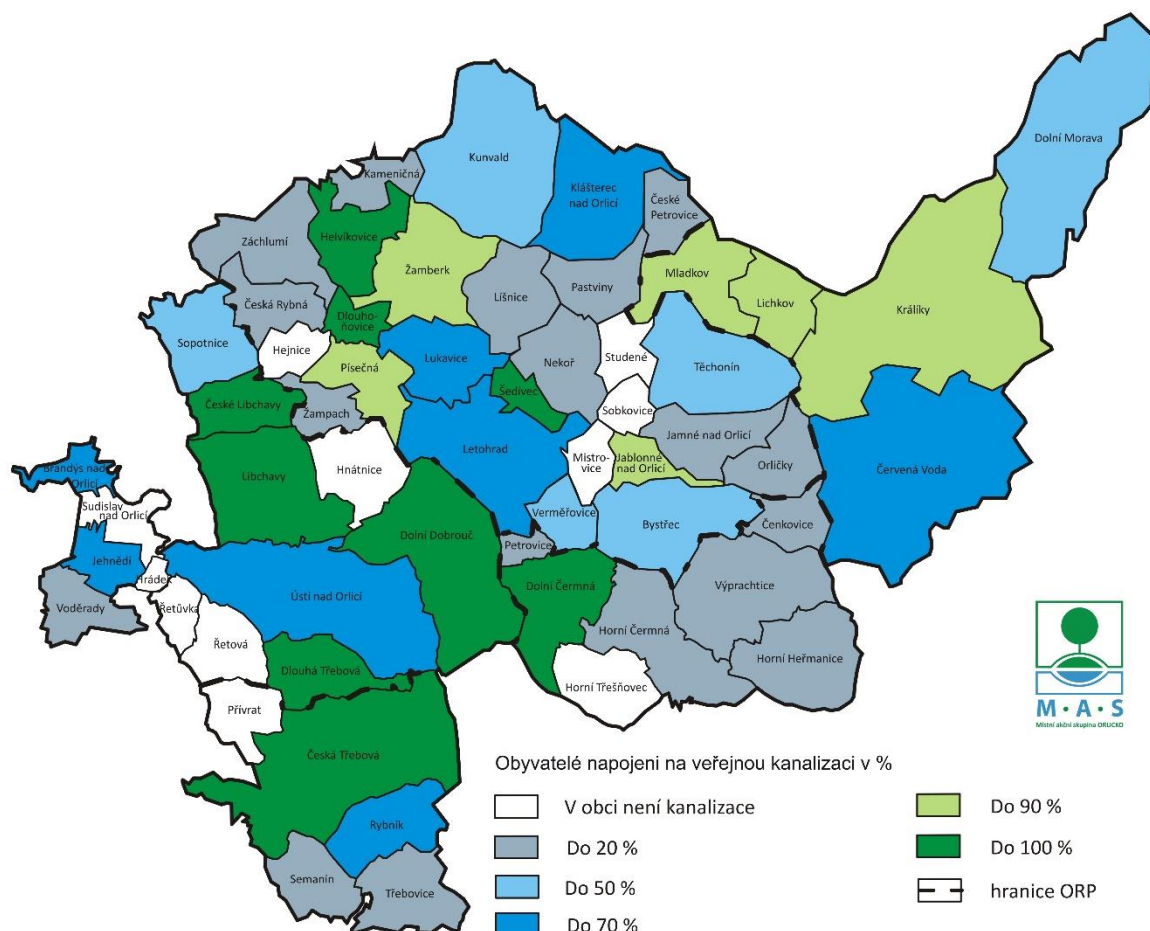
2.1.3. Technická infrastruktura

Kanalizace

Kanalizační síť je zřízena ve **47 obcích**. Významně se zde ale projevuje roztříštěnost celého sídelního systému (58 obcí a v nich 125 místních částí), kdy je **často odkanalizována pouze centrální část obce**, zatímco v okrajových částech obcí je kanalizace zavedena jen zřídka. Kanalizaci provozují obce i vodárenské společnosti (Vodovody a kanalizace Žamberk, veřejná obchodní společnost, Vodovody a kanalizace Jablonné nad Orlicí, a.s., svazek obcí Pod Bukovou horou, Služby města Králíky s.r.o., Tepvos, spol. s r.o.). Při terénním šetření MAS ORLICKO v roce 2020 **vedla více než 1/3 obcí potřebu rekonstrukce starých větví kanalizace či její dobudování v okrajových částech obce** jako jednu ze svých nejvýznamnějších investičních priorit do následujícího období. Rekonstrukce kanalizačních větví často probíhají současně s rekonstrukcemi místních komunikací v obcích. V souvislosti s nakládáním s odpadní vodou uvažují některé obce také o zavedení **malých domovních čističek**, na jejichž zřízení plánují občanům poskytnout finanční příspěvky.

Přístupy k výstavbě kanalizace a otázce řešení odpadních vod v neodkanalizovaných obcích jsou často zdrženlivé. Některé obce vylučují výstavbu kanalizace kvůli velké finanční zátěži. V oblastech bez kanalizace odtékají odpadní vody po individuálním předčištění v septicích do vod povrchových nebo jsou akumulovány v bezodtokových jímkách (vývoz na ČOV/pole/předem určená místa), anebo jsou bez předčištění nebo po předčištění vypouštěny do vod podzemních.

Obrázek 2.1.3-1 Podíl obyvatel v obydlených bytech napojených na kanalizaci

Zdroj: Dotazníkové a terénní šetření MAS ORLICKO, 2020

Vodovod

Vodovodní síť je ve většině obcí spravována společností Vodovody a kanalizace Jablonné nad Orlicí, a.s. Jediná obec bez vodovodního systému v území MAS ORLICKO je obec Orličky, občané se o zásobování pitnou vodou musí postarat sami většinou z domovních studní. V obcích Červená Voda, Čenkovice a Hrádek plánuje vedení obcí dostavbu vodovodních sítí i v okrajových částech obcí. V Lichkově, Líšnici a Českých Petrovicích je naplánováno rozšíření kapacity vodovodu (např. pomocí nových vrtů).

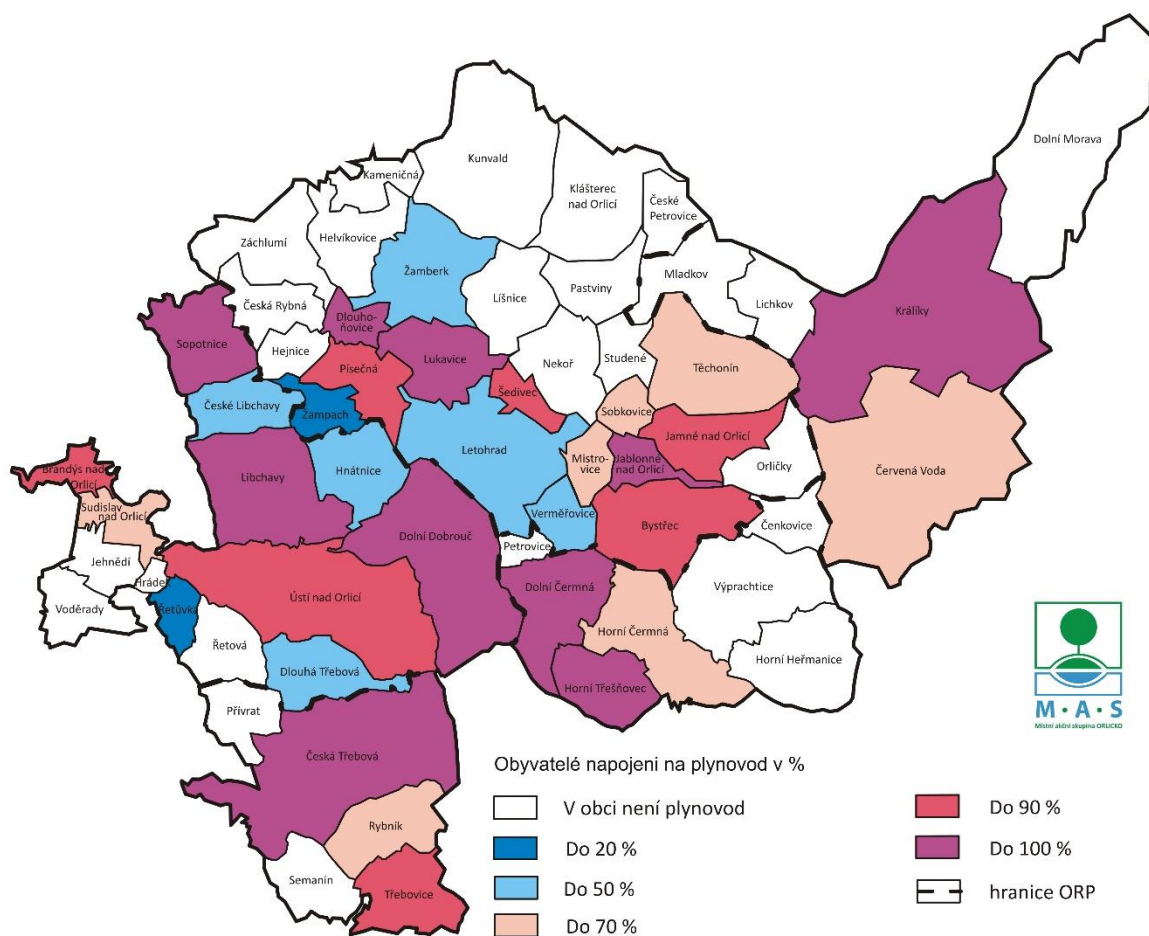
Některé obce **trpí mírným nedostatkem vody v letních měsících** (Hnátnice, Mladkov, Výprachtice, Bystřec, Vlčkovice (Mladkov) a Králíky – Červený Potok). Dále jsou v některých obcích drobné problémy s pitnou vodou zejména se zvýšeným výskytem koliformních bakterií, železa a hexazinonu.

Plynofikace

Většina plynovodů v území jsou středotlakové plynovody. Na ně jsou napojeny zejména města a městysy. V oblasti mimo města je napojení minimální – ve 28 obcích je napojeno na plynovod pouze do 20 % obyvatel, z nichž ve většině není zaveden plyn vůbec. Celkem 10 obcí zaznamenává velmi vysoký podíl obyvatel napojených na plynovod (přes 90 %), přičemž některé obce dosahují i 100% podílu.

I když je daná obec plynofikována, často není připojení obyvatel úplné. Příčinou jsou stoupající náklady za spotřebu plynu, více lidí proto přechází zpět na topení tuhými palivy.

Obrázek 2.1.3-2 Podíl obyvatel v obydlených bytech napojených na plynovod

Zdroj: Dotazníkové a terénní šetření MAS ORLICKO, 2020

Další infrastruktura

Systém **veřejného osvětlení** je v některých obcích území MAS ORLICKO v zastaralém stavu. Jako nevyhovující bylo veřejné osvětlení v současném stavu shledáno v obcích Bystřec, Dlouhoňovice, Helvíkovice, Kameničná, Líšnice, Mladkov, Orličky a Pastviny. Z dotazování starostů vyplývá, že více než 1/3 obcí v území MAS ORLICKO řadí modernizaci nebo dobudování veřejného osvětlení mezi nejvýznamnější investiční priority v následujícím období. K modernizaci této infrastruktury dochází často průběžně po etapách, mnohokrát spolu s opravami místních komunikací. Obce postupně přecházejí na úspornější systémy svítidel a přidávají světelné body. V polovině obcí označili starostové systém veřejného osvětlení vyhovující/po modernizaci.

Místní rozhlas je zaveden ve 48 obcích, avšak část z nich (především města) již tuto technologii nevyužívá. Mnoho obcí disponuje bezdrátovou technologií místního rozhlasu. V některých obcích byl stav místního rozhlasu označen jako nevyhovující. Potřeba jeho obnovy se různí, neboť většina **obcí přechází na nové (efektivnější) systémy informování občanů**, mezi které patří web, SMS zprávy, email, sociální sítě, zpravodaje. Pro krizové informování občanů o hrozících nebezpečích slouží nejčastěji SMS.

Tabulka 2.1.3-1 Rekapitulace stavu další technické infrastruktury obcí

	Název obce	Obecní rozhlas	Pokrytí mobilních sítí	Měřič rychlosti
1	Brandýs nad Orlicí	ano	bez problémů	ne
2	Bystřec	ano	špatný signál, dobře pouze T-mobile	ano
3	Čenkovice	ne	bez problémů	ne
4	Červená Voda	ano	bez problémů	ano M
5	Česká Rybná	ano	bez problémů	ne
6	Česká Třebová	ano	bez problémů	ano M
7	České Libchavy	ano	bez problémů	ne
8	České Petrovice	ano	špatný signál, dobře pouze T-mobile	ne
9	Dlouhá Třebová	ano	bez problémů	ne
10	Dlouhoňovice	ano	bez problémů	ano
11	Dolní Čermná	ano	problém s pokrytím O2	ne
12	Dolní Dobrouč	ano	bez problémů	ano
13	Dolní Morava	ano M	drobná místa bez signálu	ano
14	Hejnice	ano M	horší signál, dobře pouze T-mobile	ne
15	Helvíkovice	ano	problém s pokrytím O2	ano M,V
16	Hnátnice	ano	horší signál	ano
17	Horní Čermná	ano	problém s pokrytím O2	ne, plán investice
18	Horní Heřmanice	ano M	T-mobile bez problémů, ostatní operátoři horší signál	ne
19	Horní Třešňovec	ano	T-mobile bez problémů, ostatní operátoři horší signál	ano
20	Hrádek	ano	špatný signál	ano
21	Jablonné nad Orlicí	ne	bez problémů	ano
22	Jamně nad Orlicí	ano	bez problémů	ne

23	Jehnědí	ano	bez problémů	ano
24	Kameničná	ne	Vodafone bez problémů, ostatní oper. horší signál	ne
25	Kláštorec nad Orlicí	ne	bez problémů	ano M
26	Králíky	ano M	bez problémů	ano
27	Kunvald	ano	drobná místa bez signálu	ano
28	Letohrad	ano	bez problémů	ano
29	Libchavy	ano	bez problémů	ano
30	Lichkov	ano	horší signál	ano
31	Líšnice	ne	bez problémů	ano
32	Lukavice	ano M	bez problémů	ano
33	Mistrovice	ano	Vodafone bez problémů, ostatní oper. horší signál	ne
34	Mladkov	ano M	drobná místa bez signálu	ano M
35	Nekoř	ano	drobná místa bez signálu	ano M
36	Orličky	ne	T-mobile bez problémů, ostatní operátoři horší signál	ne
37	Pastviny	ne	bez problémů	ano
38	Petrovice	ano	drobná místa bez signálu	ne
39	Písečná	ano	bez problémů	ano
40	Přívrat	ne	bez problémů	ne
41	Rybník	ano	bez problémů	ne
42	Řetová	ano	bez problémů	ne
43	Řetůvka	ano	špatný signál	ne
44	Semanín	ano M	bez problémů	ne
45	Sobkovice	ano	bez problémů	ne
46	Sopotnice	ano	bez problémů	ano M
47	Studené	ne	bez problémů	ne
48	Sudislav nad Orlicí	ano	špatný signál	ne
49	Šedivec	ano	drobná místa bez signálu	ne
50	Těchonín	ano	špatný signál	ne
51	Třebovice	ano	bez problémů	ano
52	Ústí nad Orlicí	ano	v okrajových částech slabší	ano
53	Verměřovice	ano	drobná místa bez signálu	ne
54	Voděradý	ano	špatný signál	ne
55	Výprachtice	ano	bez problémů	ne
56	Záchlumí	ano	v okrajových částech slabší	ne
57	Žamberk	ano	bez problémů	ne
58	Žampach	ano	bez problémů	ne, plán investice

Vysvětlivky

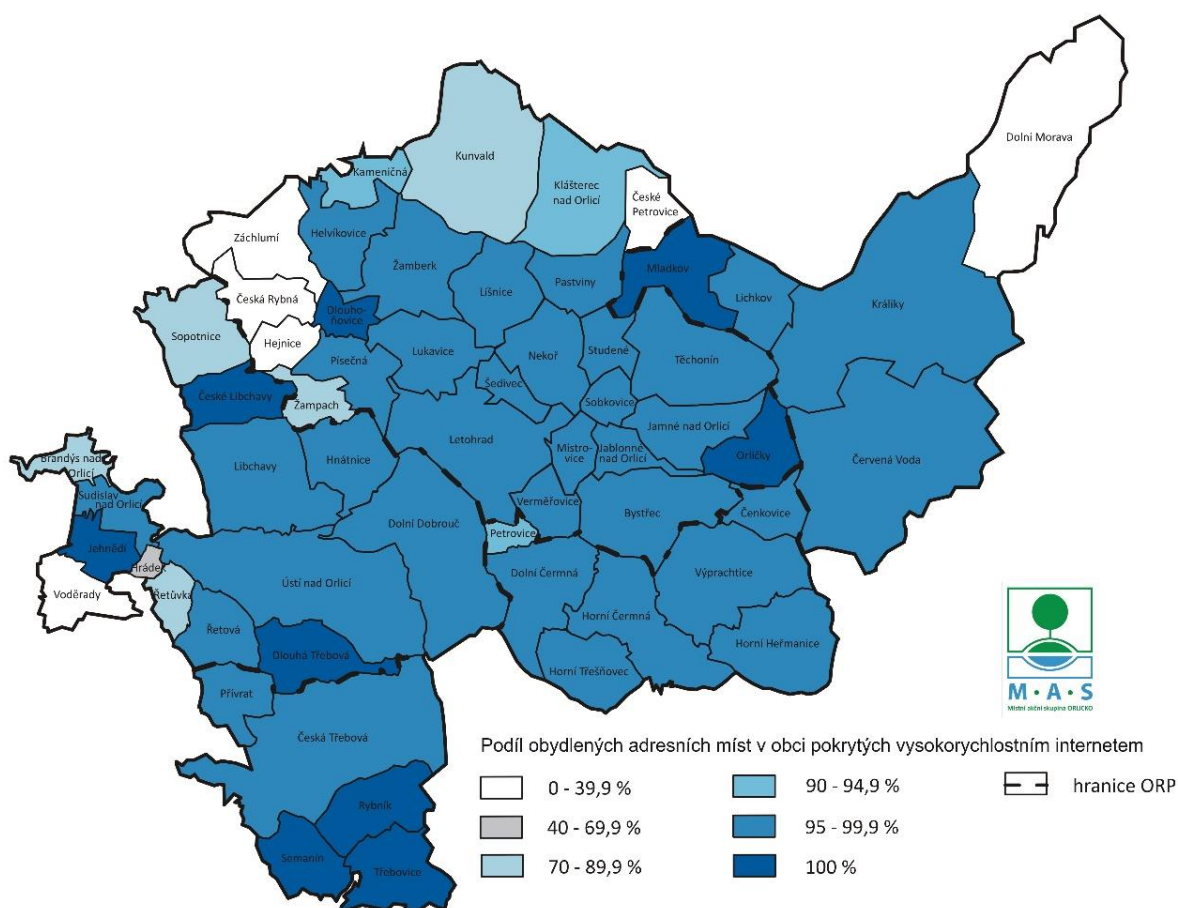
ano M ano - plán investice do modernizace (nové, rozšíření)
ano V ano - plán investice do vybavení
ano M, V ano - plán investice do modernizace (nové, rozšíření), ano - plán investice do vybavení

Zdroj: Dotazníkové šetření MAS ORLICKO, 2020

Stav plošného pokrytí službou vysokorychlostního připojení k internetu

Současný stav plošného pokrytí území České republiky službou vysokorychlostního připojení k internetu (rychlostí 30 Mbit/s a více) ukazuje, že i přes vysoký podíl uživatelů internetu v dospělé populaci¹ se ČR se dlouhodobě potýká s nedostatečným pokrytím některých částí území. V rámci MAS ORLICKO bylo identifikováno celkem 854 obydlených adresních míst (OBAM), které nejsou dostatečně pokryty NGA připojením k internetu (připojením s rychlostí alespoň 30 Mbit/s), což činí téměř 4 % z celkového počtu obydlených adresních míst v území. Tato nedostatečně pokrytá místa se nacházejí ve 49 obcích, pouze 9 obcí v území je tak plně ze 100 % pokryto službou vysokorychlostního připojení k internetu. Naopak 6 obcí (Dolní Morava, České Petrovice, Záchlumí, Česká Rybná, Hejnice, Voděradý) tvoří tzv. bílá místa, tj. oblasti, kde vysokorychlostní internet je zajištěn pro méně než 40 % adres. Většinou se jedná o ZSJ s nízkou hustotou osídlení, do kterých doposud nebylo vybudováno přípojné vedení z vyšší úrovně sítě s potřebnou kapacitou. O výstavbu sítě na těchto územích je ze strany privátních operátorů malý zájem, který je logicky způsoben vyšším nárokem na objem vkládaných investičních prostředků a nízkou mírou jejich návratnosti.

Obrázek 2.1.3-3 Podíl obydlených adresních míst pokrytých vysokorychlostním internetem v obcích v územní působnosti MAS ORLICKO

Zdroj: MPO, 2020

¹ Internet v české populaci ve věku 16 až 74 let užívalo 84 % osob, čímž ČR v roce 2018 mírně přesáhla průměr EU 28, který činí 83 %.

2.1.4. Doprava

Dopravní situace se v území MAS ORLICKO liší podle geografického rozdělení. Horské oblasti na severovýchodě území mají všeobecně horší dopravní dostupnost, ostatní části jsou v dobré dostupnosti, ale tím více jsou zatížené vyšším provozem a znečištěním. Častým problémem u autobusových a vlakových spojů je nepropracovaný časový harmonogram -> ne všude je návaznost na pracovní dobu a tím pádem na směnný provoz zaměstnanců anebo na vyučování studentů škol v souladu s odjezdy autobusů a vlaků.

Silniční doprava a doprava v klidu

Území MAS ORLICKO protínají tři **komunikace 1. třídy** – I/11, I/14, I/43 (ve vlastnictví ŘSD – tedy státu). Ty jsou doplněny osmi komunikacemi **2. třídy**. Komunikační systém doplňuje, kromě **silnic 3. třídy**, systém místních komunikací. Komunikace 2. a 3. třídy jsou ve vlastnictví Pardubického kraje, místní komunikace většinou ve vlastnictví obcí.

Územím MAS ORLICKO neprochází trasa žádné dálnice. Páteří silnici simuluje silnice I/11, která po napojení na I/43 propojuje od západu k východu celé území MAS ORLICKO a zajišťuje tak hlavní komunikační spojnici území Praha, Hradec Králové (D11) - území MAS ORLICKO – Šumperk – Bruntál – Opava - Ostrava. Takové propojení nadměrně zatěžuje okolí tranzitní dopravou. Silnice I/11 přímo prochází pěti obcemi a městy v území. Zde dochází ke zhoršení životního prostředí, snižuje se bezpečnost silničního provozu a komplikuje se doprava na místních silnicích. Dohromady je na území více než 1000 km místních komunikací různé kvality (zpevněných i nezpevněných).

Významným limitem v rozvoji ORP Králíky je **problematická dostupnost pro nákladní dopravu**. V obci Lichkov je problémem nízký podjezd pod železniční tratí na silnici II/312. A v zimních měsících, vzhledem k velmi obtížné sjízdnosti, silnice I/11 přes Suchý Vrch. Tato skutečnost brání rozvoji větších podniků, vzhledem k jejich potřebě větší kamionové dopravy.

Do budoucna jsou v území plánovány realizace projektů, které mohou ovlivnit celé území – výstavba obchvatů Žamberka a České Třebové; řešení dopravy v Jablonném nad Orlicí - odstranění úrovněového křížení s železnicí Letohrad – Lichkov; změna vedení silnice II/310 v prostoru Letohradu a její nové napojení na silnici II/360 souvisí s řešením nevyhovujícího stavu vedení silnic v centru města. S tím souvisí také potřeba detailnějšího **plánování a zpracování studií pro vymezení ploch a koridorů** pro takovéto projekty, pokud již nejsou územní rezervy pro tyto stavby zahrnuté v územních plánech obcí.

Do roku 2022 je plánováno dokončení **výstavby rychlostní silnice R35**. Při této realizaci se počítá **s napojením okolních částí území několika přivaděči**, specificky přivaděčem Vysoké Mýto/Ústí nad Orlicí – České Libchavy – Žamberk, a tím k napojení na dálniční síť ČR. Tím bude zajištěna dobrá dostupnost pro navazující oblasti území. Jedním z negativních jevů této realizace bude zvýšení intenzity tranzitní dopravy směrem do Polska. Se zvýšením intenzity dopravy je třeba dbát i na zvyšování bezpečnosti dopravy. Při realizaci se počítá s využitím evropských fondů.

V roce 2020 proběhlo dotazníkové šetření mezi všemi obcemi MAS ORLICKO, jehož částí byla i dopravní obslužnost a infrastruktura. Z detailních odpovědí starostů obcí vyplývá, že **opravy a budování místních komunikací** jsou a budou v budoucnu hlavní prioritou pro 14 obcí z celkového počtu 58 obcí MAS ORLICKO. Celkem pro 2/3 počtu obcí je to jedna z 5 hlavních priorit, které budou ve svých obcích řešit v příštích letech.

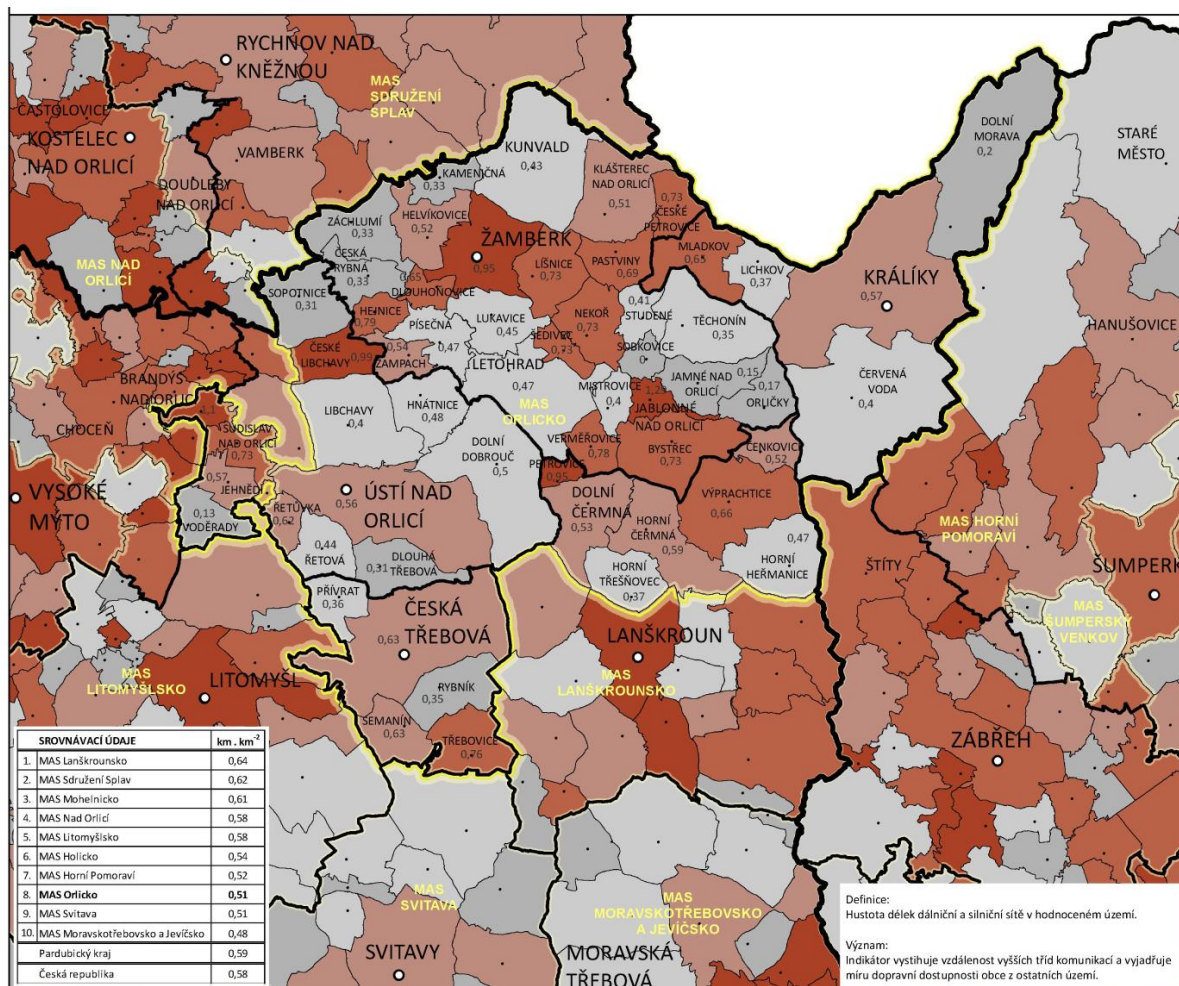
Chodníky se budují zejména ve větších obcích. **V 19 % obcí nejsou chodníky přítomny vůbec**. Celková délka chodníků je cca 275 km. Ze sběru odpovědí (všechny obce a města z území) z dotazníku týkajícího se dopravy vyplývá, že zajištění bezpečnosti dopravy je dostatečné ve 34 obcích (především základní rozsah - zejména zajištění pohybu dětí do škol) a ve 22 obcích je zajištění bezpečnosti dopravy

hodnoceno jako nedostatečné. Ze stejného dotazníku vyplývá i vůle a snaha řešit bezpečnost dopravy (obce plánují zejména chodníky, nové měřiče rychlosti, zvýšení bezpečnosti na přechodech, podchody, smíšené a samostatné stezky pro chodce a cyklisty, úseková měření rychlosti, zábradlí) nicméně záleží na finančních možnostech a aktuálních prioritách a potřebách té které obce. Zejména v menších obcích se potýkají s nedostatkem finančních prostředků na bezpečnostní a také na bezbariérové prvky v dopravě. Komplikací v začleňování dalších jízdních pruhů a rozsáhlejších bezpečnostních prvků je úzký dopravní prostor stávajících komunikací. Mimo bezpečnost je třeba věnovat také dostatečnou pozornost negativním vlivům dopravy v podobě zvýšené prašnosti a hlučnosti, zejména v bezprostředním okolí silnic I. a II. třídy. Řešením pro většinu postižených občanů by bylo urychlené vybudování obchvatů sídel v nejméně exponovaných lokalitách. Tato problematika je však závislá na investiční připravenosti a stanovení investičních priorit státem a krajem.

V uplynulém dotačním období 2014 – 2020 podpořila MAS ORLICKO z operačního programu IROP celkem 27 projektů zaměřených na bezpečnost dopravy a s tím související výstavbou chodníků. Celková hodnota příspěvků přesáhla 34 mil. Kč.

Do silniční dopravy můžeme počítat i nový světový trend – elektromobily a jejich dobíjecí stanice. I v území MAS ORLICKO je zřejmá poptávka po ekologických formách dopravy a jejího zapojení do každodenního života ve městech a obcích. Z dotazníku vyplývá, že se touto formou dopravy zabývá a plánuje ji etablovat téměř 25 % měst a obcí, zejména k zajištění služeb občanům (rozvoz obědů, pečovatelská služba apod.) a vybavení technických služeb v obci.

Obrázek 2.1.4-1 Hustota silniční sítě

Zdroj: ArcDATA – ArcČR, 2013

V rámci terénního šetření byli starostové obcí v území MAS ORLICKO dotazováni ohledně kvality dopravní oblasti v obci (úroveň dopravní bezpečnosti, stav místních komunikací, investiční plány do následujícího období,...). Celkem 50 % starostů uvedlo vybudování či rekonstrukci chodníků jako jednu ze svých hlavních investičních priorit v příštích letech. Spolu s rekonstrukcemi chodníků obce často plánují realizovat opravu místních komunikací, tuto potřebu uvedlo celkem 48 % obcí. Z terénního šetření byla dále v několika obcích identifikována potřeba dobudování a zrekonstruování parkovacích míst (celkem 6 obcí) a oprava mostků (5 obcí). V území jsou plánovány i rozsáhlejší a finančně velmi nákladné dopravní prvky – výstavba kruhového objezdu a vybudování silničního obchvatu.

Obecné problémy s polními cestami mají zlepšit pozemkové úpravy (komplexní – KPÚ nebo jednoduché – JPÚ), které jsou v současné době provedeny a zapsány v Katastru nemovitostí nebo plánovány do dalších let ve všech katastrálních územích obcí MAS ORLICKO. V rámci realizace pozemkových úprav dochází zpravidla k budování či rekonstrukci polních cest za účelem přístupu k obhospodařovaným pozemkům. Rekonstrukce polních cest, jež nebyly zahrnuty do realizace pozemkové úpravy, musí investičně řešit jednotlivé obce samostatně ze svých zdrojů či prostřednictvím využití dotačních prostředků.

Obce v území MAS ORLICKO se intenzivně zabývají tématem zvýšením dopravní bezpečnosti. Kromě probíhajících a plánovaných oprav a budování chodníků již mnoho obcí zavedlo radarové měření rychlosti na frekventovaných místech v obci, další obce zřízení radaru plánují.

Veřejná doprava

Železniční doprava

Páteřní železniční trať v oblasti je součástí II. a III. tranzitního železničního koridoru. Železniční zastávku nebo stanici má 21 obcí/měst z celkového počtu 58 obcí, měst a městysů. Jsou zde určité problematičké oblasti, kde nejsou obce součástí železniční sítě a přímý přístup k železniční dopravě má pouze určitá část obyvatel. Všeobecně však od severu k jihu území spojuje železniční trať.

Územím MAS ORLICKO procházejí následující tranzitní železniční koridory:

- I. tranzitní železniční koridor v trase st. hranice s Německem – Děčín – Ústí nad Labem – Praha – Pardubice – Česká Třebová – Svitavy – Brno – Břeclav – st. hranice se Slovenskem
- III. tranzitní železniční koridor v trase st. hranice s Německem – Cheb – Plzeň – Praha – Česká Třebová – Přerov – Ostrava – Dětmárovice – Mosty u Jablunkova – st. hranice se Slovenskem

Součástí železniční sítě je také trať mezinárodního a celostátního významu č. 270 Česká Třebová – Zábřeh – Olomouc – Přerov (určena jak pro osobní, tak i nákladní dopravu).

V území je **5 důležitých železničních terminálů** (stanic). Nejvýznamnějším železničním uzlem je Česká Třebová. Tento terminál byl modernizován, vybaven podzemním parkovištěm a s návazností na autobusovou dopravu. Nachází se zde depo kolejových vozidel, kde byly soustředěny také činnosti pro údržbu a ošetřování lokomotiv. Tím, že je Česká Třebová velkým železničním uzlem, cestuje do této oblasti mnoho občanů, a tím zde roste riziko vyššího rozsahu kriminality. V roce 2014 – 2015 probíhala velká přestavba železniční tratě s novým postavením hlavního železničního nádraží v Ústí nad Orlicí, které má za úkol zmodernizovat železniční dopravu pro Ústí a jeho okolí. Modernizováno bylo také vlakové nádraží v Letohradě (s navazujícím autobusovým nádražím), jeho významná rekonstrukce probíhala v letech 2019 – 2020.

I přes dokončenou modernizaci některých terminálů často nebyla dostatečně řešena doprovodná infrastruktura pro cyklistickou dopravu.

V železniční dopravě nově zajišťují dopravní obslužnost dva dopravci. Kromě dopravce České dráhy a.s. byly nově uzavřeny smlouvy také s dopravcem Leo Express Tenders s.r.o. České dráhy zajišťují provoz na všech tratích v území MAS ORLICKO s výjimkou tratí 024 (Ústí nad Orlicí – Letohrad – Králíky – Mlýnský Dvůr) a 025 (Dolní Lipka – směr Hanušovice), které obsluhuje Leo Express.

V následujících letech je plánována přestavba železničního koridoru mezi městy Brandýs nad Orlicí a Ústí nad Orlicí. V současnosti, kdy klikatící se trať prochází hluboce zaříznutým údolím Tiché Orlice, je zde rychlost vlakových souprav značně snížena. Toto omezení představuje značný limit na trase hlavních železničních koridorů. Počítá se proto s rozsáhlou a velmi náročnou výstavbou železničního tunelu na tomto úseku. Díky této dopravní stavbě dojde ke značnému zrychlení železniční dopravy na velmi vytížených koridorech, které představují nejrychlejší železniční spojení mezi oblastí Čech (Praha, Pardubice,...) a Moravou (Brno, Ostrava, Olomouc,...).

Autobusová doprava

Veřejná autobusová doprava je zajišťována společnostmi ČSAD Ústí nad Orlicí, Veolia Transport (cyklobusy), Audisbus. Ve všech obcích jsou zastávky místní autobusové dopravy. Dálkové autobusy vedou přes některá města území. Např. následující spoje: Brno – Pec pod Sněžkou (spojení do Rychnova nad Kněžnou), Ostrava – Praha (spojení do Hradce Králové). V území se rozvíjí širší spolupráce mezi obcemi a provozovateli autobusové dopravy při zajišťování dopravní obslužnosti. Na základě potřeb občanů se rozšiřuje nabídka spojů u příhraničních oblastí i do Polska. Také byly rozsáhleji propojeny trasy do jiných krajů (zejména do Olomouckého). V posledních letech došlo k větší modernizaci autobusového nádraží v několika městech území MAS ORLICKO.

Městská hromadná doprava na území MAS ORLICKO je zřízena v Žamberku, České Třebové a Ústí nad Orlicí. Funkci MHD částečně saturují alternativní formy dopravy (např. Oblastní charita Ústí nad Orlicí provozuje terénní službu). Ve vedlejším území (Rychnov nad Kněžnou) existují příklady dobré praxe zajišťování MHD - např. Radiobus. Z dotazníkového šetření vyplývá i poptávka po větších osobních automobilech ve vlastnictví obce pro zajišťování dopravy místních občanů tzv. na zavolání (lékař apod.), pro tuto činnost je vhodné využít bezemisní, příp. nízkoemisní vozidla, která nejsou v území téměř vůbec využívána. Tato vozidla šetrná k životnímu prostředí mohou sloužit i jako služební pro dopravu starostů obcí na ORP apod.

Nejvyšší intenzita dopravy je identifikována v ORP Ústí nad Orlicí a Česká Třebová, a to především díky nadregionálnímu železničnímu uzlům, velké frekvenci dojíždějících osob do zaměstnání a také snadnému a častému dopravnímu spojení do blízkých obcí. Velmi dobré dopravní spojení je zřejmé mezi městy Žamberk a Letohrad, kde je koncentrováno značné množství ekonomicky aktivních subjektů. Regionální doprava zajišťuje mobilitu mezi ORP Žamberk a Králíky. Četnost spojů do menších obcí klesá v korelaci s jejich vzdáleností od center regionu.

V rámci terénního šetření MAS ORLICKO v roce 2020 uvedlo celkem 22 % starostů obcí dostupnost hromadné dopravy ve své obci jako vynikající. Toto hodnocení zaznamenávají především města v území a přilehlé obce, které často leží na trase frekventovaných silnic a železničních cest. Více než polovina starostů obcí v území pak zhodnotilo stav této sledované oblasti jako vyhovující / dobrý. Naopak 21 % starostů označilo dostupnost hromadnou dopravou jako nevyhovující. Jedná se především o nejmenší obce v území, kde je limitem zejména nedostatek víkendových spojů (nebo žádný spoj) a v pracovní dny do těchto obcí v rámci dopravní obslužnosti zajíždí velmi málo pravidelných linkových spojů.

Cyklistická doprava

Cyklistika v rámci dopravy je velmi využívaná na krátké trasy (cca do 25km). Tento druh bezemisní dopravy probíhá zejména na cyklostezkách a cyklotrasách.

V minulosti bylo vybudováno Orlické cyklo & in-line království, kde desítky kilometrů cyklostezek vedou z Ústí nad Orlicí do okolních měst – Letohrad, Žamberk, Česká Třebová, Brandýs nad Orlicí a dále.

Na území MAS ORLICKO je v současné době devět cyklostezek:

Žamberk – Lukavice – Letohrad,
Králíky – Červená Voda,
Ústí nad Orlicí – Letohrad,
Ústí nad Orlicí – Česká Třebová,
Kerhartice – Brandýs nad Orlicí – Choceň,
Žamberk – Líšnice,
Ústí nad Orlicí, Mendrik,
Dlouhá Třebová
Lhotka (Česká Třebová)

V uplynulém dotačním období 2014 – 2020 podpořila MAS ORLICKO výstavbu cyklostezky Valdštejn – Šušek. Celková výše příspěvku dosáhla 5 mil. Kč. Realizace tohoto projektu by měla být dokončena v roce 2021.

Cyklostezky v dostatečné míře doplňují dálkové a regionální cyklotrasy. V území je celkem více než 500 km vyznačených cyklotras.

Rozvojem cyklo dopravy se nejvíce zabývá koncepce Cyklo & in-line království Orlických hor a Podorlicka. V různých variantách jsou navrženy rekonstrukce a novostavby dálkových cyklotras a jejich spojek, včetně úpravy značení a realizace doprovodné infrastruktury. Stejně tak u regionálních cyklotras je navržena aktualizace značení, realizace doprovodné infrastruktury jak ve městech, tak i mimo ně a místní úprava komunikací, po kterých cyklotrasy vedou.

V současné době je navržena výstavba a rekonstrukce několika cyklostezek a in-line stezek, např.

- Žamberk – Nekoř
- Žamberk – Rokytnice v Orlických horách
- Jablonné nad Orlicí – Bystřec
- Těchonín – Mladkov – Lichkov – Králíky
- Králíky – Dolní Morava
- Orlické Podhůří (Perná) – Brandýs nad Orlicí

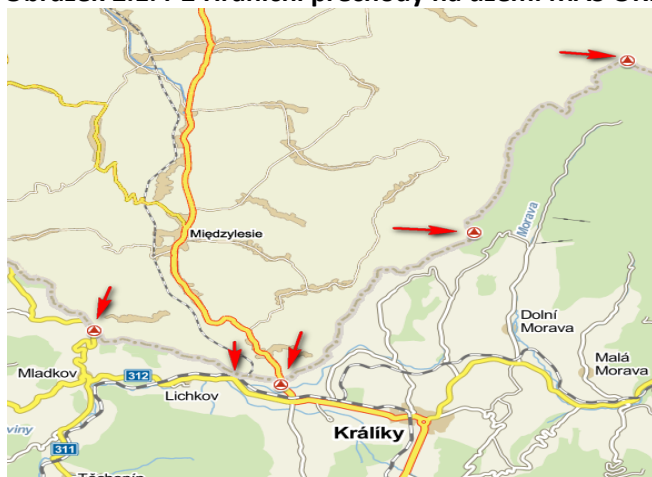
Všechny navrhované cyklostezky jsou hluboce odůvodněné a regiony o ně jeví zájem, jak vyplývá z projednání. V řadě případů existuje i vyšší stupeň dokumentace a je znám potenciální investor k případnému spolufinancování.

Velmi důležité je také více navázat cyklostezky a cyklotrasy na veřejnou integrovanou dopravu a v neposlední řadě je důležité připravit místa s bezpečným uložením jízdního kola nebo parkoviště.

Cyklo dopravu podporují i elektrokola, které jsou v současné době na vzestupu. Díky rozmanitému terénu má toto území dobrý potenciál k rozvoji této formy cyklo dopravy. Také MAS ORLICKO přispělo k tomuto rozvoji díky projektu „Jedeme všichni“ (2013 – 2014) v rámci projektu spolupráce několika MAS, který propaguje rozšíření využití elektrokol.

Hraniční přechody

Obrázek 2.1.4-2 Hraniční přechody na území MAS ORLICKO

Zdroj: <http://mapy.cz/>, 2014

Na území MAS ORLICKO je **5 hraničních přechodů do území Polska**, z toho 1 železniční v Lichkově/ Medzylesie. Silniční jsou Mladkov – Petrovičky/ Kamienczyk, Dolní Lipka/ Boboszów, Horní Morava/ Jodłów a vrchol Kralického Sněžníku/ Snieznik. Po vstupu do Schengenského prostoru je možné plynule přecházet do sousedního státu.

2.1.5. Vybavenost a vzhled obcí v území

Vzhled obcí

Dle výsledku terénního a dotazníkového šetření jsou **vzhled obcí a péče o něj velmi akcentovaná témata občanů v území**. V dotazníku obcí byla 23x uvedena potřeba zlepšování vzhledu veřejných prostranství (náměstí, návsi, opravy autobusových čekáren, řešení otázky parkovacích míst, opravy památek, kostelů, hřbitovů apod.). Potřeba revitalizace zelených ploch, parků a alejí, údržba koryt potoka, výsadba doprovodné zeleně v okolí sběrných míst a dvorů byla uvedena celkem 10x.

Pro zajištění údržby veřejného majetku a veřejných prostranství poptávají starostové obcí možnost **nákupu komunální techniky**. Možnost společného sdílení tohoto vybavení není příliš atraktivní a v rámci jednání tuto možnost připustili jen některé obce.

Řešení otázky energetické účinnosti objektů ve vlastnictví obcí

Podle dotazníkového a terénního šetření představuje péče o obecní objekty (budovy obecních úřadů, školy) nadále významnou položku.

Pro obce nadále zůstává aktuální především otázka energetické účinnosti obecních objektů, a to především zateplováním pláště budov, výměnou oken, topných systémů, zaváděním efektivních systémů měření a regulací a možností využití úsporných svítidel v obecních objektech.

Občanská vybavenost

Dostupnost obchodů se základním zbožím v obcích je relativně dobrá. Celkem 43 obcí v území disponuje obchodem se smíšeným zbožím (ve větších sídlech i více poboček). Z dotazníkového a terénního šetření vyplynulo, že v šesti obcích v území (Horní Třešňovec, Hrádek, Jamné nad Orlicí, Studené, Sudislav nad Orlicí, Šedivec) není ani obchod se základními potravinami, ani se smíšeným zbožím.

Ve městech dominují supermarkety spolu s pobočkami obchodního družstva KONZUM, stejně tak v obcích jsou to zejména prodejny obchodního družstva KONZUM, pouze v malé míře jsou obchody soukromé (včetně zastoupení asijských prodejců).

Lehce se zvýšil počet obcí (celkem 22 – tj. cca 38 %), ve kterých se obec finančně spolupodílí na provozu obchodu, a to buď přímo, nebo prostřednictvím sníženého (nulového) nájemného. Větší nákupní střediska jsou v 7 obcích. **V ostatních obcích jsou obchody přidružené k místní výrobě či místnímu specifiku** – jedná se především o pekárny, prodej masa či včelařské produkty.

Tabulka 2.1.5-1 Obchody v obcích

	Název obce	Nákupní středisko	Obchod se smíšeným zbožím (např. KONZUM)	Obchod s potravinami	Další obchod mimo potraviny	Je obchod dotován obcí	Zajišťuje k Vám pojiždná prodejna
1	Brandýs nad Orlicí	ne	ano	ano	ano	ne	ne
2	Bystřec	ne	ano	ne	ne	ne	ne
3	Čenkovice	ne	ano	ano	ne	ne	ne

4	Červená Voda	ne	ano	ano	ano	ne	ne
5	Česká Rybná	ne	ne	ano	ano	ano	ne
6	Česká Třebová	ano	ano	ano	ano	ne	ne
7	České Libchavy	ne	ano	ano	ne	ne	ne
8	České Petrovice	ne	ne	ano	ne	ano	ne
9	Dlouhá Třebová	ne	ano	ne	ne	ne	ano
10	Dlouhoňovice	ne	ne	ano	ne	ano	ne
11	Dolní Čermná	ano	ne	ano	ano	ne	ne
12	Dolní Dobrouč	ne	ano	ano	ano	ne	ne
13	Dolní Morava	ne	ano	ne	ne	ne	ne
14	Hejnice	ne	ano	ne	ne	ano	ano
15	Helvíkovice	ne	ano	ne	ne	ano	ne
16	Hnátnice	ne	ano	ne	ne	ne	ne
17	Horní Čermná	ne	ano	ano	ne	ano	ne
18	Horní Heřmanice	ne	ano	ne	ne	ano	ne
19	Horní Třešňovec	ne	ne	ne	ne	ne	ne
20	Hrádek	ne	ne	ne	ne	ne	ne
21	Jablonné nad Orlicí	ano	ano	ano	ano	ne	ne
22	Jamně nad Orlicí	ne	ne	ne	ne	ne	ne
23	Jehnědí	ne	ne	ano	ne	ne	ne
24	Kameničná	ne	ano	ne	ne	ano	ano
25	Kláštorec nad Orlicí	ne	ano	ne	ano	ano	ne
26	Králíky	ano	ano	ano	ano	ne	ne
27	Kunvald	ne	ano	ne	ne	ano	ne
28	Letohrad	ano	ano	ano	ano	ne	ne
29	Libchavy	ne	ano	ne	ne	ne	ne
30	Lichkov	ne	ano	ne	ano	ano	ano
31	Líšnice	ne	ano	ne	ne	ne	ne
32	Lukavice	ne	ano	ne	ne	ne	ne
33	Mistrovice	ne	ne	ano	ne	ne	ne
34	Mladkov	ne	ano	ne	ano	ne	ano
35	Nekoř	ne	ano	ano	ano	ne	ano
36	Orličky	ne	ano	ne	ne	ano	ne
37	Pastviny	ne	ano	ano	ne	ano	ne
38	Petrovice	ne	ano	ne	ne	ano	ne
39	Písečná	ne	ano	ano	ano	ano	ne
40	Přívrat	ne	ano	ano	ne	ano	ne
41	Rybník	ne	ano	ano	ne	ano	ne
42	Řetová	ne	ano	ne	ne	ne	ne
43	Řetůvka	ne	ne	ano	ne	ano	ne
44	Semanín	ne	ano	ne	ano	ne	ne
45	Sobkovice	ne	ne	ano	ne	ano	ne
46	Sopotnice	ne	ano	ne	ne	ne	ne
47	Studené	ne	ne	ne	ne	ne	ne

48	Sudislav nad Orlicí	ne	ne	ne	ne	ne	ano
49	Šedivec	ne	ne	ne	ne	ne	ne
50	Těchonín	ne	ano	ano	ne	ano	ano
51	Třebovice	ne	ano	ne	ne	ne	ano
52	Ústí nad Orlicí	ano	ano	ano	ano	ne	ano
53	Verměřovice	ne	ano	ne	ne	ne	ano
54	Voděradý	ne	ne	ano	ne	ano	ne
55	Výprachtice	ne	ano	ne	ne	ne	ne
56	Záchlumí	ne	ano	ano	ne	ne	ne
57	Žamberk	ano	ano	ano	ano	ne	ne
58	Žampach	ne	ano	ne	ne	ano	ne

Zdroj: dotazníkové šetření MAS ORLICKO, 2020

Restaurace, jídelny (sezónní restaurace)

Na území MAS ORLICKO je jen několik (8) malých obcí, kde nejsou pravidelně provozovány restaurační služby jakéhokoliv druhu. Naopak ve městech (Česká Třebová, Jablonné nad Orlicí, Králíky, Letohrad, Ústí nad Orlicí a Žamberk) jsou restaurační služby čteně zastoupeny. Sečteme-li restaurační podniky a provozovny ve všech obcích a městech v území MAS ORLICKO, napočítáme jich cca 92. Počítáme sem **bufet/rychlé občerstvení, čajovnu, cukrárnu, hostinec (s kuchyní), internetovou kavárnu, jídelnu, kavárnu, letní terasu/zahrádku**. V této oblasti vznikl v uplynulém období na území MAS ORLICKO sociální podnik s chráněnými pracovišti (Chráněnky, z. u.), čímž se rozšířila nejen variabilita nabídky pohostinských služeb na území MAS ORLICKO, ale především se zvýšila podpora sociálních služeb a zaměstnanost znevýhodněných osob.

Poštovní a bankovní služby

Pošty poskytují své služby ve 33 obcích a je zde celkem 40 poboček. Česká pošta prošla během minulých let transformací a některé pobočky pošty byly změněny pouze na „Výdejní místa“, která zajišťují základní poštovní služby (tj. příjem a výdej zásilek). Alternativou pro poskytování služby České pošty je také využití tzv. „Partnerů“, kdy poštovní služby poskytuje *smluvní zástupce* (např. místo bývalé pošty, obecní úřad nebo obchod). V této alternativě Česká pošta přispívá na provoz určitou finanční částkou. Ve 14 obcích (27,8 %) jsou poštovní služby pokryty právě formou „Výdejních míst a Partnerů“, v 25 obcích (42,7 %) nejsou pošty ani pobočky přítomny. Ve dvou obcích MAS ORLICKO je kromě standardní poštovní pobočky přítomno také „Výdejní místo“.

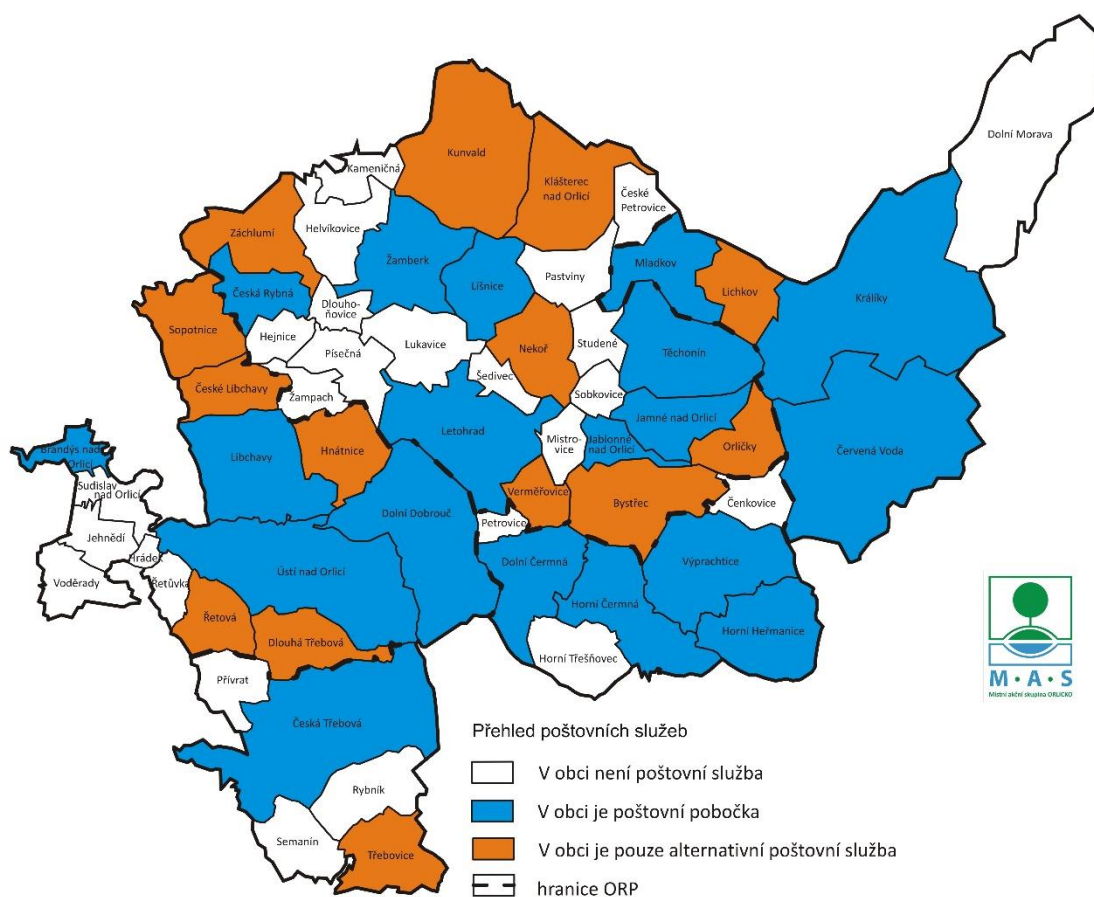
Tabulka 2.1.5-2 Alternativní poštovní služby

OBEC	FUNKCE
Bystřec	Partner
Červená Voda	Výdejní místo
Česká Třebová	Partner
České Libchavy	Partner
Dlouhá Třebová	Partner
Hnátnice	Partner
Kláštevec nad Orlicí	Partner
Kunvald	Partner
Lichkov	Výdejní místo

Nekoř	Partner
Orlíčky	Partner
Řetová	Partner
Sopotnice	Partner
Třebovice	Partner
Verměřovice	Partner
Záchlumí	Partner

Zdroj: <http://www.ceskaposta.cz/>, 2020

Obrázek 2.1.5-1 Poštovní služby v území MAS ORLICKO

Zdroj: www.ceskaposta.cz

Sportovní zařízení

Sportovní zařízení skýtají široké možnosti využití volného času napříč všemi věkovými skupinami. Převážná většina obcí má víceúčelový areál, nicméně někde chybí kvalitní hřiště na různé druhy sportu, jinde plánují obnovu zázemí, šatny a prostory k občerstvení.

Pro sportovní vyžití v obcích hojně slouží objekty sokoloven a orloven (více než 1/3 obcí). K volnočasovému cvičení dále obce využívají další prostory – např. zasedací sál obce, sál kulturního domu, tělocvičnu školy.

Naprostá většina obcí má venkovní hřiště, kam by opět rády investovaly finanční zdroje do modernizace a vybavení. Přibližně 1/4 obcí a měst provozuje stadion. Občané by uvítali více

veřejných dětských hřišť a sportovních areálů s různými atrakcemi. Do jejich výstavby nebo modernizace plánuje investovat celkem 30 % obcí.

V území fungují 3 střelnice, 2 kryté bazény (Ústí nad Orlicí a Česká Třebová). Několik obcí a měst by uvítalo výstavbu či modernizaci venkovního koupaliště.

V území působí velká řada sportovních klubů a sportovních zájmových sdružení, které v dětech podporují sportovního ducha. To se dále promítá do pořádání mnoha sportovních akcí a do zdravého životního stylu na území.

Tabulka 2.1.5-3 Sportoviště

	Název obce	Víceúčelový areál	Sokolovna	Orlovna	Venkovní hřiště	Stadion	Tenisový kurt	Veřejné dětské hřiště	Kluziště	Sjezdovka	Venkovní koupaliště	Krytý bazén	Požární nádrž	Registrová střelnice
1	Brandýs nad Orlicí	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
2	Bystřec	ano M	ne	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
3	Čenkovice	ano	ne	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ne	ano	ne
4	Červená Voda	ano	ne	ne	ano	ne	ano V	ano	ne	ano	ne	ne	ne	ne
5	Česká Rybná	ne	ano	ne	ano	ne	ne	ano M	ne	ne	ne	ne	ne - rybník	ne
6	Česká Třebová	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ano M, V	ano	ano	ne	ano	ne	ne
7	České Libchavy	ano	ne	ne	ano M,V	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
8	České Petrovice	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ano M	ne	ne	ano	ne
9	Dlouhá Třebová	ano	ne	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano - myslivecká
10	Dlouhoňovice	ano	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ano	ano V	ne	ne	ano	ne
11	Dolní Čermná	ano M, V	ne	ano M	ano	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
12	Dolní Dobrouč	ano	ne	ne	ano V	ne	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne
13	Dolní Morava	ano	ne	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ne – pouze v hotelech	ne	ne
14	Hejnice	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
15	Helvíkovice	ne	ne	ne	ano M	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
16	Hnátnice	ano M	ano	ne	ano	ne	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne
17	Horní Čermná	ano M,V	ano	ne	ano	ne	ano	ano M	ano	ne	ne	ne	ano	ne
18	Horní Heřmanice	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
19	Horní Třešňovec	ano	ne	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
20	Hrádek	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
21	Jablonné nad Orlicí	ano	ne - tělocvična	ne	ano M	ano M	ano	ano M	ne	ne	ano	ne	ne	ne
22	Jamné nad Orlicí	ano	ne	ne	ano M	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne

	Název obce	Víceúčelový areál	Sokolovna	Orlovna	Venkovní hřiště	Stadion	Tenisový kurt	Veřejné dětské hřiště	Kluziště	Sjezdovka	Venkovní koupaliště	Krytý bazén	Požární nádrž	Registrovaná střelnice
23	Jehnědí	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
24	Kameničná	ano M	sál obce - tělocvična	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
25	Kláštepec nad Orlicí	ne	ano	ne	ano M	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
26	Králíky	ano M	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ne	ano M	ne	ano	ne
27	Kunvald	ano	ano V	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
28	Letohrad	ano	ano	ano	ano	ano M	ano	ano	ne	ano M	ano M	ne	ne	ano
29	Libchavy	ano	ano M	ne	ano	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
30	Lichkov	ano M	ne	ne	ano	ne	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne
31	Líšnice	ano	ano M	ne	ne	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
32	Lukavice	ano V	ano	ano M	ano	ne	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne
33	Mistrovice	ne	ano	ne	ano	ne	ano M	ano M	ne	ne	ne	ne	ano	ne
34	Mladkov	ne	ano	ne	ano V	ne	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ano	ano - myslivecká
35	Nekoř	ano	sál v KD, tělocvična ve škole	ne	ano M, V	ano	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ano	ne
36	Orlíčky	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne
37	Pastviny	ne	bývalá škola - plní funkci sokolovny	ne	ano	ne	ne	ano	ano	ano V	ano - přehrada	ne	ano - přehrada	ne
38	Petrovice	ano M,V	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
39	Písečná	ano	ne - tělocvična	ne	ano M	ne	ano	ano	ne	ano	ano	ne	ne	ne
40	Přívrat	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ne	ano	ne
41	Rybník	ano M	ne	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
42	Řetová	ano	ano	ne	ano M, V	ano	ano	ano M	ano	ne	ne	ne	ne	ne
43	Řetůvka	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
44	Semanín	ano M	ne	ne	ano	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
45	Sobkovice	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
46	Sopotnice	ano	ne	ne	ano V	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne

	Název obce	Víceúčelový areál	Sokolovna	Orlovna	Venkovní hřiště	Stadion	Tenisový kurt	Veřejné dětské hřiště	Kluziště	Sjezdovka	Venkovní koupaliště	Krytý bazén	Požární nádrž	Registrovaná střelnice
47	Studené	ano M	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
48	Sudislav nad Orlicí	ano	ano	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne
49	Šedivec	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ano	ne
50	Těchonín	ne	ne	ne	ano M	ne	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne
51	Třebovice	ne	ne – kulturní sál	ne	ano	ano	ano	ano M	ne	ne	ne	ne	ne - rybníky	ne
52	Ústí nad Orlicí	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ne
53	Verměřovice	ne	ne	ne	ano M	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
54	Voděradý	ano	ano	ne	ano V	ne	ano	ano V	ano	ne	ne	ne	ano	ne
55	Výprachtice	ano	tělocvična ZŠ	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ano	ne	ne	ano	ne
56	Záchlumí	ne	ne	ne	ano	ne	ano	ano M, V	ano	ne	ne	ne	ano M	ne
57	Žamberk	ano M,V	ano	ne	ano	ano M	ano	ano	ano	ne	ano M	ne	ne	ne
58	Žampach	ne	ne	ne	ano V	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano - rybník	ne

Vysvětlivky

ano M ano - plán investice do modernizace (nové, rozšíření)
ano V ano - plán investice do vybavení
ano M, V ano - plán investice do modernizace (nové, rozšíření), ano - plán investice do vybavení

Zdroj: dotazníkové šetření MAS ORLICKO, 2020

Kulturní zařízení

Základ pro kulturní vyžití občanů v území tvoří kulturní domy nebo klubovny, které jsou již ve většině obcí. Ve městech jsou dále kina a divadla, která slouží i pro okolní spádové oblasti. Téměř ve všech obcích v území je pravidelně provozována knihovna (některé v nevyhovujících prostorách). Najdeme zde i výstavní galerie, muzea, pevnosti, památníky a další objekty nabízející zajímavé využití volného času. Vše přehledně shrnuje následující tabulka.

Tabulka 2.1.5-4 Kulturní zařízení

	Název obce	Divadlo	Kino	Koncertní sál	Kulturní dům	Klubovna	Knihovna
1	Brandýs nad Orlicí	ne	ne - letní	ne	ano	ano	ano M
2	Bystřec	ne	ne	ne	ne	ano	ano
3	Čenkovice	ne	ne	ne	ne	ano	ne
4	Červená Voda	ne	ne - letní	ne	ano M	ano M	ano
5	Česká Rybná	ne	ne	ne	ano M	ne	ano
6	Česká Třebová	ano	ano	ano	ano	ano	ano
7	České Libchavy	ne	ne	ne	ano	ano	ano
8	České Petrovice	ne	ne	ne	ne	ano	ano
9	Dlouhá Třebová	ne	ne - letní	ne	ano M	ano M	ano
10	Dlouhoňovice	ne	ne - letní	ne	ano	ano	ano V
11	Dolní Čermná	ne	ne	ne	ano – sál v orlovně	ano M	ano M
12	Dolní Dobrouč	ne	ano	ne	ano – lidový dům	ano	ano
13	Dolní Morava	ne	ne	ne	ano	ano	ano
14	Hejnice	ne	ne	ne	ne	ano	ano
15	Helvíkovice	ne	ne	ne	ne	ano	ano
16	Hnátnice	ne	ne	ne	ne	ano	ano
17	Horní Čermná	ne	ne	ne	ano	ano M	ano
18	Horní Heřmanice	ne	ne	ne	ano	ano	ano
19	Horní Třešňovec	ne	ne	ne	ano	ano	ne
20	Hrádek	ne	ne	ne	ne	ne	ne
21	Jablonné nad Orlicí	ne	ano M	ano – v ZUŠ	ano – sál U Dubu	ne	ano M
22	Jamné nad Orlicí	ne	ne	ne	ne	ano – víceúčelový sál	ano
23	Jehnědí	ne	ne	ne	ano M	ano	ano
24	Kameničná	ne	ne	ano	ne	ano	ano
25	Kláštevec nad Orlicí	ne	ne	ne	ano – sál v sokolovně	ano	ano
26	Králíky	ano	ano	ano	ano	ano	ano
27	Kunvald	ne	ne	ne	ano – sál v sokolovně	ano	ano
28	Letohrad	ne	ano	ano	ano M	ano	ano
29	Libchavy	ne	ne	ne	ne, plán investice	ne	ano M
30	Lichkov	ne	ne	ne	ne	ano – sál v hospodě	ano
31	Líšnice	ne	ne	ne	ano – sál v sokolovně	ano	ano

32	Lukavice	ne	ne	ne	ano	ano	ano M
33	Mistrovice	ne	ne	ne	ne	ano	ano
34	Mladkov	ne	ne	ne	ano	ano	ano
35	Nekoř	ne	ne	ne	ano - sokolovna	ano	ano
36	Orličky	ne	ne	ne	ne, plán investice	ano	ano
37	Pastviny	ne	ne	ne	ano	ano M	ano
38	Petrovice	ne	ne	ne	ano	ne	ano M
39	Písečná	ne	ne	ne	ne, plán investice	ano	ano
40	Přívrat	ne	ne	ne	ano	ano	ano
41	Rybník	ne	ne	ne	ano	ano	ano
42	Řetová	ne	ne	ne	ano M	ano – v tělocvičně	ano M
43	Řetůvka	ne	ne	ne	ano M	ano	ano
44	Semanín	ne	ne	ne	ano	ano	ano
45	Sobkovice	ne	ne	ne	ano	ano	ano
46	Sopotnice	ne	ne	ne	ano	ano	ano
47	Studené	ne	ne	ne	ano	ano	ano
48	Sudislav nad Orlicí	ne	ne	ne	ano M	ano	ano
49	Šedivec	ne	ne	ne	ne	ne, plán investice	ne
50	Těchonín	ne	ne	ne	ne, plán investice	ano	ano
51	Třebovice	ne	ne	ne	ne, plán investice	ano	ano
52	Ústí nad Orlicí	ano	ano	ano	ano	ano	ano
53	Verměřovice	ne	ne	ne	ano	ano	ano
54	Voděradý	ne	ne	ne	ne	ano	ano
55	Výprachtice	ne	ne	ne	ano – sál v hospodě	ano	ano
56	Záchlumí	ne	ne	ne	ne	ano	ano
57	Žamberk	ano	ano	ne	ne, plán investice	ano	ano M
58	Žampach	ne	ne	ne	ne, plán investice	ano	ano

Vysvětlivky

ano M ano - plán investice do modernizace (nové, rozšíření)
ano V ano - plán investice do vybavení
ano M, V ano - plán investice do modernizace (nové, rozšíření), ano - plán investice do vybavení

Zdroj: dotazníkové šetření MAS ORLICKO, 2020

Školy a školská zařízení

Udržení MŠ a ZŠ v obcích patří z pozice starostů i rodičů k jedné z hlavních priorit. Školství je dále detailněji řešeno v kapitole 2.1.9..

Další služby

Přetrvává trend využívání tzv. **městských karet**. ve městech. **Tyto karty slouží k přístupu k více službám** (MHD, sportoviště, parkování, ...).

Ke službám obcí patří i **systém krizového informování občanů**, který je řešen zasíláním SMS zpráv, informováním na webu, rozhlasem, megafony, ampliony na hasičském zásahovém vozidle a nově se rozšířilo i využívání mobilních aplikací.

Tabulka 2.1.5-5 Krizové informování občanů

	Název obce	Systém krizového informování občanů
1	Brandýs nad Orlicí	Rozhlas, SMS, mobilní aplikace
2	Bystřec	Rozhlas
3	Čenkovice	SMS, web
4	Červená Voda	Rozhlas, SMS, facebook, mobilní aplikace
5	Česká Rybná	Rozhlas, SMS
6	Česká Třebová	Rozhlas, SMS, vlastní systém
7	České Libchavy	Rozhlas, SMS, mobilní aplikace
8	České Petrovice	Rozhlas, e-mail
9	Dlouhá Třebová	Rozhlas, SMS, zpravodaj
10	Dlouhoňovice	Rozhlas, SMS, e-mail
11	Dolní Čermná	Rozhlas
12	Dolní Dobrouč	Rozhlas, SMS, sirény
13	Dolní Morava	Rozhlas
14	Hejnice	Rozhlas
15	Helvíkovice	Rozhlas, siréna
16	Hnátice	Rozhlas, web
17	Horní Čermná	Rozhlas, SMS, facebook, e-mail, web
18	Horní Heřmanice	Rozhlas, zpravodaj, letáky
19	Horní Třešňovec	Rozhlas, zpravodaj, letáky
20	Hrádek	Rozhlas, web, vývěska
21	Jablonné nad Orlicí	SMS, e-mail, infosystém
22	Jamně nad Orlicí	Rozhlas, SMS
23	Jehnědí	Rozhlas
24	Kameničná	SMS
25	Klášteřec nad Orlicí	SMS
26	Králíky	Rozhlas, SMS, mobilní aplikace
27	Kunvald	Rozhlas, SMS, web
28	Letohrad	Rozhlas, SMS, mobilní aplikace
29	Libchavy	Rozhlas, SMS, mobilní aplikace
30	Lichkov	Rozhlas, SMS
31	Lišnice	SMS, web, letáky
32	Lukavice	Rozhlas
33	Mistrovice	Rozhlas, SMS, facebook
34	Mladkov	Rozhlas, SMS
35	Nekoř	Rozhlas, SMS, e-mail, letáky
36	Orličky	Siréna, letáky
37	Pastviny	SMS
38	Petrovice	Rozhlas, siréna
39	Písečná	Rozhlas, SMS, web
40	Přívrat	SMS, facebook
41	Rybník	Rozhlas, web, mobilní aplikace
42	Řetová	Rozhlas, SMS, web
43	Řetůvka	Rozhlas, web
44	Semanín	Rozhlas, SMS
45	Sobkovice	Rozhlas

46	Sopotnice	Rozhlas, SMS
47	Studené	SMS, vývěsky
48	Sudislav nad Orlicí	Rozhlas, siréna
49	Šedivec	Rozhlas, SMS
50	Těchonín	Rozhlas, SMS, zpravodaj
51	Třebovice	Rozhlas, SMS, mobilní aplikace
52	Ústí nad Orlicí	Rozhlas, SMS, e-mail, siréna, zpravodaj, web, facebook, vlastní systém
53	Verměřovice	Rozhlas, web, siréna
54	Voděrady	Rozhlas
55	Výprachtice	Rozhlas
56	Záchlumí	Rozhlas, SMS, mobilní aplikace
57	Žamberk	Rozhlas, SMS, výstražný varovný systém
58	Žampach	Rozhlas, SMS, e-mail, web

Vysvětlivky

ano M ano - plán investice do modernizace (nové, rozšíření)

ano V ano - plán investice do vybavení

ano M, V ano - plán investice do modernizace (nové, rozšíření), ano - plán investice do vybavení

Zdroj: dotazníkové šetření MAS ORLICKO, 2020

Zdravotnická zařízení

Zdravotnická zařízení jsou soustředěna především do měst - nejvíce jednotlivých pracovišť/ordinací dle databáze MAS ORLICKO má Ústí nad Orlicí (81), následuje Česká Třebová (38), Žamberk (36) a Letohrad (16 pracovišť). Zdravotnická pracoviště jsou zastoupena ve 20 obcích a městech, ve 38 obcích území není zdravotní péče v místě. Někteří obvodní lékaři potřebují modernizovat vybavení ordinací, problémem jsou vysoké ceny modernizací a rychlé zastarávání pořízeného vybavení.

Největší zdravotnické zařízení v území, Orlickoústecká nemocnice a.s., se v roce 2015 stala součástí akciové společnosti Nemocnice Pardubického kraje.

Do této oblasti patří i **Zdravotnická záchranná služba Pardubického kraje na území MAS ORLICKO** s výjezdovou skupinou (Ústí nad Orlicí) a několika výjezdovými stanovišti (Ústí nad Orlicí, Červená Voda a Žamberk).

Specifickým objektem na území MAS ORLICKO je **Centrum biologické ochrany** v Těchoníně (**pod Armádou České republiky**), které disponuje vlastním heliportem, mobilní nemocnicí, čistírnou a spalovnou odpadů, pitevnou s histologicko-patologickou laboratoří apod. Slouží pro armádní biologický obranný výzkum. Zde probíhají školení a výcvik specialistů biologické ochrany pro naši armádu, státy NATO a civilních specialistů.

Tabulka 2.1.5-6 Zdravotnická zařízení

Název služby - zdravotnictví	Počet
Sdružená ambulantní zařízení	3
Detašovaná pracoviště sdružených ambulantních zařízení	0
Zdravotní střediska	0
Detašovaná pracoviště zdravotních středisek	0
Nemocnice	1
Detašovaná pracoviště nemocnice	5
Odborné léčebné ústavy (mimo LDN)	2

Detašovaná pracoviště odborného léčebného ústavu	1
Léčebna pro dlouhodobě nemocné	1
Detašovaná pracoviště léčebny dlouhodobě nemocných	0
Praktický lékař pro dospělé	43
Praktický lékař pro děti	21
Praktický lékař stomatolog	45
Praktický lékař gynekolog	11
Specialista	75
Středisko záchranné služby a rychlé zdravotní pomoci vč. detašovaných pracovišť	3

Zdroj: Databáze MAS ORLICKO, 2020

2.1.6. Geografie území a životní prostředí

Základní geografické a geomorfologické charakteristiky

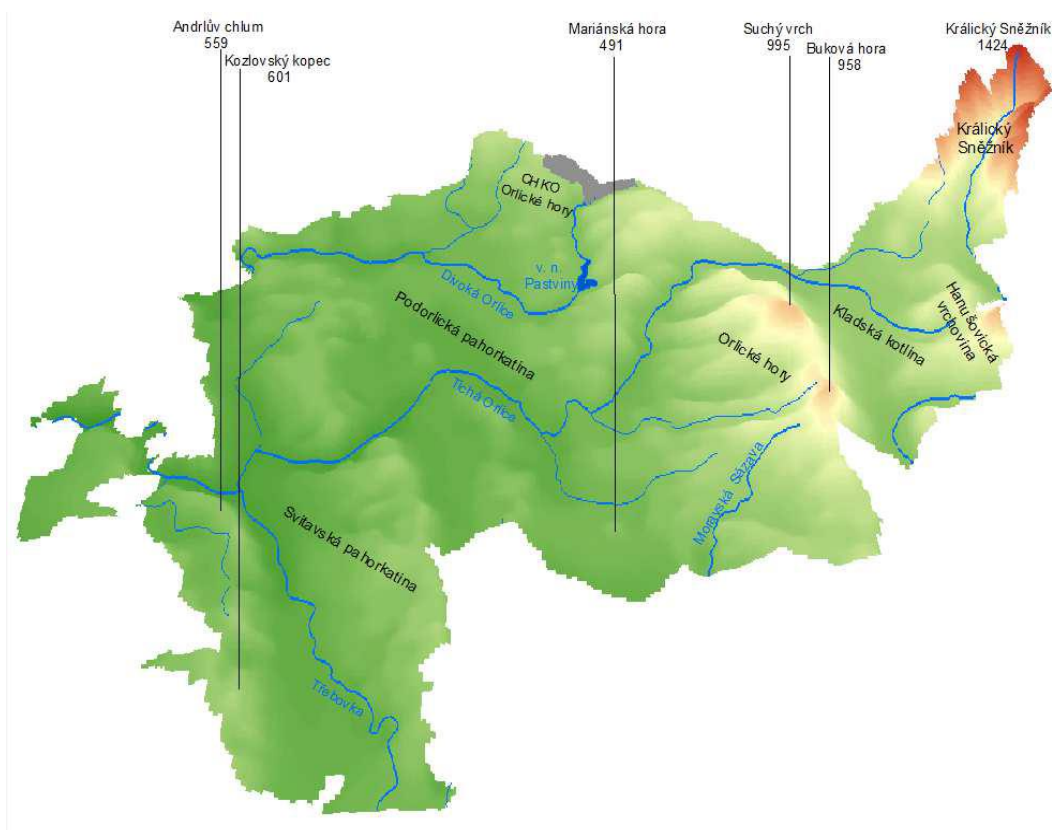
Z geografického pohledu je území MAS ORLICKO situováno v severovýchodním cípu Pardubického kraje a jeho severovýchodní okraj v délce 34 km tvoří hranici ČR s Polskou republikou.

Geomorfologicky je území MAS ORLICKO **tvořeno dvěma soustavami**: Krkonoško-jesenickou (na východě) a Českou tabulí (na západě). Výrazná krajinná rozhraní tvoří nižší celky – Svitavská pahorkatina, Podorlická pahorkatina, Orlické hory, Kladská kotlina, Hanušovická vrchovina, Králický Sněžník.

Nejvýraznějšími geomorfologickými elementy jsou hřeben Orlických hor s nejvyšším vrcholem Suchý Vrch (995 m n. m.), Králický Sněžník se stejnojmenným vrcholem (1424 m n. m.), relativně členitá Svitavská pahorkatina – Kozlovský kopec (601 m n. m.), Andrlův chlum (559 m n. m.). Tyto hory jsou svou stavbou **vhodné k využití pro cestovní ruch** (zejména lyžařské areály, rozhledy do okolí).

Mariánská hora u Horní Čermné (491 m n. m.) je navíc tradičním mariánským poutním místem.

Obrázek 2.1.6-1 Geomorfologie území

Zdroj: vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2014

Území z pohledu jeho krajinného rázu může být označeno jako malebné s harmonickou skladbou člověkem významně ovlivněných lokalit, venkovských sídel a přírodě blízkých krajinných prvků. Z tohoto pohledu disponuje dobrým potenciálem jak pro méně náročnou pěší a cykloturistiku, tak pro turisty, kteří vyhledávají větší fyzické výzvy.

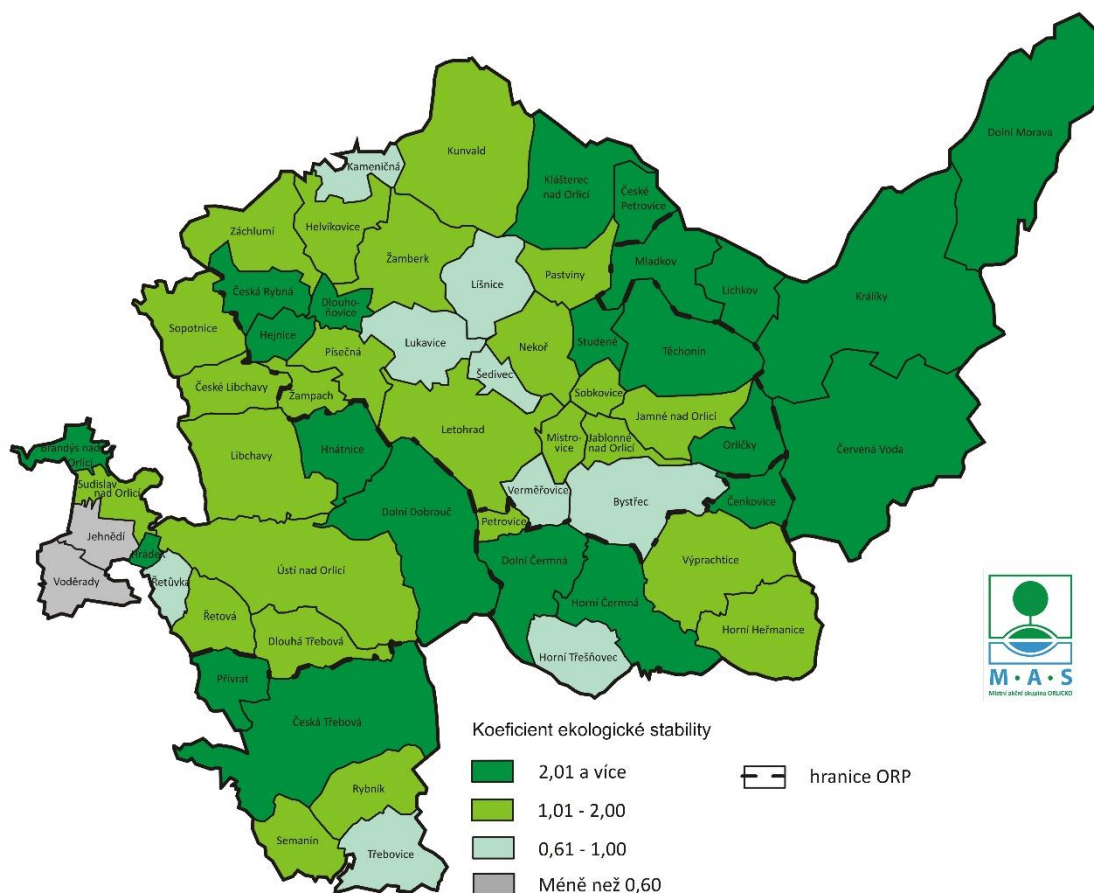
V území se nachází bohatá skladba zvláště chráněných území, přírodních parků, významných krajinných prvků a geomorfologických jevů. Vzhledem k vysokému stupni ekologické stability území se zde nachází i lokality Natura 2000. K zajímavostem území patří také úmoří tří moří (Baltského, Severního a Černého) čili tzv. **hlavní evropské rozvodí**, které se nachází na Králickém Sněžníku.

Terénní a dotazníkové šetření MAS ORLICKO:

Více jak polovina starostů obcí v územní působnosti MAS ORLICKO při terénním šetření uvedlo, že právě okolní přírodní hodnoty, klid, atmosféra a možnosti trávení volného času v přírodě jsou tím nejdominantnějším specifikem obce, potažmo celého regionu.

Ekologická stabilita v území

Obrázek 2.1.6-2 Koeficient ekologické stability území MAS ORLICKO

Zdroj: ČSÚ, 2018

81 % území MAS ORLICKO se nachází v území s velmi vysokým nebo vysokým koeficientem ekologické stability území. Nízké hodnoty koeficientu vykazuje pouze 11 obcí z celého území MAS ORLICKO. Nejvyššího koeficientu ekologické stability dosahuje obec Dolní Morava, když v roce 2018 dosahovala jeho hodnota 18,55.

Chráněná území a další lokality

Na území MAS ORLICKO se nachází několik zvláště chráněných území (dále ZCHÚ). Podél hranice se táhne hřeben Orlických hor, který spadá do velkoplošného ZCHÚ – **CHKO Orlické hory** (dále CHKO). Na severovýchodě byla vyhlášena **Národní přírodní rezervace Králický Sněžník**, jež je i zároveň nejvyšším bodem území. V blízkosti pramení řeka Morava, jež částečně sledovaným územím protéká.

Dále se zde nachází **5 přírodních památek** a **8 přírodních rezervací**. **Ptačí oblast** soustavy Natura 2000 je zde jedna, a to ve východní části území v oblasti Králického Sněžníku, celkem zasahuje do území 11 obcí. **Evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000** je na území **11**. Položek na seznamu **památných stromů** se nachází na území více než 100 (celkem téměř 900 jedinců), přičemž nejvíce jich je koncentrováno do katastrů měst Žamberk a Králíky.

Tabulka 2.1.6-1 Přehled přírodních památek, přírodních rezervací a evropsky významných lokalit

Druh oblasti	Název
Chráněná krajinná oblast	Orlické hory
Národní přírodní rezervace	Králický Sněžník
Přírodní rezervace	Zemská brána, V dole, Třebovské stěny, Selský les, Psí kuchyně, Hemže-Mýtkov, Hynkovice, Sutice
Přírodní památky	Čenkovička, Hradní kopec Litice, Letohradská bažantnice, Údolí Záhorského potoka, Selský potok
Ptačí oblasti	Králický Sněžník
Evropsky významné lokality	Zaorlicko, Psí kuchyně, Moravská Sázava, Lanškrounské rybníky, Hemže-Mýtkov, Bouda u Těchonína, Brandýs n.O., Králický Sněžník, Litice, Tichá Orlice, Vadětín - Lanšperk
Přírodní parky	Orlice, Buková hora – Suchý vrch, Jeřáb, Kralický Sněžník

Většina lesů v ZCHÚ má historicky změněnou druhovou a prostorovou skladbu, v některých lokalitách se šíří invazivní druhy rostlin (například křídlatka sachalinská). Je nutné pokračovat v nastoleném trendu zvyšování podílu listnatých dřevin s důrazem na používání lokálně vhodného sadebního materiálu a dodržování principů správného lesnického hospodaření. Zvláště v období posledních let, kdy vlivem kůrovcové kalamity došlo k zásadním změnám v lesním biotopu, je třeba dbát na výsadbu smíšené druhotné skladby stromového patra tohoto biotopu. Nevhodné zásahy do lesního porostu také vedou ke značné erozi půdy a zrychlenému odtoku srážkové vody ze zón infiltrace, což přináší nedostatečnou obnovu zásob podzemní vody.

Samostatnou problematikou je cestovní ruch realizovaný v CHKO Orlické hory a NPR Králický Sněžník. Území jsou velmi atraktivní pro trávení volného času (zimní sporty, cyklistika apod.). Zejména pak na území NPR Králický Sněžník, které je svou rozlohou poměrně malé, je rozšiřování turistické infrastruktury poměrně značný. Vhodná by byla podpora udržitelných forem cestovního ruchu šetrných k přírodě a v technických možnostech nejbližších sídelních celků. Časté jsou nedostatečné kapacity parkovišť, zastaralá infrastruktura (absence dobíjecích stanic pro elektromobily), ale i bohužel špatné zkušenosti s nezodpovědným chováním návštěvníků vůči přírodě a porušování stanovených pravidel. Chráněná území zažívají velký investiční tlak negativně se projevující na stavu přírody a krajinném rázu, ať již výstavbou nových rekreačních objektů, budováním nových běžeckých a sjezdových tratí apod. Krajinný ráz mohou narušit nové rozhledny (aktuálně zahájena stavba na Kralickém sněžníku), vysílače nebo sloupy vysokého napětí.

V zájmu zlepšení současné situace a zvýšení účinnosti ochrany přírody je nutné do problematiky péče o přírodu a krajinu zapojit co nejširší spektrum aktérů z území - občanů, vlastníků půdy, místních spolků, obcí, firem, zemědělských a lesních hospodářů. Svou roli hraje nedostatek prostředků na propagaci unikátních přírodních hodnot území, budování či zatraktivňování návštěvnických center a na environmentální vzdělávání široké veřejnosti.

CHKO Orlické hory

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Orlické hory byla vyhlášena v roce 1969. Nachází se v okrese Rychnov nad Kněžnou a menší částí na jihu zasahuje i do okresu Ústí nad Orlicí. Na území MAS ORLICKO se to týká obcí České Petrovice, Klášterec nad Orlicí a Kunvald. Celková rozloha CHKO Orlické hory činí 233,87 km² (z toho na území MAS ORLICKO pouze 580 ha, tj. zhruba 2,5 % celkové rozlohy CHKO - v katastrech obcí České Petrovice, Klášterec nad Orlicí a Kunvald). Pokrývá nejvýše položené části Orlických hor. Osou CHKO je horský hřeben táhnoucí se od severozápadu (od Olešnice v Orlických horách) směrem na jihovýchod, kde končí poblíž Zemské brány. Zde se nachází naučná stezka Zemská brána - 3 km dlouhá trasa s 22 zastaveními.

CHKO zasahuje do území tří MAS. Největší část náleží do územní působnosti MAS Sdružení SPLAV, sever CHKO zasahuje do území MAS Pohoda venkova, malá část na jihu CHKO přesahuje do území MAS ORLICKO. Hranice CHKO není vytvářena územně-správními hranicemi, jako jsou obce, části obcí nebo katastrální území. Na celém území CHKO Orlické hory trvale žije necelých 3 tis. obyvatel. Na území MAS ORLICKO v rámci území CHKO dle dostupných údajů trvale nežije ani jeden člověk, nachází se zde pouze několik neobydlených staveb na území obce Klášterec nad Orlicí.

CHKO je od roku 1999 rozdělena do 4 zón podle stupně ochrany. Pro své přírodní podmínky, tvořící významnou přirozenou akumulaci podzemních a povrchových vod, byly Orlické hory v roce 1978 vyhlášeny chráněnou oblastí přirozené akumulace vod – CHOPAV. Hranice CHOPAV je shodná s hranicí CHKO Orlické hory. Orlické hory se vyznačují poměrně velkou rozmanitostí přírodních biotopů. V 15. – 19. století byly původní bučiny vykáceny a nahrazeny smrkovými monokulturami, což je jeden z důvodů nízké ekologické stability zdejších lesů. Odlesňování způsobuje snížení rozmanitosti živočišných druhů, vyskytuje se zde poměrně velké množství ohrožených druhů živočichů. V posledních letech se navrací i některé původní druhy (např. vlk obecný).

Orlické hory plní funkci rekreační, a to jak pro místní obyvatele, tak i pro návštěvníky z jiných částí České republiky a zahraničí. Ta je však limitována únosností přírodního prostředí (problémy zejména v zimním období). V posledních letech setrvale roste počet žádostí o výstavbu rekreačních objektů i sjezdových tratí a dalších turistických „atrakcí“ v CHKO. Vybavenost zařízeními pro letní sporty (bazény, tenisové kurty apod.) je zatím v Orlických horách spíše nižší, zvyšuje se však zájem o výstavbu rozhleden.

Národní přírodní rezervace Králický Sněžník

(dále jen NPR)

Území zahrnuje masiv Králického Sněžníku a údolí Moravy, Malé Moravy a Prudkého potoka mezi obcemi Velká Morava, Stříbrnice a hranicí s Polskem. NPR se nachází z části v Pardubickém kraji (okres Ústí nad Orlicí, ORP Králíky) a zčásti v kraji Olomouckém (okres Šumperk, ORP Šumperk).

NPR zasahuje do území dvou MAS. Do územní působnosti MAS ORLICKO – obec Dolní Morava (k.ú. Dolní Morava, Horní Morava, Velká Morava) a MAS Horní Pomoraví – obec Malá Morava (k.ú. Sklené u Malé Moravy) a obec Staré Město (k.ú. Hynčice pod Sušinou, Chrastice, Stříbrnice).

Králický Sněžník požívá několika stupňů zákonné ochrany. Unikátnost území potvrzuje vyhlášení za národní přírodní rezervaci v roce 1990 (úprava hranic v roce 2013) s nejpřísnějším režimem ochrany dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. NPR se rozkládá na 1708 ha. Území je rovněž

zahrnuto do evropské soustavy NATURA 2000. V roce 2012 zde byla vymezena evropsky významná lokalita Králický Sněžník de facto kopírující území NPR (1726 ha) a stejnojmenná ptačí oblast s NPR sousedící.

Přírodní park Králický Sněžník byl vyhlášen na území Pardubického kraje v roce 1987 jako oblast klidu, která před zřízením ZCHÚ představovala alespoň částečnou ochranu Králického Sněžníku a jeho podhůří. Dnešní přírodní park zahrnuje severní část Králické brázdy, na niž v severní části navazuje pardubická část NPR. Přírodní park má v současné době rozlohu 5303 ha.

Masív Králického Sněžníku je z hydrologického hlediska unikátní lokalitou, neboť v jižní části hraničního hřbetu na vrcholu Klepý (1143,6 m n. m.) se stýkají hlavní evropská rozvodí. Území je součástí Chráněné oblasti přirozené akumulace vod podle vodního zákona (CHOPAV) Žamberk – Králíky.

Přirozenými lesy Králického Sněžníku byly bučiny a horské smrčiny. Na prudkých svazích a ve stržích na suťových půdách v pásnu bučin se vyskytovaly suťové lesy, v nichž buk byl zastoupen minimálně a byl nahrazován javorem klenem a lípovou velkolistou. Většina těchto lesních porostů byla v minulosti vykácena a nahrazena monokulturami smrku. Na území NPR bylo popsáno celkem 34 druhů zvláště chráněných rostlin a patří mezi jednu z nejvýznamnějších zoologických lokalit regionu. V posledních letech se zde např. opětovně začal vyskytovat v lesích vlk obecný.

Zdroj: Králický Sněžník, Olomoucký kraj 2010; Plán péče o Národní přírodní rezervaci Králický Sněžník na období 2014 – 2023, AOPK 2014

Významné geologické lokality

Tabulka 2.1.6-2 Přehled geologických lokalit

Název lokality a charakteristika objektu	Stupeň ochrany
<p>Jablonné n.Orlicí - údolí Orličkovského potoka</p> <p>Skály po obou březích Orličkovského potoka - kaňonovité údolí se skálami dosahujícími výšky až 15 m a v délce asi 100 m. Skalní výchozy jsou i v celém údolí, nejvýznamnější jsou v místě zúžení údolí těsně před městem.</p>	C - Zajímavé geologické lokality registrované v ČGS
<p>Jeskyně v horním údolí Moravy</p> <p>Jeskyně, krasové prameny, ponory.</p>	A - Národní přírodní rezervace (NPR)
<p>Králický Sněžník</p> <p>Území Králického Sněžníku a údolí Moravy, Malé Moravy a Prudkého potoka mezi obcemi Velká Morava, Stříbrnice a hranicí s Polskem.</p>	A - Národní přírodní rezervace (NPR)
<p>Moravský Karlov</p> <p>Pískovna s tektonickým stykem křídý kladského prolomu a ortorul. Délka 80 m, šířka 30 m.</p>	C - Zajímavé geologické lokality registrované v ČGS
<p>Písečná</p> <p>Odkryv v remízku u silnice a v opuštěných lůmcích v bazálních sedimentech svrchní křídý.</p>	C - Zajímavé geologické lokality registrované v ČGS
<p>Studenské skály</p> <p>Skály a mrazové sruby v ortorulách.</p>	C - Zajímavé geologické lokality registrované v ČGS
<p>Tvarožné díry</p> <p>Jeskyně tvořené soustavou jeskynních chodeb, délka 245 m, v délce 100 m protékají vody podzemního potoka.</p>	A - Národní přírodní rezervace (NPR)
<p>Žampach – kalkrusta</p> <p>Skalní výchozy a skalní defilé hrubozrnných pískovců až slepenců s polohami a čočkami vápenců dosahují mocnosti 2 - 4 m, celková mocnost karbonátem zpevněných hornin je až několikanásobně vyšší a tvoří morfologickou dominantu kraje - vrch Žampach.</p>	B - Geologické lokality doporučené k ochraně
<p>Čenkovička</p> <p>Výchozy a skalky ortorul především na západním konci obce Čenkovice a v poloviční vzdálenosti mezi Čenkovicemi a obcí Bystřec - pravděpodobně zbytky po opuštěné těžbě. Skalní stěna cca 10m. Údolní niva.</p>	A - Přírodní památka (PP)
<p>Zemská brána</p> <p>Průlomové údolí Divoké Orlice od hranice s Polskem po Klášterec nad Orlicí. Hluboce zaříznutý úsek s balvanitým řečištěm, skalky a skalní výchozy tvořeny sněžnickými ortorulami.</p>	A - Přírodní rezervace (PR) v CHKO

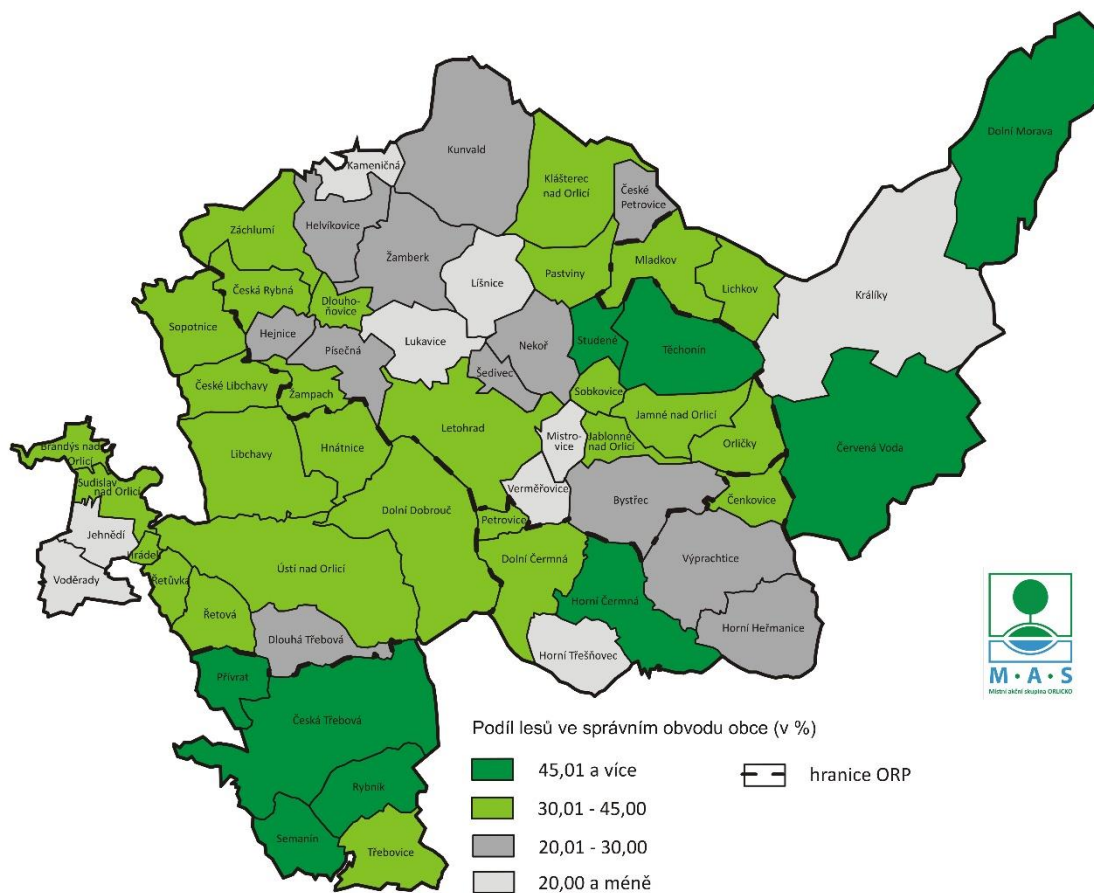
Zdroj: *lokality.geology.cz*, 5/2014

Kromě Zemské brány a Kralického sněžníku, která v území patří k tradičním turistickým výletním cílům, nejsou výše uvedené geologické lokality (z pohledu jejich geologického potenciálu) **dostatečně využívány pro rozvoj cestovního ruchu**, a to v souladu s požadavky na trvale udržitelný rozvoj (zmapování, vybudování naučných stezek, propagace, využití možnosti zapojení do sítě geoparků, tvorba a nabídka produktů cestovního ruchu včetně možnosti zpřístupňování těchto lokalit formou průvodcovské služby, atd.).

Kralický Sněžník leží na západním okraji území geoparku Jeseníky. V souladu s posláním sítě geoparků je vhodné prohlubovat rozvoj dalších aktivit vedoucích k vhodné prezentaci území, jeho přírodních a geologických hodnot a rovněž šeternému využití přírody pro udržitelné formy rekreace. V rámci sítě geoparků se nabízí výměna zkušeností s ostatními geoparky na našem území, ale i v zahraničí. Přes četné protesty na české i polské straně, se v roce 2020 začala na vrcholu Kralického sněžníku budovat nová 24m vysoká rozhledna. Panují zde obavy z masivního nárůstu návštěvníků a negativního ovlivnění této lokality. V této oblasti se již v posledních letech značně zvýšila návštěvnost díky četným „atrakcím“ v jejím blízkosti (Stežka v oblacích 2015, bobové dráhy, zážitkové parky, ...).

Lesy

Tabulka 2.1.6-3 Lesnatost v území MAS ORLICKO

Zdroj: ČSÚ, 2019

Lesní půda svou rozlohou 28 031 ha tvoří 36,01 % rozlohy regionu. Vysoký podíl zalesnění vykazují především ORP Králíky a Česká Třebová. Obec s největším podílem zalesnění k celkové ploše území je Dolní Morava (75,8 %). Zde je toto procento zastoupeno především díky lesům z oblasti NPR Kralický

Sněžník, který se ve správním obvodu obce Dolní Morava nachází. Rovněž vysoká čísla vykazují i obce Studené a Těchonín (obě 64 %). Naopak nejmenší podíl lesů v území obce zaznamenávají Jehnědí (13,1 %), Verměřovice (14,4 %) a Horní Třešňovec (14,5 %).

Aktuálním problémem na většině zalesněného území je kůrovec (především v oblasti ORP Králíky).

Kromě hospodářských funkcí lesa (které jsou řešeny samostatně v kapitole č. 2.2.8.) je jeho funkce nepostradatelná z pohledu **environmentálního a společenského**. Jedná se zejména o krátkodobou rekreaci rezidentů z území. Lesy v územní působnosti MAS ORLICKO jsou protkány mnoha novými kilometry značených turistických tras a cyklotras (poslední chybějící úsek cyklostezek propojujících Hradec Králové s Moravou je v části obce Sopotnice). Za podpory MAS ORLICKO byla v roce 2020 dokončena více jak 1 km dlouhá cyklostezka mezi obcemi Písečná a Hnátnice. V oblasti Suchého Vrchu je v rámci česko-polské spolupráce realizován projekt singltreku v délce více jak 60km Orlicko-Kladsko, Region Orlicko Třebovsko realizuje v rámci přeshraniční spolupráce projekt Singletrack Glacensis (v délce více jak 60km), trailový park v délce cca 13 km je také vybudován na Dolní Moravě, kde v posledních letech došlo k masivnímu rozmachu cestovního ruchu (Stezka v oblacích, Mamutí horská dráha, ...).

Od roku 2001 byly za účasti různých subjektů v území (místní investoři, svazky obcí, KČT) realizovány projekty k posílení rekreační funkce těchto lesů, k nim patří např. i vybudování **informačního a sociálního zázemí Lyžařské běžecké oblasti Buková hora – Suchý vrch**, který na neziskové bázi představuje infrastrukturu pro vstup do lyžařských – běžeckých tras (v současnosti až 80km) a zázemí pro návštěvníky (uživatelé): toalety, převlékárny, prostor pro odložení odpadků, občerstvení, vzdělávací prostory a možnost nouzového přespání.

Ochrana vod

Fenoménem a osou celého území MAS ORLICKO jsou toky Divoké a Tiché Orlice. Divoká Orlice napájí svými vodami největší vodní plochu v území – **údolní nádrž Pastvinská přehrada** (110 ha), která je významnou rekreační plochou, svůj význam plní ale také při zadržování přívalových vod a jejich regulaci (omezování rizika povodní) a jako malá vodní elektrárna. V řešeném území je jímána **kvalitní podzemní pitná voda** ze tří křídových hydrogeologických struktur – Ústecká synklinála, Kyšperská synklinála a Kralický prolom.

Území MAS ORLICKO je z pohledu stavu podzemních vod z dlouhodobého hlediska rozděleno na tři části:

- 7 obcí v území ORP Žamberk a Králíky vykazují dobrý stav vod na 100 % území
- Částečně dobrý stav je evidován v území na východ od Žamberka a Ústí nad Orlicí
- Zbývající část podzemních vod vykazuje špatný stav v celém území

Rok 2020 byl v tomto ohledu odlišný, většina území MAS ORLICKO se dostala na normální stav podzemních vod, území Dolní Moravy a Kralicka krátkodobě na stav nadprůměrný.

Již od 20. let 20. století je na území katastrů obcí ORP Králíky (Mladkov, Dolní Morava) zdokumentována existence léčivých radioaktivních pramenů. Tyto prameny však nebyly nikdy dále využity.

Téměř celé území zasahuje do **chráněné oblasti přirozené akumulace vod** (CHOPAV) Východočeská křída.

Stav povrchových vod v území MAS ORLICKO je identifikován na hodnotách -I - III (na 5ti stupňové stupnici - neznečištěná, mírně znečištěná, znečištěná).

Kvalita vodních toků je spojena jak s nedostatečnou kanalizací v území (a kanalizací s odlehčením do vodních toků), tak malou samočisticí schopností některých vodotečí. Otázka snížení znečištění vod pak souvisí především se zvyšováním počtu obyvatel napojených na ČOV a také se zkvalitňováním odkanalizování území, ale i s řešením otázky znečištění vod zemědělskou činností a zlepšováním samočisticích schopností vodních toků v rámci realizace revitalizačních opatření na tocích.

Záplavy a záplavová území

Území MAS ORLICKO je dotčeno třemi hlavními vodními toky s **evidovaným stupněm ohrožení povodní**. V **ORP Žamberk** se jedná o řeku Divokou Orlicí, kde je také vymezeno aktivní záplavové území. Rizikem povodní jsou zde dotčeny především obce v povodí pod vodním dílem Pastvinské přehradu, kdy největší podíl občanů dotčených stouletou vodou je evidován v Líšnici (35,7 % obyvatel bydlících v záplavovém území), dále Helvíkovice (24,9 %), Žamberk (13,5 %) a Nekoř (3,1 %) – všechny tyto obce v posledních letech na svých územích realizovali/realizují jednotlivá protipovodňová opatření. Zátěž „povodní“ v roce 2020 zvládli bez problémů.

Na Tiché Orlici se v záplavovém území (v závorce % ohrožených obyvatel) nachází Letohrad (7,7 % obyvatel), Verměřovice (48,5 %), Libchavy (3 %), Hnátnice, Brandýs nad Orlicí a Sudislav nad Orlicí. V Ústí nad Orlicí (Hylvátech) a Dlouhé Třebové hrozil vznik povodní také z řeky **Třebovka** (v roce 2021 by měla být dokončena úprava koryta).

Řešení otázky protipovodňové ochrany přitom nespočívá pouze ve výstavbě zábranných opatření a hrází, ale především ve **využití meandrů a nezastavěných údolních niv, ke zpomalení postupu povodňové vlny**. Sdružení obcí Orlicko zpracovalo v období let 2013 – 2014 Studii protipovodňových a protierozních opatření, na kterou v uplynulých letech navázalo realizací konkrétních projektů. Ve většině rizikových obcí již byli/nebo právě probíhají realizace mnohých protipovodňových opatření (např. v roce 2021 má být dokončen projekt financovaný MZE a Povodí Labe na úpravu toku řeky Třebovky v hodnotě 443 mil. Kč).

Při řešení těchto opatření je velmi důležitá součinnost obcí a majitelů pozemků, která se jeví často velice problematicky. Ideálním řešením je spojit realizaci navrhovaných protipovodňových opatření s prováděním komplexních pozemkových úprav v daných katastrálních územích v rámci budování tzv. společných zařízení.

V souvislosti s probíhajícími změnami klimatu dochází globálně ke zvyšování počtu negativních externalit počasí a počtu živelních katastrof (povodně, sucha, tornáda, sesuvy půd, mrazy aj.). Rizika plynoucí z těchto skutečností mají dopady do zemědělské výroby, zásobování pitnou vodou ochrany před povodněmi apod.

Staré ekologické zátěže a nakládání s nebezpečnými odpady („černé skládky“)

Otázka starých ekologických zátěží nakládání s nebezpečnými odpady se dotýká území MAS ORLICKO v různém rozsahu a intenzitě.

V území ORP Ústí nad Orlicí nejsou evidovány velké ekologické zátěže, jejichž likvidace by vyžadovala mimořádné finanční prostředky. Černé skládky v území ORP vznikají v míře srovnatelné s jinými regiony Pardubického kraje.

Evidence černých skládek a jejich přesný počet není k dispozici. Lze však konstatovat pozitivní tendence ve zlepšování infrastruktury pro nakládání s odpady, rozšiřování možností systémů nakládání s odpady a zlepšení dohledu, jež vedou ke snížení výskytu černých skládek z dlouhodobého hlediska. Černé skládky jsou dle možností neprodleně likvidovány. Jejich likvidace je zpravidla hrazena z finančních prostředků obce.

Důležitou součástí prevence vzniku černých skládek je **osvěta obyvatel a stálé vzdělávání a informování občanů** o způsobech shromažďování a likvidace odpadů. Pro mnohé již zcela samozřejmé postupy, je vhodné stále připomínat a upozorňovat na nové možnosti odkládání odpadů, které obce připravují.

Odpadové hospodářství

Z vlastního terénního šetření v obcích vyplývá, že otázkou odpadového hospodářství se velmi intenzivně zabývají všechny obce v územní působnosti MAS ORLICKO. Důvodem je především schválení nového „odpadového“ zákona, který od roku 2030 zakazuje skládkování využitelných odpadů.

Pomocí tento problém by pomohl do budoucna možná vyřešit unikátní vynález českých vědců – jejich recyklační technologie dokáže zpracovat téměř jakýkoliv odpad. Plast, pneumatiky nebo i netříděný komunální odpad dokáže přístroj rozložit na základní suroviny, které je možné opět průmyslově zpracovat.

Na území MAS ORLICKO se nachází **2 skládky odpadů** (v Českých Libchavách a v Třebovicích), dále se zde nachází stanoviště kontejnerů, sběrné dvory, třídění a recyklace odpadů.

Sběrné dvory se nachází ve všech městech v území MAS ORLICKO (Česká Třebová, Ústí nad Orlicí, Žamberk, Letohrad, Jablonné nad Orlicí, Králíky) a ve většině větších obcích. V malých obcích jsou provozována **především sběrná místa**, která se svým rozsahem a provozem blíží provozu sběrných dvorů, pouze v nich není shromažďováno tak široké spektrum odpadů. Tato zařízení jsou dimenzována i pro spádová území těchto měst/obcí a vzhledem ke kapacitě je dostatečná rezerva pro odběr dalších odpadů z celé příslušné spádové oblasti.

Obce, které tato zařízení nemají (již minimum), řeší sběr tříděného/separovaného odpadu a nebezpečných odpadů v souladu s vlastními plány nakládání s odpady. U nebezpečných odpadů je tradičním způsobem likvidace mobilní svoz nebezpečných odpadů. V obcích s velkým počtem sezónně ubytovaných (Dolní Morava, Mladkov, Čenkovice, Pastviny) dochází k posilování svozů, případně k odvozu odpadu na zavolání.

Spalovna ani jiné zařízení pro energetické využití odpadů se zde vůbec nevyskytují a nejsou provozovány. Využití některé ze stávajících spaloven v rámci ČR je naprosto nereálné z důvodu dopravních vzdáleností, finanční náročnosti svozu atd. V Pardubickém kraji není spalovna provozována. V území se nachází **spalovna v obci Těchonín**. Její provoz je spojen s fungováním areálu Centra biologické ochrany Armády České republiky a slouží tak výhradně pro likvidaci zdravotnického materiálu z tohoto specializovaného zařízení.

Otázka řešení **biologicky rozložitelného odpadu** (BRO) je řešena v zařízeních pro nakládání s biologicky rozložitelným odpadem v Libchavách (Ekola České Libchavy, s.r.o.), Žamberku (TS Žamberk, s.r.o.) a v České Třebové (Eko Bi, s. r. o.). V současné době však pouze část obcí zajišťuje třídění BRO (pravidelným svozem, nebo svozem ve velkoobjemových kontejnerech). V rámci menších obcí je množství BRO dle průzkumu malé a většina BRO je zpracovávána přímo občany pro zahrádkářské a zemědělské využití. Co se týká území, jsou uvedena zařízení schopná pojmout většinou bioodpady pouze ze svého okolí, což potvrzuje i skutečnost, že kapacita těchto zařízení je většinou překročena. Předcházení vzniku biologicky rozložitelných odpadů a omezení tak jejich mísení se směsným komunálním odpadem bylo cílem projektů svazků obcí působících na území MAS ORLICKO. Jedná se o projekty DSO ORLICKO v roce 2020 na kontejnery na bioodpad a štěpkovače, projekt ROT v roce 2016 na kompostéry a projekt DSO MSL v roce 2015 na kompostéry a štěpkovače.

Oblíbeným je také systém sběru odpadu, který je řízen za pomoci čárových kódů. Obyvatelé jsou tím motivováni k větší míře třídění (např. za cenu snížení poplatku na příští rok). V rámci mikroregionu

Severo-Lanškrounsko se uvažuje o vzniku překladiště v obci Dolní Čermná, kde by docházelo ke kumulaci odpadu, který by byl dále předáván ve větších objemech na skládku do Českých Libchav.

Samostatnou kapitolou je otázka **osvěty občanů** v oblasti nakládání s nebezpečnými odpady a separace odpadů. Ačkoliv se **podíl separovaného odpadu meziročně stále zvyšuje**, a to mimo jiné díky pravidelné osvětě realizované např. v rámci škol v území (ekologické dny, soutěže atd.), problémem zůstává otázka separace odpadů především. Nejčastěji je tomu tak u starších občanů, kteří nejsou touto osvětovou kampaní tolik osloveni. Ale i u ostatních skupinách obyvatel je aktuální řešení otázky **separace odpadů ze smíšených materiálů** (např. při kombinaci více materiálů na obalových prostředích). Samostatnou otázkou je osvěta v otázkách likvidace a nakládání s nebezpečným odpadem (postřiky v zahrádkách, barvy, laky atd.) bioodpadem a prevence vzniku černých skládek. Dále je potřeba klást zřetel na osvětu v oblasti šetrného a slušného chování v přírodě a krajině. Specifickou problematikou je pak způsob vytápění domácností, produkce emisí z topení či nízká energetická účinnost objektů určených k trvalému bydlení.

Otázka nakládání s odpadem je v současné době řešena i v rámci projektu tzv. Meziobecní spolupráce.

Terénní a dotazníkové šetření MAS ORLICKO:

Z výsledku terénního a dotazníkového šetření vyplynulo, že obce nemají velký zájem o budování sběrných dvorů z důvodu přísné legislativy jejich provozu. Z rozhovorů se starosty současně vyplynula potřeba rekonstrukce či rozšíření sběrných míst (v 5 případech), výstavba či rekonstrukce sběrného dvora (4 případy), výstavba kompostárny (2 případy) a potřeba dotřídovací linky pro odpad (1 případ).

Hluk a prašnost ovzduší

I přes obecně velmi dobrou kvalitu životního prostředí v území, je kvalita života obyvatel v některých částech území snížena hlukem a prachem v ovzduší.

Hluk je spojen především s vedením tras tranzitní dopravy obcemi (především podél komunikací I/11 a I/14) a podél železničních tratí (především železniční trať Praha – Česká Třebová, dále např. železniční trať v Letohradě). V případě silničních tahů je v souvislosti s nejen omezováním hluku z automobilové dopravy **plánována: výstavba** společného jižního obchvatu Žamberka a Helvíkovic; řešení dopravy v Jablonném nad Orlicí, odstranění úrovnového křížení s železnicí Letohrad – Lichkov; změna trasování silnice I/11 za obcí Šedivec; změna vedení silnice II/310 v katastru Letohradu a jejího nového napojení na silnici II/360, což souvisí s řešením nevyhovujícího stavu vedení silnic v centru města.

Do roku 2022 by měla být dle plánů ministerstva dopravy zahájena **výstavba rychlostní silnice R35**. Při této realizaci se počítá s **napojením okolních částí území několika přivaděči**, specificky přivaděčem Vysoké Mýto/Ústí nad Orlicí – České Libchavy – Žamberk, a tím k napojení na dálniční síť ČR. Jedním z očekávaných negativních jevů této realizace bude zvýšení intenzity tranzitní dopravy směrem do Polska.

Kvalita ovzduší je posuzována na základě koncentrace prachových částic PM₁₀ a PM_{2,5}. Na základě vyhodnocení **průměrné koncentrace těchto částic** za období let 2014 – 2018 (dle dat poskytnutých z ČHMÚ – OZKO) je možné konstatovat, že:

- Z pohledu **koncentrace prachových částic** PM₁₀ se nízké hodnoty dle 5letého průměru 2015-2019 nacházejí v ORP Králíky a severovýchodní části ORP Žamberk, kde v $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ dosahují hodnot nižších nežli **20**. V dalších územích jsou hodnoty lehce vyšší.
- Z pohledu **koncentrace prachových částic** PM_{2,5} je vyhodnocení hodnot z hlediska rozložení v území shodné s ukazatelem hodnoty PM₁₀. Dolní Morava, Králíky vykazují hodnoty cca od 7 do 14, na dalším území je to pak v rozmezí hodnot 13-17 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$.

Snižování prašnosti ovzduší je pak spojeno jak s omezováním dopravy, tak se snižováním emisní zátěže z lokálních topenišť v území (a přechodem od tuhých paliv k jiným alternativním zdrojům vytápění). Se

zvyšujícími cenami plynu a elektrické energie je zaznamenáván negativní trend návratu k pevným palivům. Pozitivní je zvyšování užití dřevní hmoty pro topení.

2.1.7. Život v obcích

Spolkový život

Spolkový život je dle šetření mezi starosty jednou z **klíčových oblastí rozvoje**, a to nejen pro obce, ale i pro města. Místní organizace, spolky či neziskové organizace plní většinou nejen svou základní funkci (např. SDH pomáhá při lokálních požárech), ale jsou stavebními kameny a hybnou silou při organizování místních kulturních a společenských akcích, brigád, apod.

Takové vnímání postavení těchto organizací v území **potvrdilo i terénní šetření** MAS ORLICKO, ze kterého vyšla oblast „Podpora činnosti klubů, spolků, sdružení v oblasti sportu, kultury, volného času pro děti, mládež a dospělé“ jako třetí nejpreferovanější oblast.

V území MAS ORLICKO bylo identifikováno **více než 520 spolků**, místních a neziskových organizací. Prakticky v každé z obcí funguje sdružení dobrovolných hasičů, myslivecké sdružení a sportovní organizace. Velmi časté je pravidelné setkávání seniorů. **Více než 60% starostů uvedlo zajištění zázemí pro kulturní, spolkovou, neb sportovní činnosti jako největší úspěch v rámci obce, na který jsou hrdí. 20 % představitelů obcí uvedlo, že právě spolkový život, místní pospolitost a možnost kvalitního trávení volného času považují za silnou stránku/ přednost své obce.** Cca. v 17% obcí jsou nejméně aktivní hasiči, v 66% obcí jí více aktivních spolků.

Problémy, které byly nejčastěji v souvislosti se spolkovou činností zmiňovány, jsou stárnoucí členská základna některých méně exponovaných organizací (např. ČČK, zahrádkáři), nízká kvalita materiálního vybavení a nedostatečné prostorové možnosti pro setkávání.

Uvedené skutečnosti potvrzují i výstupy z jednání se zástupci neziskových organizací, které opakovaně poukazují na to, že možnosti k **získání finančních prostředků na obnovu hmotného zázemí i pořízení vybavení jsou velmi omezené**, resp. prakticky nedostupné. Tento fakt potvrzuje i mimořádný zájem neziskových organizací o čerpání dotací u MAS ORLICKO v dotačním období 2007 – 2013, kdy žádosti NNO představovaly skupinu žádostí předkládaných v nejvyšší četnosti a v jednotlivých výzvách pravidelně významně překračovaly existující disponibilní prostředky. V období let 2014 – 2020 spolky u MAS ORLICKO poptávaly možnosti investic do zázemí pro činnost. Členské organizace využily program „Malý LEADER“, část organizací využila výzvy z programu rozvoje venkova (občanská vybavenost).

Jako další handicap při rozvoji spolkového života v obcích organizace opakovaně uvádějí překážky spojené s **formálními a administrativními požadavky na zajištění fungování organizace**, a to především v souvislosti s následným možným čerpáním prostředků z EU, případně zapojením do různých projektů a grantových řízení. V tomto směru se organizace potýkají s limitními personálními kapacitami s přihlédnutím k neprofesionálnímu charakteru fungování (účetní služby, daňové a právní poradenství, atd.).

Občanská angažovanost

Z hlediska **zájmu obyvatel o svou obec a práci pro ni** se situace různí především v měřítku dle velikosti obce a je z širšího pohledu (ve srovnání šetření v letech 2014 a 2019 obdobná). V terénním šetření v roce 2020 obcích od 200 do 500 obyvatel uvedlo cca. **42% starostů**, že překážkou pro rozvoj obce je **nezájem/neochota** občanů angažovat se v chodu obce (kandidovat do zastupitelstva, vykonávat funkci starosty/starostky). Tento problém byl uváděn jako druhý nejčastější hned za „množstvím administrativy“. Ve srovnání s rokem 2014 se jedná o obdobné číslo (zde bylo v rámci šetření zjištěno, že 65 % obcí a měst je navíc **zájem obyvatel kandidovat do místních zastupitelstev** a intenzivněji

proniknout do jejího vedení). V závěru se však bezmála polovina obcí potýká s problémem zajištěním angažovaného vedení obce/případně otázkou převzetí funkce starosty/starostky. U větších obcí (nad 500 obyvatel) se již problém v zásadě nevyskytl, naopak byl ve více než 20% zmíněn jako limit rozvoje obce „politický faktor“ – tedy ne nedostatek osob ochotných se podílet se na chodu města/obce/městysu, ale omezená dynamika rozvoje/změn ovlivněná nutností hledat schodu napříč politickým spektrem.

Hojně se také lidé **účastní tradičních místních společenských akcí** (přibližně z ¼). S účastí na veřejných schůzích je to ovšem horší.

Kulturní vyžití a významné kulturní akce v území

Vzhledem ke značnému počtu spolků a neziskových organizací je možné konstatovat, že v regionu je občanům k dispozici bohatý kulturní a společenský život. Především v období letní sezony se v území koná každý víkend několik hudebních, kulturních a dalších akcí zaměřených na různé skupiny občanů.

V regionu probíhají kromě tradičních akcí místního a regionálního významu také akce významu nadregionálního s potenciálem významného dopadu do lokální ekonomiky. Mezi těmi s nadmístním významem mohou být jmenovány např. **festival JamRock** v Žamberku/Letohradě, **Čermenské slavnosti** v Dolní Čermné, **Mezinárodní hudební festival** v Letohradě nebo **Kocianova hudební soutěž a festival** v Ústí nad Orlicí.

O dostatečnou distribuci informací je postaráno kromě standardní prezentace na vývěskách i prostřednictvím celokrajského portálu www.vychodnicechy.info, jehož aktuální obsah je zajišťován dlouhodobě fungujícím systémem vkládání dat podporovaným na úrovni kraje.

Zázemí pro kulturní vyžití v území:

V území se nachází široká nabídka objektů pro kulturní vyžití (kina, divadla, kulturní domy a sokolovny, klubovny a letní areály) – provozované na komerční i nekomerční bázi.

Mezi objekty, které vyžadují v budoucnu nejvýznamnější investiční akce, patří objekty sokoloven (orloven) v území. V uplynulém dotačním období bylo ze strany MAS ORLICKO podpořeno celkem 11 projektů různých tělovýchovných spolků, poptávka však vysoce přesahovala disponibilní zdroje.

Celoživotní vzdělávání obyvatel v území

Celoživotní vzdělávání obyvatel v území (mimo oblast rekvalifikací a odborného vzdělávání řešeného Úřadem práce) je řešeno nabídkou neziskových organizací, škol a školských zařízení i samosprávami v území. Témata vzdělávání jsou různá: populárně – naučné, samosprávné, ale i v oblastech rozvoje osobních znalostí a kompetencí.

Církev a církevní organizace a jejich příspěvek k rozvoji území

Na území se nachází mnoho církevních objektů, ať už nemovitostí nebo věcí movitých. Největšími a nejvíce zastoupenými církvemi jsou na území Římskokatolická církev, Českobratrská církev evangelická a Československá církev husitská. Římskokatolická církev je převládající. Do jedné farnosti

většinou spadá více obcí, o které se stará farář. Na chodu církvi se podílejí další lidé, kteří pomáhají s výukou náboženství, varhaníci, zpěváci, pomocníci při práci s dětmi, mládeží, seniory, techničtí pracovníci, uklízečky atd.

Mimo bohoslužeb církevní organizace působí na bohatém poli aktivit a služeb ve prospěch široké skupiny obyvatel v území (vzdělávání mládeže a volnočasové aktivity pro děti a mládež, nízkoprahová centra, péče a volnočasové aktivity pro seniory, aktivity pro širokou veřejnost – Noc kostelů, pořádání koncertů apod.) a **mají tak potenciál přispívat k řešení otázek osob ohrožených sociálním vyloučením, chudobou nebo sociálně vyloučených.** Bohoslužeb a dalších akcí se účastní různý počet návštěvníků, ve větších městech (farnostech) se účast pohybuje v řádu stovek návštěvníků, v menších obcích (farnostech) je to v řádu desítek.

Církev jsou majiteli a správci mnoha památek a kulturně-historicky významných objektů - klášterů, kostelů, far, kaplí a drobných sakrálních staveb (např. sloupy, kříže, kapličky), křížovými cestami a movitostmi (obrazy, sochy atd.). Některé objekty jsou, nejen místně, velmi významné a jsou zapsány mezi kulturní památky. Například v České Třebové je to rotunda svaté Kateřiny - jediná dochovaná románská stavba ve východních Čechách. V roce 2018 bylo zapsán do seznamu národních kulturních památek areál **kláštera servitů s poutním chrámem Nanebevzetí Panny Marie.**

Pro svou činnost jsou církve odkázány na příspěvky věřících a obcí, v menší míře pak na vlastní hospodářskou činnost. V oblasti lidských zdrojů se jedná ve většině případů o **dobrovolnickou práci** bez nároku na mzdu. Organizacím pak nejčastěji chybí **prostředky na zajištění vhodných prostor a jejich vybavení** pro nabízené aktivity a prostředky na péči o majetek.

Poskytovatelé sociálních služeb, sociální práce a zdravotní péče

Otázka řešení potřeb osob sociálně vyloučených, nebo ohrožených sociálním vyloučením je v území MAS ORLICKO řešena s využitím celého spektra „platform“ – ať již formou **poskytování registrovaných sociálních služeb**, tak prostřednictvím **navazujících služeb a aktivit** realizovaných v území převážně neziskovými organizacemi (dále jenom „další aktivity“).

Jednotlivé aktivity jsou v převážné míře garantovány organizacemi s registrovanou sociální službou (v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb), další navazující sociální služby poskytují neziskové organizace buď na základě pověření dle zákona 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. K těmto aktivitám jsou následně doplněny i o další programy a činnosti zaměřené na otázky sociálního začleňování a snižování nerovností mezi obyvateli v území.

Tabulka 2.1.7-1 Počet sociálních služeb a jejich poskytovatelů v území

Poskytovatelé sociálních služeb, poskytujících alespoň jednu registrovanou službu v území MAS ORLICKO, se sídlem:	V ÚZEMÍ MAS ORLICKO	MIMO ÚZEMÍ MAS ORLICKO	CELKEM
Počet poskytovatelů	20	38	58
Počet zřizujících organizací	20	23	58
z toho obce / kraje	10	2	12
z toho svazky obcí	1	0	1
z toho NNO a církve	9	21	45

Počet služeb registrovaných těmito poskytovateli dle par. 108/2006 Sb-	41	38	79
Služby péče (§ 40)	12	1	13
Sociální poradenství (§37)	3	5	8
Domov pro seniory (§49)	3	3	6
Ostatní	23	29	52
Počet poskytovatelů služeb dle ORP	20	38	X
ORP Žamberk	7	X	X
ORP Králíky	4	X	X
ORP Ústí nad Orlicí	8	X	X
ORP Česká Třebová	1	X	X
ORP Lanškroun (pouze MAS ORLICKO)	0	X	x

Zdroj: registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV, vlastní šetření, 2020

Sociální práce v území MAS

Výkon sociální práce v území MAS ORLICKO, z.s. je vázán na zákon 108/2006 Sb. Výkonem sociální práce jsou pověřeny obce kategorie PO 3 (Česká Třebová, Králíky, Ústí nad Orlicí, Žamberk). Tyto vykonávají sociální práci ve vztahu k osobám, které se nachází v nepříznivé sociální situaci nebo jsou ohroženy sociálním vyloučením, či se v tomto stavu nachází – a to zpravidla na podnět 3 osob (zpravidla starostů obcí), na podnět osob v obtížné sociální situaci, nebo na základě vlastního terénního šetření. Současně koordinují výkon sociální práce v území.

Zdravotní péče a subjekty zapojené do systému MSPP:

Domácí zdravotní péče:

Poskytovateli domácí zdravotní péče (DZP) v území jsou: Domácí zdravotní péče – poliklinika Žamberk, Domácí zdravotní péče – Charita Ústí nad Orlicí (Letohrad, Ústí nad Orlicí, Česká Třebová, Lanškroun), Naděje – domácí zdravotní péče, s.r.o. (Jablonné nad Orlicí), Centrum komplexní péče, o.p.s. (Ústí nad Orlicí)

Mobilní specializovaná paliativní péče (MSPP):

Praktičtí lékaři (celkem 70 praktických lékařů v území/obcích ...), ambulance bolesti, nemocnice, domovy důchodců -zařízení pro seniory, Hospic Anežky České - Červený Kostelec, Hospic Chrudim, Domácí hospic Alfa – Omega – poskytovat MSPP – mobilní specializované paliativní péče.

Organizace působící v oblasti služeb pro rodiny

Na území MAS ORLICKO funguje poměrně široká síť organizací, formálních i neformálních skupin zabývajících se prorodinnou problematikou a poskytujících služby jak celým rodinám, tak jejím samostatným členům.

Na území spolku MAS ORLICKO působí tři profesionalizované organizace poskytující široké spektrum služeb nejen rodinám. Jsou jimi Oblastní charita Ústí nad Orlicí, Sbor jednoty bratrské v Ústí nad Orlicí a Cesta pro rodinu v Žamberku. Oblastní charita v Ústí nad Orlicí plynule navázala na činnost farních

charit Ústí nad Orlicí, Česká Třebová, Letohrad a Jablonné nad Orlicí. Tato organizace nabízí služby v oblasti zdravotní péče, sociální služby (pečovatelská služba, osobní asistence, občanská poradna, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež ve věku 6 až 20 let, sociálně terapeutické dílny, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi s názvem Šance pro rodinu) a další služby, mezi něž patří zejména činnost Rodinného centra Mozaika v Letohradě. Sbor jednoty bratrské v Ústí nad Orlicí zřizuje Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Kamin, které nabízí pomoc dětem a mládeži ve věku 8 až 16 let, a Rodinné centrum Srdíčko zaměřující své aktivity na rodinné a partnerské vztahy, a také na podporu komunitního života v území. Cesta pro rodinu poskytuje v Žamberku nabídku aktivit pro posilování fungující rodiny a podporu jejich členů v běžném životě i krizových životních situacích. Organizace provozuje podpůrné a zájmové aktivity (Rodinné centrum, Dětská skupina Maceška nabízející péči o děti od 1,5 do 6 let, Klub bez klíče pro děti a mládež od 8 do 18 let), sociální služby (Azylový dům, Krizová pomoc, Dům na půl cesty, Sociální rehabilitace, Psychologické poradenství, rodinné i skupinové terapie) a návazné vzdělávací a osvětové programy. Jedná se o dlouhodobě etablované organizace prokazující mnohaleté zkušenosti v oblasti podpory rodin v regionu. Díky svým zkušenostem a dlouhodobé práci s lidmi v území mají potenciál propojovat aktivity a navazovat kontakty s cílovými skupinami. Tyto profesionalizované organizace mají zkušenosti s realizací Evropských dotačních programů, přičemž v minulosti byly těmito organizacemi čerpány finance zejména na příměstské tábory a vybavení a zařízení služeb sociální a zdravotní péče.

Služby rodinám poskytují také školská zařízení - na území MAS jsou z hlediska dotační činnosti ve spolupráci s MAS Orlicko aktivní SVČ ANIMO Žamberk a DDM Kamarád Česká Třebová. Tyto organizace, které stejně jako výše uvedené organizace v minulosti realizovali Evropské dotační programy na organizaci příměstských táborů, poskytují zázemí k aktivnímu trávení volného času, zabývají se zájmovými aktivitami (zájmové kroužky, letní tábory a příležitostné akce) pro všechny věkové kategorie a díky své široké síti kontaktů dokážou navazovat spojení s cílovými skupinami.

Na území MAS ORLICKO dále působí také řada polo-profesionalizovaných a dalších organizací, které obvykle poskytují služby rodinám nad rámec zákona o sociálních službách. Jedná se o Rodinné centrum Rosa v České Třebové, Mateřské centrum Medvídek v Ústí nad Orlicí, Rodinné centrum Jablíčko v Jablonném nad Orlicí a Mateřské centrum EMMA v Králíkách, které nabízejí zejména aktivity (centra, zájmové kroužky či dětské kluby) pro rodiny s dětmi do 6 let. Tyto organizace nemají zkušenosti s realizací Evropských dotačních programů, avšak představují možnost oslovit širší veřejnost v území spolku MAS ORLICKO, jelikož jsou v dlouhodobém kontaktu s rodinami na svém území.

Vedle těchto organizací a skupin se pak podporou rodin dlouhodobě zabývá Konzum, obchodní družstvo Ústí nad Orlicí. Konzum každoročně podporuje neziskové veřejně prospěšné organizace v regionu pomocí pořádání Grantový program s veřejnou sbírkou s názvem Společně za úsměv. Do tohoto Grantového programu s veřejnou sbírkou jsou zapojeny mimo jiné i organizace RC Rosa, Oblastní charita Ústí nad Orlicí, RC Srdíčko či Cesta pro rodinu. Grantový program s veřejnou sbírkou Společně za úsměv je zaměřena na podporu regionu a sociálních projektů v území. Obchodní družstvo Konzum má aktuálně více než pět tisíc členů, z nichž většina tvoří rodiny z okresu Ústí nad Orlicí. Družstvo má tedy taktéž velký potenciál oslovit velké množství obyvatel na území MAS ORLICKO s aktivitami týkajícími se prorodinné problematiky.

Další organizace v území

K dalším organizacím v území, které vytváří širší rámec formální i neformální podpory obyvatel v území pak patří především neziskové organizace, které pracují s osobami se zdravotním postižením, či jiným znevýhodněním. Mezi významné organizace patří:

Oblastní spolek Českého červeného kříže Ústí nad Orlicí (dále jen ČČK) – ke klíčovým službám patří služba senior dopravy, o kterou v území dlouhodobě roste zájem a dále realizace kurzů první pomoci a dalších obdobných vzdělávacích aktivit. Dále ČČK nabízí např. služby čistírny prádla a opravy obuvi, krátkodobé ubytování v Ústí nad Orlicí, úklidové služby, provozuje ošacovací středisko a provozuje Centrum pro život /vzdělávací, relaxační a volnočasové centrum pro seniory/.

Organizace pracující s osobami se zdravotním postižením (mimo rámec sociálních služeb) – neziskové organizace a firmy zaměstnávající osoby se zdravotním postižením/zdravotním znevýhodněním, organizace, které nabízí volnočasové, terapeutické a dalších aktivity pro tyto osoby.

Opatření realizovaná na území MAS ORLICKO, z.s. v období 2017 – 2020 a jejich účinnost:

- **Rozšíření činnosti Podpora mladým lidem ze sociálně znevýhodněného prostředí k fungování v přirozeném prostředí** (§ 70 – Sociální rehabilitace, nebo neregistrovaná služba (CLLD) v ORP Žamberk – zrealizováno v rámci SCLLD/MAS jako pilotní projekt, Služba vznikla v návaznosti na služby poskytované v Azylovém domě v Žamberku. V době zpracování této analýzy je projekt v realizaci a je využíván cílovými skupinami projektu (do roku 2022). Evaluace projektu prozatím neproběhla. Projekt byl podpořen také investiční dotací IROP (automobil pro terénní službu).

Plánované rozšíření činnosti: Podpora lidem se zdravotním postižením (§ 70 – Sociální rehabilitace, nebo neregistrovaná služba) – Králíky – zrealizované v rámci SCLLD MAS jako pilotní projekt. V rámci dané aktivity byla poskytnuta neinvestiční podpora (pilotní rok realizace aktivity) a také investiční podpora (vybudování zázemí sociálně – terapeutických dílen). Služba se na území ORP Králíky plně etablovala a je využívána osobami se ZP. Projekt bude dál pokračovat, a to za finanční podpory Pardubického kraje a MPSV, a to v řádu desítek let. Projekt vznikl na základě spolupráce Města Králíky s rodinami klientů, kdy se dlouhodobě plánoval jeho vznik. Jeho služby jsou tedy velice potřebné a žádané.

- **Vznik dvou sociálních podniků (Žamberk), modernizace a rozšíření 1 sociálního podniku** (Česká Třebová) – zrealizováno v rámci SCLLD MAS – ve všech podnicích byla vytvořena pracovní místa pro OZP a byla tak rozšířena nabídka pracovního uplatnění i spektrum nabízených pracovních pozic (šicí dílna, kavárna, zahradnictví, potravinářský provoz – výroba svačtin), v době zpracování této strategie z důvodu COVID v omezeném provozu. Dva projekty získaly investiční podporu IROP, jeden projekt získal jak investiční podporu (IROP), tak neinvestiční podporu (OPZ).
- **Hlídní dětí předškolního věku** (transformace na dětskou skupinu, podpora provozu dětských skupin) – zrealizováno v rámci SCLLD MAS – dotační podpora z MPSV trvá až do roku 2023. Dále byla poskytnuta i investiční podpora z IROP. Dle průběžných informací žadatele je služba kapacitně plně využita. Evaluace projektu prozatím neproběhla.
- **Senior doprava** – rozšířena realizace na území města Žamberk (prostředky města Žamberk + úhrady uživatelů služby). Obecně se jedná o velmi poptávanou službu, kterou na území MAS ORLICKO – v Ústí nad Orlicí, České Třebové, Žamberku a obcích v nejbližším okolí měst poskytuje Český červený kříž. Ačkoliv je služba aktuálně poskytována v rámci vedlejší hospodářské činnosti (taxi-slужba), ve svém pojetí pod garancí ČČK má širší přesah – dopravu a doprovázení klientů zajišťují osoby s kvalifikací sociálního pracovníky dle zákona č. 108/2006 Sb. a při zajišťování služby je tak klientům zprostředkována podpora v jejich dalších potřebách (informace o službách, sociální kontakt, atd.). V případě potřeby pracovníci ČČK informují odbor sociálních věcí příslušného ORP, případně vhodnou službu. Dle informací ČČK jeví o rozšíření služby zájem i další obce v území, její rozšíření však naráží především na ekonomický faktor, kdy se zvyšující se dojezdovou vzdáleností výrazně rostou náklady poskytnutí služby na jednotku (tedy ve vztahu k uživateli služby, případně obcím/městům, které službu financují).
- **Domácí hospicová péče** (posílení služby na území ORP Žamberk, Ústí nad Orlicí, Česká Třebová) – zrealizováno s podporou MAS/SCLLD. Byl zrealizován pilotní projekt zaměřený na zajištění dostupnosti služby MSPP v území MAS ORLICKO. V rámci projektu byly hrazeny náklady sociálního pracovníka a náklady na psychologa /zajištění podpory pečující rodiny a multidisciplinárního týmu MSPP/. Nositel projektu – Oblastní charita Ústí nad Orlicí hodnotila realizaci projektu jako velmi

přínosnou, kdy projekt de-facto umožnil stabilizovat službu MSPP v území MAS ORLICKO - zajistit potřebné služby pečujícím rodinám a klientům, garantovat adekvátní pracovní podmínky zaměstnancům multidisciplinárního týmu (srovnatelné platy, služby psychologa) – kdy do zahájení realizace projektu byla služba významně podfinancována a i přesto představovala zátěž pro poskytovatele. V období realizace projektu nedošlo v oblasti mobilní specializované paliativní péče (dále jen MSPP) bohužel k významnější změně podmínek ve smyslu zajištění financování této služby je tak v území nadále velmi potřebná, neboť financován významného podílu nákladů této služby je po skončení projektu MAS opět řešeno „nesystémově“ prostřednictvím rezerv z výnosů jiných služeb OCH UO další zajištění služby předpokládá potřebu zajištění financování.

- **Krizové centrum pro rodiny v Žamberku** – jedná se o aktivitu, jejíž potřebnost byla definována ve spolupráci odborů OSPOD v rámci všech ORP území MAS. Aktivita byla podpořena MAS/SCLLD. V rámci projektu došlo ke vzniku Krizového centra, kdy část jeho aktivit je financována v rámci Síťe služeb Pardubického kraje a část aktivit (aktivity mimo rámec zákona 108/2006 Sb.) byla financována v rámci podpory MAS/SCLLD (mediace, tréninkové programy pro rodiny). Služba v území nadále pokračuje **bez nároku na další finanční podporu z ESF** a je plně vytižena.
- Rozšíření kapacit domů pro OZP (transformace Domov pod hradem Žampach, Anenská studánka) – individuální projekty PaK
- **Komunitní práce v Ústí nad Orlicí** – záměr rozvoje komunitní práce v Ústí nad Orlicí byl v období let 2018 – 2023 (projekt stále v realizaci) realizován s větší intenzitou, než bylo plánováno. Na pilotní projekt, realizovaný v letech 2018 – 2019 navázala na základě úspěšného pilotního projektu návazná podpora s cílem prohloubit a posílit prvky komunitní práce při řešení problematiky sociálně vyloučených lokalit

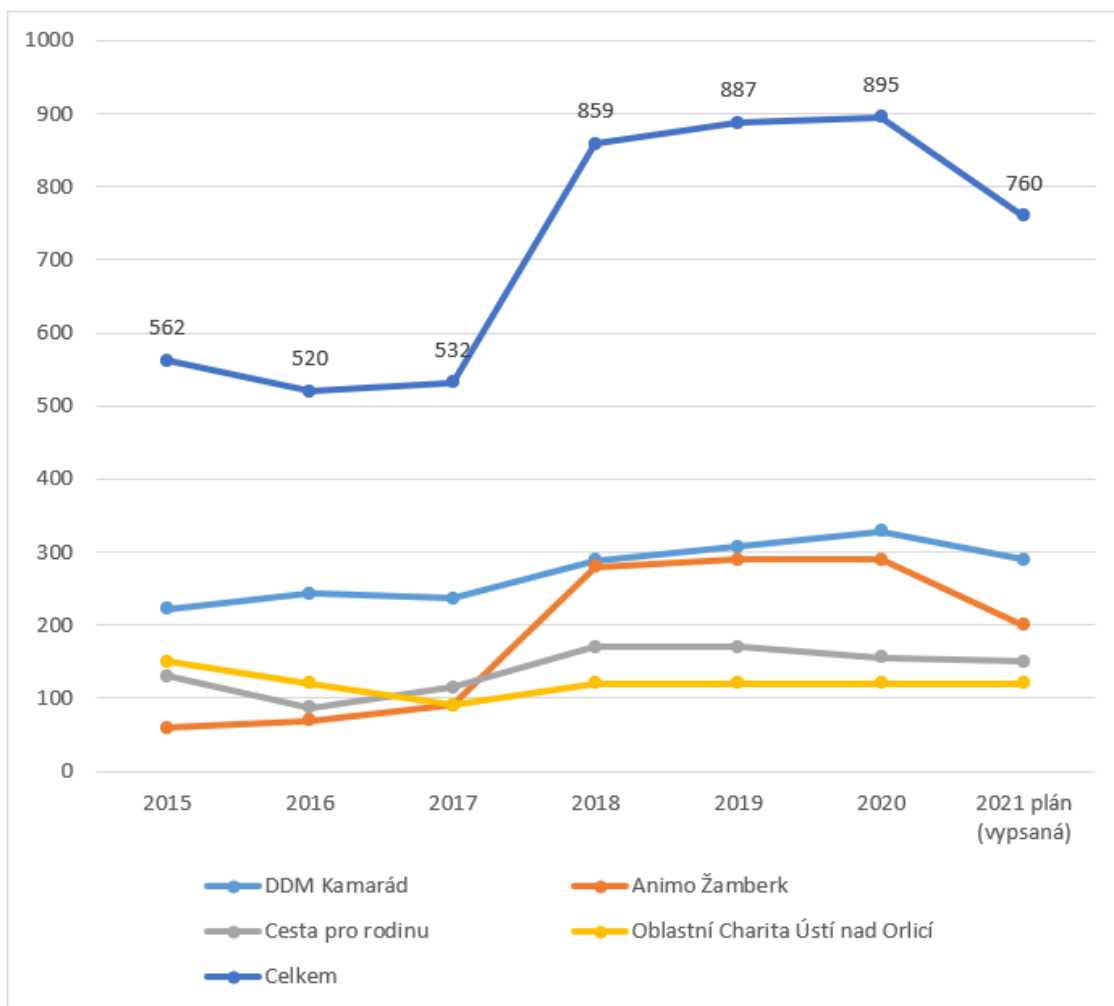
Výstupy z evaluace v roce 2019:

Projekt Komunitní práce v Ústí nad Orlicí přinesl zlepšení komunikace mezi komunitou a institucemi. Díky tomu se nastavil fungující proces. Klienti jsou schopni efektivně jednat s institucemi (např. Úřad práce) a řešit některé své aktuální problémy. Klienti se dále začali lépe orientovat v jednotlivých institucích v Ústí nad Orlicí a využívat jejich služby. Osvojili si i organizační schopnosti, které komunitu propojí napříč Ústí nad Orlicí. Podle informace podané odborem sociálních věcí v Ústí nad Orlicí došlo ke snížení počtu návštěv klientů v rámci tohoto odboru. Lídři prozatím nebyli plně schopni definovat potřeby pro svůj rozvoj. Příjemce se domnívá, že lídři se budou nadále scházet, ale nebudou schopni organizovat efektivně komunitní setkávání či řešení určitých problémů, neboť ve většině případů je prozatím potřeba profesionální pohled na věc. Udržitelnost výstupů a výsledků projektu Komunitní práce ohrožuje zejména stěhování Romské komunity z Ústí nad Orlicí či příchod nových lidí do Romské komunity, kteří by nemuseli pochopit účel a smysl komunitní práce

V roce 2021, kde je zpracovávána tato analýza, navázala na primární aktivitu vyhledání lídrů v lokalitě a jejich provázení při řešení problémů sociálně vyloučené lokality, aktivita komunitního centra, které nabízí širší možnosti komunitní činnosti a aktivita sociálního pedagoga. Dle vyjádření odboru sociálních věcí města Ústí nad Orlicí došlo k výraznému snížení počtu intervencí, které musel vykonávat odbor sociálních věcí, dále stoupla návštěvnost občanské poradny (snaha o řešení problémů s předlužeností), roste motivace k pracovnímu uplatnění a snižuje se počet řešených problémů spojených s bydlením. Projekt je aktuálně v realizaci a reaguje mimo jiné i na situaci v souvislosti s COV-19 a to především v oblasti podpory vzdělávání žáků z domácího prostředí (nová aktivita – sociální pedagog). Z diskuse s relevantním aktéry vyplývá potřeba dalšího účelné realizace této aktivity v dalším období, a to v rozsahu reflektující aktuální stav v lokalitách (očekávané ukončení projektu 06/22).

- **Podpora realizace příměstských táborů** – (2018 – 2020 /4 projekty, 2019 – 2021/1 projekt). V rámci 4 ukončených projektů byla poskytnuta materiální /neinvestiční/ a dále mzdová podpora pro realizaci příměstských táborů v území MAS ORLICKO. V jednom případě sehrála v realizaci projektu významnou koordinační roli MAS ORLICKO, z.s. a to v rámci iniciování širší spolupráce v území s cílem zajistit realizaci příměstských táborů v obcích, kde nebyly doposud dostupné, a to na základě spolupráce se školou, nebo jinou místní organizací.

Obrázek 2.1.7-1 Kapacita příměstských táborů

Zdroj: vlastní šetření, 2020

Z evaluace provedené mezi zapojenými organizacemi vyplynulo, že v souvislosti s podporou z OPZ došlo k navýšení kapacity příměstských táborů a to **významně**. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán u Animo Žamberk, kde žadatel rozšířil počet míst realizace příměstských táborů do okolních obcí (Kláštevec nad Orlicí, Červená Voda, Helvíkovice, Písečná) – počet míst realizace se zvýšil i DDM Kamarád kde taktéž došlo k navýšení počtu míst realizace o 3 nová místa. V těchto projektech tedy došlo k **významnému zvýšení lokální dostupnosti PT**.

Realizace projektů dále vedla k **zvýšení dostupnosti z titulu věkové hranice dětí**, kdy Cesta pro rodinu vyčlenila nově pro děti předškolního 32% vypsané kapacity PT (bylo plně obsazeno). Pro děti předškolního věku byly vytvořeny podmínky k přijetí také v PT realizovaných ve spolupráci s Animem Žamberk.

Tři ze čtyř podpořených žadatelů očekávají pokles zájmu o příměstské tábory v souvislosti se zvýšením ceny. Především u rodin, kde je více sourozenců představuje totiž účast na PT významnou finanční zátěž a rodiny tak hledají alternativní řešení.

Přesto je možné konstatovat, že se **podařilo zachovat nově nabídnuté služby** (byť v omezenějším rozsahu) kdy např. u Anima Žamberk stoupla s projektem kapacita o 200 míst (z 90 na 290 míst - 4 nové místa realizace), po ukončení financování pokračuje Animo Žamberk ve spolupráci se 3 ze 4 zapojených organizací a do roku 2021 vstupuje s kapacitou 200 míst celkem. Byla tak prokázána objektivní potřeba a zájem o tyto služby.

V souvislosti s realizací projektu stoupla celková (využitá) kapacita PT na 168 %, po ukončení projektu kapacita opět klesla (cca o 26%), ovšem i tak činí předpokládaná nabídnutá kapacita 143% původní hodnoty (a to především v souvislosti se zvýšením počtu míst realizace PT Animem Žamberk).

U projektů realizovaných ve spolupráci se školami v území se dále **prokázala přidaná hodnota, spočívající v posílení/prohloubení spolupráce mezi školou a rodiči** (kdy příměstské tábory probíhaly v prostředí školy/školní družiny)

Jeden projekt je stále v realizaci (nebyl evaluován).

- **Dětský klub** při ZŠ Králíky – projekt dětského klubu byl realizován po 3 roky při ZŠ v Králíkách. Klub byl určen dětem 3 – 5 tříd. Kapacita klubu byla v rámci projektu plánována na 20 žáků, ve skutečnosti však bylo do klubu přijato celkem 33 žáků, a to z důvodu velkého zájmu a po celou dobu realizace byl projekt plně využíván. Ve městě Králíky nefunguje středisko volného času / dům dětí a mládeže, ani zařízení nízkoprahového typu. Potřeba této aktivity pro starší žáky prvního stupně a druhého stupně z Králík a okolí proto nadále trvá - a to buď formou dětského klubu, či jinou nízkoprahovou formou, která by se zaměřila na trávení volného času, případně i na další podporu dětí.

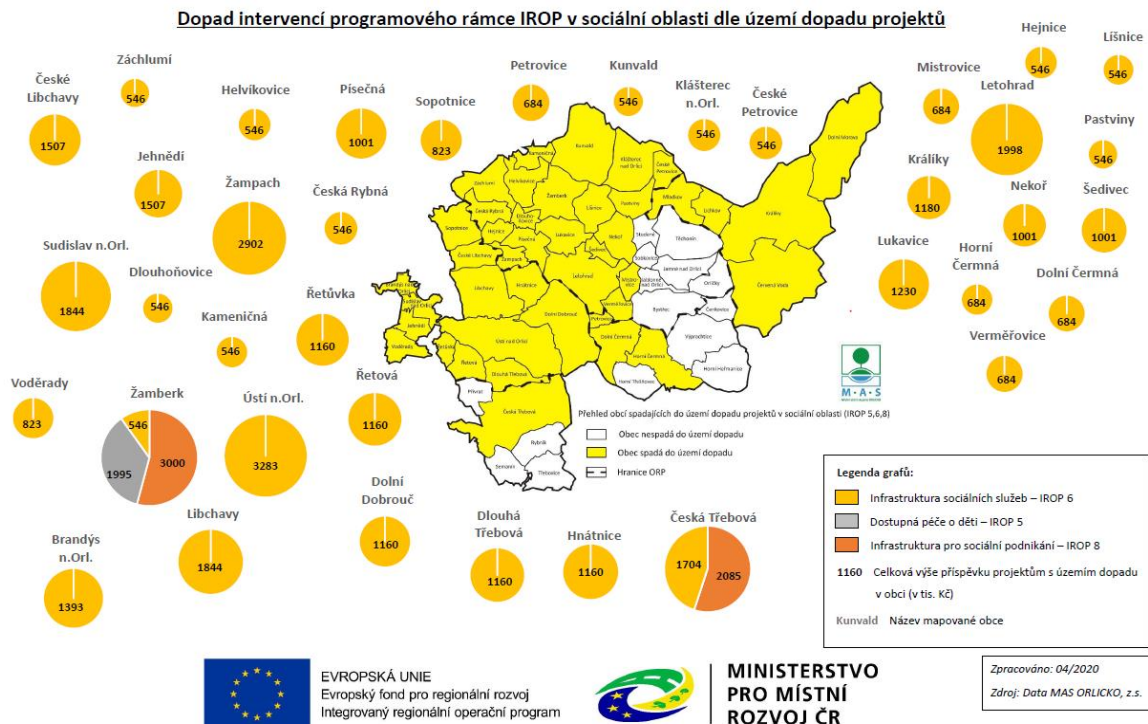
Mimo výše uvedené aktivity, které byly díky prvotním intervencím MAS a ve spolupráci s PaK (v případě služeb dle zákona 108/2006 Sb.) v území zavedeny, či posíleny, probíhala v období let 2017 – 2020 také investiční podpora poskytovatelů sociálních služeb. Tato podpora se zaměřila především na:

- Zkvalitnění zázemí pro osobní hygienu (Dům s pečovatelskou službou – Letohrad, Středisko osobní hygieny v České Třebové,)
- Obnova / rozšíření vozového parku s cílem zvýšení dostupnosti jednotlivých terénních služeb

Dopad intervencí v území byl vyvážený. Menší míra dopadu projektů je evidována v obcích, spádových do ORP Lanškroun (mimo území MAS ORLICKO, z.s.).

Z pohledu intenzity podpory je zřejmá koncentrace podpory v ORP, kde sídlí větší podíl služeb - i lokálního charakteru, především Žamberk (dětská skupina), a město Ústí nad Orlicí (sociálně vyloučené lokality).

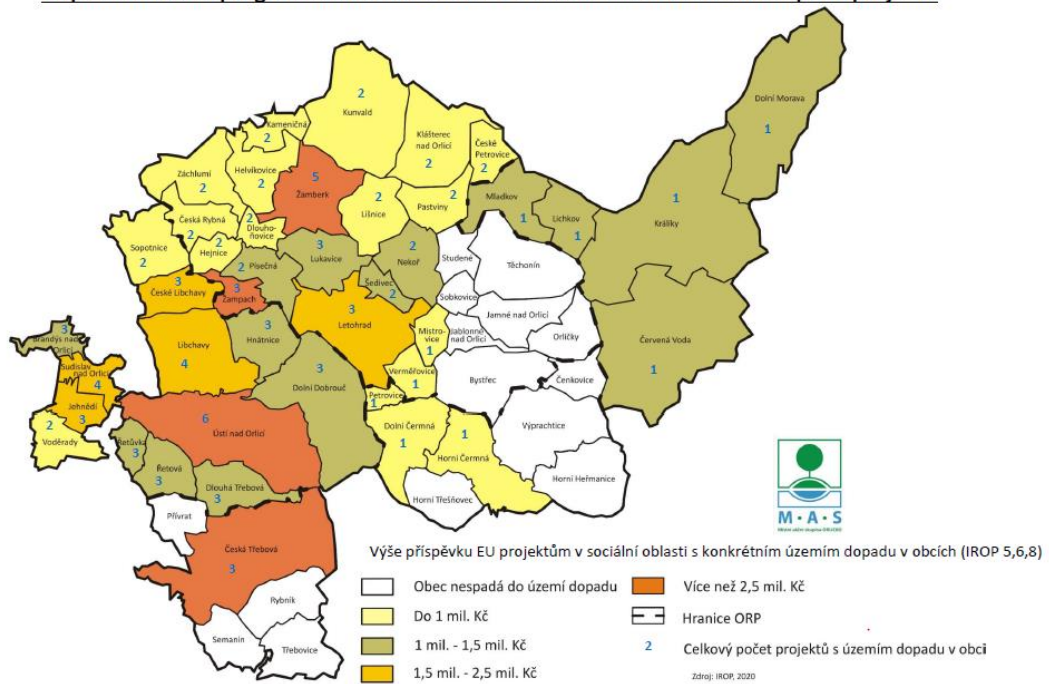
Obrázek 2.1.7-2 Dopad intervencí programového rámce IROP v sociální oblasti dle území dopadu projektů

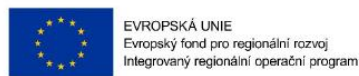
Zdroj: Databáze MAS ORLICKO, z.s., 2020

Obrázek 2.1.7-3 Dopad intervencí programového rámce IROP v sociální oblasti dle území dopadu projektů

Dopad intervencí programového rámce IROP v sociální oblasti dle území dopadu projektů

Komentář: Dopad intervencí byl pro ilustraci stanoven jako hodnota podpořeného projektu, která byla "propsána" do všech obcí, ve kterých je dle informací uvedených v žádosti o dotaci služba poskytována. Výše příspěvku v dané obci tedy představuje hodnotu podpory poskytnuté službám, které jsou poskytovány na území obce. Tuto informaci dále doplňuje informace o počtu podpořených projektů na území obce.

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Zpracováno: 05/2020

Zdroj: Data MAS ORLICKO, z.s.

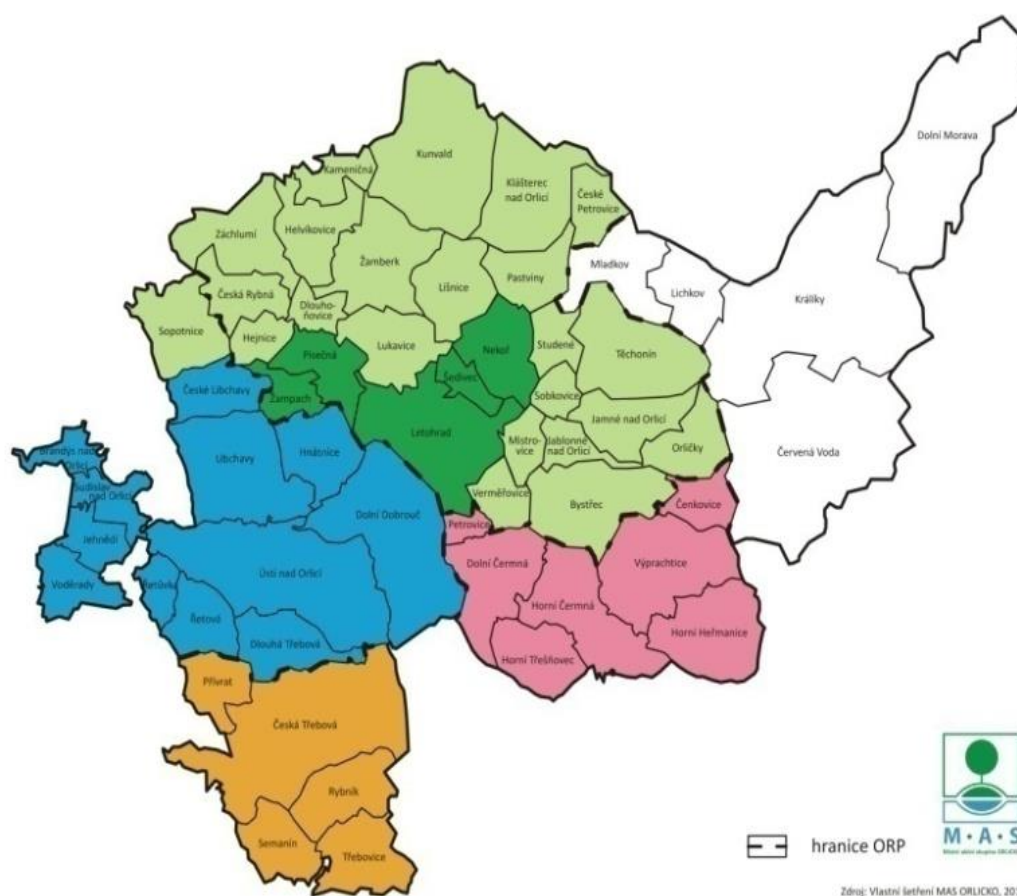
Zdroj: Databáze MAS ORLICKO, z.s., 2020

Sociální služby a sociální práce v území

Širší kontext plánování a financování sociálních služeb v Pardubickém kraji

Pro plánování, poskytování a financování sociálních služeb v území MAS ORLICKO je **směrodatný především Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Pardubickém kraji** a na něj navazující **Akční plány** schvalované Radou Pardubického kraje, které vymezují síť sociálních služeb a definují jejich podporu.

Obrázek 2.1.7-4 Pokrytí území MAS ORLICKO komunitním plánováním sociálních služeb

Zdroj: vlastní šetření, 2014

Pro Pardubický kraj je pravidelně schvalován Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb – aktuálně schválen dokument pro období 2019-2021. Pro období let 2022 byla ke dni zpracování tohoto dokumentu vyhlášena výzva k podání žádosti o vstup do Sítě pro období 2022 – 2024. Pro každý rok je pak schválen Akční plán rozvoje sociálních služeb PaK.

Pro **komunitní plánování sociálních služeb na lokální úrovni** (v území MAS ORLICKO) je směrodatná jeho lokalizace na území celkem 5 ORP, která představují základní jednotku organizace tohoto komunitního plánování.

Uvedená mapka uvádí informace o **pokrytí území komunitním plánováním sociálních služeb**.

Z šetření MAS ORLICKO vyplývá, že plánování sociálních služeb neprobíhá cca na 1/2 území.

V období let 2015 – 2021 došlo ke změně ve složení Sítě služeb Pardubického kraje především v souvislosti s deinstitucionalizací sociálních služeb. V území byly vybudovány Domovy pro osoby se zdravotním postižením do sítě Služeb služeb Pardubického kraje byly zařazeny tyto sociální služby.

Na základě vyhodnocení databáze projektových záměrů (vyhodnocení 01/2021) identifikují poskytovatelé sociálních služeb především tyto investiční potřeby:

- Modernizace / rozšíření zázemí pro poskytování sociálních služeb
- Pořízení automobilů pro poskytování ambulantních a terénních služeb
- Vybudování domovu pro seniory (významný investiční záměr – město Česká Třebová)

Celkový objem zmapovaných projektových záměrů k 01/2021 činil, průměrná výše investičních potřeb činila cca. 168 000 000 Kč, v tomto objemu však významnou částku činí projektový záměr na zbudování domova pro seniory (130 mil. Kč). Další projektové záměry se pohybují od menších (v průměru 1,3 mil. Kč/projekt, po větší – cca. 7 mil. Kč/projekt)

Z terénního šetření v obcích na území Sdružení obcí Orlicko (léto 2020) potvrdila zájem obcí – především PO 1 o posílení výkonu sociální práce v území.

Dobrovolnictví a filantropie

V území MAS ORLICKO, z.s. je možné sledovat problematiku dobrovolnictví jak ve formalizované, tak neformální rovině.

Neformální rovina dobrovolnictví spočívá především v podobě tradiční sousedské výpomoci (pomoc s nákupy, pomoc/sdílení péče o děti – hlídání, doprovod na kroužky/do školy, atd), dobrovolnických aktivit vybraných spolků (např. Skauti). V souvislosti s aktuální pandemií COV-19 byla aktuální především dobrovolnická pomoc při zajištění nákupů a šití/zajištění roušek (koordinováno převážně odbory sociálních věcí v rámci obcí s rozšířenou působností a NNO). ČČK v návaznosti na situaci s COV – 2 nabídl na podzim a v zimě 2020 sérii vzdělávacích aktivit formou kurzu moderního ošetřovatelství v praxi za účelem zajištění nutného proškolení dobrovolníků v této oblasti. Aktivita probíhá ve spolupráci s Vyšší odbornou školou a střední školou zdravotnickou a sociální Ústí nad Orlicí. Absolventi kurzů mohou zajišťovat pomoc v dané situaci formou dobrovolnické služby, nebo na základě DPP/DPČ.

Zkušenosti s využitím dobrovolníků mají i další organizace (například mateřská centra, poskytovatelé sociálních služeb), především při zajištění vybraných jednorázových aktivit (převážně ne v přímém kontaktu s klienty).

Mimo to se v území MAS ORLICKO, z.s. nachází pobočka akreditovaného dobrovolnického centra (Koalice nevládek Pardubicka, z.s. - KONEP). To do regionu Ústí nad Orlicí rozšířilo své služby mezi lety 2018-2019. V tu dobu vznikla také samostatná pozice koordinátora dobrovolníků pro region Ústí nad Orlicí.

Organizace se zaměřuje na zprostředkování /zajištění dobrovolníků pro veřejně prospěšné organizace v území. Na základě požadavku přijímající organizace vyhledává v území dobrovolníky, zajišťuje jejich pojištění a sepsání dobrovolnické smlouvy.

V únoru 2021 využívalo služeb dobrovolnického centra v území MAS ORLICKO **celkem 9 přijímajících organizací**.

Dobrovolníci jsou hledáni na základě požadavků výše uvedených přijímajících organizací, kdy většina požadavků se orientuje na **práci s dětmi**. V této oblasti se dobrovolníci hledají poměrně snadno. Jsou jimi většinou studenti středních a vysokých škol. Převážnou většinu poptávek přijímajících organizací se daří pokrýt. Motivace dobrovolníků na účasti v dobrovolnické službě je různá – od samotné motivace pomáhat (obvykle dlouhodobá spolupráce s některou z přijímajících organizací) až po snahu o získání zkušeností/praxe dobrovolníkem (obvykle pouze kratší spolupráce).

V rámci podpory tématu dobrovolnictví, dobrovolnické centrum informuje o své činnosti i na přednáškách na středních školách a aktuálně navázalo spolupráci i s některými školami v území MAS (ZŠ Habrmanova a ZŠ Ústecká v České Třebové).

Mezi aktuálně vnímané problémy širšího rozvoje dobrovolnictví patří především:

- V některých případech využívání služeb dobrovolnického centra (dobrovolníků) s cílem řešit dlouhodobější personální situaci
- Jistá těžkopádnost a administrativní náročnost procesu (od nutnosti akreditovat konkrétní cílové skupiny /témata, v některých případech nevyváženost mezi procesem formálního ošetření dobrovolnické služby a obsahu a rozsahu vykonávané dobrovolnické služby).

Rozsah a míra podpory dobrovolnictví je limitován také finančními prostředky, kdy provoz centra je financován z různých částí Ministerstvem vnitra, Pardubickým krajem a městem Ústí nad Orlicí.

V budoucnu má centrum záměr expandovat do dalších větších měst v území (na území MAS Orlicko je to Česká Třebová) a navázat spolupráci s dalšími tamními organizacemi.

Prozatím se nepočítá s dalším pracovníkem/koordinátorem pro tato nová území, uvažuje spíše o variantě posílení stávajícího pracovního místa (úvazek 0,4 by byl už nedostačující). Financování koordinátora je zajištěno přibližně do poloviny roku 2022. Zázemí („kancelář“) pro příležitostnou činnost koordinátora poskytuje centru organizace Amalthea ve svém sídle v Ústí nad Orlicí, jinak je činnost koordinovaná převážně na dálku ze sídla v Pardubicích.

Další aktivitou, realizovanou taktéž pod záštitou KONEP z.s. a Pardubického kraje, je **Burza filantropie**. Tato aktivita je zaměřena směrem k právnickým osobám (firmy, veřejné instituce) a zaměřuje se na možnost podpory neziskového sektoru, v tomto případě prostřednictvím podpory konkrétních projektů /aktivit lokálními firmami a/nebo veřejnými institucemi, které jsou v postavení donátorů těchto veřejně prospěšných aktivit.

Dobrovolnické centrum společně s Burzou filantropie jsou dvěma významnými počiny Pardubického kraje, jejichž snahou je posílení role neziskového sektoru v území s využitím lokálních zdrojů a principů vzájemné pomoci a podpory.

Další z lokálních aktivit, zaměřených na podporu lokálních neziskových veřejně prospěšných organizací je **Grantový program s veřejnou sbírkou s názvem Společně za úsměv**. . Aktivita probíhá pod taktovou **Obchodního družstva Konzum**, které má aktuálně více než pět tisíc členů, z nichž většina tvoří rodiny z okresu Ústí nad Orlicí.

Prorodinná témata

Širší rámec prorodinné problematiky v území:

V letech 2018 až 2020 byla v Pardubickém kraji zpracována Koncepce rodinné politiky. Koncepce vznikla v rámci partnerství Pardubického kraje v systémovém projektu MPSV ČR s názvem Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů, který je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR. Koncepci připravovala skupina dvaceti krajských odborníků v oblastech rodinné politiky, která spolupracovala s více než stovkou externích odborných konzultantů.

Analytická část Koncepce rodinné politiky Pardubického kraje

- Dle výsledků šetření na území Pardubického kraje byly v analytické části koncepce identifikovány tyto klíčové závěry rodinné politiky:
- Základním nedostatkem v oblasti rodinné politiky je nefunkční meziřesortní spolupráce na státní úrovni. Spolupráce je fakticky většinou deklarativní, v konkrétních případech však nefunguje efektivně. To je do jisté míry saturováno funkční sítí sociálních a dalších souvisejících služeb na krajské úrovni.
- Pro zlepšení povědomí o významu rodiny je na místě vytvořit koncepci výchovy k rodičovství, zdravým partnerským vztahům, vztahům k seniorům a etickým a morálním hodnotám v rámci výchovně vzdělávacího procesu škol.
- Je nutné se v daleko větší míře zaměřit na otázky vlivu významných institucí a osobností na rodinu, s cílem zvýšit hodnotu a kredit rodiny, podporovat soudržnost v rámci rodinného systému a vyzdvihoval rodinu jako primární společenskou jednotku.
- Podporovat spolky a sdružení, které nepřímou formou utváří pozitivní morální a charakterový profil u dětí a mladistvých.
- Formou edukace se zaměřit u zaměstnavatelů na vytváření podmínek pro sladování rodinného a pracovního života.
- Rozvíjet kvalitu vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem v kontextu lokality, ve které zaměstnavatel provozuje svoji činnost.
- V rámci možností pracovat na ocenění rodin, které nezatěžují sociální systém a plní své základní funkce.
- Zajistit návaznost odborných služeb pro rodiny s dětmi, které se dostaly do obtížných životních situací, a to jak v oblasti vzdělávání, tak v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb.

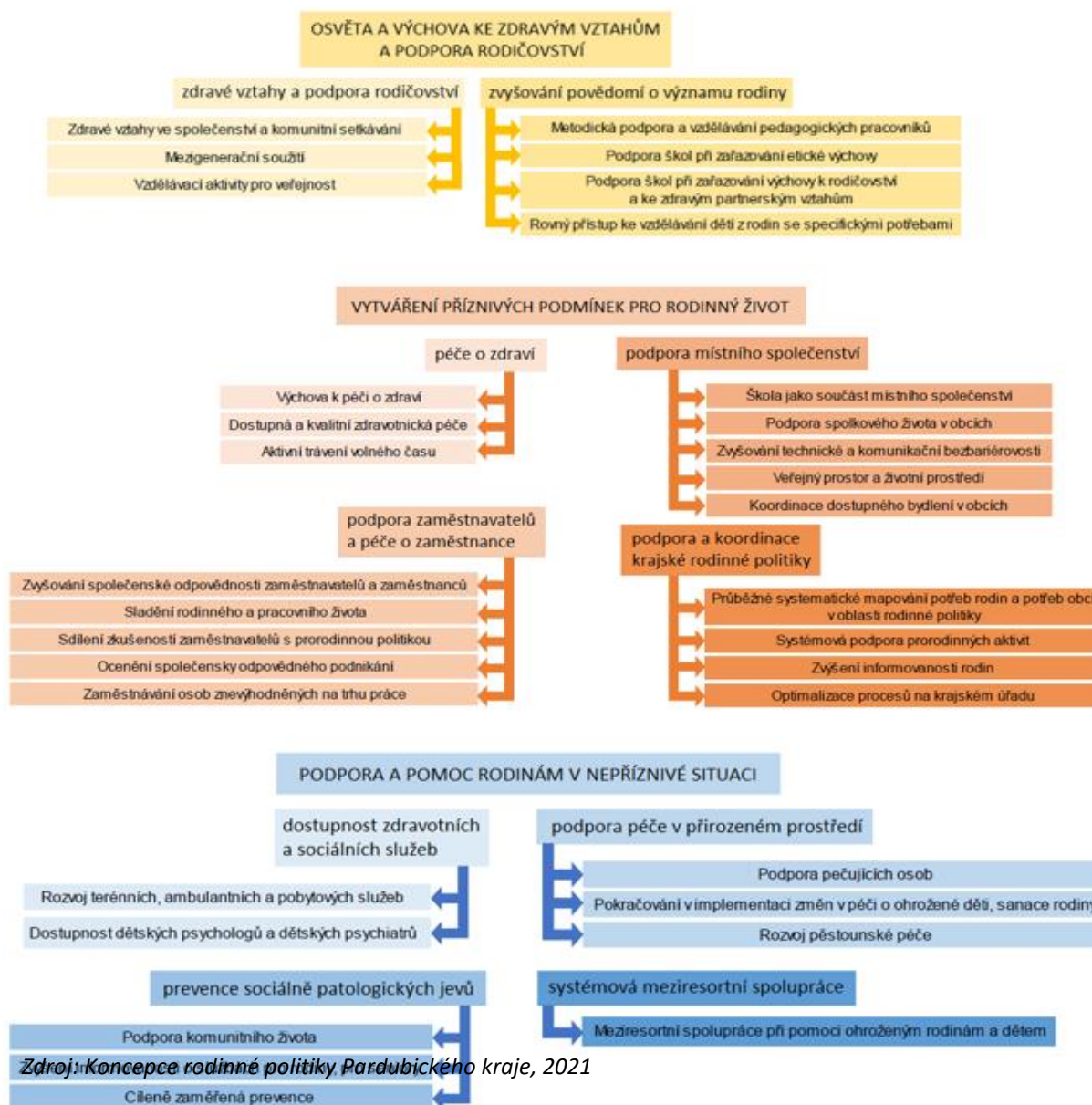
Všechny tyto analytické výstupy představují klíčové premisy návrhové části koncepce rodinné politiky.

Návrhová část Koncepce rodinné politiky Pardubického kraje

Návrhová část Koncepce je tvořena třemi hlavními strategickými cíli, které jsou dále členěny do deseti dílčích cílů obsahujících celkem třicet tři opatření. Realizace opatření rodinné politiky koncepce nepokračuje na podrobnější úroveň aktivit nebo konkrétních projektů. Odpovědnost za realizaci opatření téměř ve všech případech vyžaduje kooperaci více subjektů, a to jak v rámci krajského úřadu,

tak i dalších aktérů rodinné politiky – státních i nestátních institucí a organizací. V případě aktérů rodinné politiky se předpokládá odpovědnost při realizaci opatření formou spolupráce.

Obrázek 2.1.7-5 Koncepce rodinné politiky Pardubického kraje

Hlavními strategickými cíli Koncepce jsou osvěta a výchova ke zdravým vztahům a podpora rodičovství (zdravé vztahy a podpora rodičovství, zvyšování povědomí o významu rodiny), dále vytváření příznivých podmínek pro rodinný život (péče o zdraví, podpora zaměstnavatelů a péče o zaměstnance, podpora místního společenství, podpora a kooperace krajské rodinné politiky) a také podpora a pomoc rodinám v nepříznivé situaci (dostupnost zdravotních a sociálních služeb, podpora péče v přirozeném prostředí, prevence sociálně patologických jevů, systémová meziresortní spolupráce).

K naplnění strategických a dílčích cílů má dle návrhové části Koncepce rodinné politiky dojít prostřednictvím následujících opatření:

Problémová analýza v území

Problémová analýza navazuje na analýzu obyvatelstva v území.

V rámci diskuse s relevantními aktéry v území a na základě šetření v území byly identifikovány následující problémy a potřeby, které jsou společné všem lokalitám na území MAS ORLICKO a jsou nedostatečně řešeny v rámci stávající sítě aktivit a služeb. **Klíčovým tématem** bylo identifikována **nezbytnost posílení práce** nejen s rodinami řešícími obtížné či krizové situace, ale **také s rodinami obecně**. V tomto ohledu je třeba zabývat se výchovou dětí, preventivními aktivitami ve směru k rodině a dětem, mezigeneračním soužitím v rodinách, a také péčí o opuštěné a izolované osoby či seniory.

V regionu je pocíťována zesílená **potřeba učit děti zodpovědnosti**, potřeba předávat starším dětem odpovědnost za určité konkrétní činnosti, zapojit je do péče o děti, starší rodinné příslušníky/seniory, či jiné členy komunity, kteří to potřebují a žijí „vedle nás“ a tím vším je připravit na budoucí role v manželství i rodičovství. U budoucích rodičů dochází ke zkreslení reality, idealizaci, dezinformaci a iluzím týkajícím se manželství a rodičovství v důsledku toho, že se okolí bojí přiznat, jak náročné je mít rodinu, jaká úskalí manželství a rodičovství přinášejí. Vedle toho jsou v reklamách vidět ideální a šťastné rodiny, kterým se skutečné české rodiny snaží bezúspěšně přiblížit, a s tím souvisí stud a frustrace, které rodina pocíťuje v případě, že se s takto idealizovaným modelem rodiny nedokáže srovnat. Příprava na reálné podoby manželství a rodičovství stejně jako podpora schopnosti komunikovat s partnery i s dětmi není na území MAS ORLICKO dostatečně zajišťována. Lidé spolu neumějí komunikovat tak, aby došlo k uspokojení potřeb všech, neumějí konstruktivně řešit problémy, nejsou dostatečně naučení toleranci a ohleduplnosti k druhým. Zároveň v rodinách chybí motivace ke kompromisům, k péči o vztahy či k řešení nedostatků.

Lidé v roli rodičů se často dostávají do izolace od okolí, pocíťují nedostatek sociálního kontaktu. To bývá běžnou praxí zejména u rodičů v období čerpání rodičovského příspěvku, avšak do této izolace se může dostat i kdokoli jiný, ať už z důvodu introvertní povahy, pracovní zaneprázdněnosti nebo také například z důvodu nenadálých situací jako například omezení kvůli pandemii v letech 2020 a 2021. Lidé potřebují sdílet své problémy a zkušenosti, potřebují získávat informace a být členy společenských skupin a komunit.

Dalším důležitým problémem identifikovaným v území je **nedostatek kvalitně stráveného času v rodinách**. Dochází zde ke dvěma extrémům, kdy na jedné straně spolu rodiny netráví volný čas vůbec, protože buď nechtějí nebo z časových důvodů nemohou, a na straně druhé spolu volný čas tráví, ale kvalita takto stráveného času je nulová, což v praxi znamená, že členové rodin jsou spolu pohromadě, ale netráví čas společnými aktivitami či činnostmi. To zásadním způsobem negativně ovlivňuje kvalitu rodinných vztahů jako takových. Za nedostatkem společně stráveného volného času stojí obvykle nevyhovující sladění pracovního a osobního života, neochota přizpůsobit se potřebám ostatních členů rodiny, nebo také nedostatečná chuť a motivace ke společným rodinným aktivitám. Na množství

kvalitně stráveného společného času mají negativní dopad také technologie (chytré telefony, tablety, počítače apod.), které nabízejí možnost trávit volný čas pohromadě, ale fakticky odděleně. Vedle toho existuje široká nabídka rodinné zábavy jednoduché na organizaci, kdy je s lehkou dostupností rodinám nabízena zábava bez práce a často i bez účasti všech členů.

Dalším identifikovaným častým jevem je skutečnost, že rodiče jsou zejména v období letních prázdnin nuceni střídatě vyčerpat pracovní dovolenou na to, aby zajistili péči o své děti, a v důsledku toho rodiny vůbec, nebo omezeně tráví volný čas pohromadě.

Jak vyplynulo z evaluace projektů zaměřených na podporu příměstských táborů, představují tyto projekty nástroj zvýšení dostupnosti nabídky PT, tak nástroj pro posílení lokální spolupráce v území.

Mobilní specializovaná paliativní péče (MSPP) v území MAS ORLICKO, z.s.

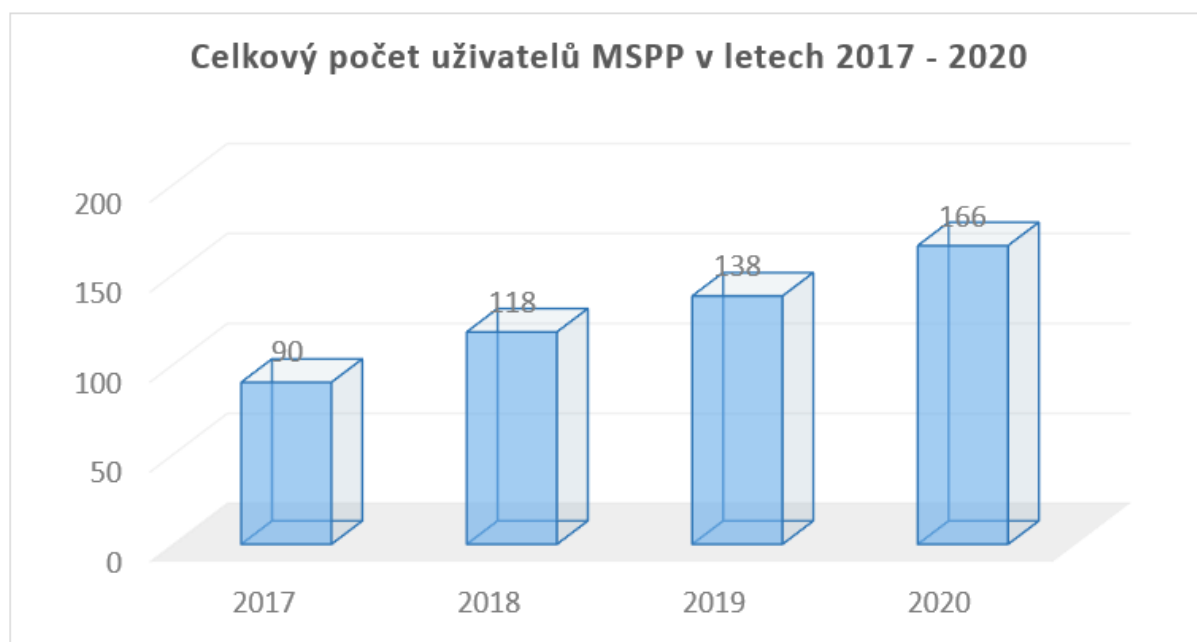
Problematikou MSPP se MAS ORLICKO zabývalo již v uplynulém období. V rámci analýzy problémů a potřeb území tak proběhlo vyhodnocení projektu a zmapování aktuální situace, a to na základě materiálů předložených poskytovatelem MSPP i dalších zdrojů v území, včetně dotazníkového šetření.

Mobilní specializovaná paliativní péče je **spolehlivě** dostupná v území ORP Žamberk, Ústí nad Orlicí a Česká Třebová. MSPP není momentálně spolehlivě dostupná mimo v ORP Králíky – obce Mladkov, Lichkov, Dolní Morava, město Králíky a dále okolí města Jablonné nad Orlicí – Jablonné nad Orlicí, Těchonín, Orličky. Důvodem je dojezdová vzdálenost ze sídla služby (Ústí nad Orlicí, Žamberk) – kdy dojezdová vzdálenost ve ztíženém terénu (jedná se o území, které je především v zimním období výrazně hůře dostupné, nežli zbytek území MAS ORLICKO) by při nezměněném počtu členů paliativního týmu vedla ke snížení počtu klientů, které mohou být do služby přijaty.

Současně tím rostou náklady na poskytování služby, kdy úhrady za poskytování domácí zdravotní péče (výkon 926 – specializovaná paliativní péče) jsou stanoveny paušální částkou. Podmínkou rozšíření služby do tohoto území je tak vyřešení otázky navýšení kapacit služby (personální i materiální), tak zajištění financování této služby. V ORP Králíky je služba poskytnuta pouze v případě volných kapacit týmu, spíše příležitostně, a to především s přihlédnutím k ekonomickým faktorům.

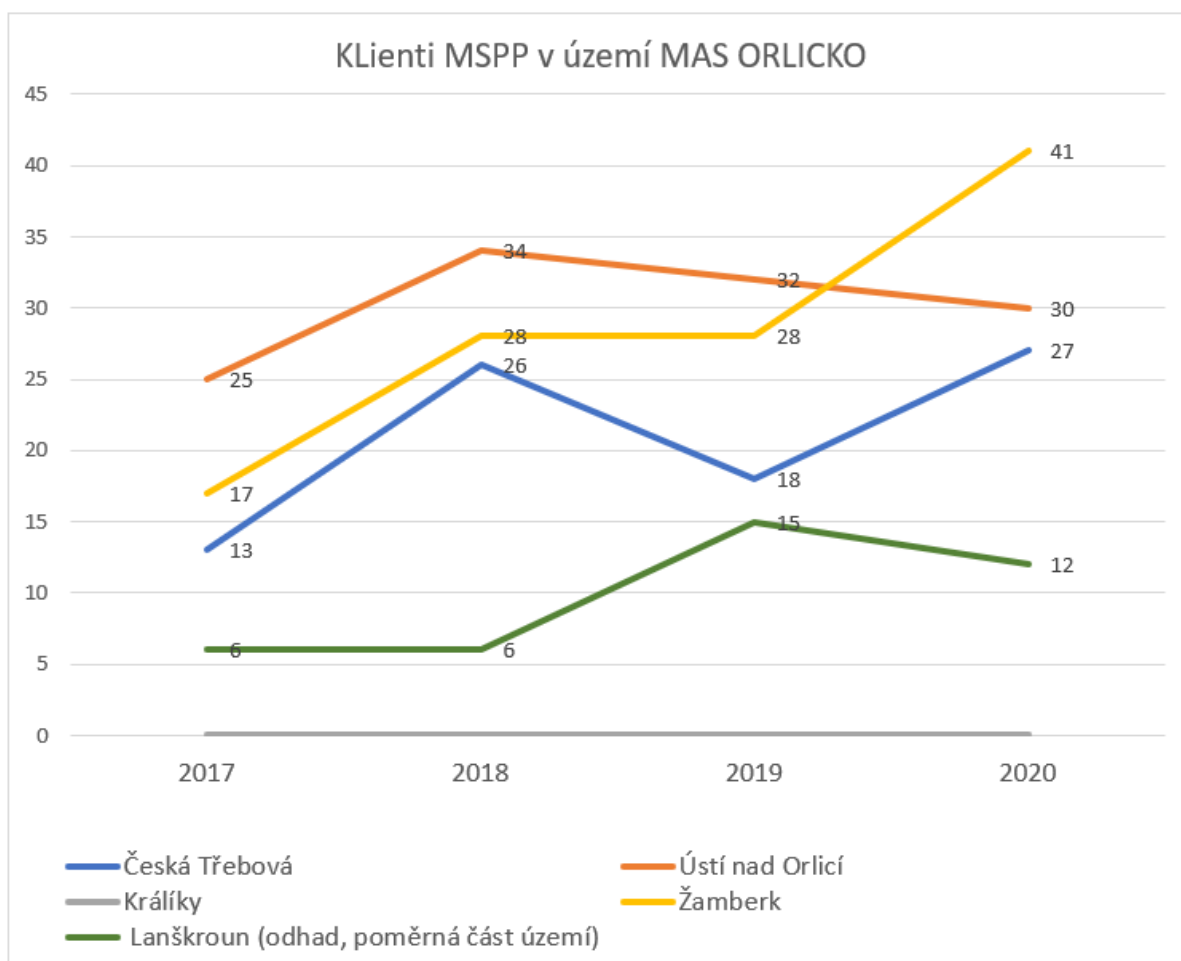
Počet klientů MSPP v území meziročně stabilně roste:

Obrázek 2.1.7-6 Počet uživatelů MSPP

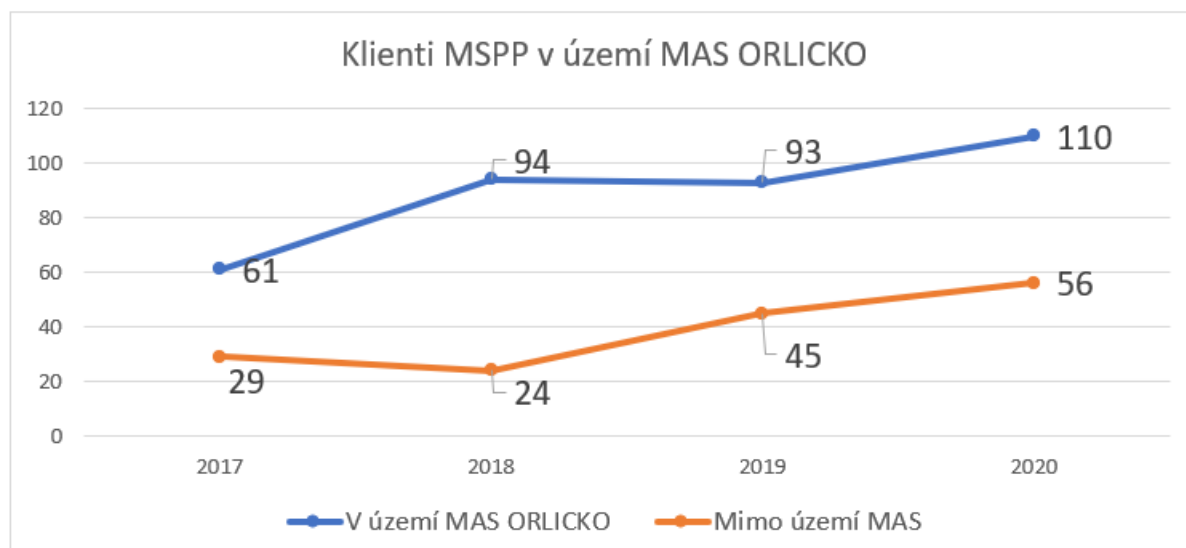
Zdroj: Statistika Oblastní Charity Ústí nad Orlicí, 2020

Obrázek 2.1.7-7 Klienti MSPP dle jednotlivých ORP

Zdroj: Statistika Oblastní charity Ústí nad Orlicí, vlastní zpracování, 2020

Obrázek 2.1.7-8 Počet klientů MSPP

Zdroj: Statistika Oblastní charity Ústí nad Orlicí, vlastní zpracování, 2020

Ke klíčovým potřebám uživatelů služby MSPP (pacient s anamnézou paliativní péče a pečující rodina) patří především potřeby v oblasti:

- Edukace, seznámení s nastalou situací a s možnostmi řešení této situace jak pacienta, tak rodinných příslušníků/pečovatelů
- Zajištění sociálních příspěvků a podpor / příspěvku na péči, pomoc s finanční situací u sociálně slabých rodin/, seznámení s druhy služeb, které mohou být využity /pokud dosud nebyly využívány/
- Pomoc při rozhodování o domácí paliativní péči a poskytnutí informací o průběhu domácí paliativní péče, edukace rodinných příslušníků, sepsání smlouvy, zajištění výpůjčky z půjčovny kompenzačních pomůcek (polohovací postele, ATD matrace, toaletní křesla, invalidní vozíky, chodítka, oxygenátory) a pomůcek pro aplikaci ordinovaných léků (specifické pomůcky pro mobilní specializovanou péči) infúzní dávkovače, lineární dávkovače, odsávačky, nebulizátory
- Zajištění mobilní specializované paliativní péče /medikace, zdravotnické výkony/
- Podpora rodinného systému jako celku při zvládnání situace
- Psychická /duchovní podpora pacienta / doprovázející rodiny, sledování situace v rodině a v případě potřeby realizace krizových intervencí (předání klienta služby MSPP do jiné služby/za účelem hospitalizace)
- Doprovázení pozůstalých, podpora při zpracování prožitých zážitků a návrat do „běžného života“

Nejčastějšími důvody, z kterých se rodiny rozhodují nevyužít služeb MSPP jsou:

- Obava ze zvládnutí náročné péče o umírajícího klienta v domácím prostředí (zůstanu na to „sám/sama“)
- Finanční důvody (vyřízení příspěvku na péči trvá zhruba 2- 3 měsíce)

- Rodina není schopna splnit podmínku zajištění jedné pečující osoby v rozsahu 24/7
- Chybí podpora širší rodiny k převzetí umírajícího do péče

Ze zpětné vazby, kterou získává OCHUO (MSPP) patří k nejčastějším „povzdechům“ pozůstalých v souvislosti s užíváním služby následující:

- Nedostatečná znalost nabídky služeb /možností v oblasti paliativní péče („Měli jsme o vaší službě vědět dříve!“, „Nevěděli jsme přesně, kdy vás už oslovit?“)
- Obavy ze zvládnutí situace – („Báli jsme se, jestli to zvládneme!“)
- Potřeba podpory v době po smrti klienta a zpracování prožité situace („Potřebuji o tom, co jsem prožil s někým mluvit!“).
- K bolestnému tématu paliativní péče dále patří obava ze samotného sdělení diagnózy.

Do systému poskytování paliativní péče je zapojeno široké spektrum subjektů a organizací. Klíčovými aktéry poskytujícími péči jsou tyto subjekty: Praktičtí lékaři (celkem 70 praktických lékařů v území/obcích), ambulance bolesti, nemocnice, domovy důchodců -zařízení pro seniory, Hospic Anežky České - Červený Kostelec, Hospic Chrudim, Domácí hospic Alfa – Omega – poskytovat MSPP – mobilní specializované paliativní péče.

Tabulka 2.1.7-2 Systém poskytování paliativní péče

Kdo	Způsob zapojení do systému péče
Praktičtí lékaři (celkem 70 praktických lékařů v území/obcích)	<ul style="list-style-type: none"> - Poskytují obecnou paliativní péči pacientům - Až na marginální případy jsou praktičtí lékaři se systémem využití MSPP seznámeni a ztotožnění, znají ho a na základě navázané spolupráce jej využívají plně ve prospěch pacientů - Všichni praktičtí lékaři jsou edukováni a pravidelně informováni
Ambulance bolesti Specializovaná ambulance - MUDr. Stanislava Novotná – Choceň Ambulance léčby bolesti Orlicko-ústecká nemocnice Ambulance bolesti CHS Galen Ústí nad Orlicí	<ul style="list-style-type: none"> - Jedná se o ambulanci formu SPP – navazují na DZP a OPP poskytovanou praktickými lékaři - Při zhoršení stavu pacienta, kdy již není schopen docházet na léčbu bolesti, nás kontaktují a předávají pacienty do péče DHAO
Nemocnice	<ul style="list-style-type: none"> - Sociální pracovníci nemocnic, kteří náročné terminální paliativní pacienty předávají do péče praktického lékaře (obecná paliativní péče), případně MSPP dle pobytu pacienta - Orlickoústecká nemocnice má nastavenou úzkou spolupráci s MSPP v území MAS ORLICKO (Oblastní charita Ústí nad Orlicí)
Domovy důchodců – zařízení pro seniory	<ul style="list-style-type: none"> - Domovy pro seniory v Orlicku poskytují pouze obecnou paliativní péči - Aktuálně umožňují dva domovy prostřednictvím smlouvy s mobilním hospicovým týmem poskytování specializované paliativní péče i v domově, kde byl

	<p>pacient do doby vzniku potřeby specializované paliativní péče. Jedná se o Domov Naděje ve Vysokém Mýtě a Domov pod hradem Žampach</p> <ul style="list-style-type: none"> - V dalších Domovech je poskytována na základě individuální domluvy a indikace praktického lékaře daného domova. DHAO na základě průběžného zájmu domovů výhledově plánuje po dohodě s jednotlivými domovy zajištění edukace zaměstnanců jednotlivých domovů a uzavírání smluv i s dalšími domovy
Hospic Anežky České - Červený Kostelec, Hospic Chrudim	<ul style="list-style-type: none"> - „kamenný“ hospic jako alternativa pro poskytování paliativní péče - Pro osoby z území MAS ORLICKO jsou nejdostupnější zařízení v Červeném Kostelci a v Chrudimi. - Přijetí pacienta do zařízení je podmíněno předložením žádosti a volnou kapacitou. Dle zkušeností DHAO vznikají pořadníky (naplněné kapacity) - Červený Kostelec – kapacita 30 lůžek - Chrudim – kapacita 27 lůžek
Domácí hospic Alfa – Omega – poskytovat MSPP – mobilní specializované paliativní péče	<ul style="list-style-type: none"> - Mobilním poskytovatelem specializované paliativní péče v území MAS ORLICKO je Oblastní charita Ústí nad Orlicí a to prostřednictvím služby Domácí hospic – Alfa-Omega (bližší popis služeb a jejich dostupnost viz. dále). - Další nejbližší poskytovatelé specializované péče (odbornost 926) jsou Charita Zábřeh jako poskytovatel MSPP, Bílá Holubice Dolní Újezd u Litomyšle – mobilní hospicová péče. Tato zařízení však nepůsobí na území MAS ORLICKO s výjimkou Charity Zábřeh, která po dohodě v rámci kapacit poskytuje služby v Červené Vodě /územní rozhraní dvou služeb/

Zdroj: terénní šetření MAS ORLICKO, vlastní zpracování, 2021

Klíčovým subjektem při zajišťování paliativní péče v území pak **při poskytování obecné paliativní péče** představují praktičtí lékaři a služby domácí zdravotní péče, kteří odpovídají za medikaci pacientů, zajištění zdravotní péče v domácím prostředí (převazy, aplikace léků, atd.) – dále viz. potřeby neformálních pečovatелů.

V případě, kdy není obecná paliativní péče pacienta již dostatečná, přechází pacient do služby **mobilní specializované paliativní péče**.

Jediným mobilním specializovaným poskytovatelem paliativní péče v území MAS ORLICKO, z.s. (s výjimkou obce Červená Voda, kde poskytuje služby MSPP Charita Zábřeh) je Oblastní Charita Ústí nad Orlicí v rámci služby Domácí hospic Alfa-Omega (dále jen „DHAO“).

Péče je určena nejenom pro onkologické pacienty, ale i pacienty s neurodegenerativními onemocněními (ALS, RMS), pacienty se syndromem demence s pokročilou geriatrickou deteriorací, pacienty s orgánovým selháváním (renální, hepatální, kardiální, pokročilá CHOPN) a další.

Podmínkou přijetí pacienta do služby paliativní péče je:

- Indikace pacienta k paliativní péči /správné posouzení zdravotního stavu/ a jeho souhlas s domácí paliativní péčí
- Místo poskytování péče /je vázáno na územní dostupnost poskytování služby – viz. výše/
- Zajištění potřebného zázemí na straně pečující rodiny – materiální, finanční a dále určení minimálně 1 člena domácnosti, který musí být k dispozici 24 hodin/7 dnů v týdnu)
- Ekonomický aspekt /viz. dále/
- Věkové hledisko pacienta /služba nepřijímá dětské pacienty do 15 let věku ... /

Aktuálně jsou v rámci služby MSPP, případně v přímé návaznosti na služby MSPP, poskytovány tyto služby:

- **Zdravotnické paliativní služby** - *odbornou péči zajišťuje multidisciplinární tým lékařů a sester s dostupností non-stop 24 hod denně 7 dní v týdnu. Léče je garantována odborným lékařem – paliatrem.*
- **Sociální práce určená pečující rodině / pozůstalým a pacientovi a psychologický podpora:**
- **Psychologická podpora a pomoc**
- **Návaznost na půjčovnu kompenzačních pomůcek** – *V rámci půjčovny kompenzačních pomůcek jsou vyčleněny přednostní kapacity pro hospicové pacienty*

Z hlediska organizační, personálního a materiálního zajištění je situace následující:

MSPP je zajišťována **multidisciplinárním týmem** paliativní lékař v úvazku 0,2 + jsou pro spolupráci zesmluvněni další odborní praktičtí lékaři (úvazek 1,0) – celkem tedy 1,2 úvazku. Dále v týmu pracuje 6 zdravotních sester. V rámci tohoto multidisciplinárního týmu paliativní lékař garantuje poskytování paliativní péče „lege artis“ i ve vztahu k praktickým lékařům zapojených do multidisciplinárního týmu a medikuje léčbu po převzetí do MSPP.

Od roku 2022 / 2023 je očekávána změna podmínek pro poskytování MSPP a to **navýšení úvazku lékaře-paliatra** na minimálně 0,5 úvazku. V území funguje ambulance bolesti v Ústí nad Orlicí – tato služba adekvátně saturuje potřeby pacientů, jejichž zdravotní stav je stabilní. Dle zkušeností poskytovatele MSPP by bylo více než žádoucí zřízení ambulance bolesti přímo v návaznosti na službu MSPP tak, aby mohli být pacienti sledováni přímo paliatrem, který včas vyhodnotí, kdy je vhodné předat službě MSPP. Právě tato nová služba by umožnila reagovat na jeden za častých problémů pečujících osob/pacientů a to stanovení správného času pro přechodu pacienta do služby MSPP a tím zajistit pro pacienta co nejoptimálnější přechod mezi jednotlivými službami (resp. stádií umírání). Otevření ambulance je podmíněno zajištěním 0,5 úvazku lékaře – paliatra. V tomto směru je limitující **malého množství atestujících lékařů v oboru paliativy a neochota lékařů** pracovat v tomto oboru, z důvodu **nízkých platových podmínek** nastavených zdravotní pojišťovnou.

Zázemí MSPP disponuje vozovým parkem (pravidelná obnova cca. 1x6 let). Limitující jsou prostory zázemí týmu. V současné době tvoří zázemí multidisciplinárního týmu 2 místnosti. Jedna místnost slouží jako kancelář (vyřizování veškeré administrativy a dispečink a současně jako sklad materiálu a příprava léků. Druhá místnost slouží jako denní místnost a současně kancelář pro administrativní činnost sester. Pro případné umístění ambulance bolesti zde nejsou k dispozici již žádné prostory.

Optimální rozvojovou variantou je zbudování přístavby pro MSPP – vznikla ambulance bolesti (zázemí), kancelář vrchní sestry /koordinátora MSPP, denní místnost sester, místnost na přípravu materiálu a léčiv, sklad přístrojů a sociální zázemí.

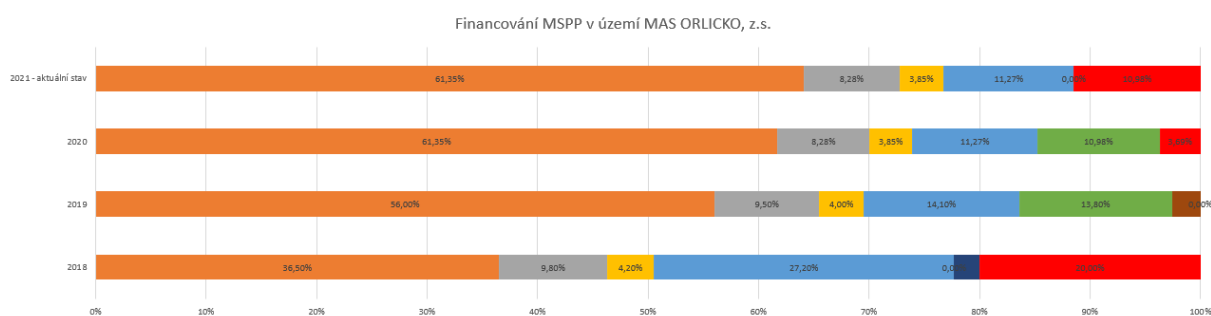
Kromě půjčovny kompenzačních pomůcek disponuje poskytovatel MSPP také vybavením nutným pro většinu zdravotnických výkonů. Z potřebného vybavení MSPP momentálně nedisponuje mobilním ultrazvukovým přístrojem pro klinicky náročné pacienty k odvádění odlehčovacích punkcí (odlehčovacích výkonů v době poskytování péče). Dále s navyšováním počtu klientů stoupá poptávka po dalším vybavení – oxygenátory, postele, atd.

Ekonomické aspekty poskytování služeb MSPP:

V celkovém objemu nákladů pokrývají platby zdravotních pojišťoven necelých 65 % (rok 2020) nákladů MSPP. Ačkoliv podíl nákladů hrazených pojišťovnou meziročně roste (2018 – 36,5 %, 2019 – 56 %, 2020 – 63,7%), musí být třetina nákladů hrazena z jiných zdrojů a to aktuálně nejsou do služby přijímány osoby z ORP Králíky a okolí města Jablonné nad Orlicí a dále pacienti, u kterých již samotná medikace k léčbě převyšuje úhradu pojišťovny (tedy cena hrazená za denní výkon MSPP neuhradí ani náklady medikace, natož další náklady – mzdy, dopravu, materiál, atd.).

K dalším prostředkům financování MSPP patří příspěvky pacientů (100 Kč/den), příspěvky obcí, případně dary. V letech 2019 - 2020 bylo zajištěno financování sociální práce, psychologická podpora pacienta a rodiny a také členů multidisciplinárního týmu, včetně supervizí prostřednictvím Evropských prostředků (OP Zaměstnanost, MAS ORLICKO, z.s.). Díky této provozní dotaci byla také v roce 2019 bylo vyřešena otázka stabilizace zdravotnického personálu i podfinancování služby, které bylo hrazeno z vlastních zdrojů Charity. V roce 2021 vstupuje poskytovatel MSPP do služby s plánovanou ztrátou a je pro něho nezbytné zajištění dalšího financování.

Obrázek 2.1.7-9 Financování MSPP v území MAS ORLICKO

* pacienti hradí 100 Kč/den

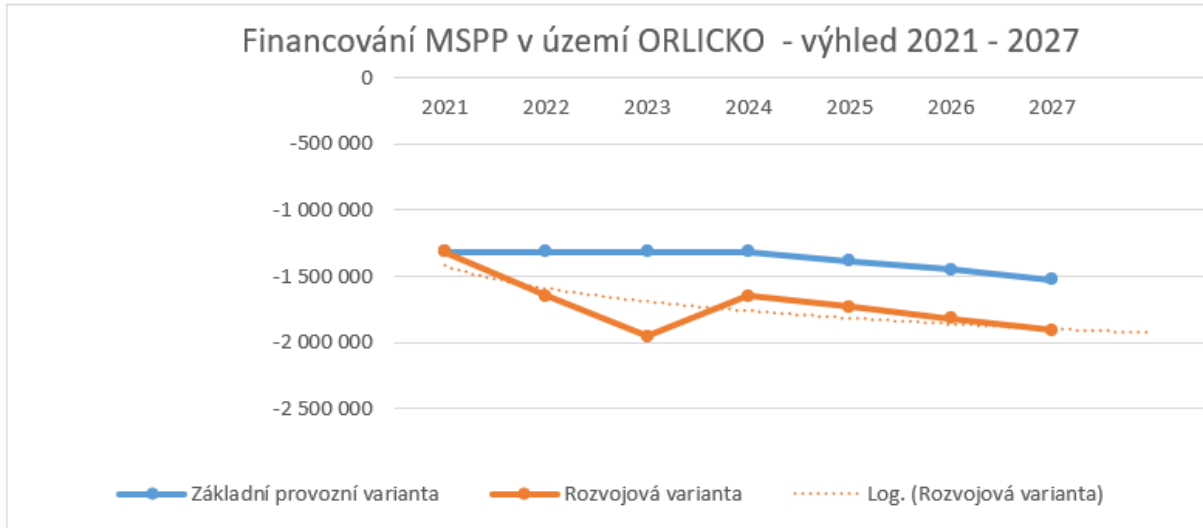
Zdroj: Data Oblastní charity Ústí nad Orlicí, vlastní zpracování, 2021

Z dlouhodobého hlediska prochází problematika MSPP stálým vývojem, a to jak v rovině řízení se ZP (dohodovací řízení s pojišťovnami, plánovaná právní úpravy v oblasti MSPP) a ačkoliv se situace zlepšuje, velký podíl nákladů této nutné služby je stále nejistý.

Z pohledu budoucího financování zmapovala očekávanou situaci ve financování služby následovně:

- Základní provozní varianta (= udržení služby)
- Rozvojová varianta (= zřízení pozice koordinátora MSPP na zkrácený úvazek, pořízení specializovaného zdravotnického vybavení (UZ přístroj) a obnovu /rozšíření základního zdravotnického vybavení a posílení rozpočtu k rozšíření služby na území ORP Králíky).

Obrázek 2.1.7-10 Výhled financování MSPP ve variantách

Zdroj: Data Oblastní charity Ústí nad Orlicí, vlastní zpracování, 2021

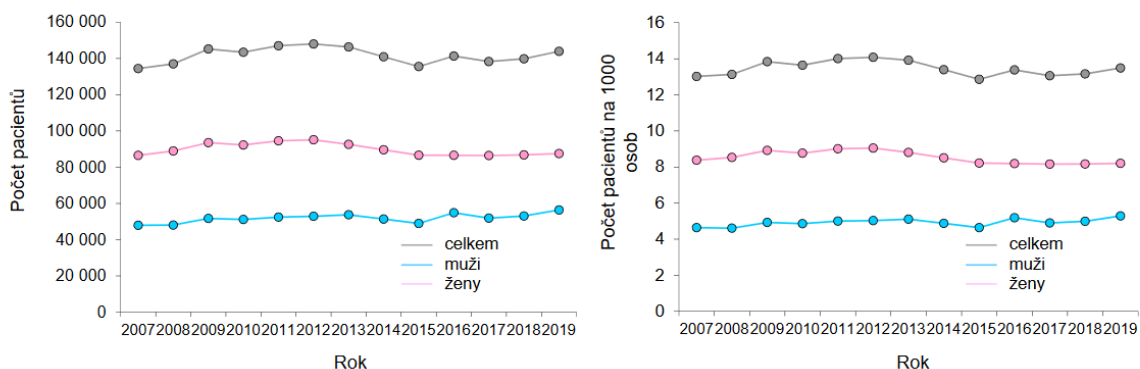
Neformální pečovatelé a sociální a společenské potřeby neformálních pečovatelů

Počet neformálních pečovatelů v České republice se odhaduje na **250 tisíc**. Jiné prameny uvádějí až **téměř 300 tis. osob**. Polovinu osob pečujících tvoří osoba blízká. Téměř dvě třetiny dlouhodobé péče je u nás poskytováno ženami ve středním nebo raném důchodovém věku, mezi 35 a 64 rokem. Tato forma bezplatné péče je mimořádně důležitou součástí systému dlouhodobé péče, podle kvalifikovaných odhadů 70–90 % veškeré sociální a zdravotní dlouhodobé péče je poskytováno rodinnými příslušníky nebo jinými pečujícími.

Obrázek 2.1.7-10 Pacienti v domácí péči

Obor domácí zdravotní péče 2019

Obrázek 6. Pacienti v domácí péči

Zdroj: ÚZIS, 2019

Struktura pečujících osob:

a) Dle délky péče:

- Starší dlouhodobě pečující, kteří pečují o rodiče, případně partnera - se svými vlastními zdravotními problémy, kterým docházejí síly - potřebují pomoci s usnadněním manipulace. (Mají omezené sociální kontakty, ale mají zkušenost s péčí – je možné je podpořit, možnost sdílet)
- Pečující, kterým chybí základní znalost o projevech nemoci a o tom, jak je k nemocnému třeba přistupovat.
- Nově pečující, kteří mají nulovou zkušenost s péčí o seniora, člena širší rodiny, po návratu po hospitalizaci, po akutním zhoršení zdravotního stavu.

b) Rozdělení dle věku a dle genderu:

- Pečující v produktivním věku: převážně ženy - jedná se o sendvičové rodiny, kdy ženy pečují o rodiče, ale i o vnoučata a zároveň ještě musí pracovat – využívají pečovatelskou službu a osobní asistenci v době kdy jsou v zaměstnání.

- Pečující v produktivním věku - muži – pečují dle svých omezených možností (mají zábrany pomáhat s osobní hygienou, WC), kteří více spoléhají na péči dalších osob i služeb ve větším rozsahu i několikrát denně – pečovatelská služba a osobní asistence.
- Pečující v postproduktivním věku 60- 80 let – na péči již sami fyzicky nestačí – potřebují pomáhat s manipulací, ale sami jsou schopni zajistit péči o domácnost a podat jídlo.

Klíčové potřeby osob v postavení neformálních pečovatelů:

V oblasti potřeb souvisejících se **zajištěním základní pomoci** s péčí (především umožnění skloubení s prací / péčí o další část rodiny), nebo zajištění zdravotnických výkonů, je v území poměrně stabilní a dostupná síť služeb (především pečovatelské služby, služby domácí zdravotní péče, odlehčovací služby).

Při zajištění péče se však pečující setkávají i dalšími problémy/potřebami, které nejsou v rámci systému výše uvedených služeb řešeny, jedná se především o:

1. sociální izolace pečujících – z důvodu péče o jednu či více osob dochází k sociální izolaci, nezbývá čas pro osobní život, péči „o sebe“, chybí prostor pro sdílení situace a její zpracování

2. problémy související se zajištěním a zvládnutím péče :

- seznámení s možnostmi využít další kompenzační pomůcky a jejich použitím, které by péči usnadnily
- neznalost tématu „péče“ - edukace nově pečujících – co pro péči potřebují zajistit před návratem z nemocnice, úprava bytu, jak pečovat, jak uchopit, jak provádět hygienu, jak ošetřit drobné defekty pokožky, chybí informace o nemoci klienta
- neznalost systému a návaznosti na další služby, které jim mohou s péčí pomoci, chybějící informace o využití finanční podpory státu (příspěvek na péči, příspěvek na speciální pomůcku – jak a kde žádat o navýšení,
- potřeba umět si poradit při změně zdravotního stavu – různých projevech nemoci - jak stabilizovat případně zlepšit zdravotní stav
- podpora ve změně přístupu k nemocnému a způsobu komunikace s ním (např. „pomoci unést to, že demenčního nelze přesvědčit o nesprávnosti jeho jednání“)
- poradit pečujícím jak klienty – aktivizovat a udržet v psychické pohodě, aby se aktivně podíleli na zlepšení svého zdravotního stavu atd.

Problematika osob se zdravotním postižením a dalších osob ohrožených sociálním vyloučením z důvodu zdravotního či sociálního znevýhodnění

Osoby se zdravotním postižením se podílí na celkové populaci cca. 13 % (toto číslo zahrnuje jak osoby, u kterých zdravotní postižení potvrdil lékař /TP, ZTP, ZTP-P/, tak osoby u kterých stav lékařsky potvrzen nebyl, ale jsou omezeny v běžných činnostech)

V dané skupině podíl osob se zdravotním postižením roste ve skupině od 50let věku (15,6 % všech OZP v kategorii 50 – 64 let, 25,8% všech OZP ve věku 65 – 79 let a 63,8% ve věku 80 a více let).

Ve věkové skupině do 34 let převažuje postižení z důvodu pohybového/tělesného postižení, nebo mentálního postižení, ve věkové kategorii od 35 let začíná strmě narůstat podíl postižených z důvodu onemocnění vnitřních orgánů a kůže a s tím roste i podíl osob s pohybovými/tělesným postižením.

V období let 2014 – 2020 došlo k rozšíření služeb a možností pro osoby se zdravotním postižením. Jednalo se především o tyto aktivity:

- Domovy pro osoby se zdravotním postižením (Domov pod hradem Žampach, Domov u Studánky)
- Chráněné bydlení (Domov pod hradem Žampach, Domov u Studánky)
- Sociálně terapeutické dílny (Domov pod hradem Žampach, Oblastní charita UO)

Dále se jednalo o rozšíření nabídky pracovního uplatnění v rámci sociálních podniků:

- Chráněnký z.ú. (nový sociální podnik v Žamberku – šicí dílna, kavárna)
- Sdružení Neratov (nová pobočka sociálního podniku v Žamberku – bistro)
- Laser Dekor (rozšíření pobočky v České Třebové)

MAS ORLICKO podpořilo v období 2014-2020 výše uvedené podniky investiční dotace a dále jeden podnik neinvestiční dotací. I další **organizace měly zájem o provozní podporu fungování sociálního podniku, bohužel však již z důvodu vyčerpání alokace nemohly být podpořeny**. Provoz sociálních podniků podporuje i Pardubický kraj, pouze však v rádech menších dotačních prostředků.

Základní rozsah služeb a aktivit sociálního začleňování je zajišťován systémem sociálních a zdravotnických služeb:

- pečovatelské služby a zdravotnické služby domácí zdravotní péče
- služby pobytového charakteru (viz. výše) a doprovodné služby terénního charakteru
- odlehčovací služby pro pečující rodiny.
- sociálně terapeutické dílny

Možnost pracovního uplatnění nabízejí kromě již uvedených sociálních podniků i další organizace, přesto stále představují významný podíl uchazečů o zaměstnání.

Jednotlivé neziskové organizace, pracující s osobami se ZP se dlouhodobě snaží vytvářet podmínky pro jejich sociální začleňování i v neinstitucionalizované podobě. Velmi dobrým příkladem dobré praxe v území jsou např. aktivity Domova pod hradem Žampach, které provozuje Arboretum a organizuje kulturní a společenská akce v prostorách areálu. Obdobným příkladem je např. organizace Šťastný domov Líšnice, z.ú., který zaměstnává osoby se zdravotním postižením v areálu venkovské farmy (chov domácích zvířat, jízdárna, pěstování bylin a výroba drobných výrobků, areál dětské hřiště s občerstvením). V posledních letech rozšířil svou činnost v oblasti lokální nabídky služeb pro rodiny, školky, školy a neziskové organizace („Babiččin statek“). Mimo to jsou v areálu organizovány aktivity komunitního charakteru určené široké veřejnosti (vánoční setkání, pálení čarodějnic, venkovské tábory). Účelné a bezpečné propojení těchto aktivit představuje **široce společensky prospěšný nástroj sociálního začleňování, jehož beneficiety jsou jak OZP, tak široká veřejnost**. Současně jsou tyto nástroje široce uplatnitelné nejen ve vztahu k osobám se zdravotním postižením/znevýhodněním, ale i ve vztahu k dalším osobám ohroženým sociálním vyloučením např. z důvodu sociálního znevýhodnění a uvedené aktivity mají potenciál přenositelné dobré praxe.

Uvedené aktivity však v převážné většině případů nemohou mít ziskový charakter a **organizace těžko zajišťují prostředky k těmto aktivitám a to jak investičního charakteru, tak prostředky zaměřené na sociální práci s osobami s OZP** (pokud aktivity nerealizují v režimu sociálních služeb, ale čerpají pouze podpory úřadu práce).

K dalším z důležitých **podpůrných aktivit** určených pro osoby se ZP je možnost realizace workshopů, besedy a přednášek, určených osobám a organizacím setkávajícím se s OZP v „běžném“ prostředí (školy a školská zařízení, zaměstnavatelé, široká veřejnost) s cílem podpořit aktivity zaměřené na jejich integraci do společnosti.

K další ze zmapovaných potřeb byla identifikována ve spolupráci s organizacemi zajišťujícími služby pro osoby s poruchou autistického spektra (PAS). Jedná se o **absenci služby, která by vytvářela podmínky pro návlek přechodu osob s PAS do sociálních služeb typu chráněného bydlení**. Velkým problémem pečujících osob je vyřešení otázky, kdo se bude o závislou osobu starat v době, kdy jí již nebudou schopni zajišťovat péči. V takových případech je nutné vyhledání alternativní služby (Homesharing, hlídání, stacionáře, domovy se zvláštním režimem). Přechodu mimo „přirozené“ prostředí je pro osoby s PAS mimořádně náročné z důvodu úzkostí a jiných specifických individuálních potřeb (intrapyschických potíží). Ze zkušeností organizací pečujících o osoby s PAS vyplývá **absence možnosti s podporou odborného pracovníka zajistit podporu klienta při přechodu do chráněného bydlení** (formou návleku, případně provázení v přechodu do služby). Dle dat poskytnutých RIC (poskytovateli služeb pro PAS) na počátku roku 2021 spolupracovalo v rámci služby Raná péče s 15-ti rodinami, v rámci Sociálně aktivizační služby se 17-ti rodinami, v rámci Sociální rehabilitace se 4 klienty z oblasti MAS Orlicko.

Mezi další **potřebné** aktivity, které mohou v návaznosti na sociální službu (různého druhu) přispět ke zlepšení potíží osob a tím zlepšit jejich vyhlídky na účinnou možnost sociálního začleňování je zvýšení dostupnosti terapeutických metod (např. formou návleků typu bio-feedback, muzikoterapie, atd.) – **tyto metody jsou obvykle dostupné pouze za úhradu a tedy zcela mimo rámec finančních možností osob, které je potřebují /případně organizací, které by jim v rámci své systematické práce chtěli tyto aktivity zpřístupnit**.

Problematika sociálně vyloučených lokalit

Vyloučená lokalita Borek

Vznikla v roce 1997, kdy město Česká Třebová rekonstruovalo panelový dům, v němž město zřídilo byty pro sociálně slabé občany. Ve vyloučené lokalitě bydlí okolo 800 obyvatel. Počet osob v lokalitě se **výrazně nemění**. Pokud se některé byty uvolní, rychle se objeví nový zájemce o bydlení. Poměrně značný pohyb je v domech a bytech, které jsou ve vlastnictví firmy NOTABLE, kam se často stěhují noví nájemníci z celé ČR, často jsou zde jen krátce a stěhují se pryč. Situaci v lokalitě je možno označit za klidnou (stabilizovanou), a to díky působení organizace NADĚJE přímo v lokalitě. Nedochozí zde k vážnějším sporům mezi minoritní a majoritní společností. **Problémy se spíše vyskytují mezi původními romskými starousedlíky a nově přistěhovanými obyvateli. Toto soužití se v poslední době zlepšuje. V lokalitě se vyskytují problémy s drogami a také časté drobné krádeže.** Vyloučená lokalita Borek není prozatím zajímavá pro extremistické skupiny a krajní politické strany. Ke klidu v lokalitě významně přispívá i činnost organizací působících ve vyloučené lokalitě. Město Česká Třebová podporuje provoz NADĚJE částkou 1 380 000 Kč ročně na sociální služby a částkou 100 000 Kč na správcovské činnosti. Dalšími organizacemi, které působí ve vyloučené lokalitě, jsou Oblastní charita Ústí nad Orlicí, Farní charita Litomyšl, Amalthea, z.s., Městská policie Česká Třebová, sociální odbor městského úřadu, DDM Kamarád. DDM Kamarád pořádá časté aktivity, akce a výlety pro zdejší obyvatele v rámci programů prevence kriminality. Velkým přínosem je fungování nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, které zde provozuje Naděje a jehož náplní jsou volnočasové aktivity, kontakt se společenským prostředím, hájení práv, obstarání osobních záležitostí, výchovné a vzdělávací činnosti. Služba Dům na půli cesty je v dnešní době pokryta Květnou zahradou v Květné.

V blízkosti sídliště se nachází odloučené pracoviště Speciální základní školy, mateřské školy a praktické školy Ústí nad Orlicí, jejímž zřizovatelem je Pardubický kraj. Do této školy docházejí děti se speciálními vzdělávacími potřebami na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny. Převážná část dětí z této lokality dochází do Základní školy Česká Třebová, Nádražní ulice.

Úspěšnost na vyšším stupni vzdělávání - na učilištích je mizivá. Většina studentů opouští toto vzdělávání během prvních měsíců. Důvodem je odloučení od rodiny, silná vazba na komunitu, dojíždění, dlouhá doba studia. Chybí dvouleté učební obory. Základní vzdělávání opouští děti v sedmé a osmé třídě, mylně považují devět let strávených ve škole (v případě opakování ročníku na obou stupních) za ukončené základní vzdělávání, poté nemohou nastoupit na učební obory tříleté, popř. na rekvalifikaci ÚP. **Chybí škola v obci, která by umožňovala dokončení 9. třídy.**

Koncem září 2020 byla zahájena realizace projektu Státního zdravotního ústavu Praha – Regionálního centra podpory zdraví pro Pardubický kraj "Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením,, ve městě Česká Třebová. Po delším hledání a výběru kandidáta na pozici mediátora podpory zdraví se podařilo najít vhodnou kandidátku na poloviční úvazek. Lze konstatovat, že práce mediátora podpory zdraví je především žádána ve vyloučené lokalitě „Borek“, ale současně může být poskytována i osobám ohroženým sociálním vyloučením i mimo tuto lokalitu. Mediátor podpory zdraví ke konci roku pracoval intenzivně na základě písemné dohody s 13 klienty a dále byl v kontaktu s více než 15 osobami.

Mezi klienty patří osoby ohrožené chudobou a sociálním vyloučením **ve věku 15-65 let**, které jsou vyloučené z běžně dostupných služeb, s omezeným přístupem k institucím v důsledku sociálních, ekonomických nebo kulturních bariér, např. rodiče samoživitelé, senioři (zejména osaměle žijící), lidé

ve výkonu nebo po výkonu trestu odnětí svobody, lidé žijící v azylových domech, lidé žijící v sociálně vyloučených lokalitách (ghettech).

V rámci diskusí s místními aktéry byly identifikovány především následující potřeby:

- Vytvoření služby azylového bydlení pro matky s dětmi, nebo obecně azylové bydlení
- Posílení kapacit pro poskytování terénní služby v lokalitě a posílení činnosti v NZDM (aktivizační, asistenční a motivační programy, programy předcházení ekonomické nestability)

Vyloučené lokality Ústí nad Orlicí

V Ústí nad Orlicí není sociálně vyloučená lokalita definována „Analýzou sociálně vyloučených lokalit v ČR“ - společnost GAC spol. s r.o. v roce 2015. V souladu s touto zprávou je v Ústí nad Orlicí 5 vyloučených lokalit, po rekonstrukci 1 domu, tudíž jsou nyní pouze 4). V praxi vykazují prvky sociálního vyloučení i další místa v Ústí nad Orlicí, které jsou dále shrnuty:

Ulice Švermova

Popis lokality: Jedná se o jeden samostatný dům, který stojí v běžné zástavbě rodinných domků. Tento dům je v majetku města Ústí nad Orlicí a je obývaný romskými rodinami a bezprostředně sousedí s domy majoritní společnosti.

Problémy v lokalitě: Nezaměstnanost. Žijí zde mladé rodiny s dětmi, které potřebují stálý příjem. Bohužel se ale nemohou uplatnit na trhu práce a jsou závislí na sociálních dávkách.

Dům je nyní z venku zrekonstruován z r. 2019. Bohužel, ale interiér domu je stále v havarijním stavu – veřejné prostory se dlouhodobě nerekonstruovaly.

Počet obyvatel lokality: 6 dospělých a 5 dětí

Ulice Třebovská

Popis lokality: Dva domy stojící v zástavbě rodinných domků přímo u hlavní silnice vedoucí skrze místní část „Hylváty“ směrem na Českou Třebovou. První dům je stále v havarijním stavu – veřejné prostory jsou nebezpečné, přičemž tuto situaci je nadále nutné řešit se společností TEPVOS, spol. s.r.o. Hrozí, že se schody propadnou a zábradlí odpadne. V průběhu předchozí spolupráce si obyvatelé svépomocí upravili zahrádku. Udělali si zde sezení, bazén a záhonky pro kytky. U druhého domu městská společnost TEPVOS, spol. s.r.o., vybavila kotelnu, o kterou obyvatelé domu dlouho usilovali. Dále mají před domem k dispozici zahradu, kterou si zvelebili.

Problémy v lokalitě: Sousedské vztahy

Dříve v této lokalitě měli problémy s komunikací s úřady např. se správcem městských bytů (TEPVOS, spol. s.r.o.). Ve spolupráci s pracovníky projektu došlo již k oboustrannému urovnání vztahů. Aktuálně je třeba řešit stav bytových prostor.

Počet obyvatel lokality: 14 dospělých a 12 dětí

Kerhartice

Popis lokality: Romská komunita se zde zdržuje na čtyřech místech, a to na adrese „Papouška“, která je hned vedle Hlavního nádraží města Ústí nad Orlicí. Jsou zde levné městské byty pro sociálně slabé občany, převážně garsonky. Další adresou je historická budova mlýnu, kde žijí 3 romské rodiny. Vedle místní knihovny na adrese Sokolská 138, žijí 2 rodiny. Na konci Kerhartic se nachází ul. Pražská. Jedná se o oblast v místní části Kerhartice za železniční tratí. Celý dům na ul. Pražské č. p. 77 je obývaný romskou komunitou, žije zde celkem 5 rodin. Tento dům je v havarijním stavu. Zahrada u objektu je též v katastrofálním stavu. Sousedské vztahy jsou zde dobré.

Problémy v lokalitě: Největším problémem v této lokalitě je stále nezaměstnanost. I přesto, že se nám povedlo, že ženy pracují, tak muži jsou doma. Stále zde řešíme hledání vhodných pracovních míst pro obyvatele v této lokalitě.

Městská část Kerhartice se nachází na okraji města Ústí nad Orlicí, a proto je třeba podpořit zapojení do chodu komunity ve větší míře. Proto pro ně vymýšlíme samostatné komunitní akce např. výlet do Brandýsa nad Orlicí, kde se obyvatelé této lokality seznámili s přírodním bludištěm nebo s místní zříceninou hradu.

Počet obyvatel v lokalitě: 22 dospělých a 10 dětí

Ulice J. K. Tyla

Jedná se o bytovku za tratí. Bytovka má dva vchody, v nichž jeden je, díky migraci obyvatel, zcela „romský“. Druhý vchod obývají romští i neromští sousedé. Tento dům není obklopen dalšími domy a stojí stranou podél cyklostezky od ostatních obytných budov. V domě je zároveň i kancelář Asistentů prevence kriminality, kteří jsou preventivní a působí do té fáze, než je potřeba zásah od represivních složek, jako například městské policie či státní policie. U domu mají obyvatelé také své zahrady, kde mají k dispozici sezení a pro děti postavené hřiště a bazén.

Problémy v lokalitě: Sousedské vztahy. Nezaměstnanost. Závislost na sociálních dávkách.

V této lokalitě měli obyvatelé velké problémy s udržováním uklizených prostorů, jak před vchody, tak i uvnitř, kde se nachází společné prostory domu. V současné době na úklid dohlíží Asistenti prevence kriminality. Obyvatelé si často stěžovali, že nemají dostatek popelnic na odpadky. Toto téma bylo vyřešeno platformou pro sociální začleňování osvětou v třídění odpadu a domluvou na zvýšení počtu kontejnerů v lokalitě. Byl také upraven přístřešek na kontejnery.

Počet obyvatel v lokalitě: 20 dospělých a 13 dětí

Ulice Sv. Čecha

Popis lokality: Jedná se o bytový dům, který je umístěn na hlavním tahu města v bezprostředním sousedství malého nádraží neboli vlakové zastávky „Ústí nad Orlicí – město“. V posledních několika letech dochází k tomu, že vytipovaní Romové mohou dosáhnout na bydlení v této lokalitě, kde žije převážně majoritní společnost. V současné chvíli zde žijí dvě romské rodiny.

Problémy v lokalitě: Závislost na sociálních dávkách.

Počet obyvatel lokality: 4 dospělí a 5 dětí

Oldřichovice

Popis lokality: Jedná se o místní část města Ústí nad Orlicí. Tato oblast není identifikována jako vyloučená lokalita, ale bydlí zde také Romská komunita. Romové zde bydlí v bytovce, společně s neromskými obyvateli. Bytovka je ve vlastnictví města, je zvelebona a společné prostory jsou uklizené. Každý byt má svoji zahrádku, o kterou se stará každý sám.

Problémy v lokalitě: Zásadní problémy v sousedských vztazích se zde nevyskytují, i přesto, že zde žije menšina s většinovou společností.

Počet obyvatel lokality: 3 dospělí a 4 děti (pouze Romové)

Ve městě působí a stará se o tyto občany SKP-CENTRUM, o. p. s., které zde působí 7 let. SKP-CENTRUM spolupracuje s odborem sociálních služeb městského úřadu, s nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež „Kamin“, účastní se komunitních plánování, školení, spolupracuje s Nadějí, občanskou poradnou, městskou policií a dalšími.

Organizace se stará zhruba o 100 – 150 obyvatel, měsíčně je to pak 25 lidí.

Od roku 2018 realizuje SKP Centrum v lokalitě komunitní sociální práci (podpořeno MAS ORLICKO/SCLLD). V období 2018 – 2023 byly podpořeny tři na sebe navazující projekty:

- **2018/2019 – Komunitní práce v SVL Ústí nad Orlicí (Pilotní projekt)**

Pilotní projekt realizace komunitní sociální práce (KSP)

CÍL: vytipování lídrů lokality a jejich provázení, vytvoření platformy pro řešení potřeby SVL a provázení lídrů při jednáních v platformě, přímá práce v terénu SVL

První výstupy pilotního projektu:

Projekt Komunitní práce v Ústí nad Orlicí přinesl zlepšení komunikace mezi komunitou a institucemi. Díky tomu se nastavil fungující proces. Klienti jsou schopni efektivně jednat s institucemi (např. Úřad práce) a řešit některé své aktuální problémy. Klienti se dále začali lépe orientovat v jednotlivých institucích v Ústí nad Orlicí a využívat jejich služby. Osvojili si i organizační schopnosti, které komunitu propojí napříč Ústí nad Orlicí. Podle informace podané odborem sociálních věcí v Ústí nad Orlicí došlo ke snížení počtu návštěv klientů v rámci tohoto odboru. Lídři prozatím nebyli plně schopni definovat potřeby pro svůj rozvoj. Příjemce se domnívá, že lídři se budou nadále scházet, ale nebudou schopni organizovat efektivně komunitní setkávání či řešení určitých problémů, neboť ve většině případů je prozatím potřeba profesionální pohled na věc. Udržitelnost výstupů a výsledků projektu Komunitní práce ohrožuje zejména stěhování Romské komunity z Ústí nad Orlicí či příchod nových lidí do Romské komunity, kteří by nemuseli pochopit účel a smysl komunitní práce

- **2019/2020 – Komunitní práce v SVL Ústí nad Orlicí II (Návazná podpora)**

Pokračování aktivit v rozsahu nastaveném v rámci pilotního projektu. Pokračování podpory.

CÍL: vytipování lídrů lokality a jejich provázení, práce s platformou a motivace účastníků pro řešení potřeby SVL a provázení lídrů při jednáních v platformě, přímá práce v terénu SVL).

Výstupy projektu:

Posílení důvěry mezi terénními pracovníky a obyvateli SVL, snížení počtu intervencí odboru sociálních věcí, snížení počtu konfliktů, zvýšení návštěvnosti občanské porady (snaha o řešení některých problémů, ...)

Přetrvávající problémy: nezaměstnanost, nízká motivace k účasti dětí ve vzdělávání, nepořádek v okolí domů a stav domů, finanční situace

- **2020/2022 – Komunitní práce v SVL Ústí nad Orlicí III (Prohloubení a stabilizace komunitní práce)**

CÍL: Vznik komunitního centra jako dalšího prvku podpory komunity, zařazení širšího spektra participativních aktivit definovaných ve spolupráci s lidry (s cílem posílit jejich kompetence při řešení problémů a potřeb, a to jak **v rovině formální** – jednání s dalšími organizacemi, které se na řešení problému podílí, tak **v rovině praktické** – samotná aktivní participace na řešení problému), vznik pozice sociálního pedagoga, pokračování podpory a provázení lídrů a práce s platformou.

Průběžné výstupy/přínosy projektu:

V území je možné sledovat praktické dopady komunitní práce – proběhlo několik aktivit zaměřených na zlepšení fyzického stavu lokalit a jeho užívání (viz. popis lokalit) a urovnání vztahů se správou bytového fondu (TEPVOS) - došlo ke snížení počtu konfliktů mezi správcem a nájemníky, případně se jejich průběh daří posouvat do asertivnější roviny, dle informace odboru sociálních věcí je počet problémů řešených odborem stabilně nižší, atd. Díky formátu komunitní práce, navázané na činnosti komunitního centra aktivity flexibilně pracují s komunitou a reagují na aktuální problémy a potřeby.

Zhodnocení aktuálních rozvojových potřeb lokality:

Obecně lze říci, že se problémy komunity v čase vyvíjejí, přesto existují témata, která přetrvávají po celou dobu spolupráci s pracovníky projektu. Těmi jsou zejména **vysoká nezaměstnanost cílové skupiny, dluhy a špatná finanční situace a také nízká motivace k podpoře vzdělávání dětí**. V roce 2020 zasáhla do činnosti pracovníků epidemie onemocnění covid-19, která způsobila praktickou izolaci cílové skupiny od jinak běžně dostupných zdrojů. **Obyvatelé mají obavy o své zdraví, snaží se chránit sebe i ostatní, ale opět tím prohlubují hrozby sociálního vyloučení**. Situace také nahrává snadnějšímu fenoménu závislosti na sociálních dávkách a na podpoře okolí. Přesto lze zaznamenat **značný posun ve spolupráci mezi pracovníky projektu a cílovou skupinou (komunitou)**. Daří se významně zvyšovat informovanost cílové skupiny o novinkách a aktuálním fungování města. **Zlepšení nastalo též v oblasti komunikace**. Takto se dařilo připravit obyvatele na zamýšlené zvyšování nájemného v městských bytech. Významně se zlepšila komunikace mezi správcem bytového fondu a obyvateli a v řadě případů také konkrétní podmínky pro život. Zlepšily se též sousedské vztahy ve vyloučených lokalitách a údržba majetku.

Lídři za jednotlivé lokality jsou nyní schopní definovat problematická témata, kterým se chtějí věnovat.

Zásadními tématy, která budou budoucí prioritou, jsou rodinné vztahy a podpora dětí ve vzdělávání a v sociálním začleňování - jedná se o celé spektrum problémů spojených se vzděláváním dětí (návyky dětí ke zvládnutí účasti na předškolním/školním vzdělávání, nedostatečné rodičovské kompetence - neschopnost komunikovat se školou, nízká motivace/a nebo neschopnost rodičů vést děti ke studiu (neumí, nerozumí probíranému učivu, ...) . I v této oblasti se v souvislosti s pandemií COV-19 problémy prohlubují a to i přes maximální podporu a intervence školy/OSPOD města Ústí nad Orlicí.

V rámci probíhajícího projektu „Komunitní práce v SVL UO III) - od dubna 2021 do června 2022 bude přijata do projektu na pozici sociálního pedagoga kvalifikovaná osoba, která bude v rámci práce s rodinami (CS projektu – romská komunita) pracovat na zlepšení životních podmínek pro kvalitní vývoj dítěte a bude realizovat hlubší a cílenější činnost s mládeží. Tento pracovník bude vlastně takovým průvodcem a rádcem rodičů a pomocníkem dětí.

Sociální pedagog by se zaměřil na práci s rodiči a aktivně by tyto rodiče vedl k podpoře školní docházky dětí, k motivování dětí v dalším vzdělávání, k protidrogové prevence, k rozvoji osobnosti a předcházení sociálnímu vyloučení u nich samotných (rodičů) a jejich dětí. Stěžejním prvkem bude práce s celou rodinou a posilování rodičovských kompetencí – práce bude probíhat jak v zázemí komunitního centra (dopolední hodiny) – příprava aktivit pro CS, V odpoledních hodinách (s návratem dětí ze škol a rodičů ze zaměstnání) by navštěvoval rodiny kvůli individuálním konzultacím a za pomoci rodičů a dětí (zapojení CS) by realizoval domluvené komunitní aktivity v lokalitách. V rámci těchto komunitních akcí by se pracovník zapojil do aktivizace mládeže a vytvářel tak v útlém věku povědomí o komunitě a možnostech, které v občanské společnosti může mládež využít. Do rodin by v případě, že to časové možnosti pracovníků dovolí, chodil sociální pedagog zároveň s komunitním pracovníkem, a to z důvodu intenzivnější a efektivnější spolupráce.

Mezi **další problémy, které definovaly samy osoby žijící v romských lokalitách** v Ústí nad Orlicí, patří tyto: vzdělávání dětí v době covid-19, sousedské spory, bydlení – výměny bytů a nezaměstnanost.

Problémem řada obyvatel lokalit v oblasti bydlení je **nízká motivovanost k dodržování platební kázně při hrazení nájemného a dalších poplatků spojených s bydlením** (např. za komunální odpad), placením energií. **Dílčí řešení řady jednotlivých případů se zadařilo, ale tento fenomén stále přetrvává**, stejně jako předluženost romských obyvatel, kteří svoji obtížnou situaci, řeší prostřednictvím rychlých půjček s vysokými úroky a splácí předchozí půjčky půjčkami novými. Pracovníci aktivně zvyšují finanční gramotnost a povědomí o vhodných finančních produktech pro cílovou skupinu a o účelném hospodaření s finančními prostředky.

S dluhy obyvatel souvisí také **nízká motivace legálně pracovat**. Většina romských obyvatel je nezaměstnaná a jsou závislí na sociálních dávkách nebo na ostatních členech domácnosti, kteří do práce dochází. Někteří se snaží pracovat příležitostně po brigádách. Avšak díky vysokým sociálním dávkám nejsou motivováni k nalezení pracovních příležitostí. Důležitým tématem je tedy změna v myšlení ohledně zaměstnanosti romských občanů v Ústí nad Orlicí. **Je důležité pracovat na změně myšlení a postojů, stejně tak návyků ohledně pravidelného docházení do zaměstnání**. V rámci projektu Komunitní práce se daří motivovat k zaměstnání a podporovat ty, kteří aktuálně práci hledají.

U obyvatel, kteří by chtěli pracovat, je často problémem **nízká kvalifikovanost**, což souvisí s přístupem ke vzdělání a nízké motivaci romské menšiny k dosažení vyššího než jen základního vzdělání. V této oblasti je důležité aktivně a dlouhodobě pracovat na změně postojů, vysvětlovat výhody získávání odpovídající kvalifikace a do budoucna možnosti získání lepších pracovních příležitostí. Stěžejním tématem do budoucna bude rozšíření spolupráce se vzdělávacími institucemi a motivace rodin ke studiu dětí (v této oblasti byly zmapovány příklady dobré praxe v lokalitách obdobného charakteru), aby nekončily jen se základním vzděláním, ale pokračovaly dál ve studiu.

Přes výše uvedené **jsou stálým problémem susedské vztahy mezi romskými obyvateli**, ale i mezi minoritou a majoritou. Jedná se především o **udržování pořádku ve společných prostorách, před domy nebo na společných zahradách**. V letních měsících jsou někteří obyvatelé lokalit hluční, což může vadit majoritě. Obyvatele vyloučených lokalit mají k dispozici před domy zahrady, které si mohou svépomocí zvelebit. Bohužel i v tomto ohledu vznikají neshody, a tak si zahradu rozdělují na více částí a vzniká tam několik posezení. **V každé lokalitě se pracovníkům podařilo domluvit společné místo, kde se konaly komunitní aktivity. Tyto aktivity jsou místními kvitovány a vedou k řešení neshod přímo na místní úrovni.**

Z uvedených oblastí, které chtějí řešit samotní obyvatelé sociálně vyloučených romských lokalit, se v podstatě všechny tyto oblasti shodují i s potřebami, které by rádi řešili i představitelé města a sociální pracovníci odboru sociálních služeb města Ústí nad Orlicí.

Díky mnoholeté spolupráci funguje již mezi společnostmi SKP-CENTRUM, o.p.s. a romskými obyvateli v současné době důvěra, díky které budou moci být tyto témata i nadále aktivně řešena.

Velkým přínosem je také již **současná efektivní navázaná spolupráce s institucemi a organizacemi (státní správy i samosprávy, neziskovými organizacemi, příspěvkovými organizacemi), které v současné době již jsou a do budoucna budou nadále zapojovány do řešení problémových okruhů v rámci aktivní platformy.**

K dalším potřebám osob se ZP patří možnost využívání dalších specifických služeb, které mohou zlepšit jejich zmírnění úzkostí či depresí, projevů ADHD / ADD ...

Osoby bez domova a osoby žijící v nevyhovujících podmínkách

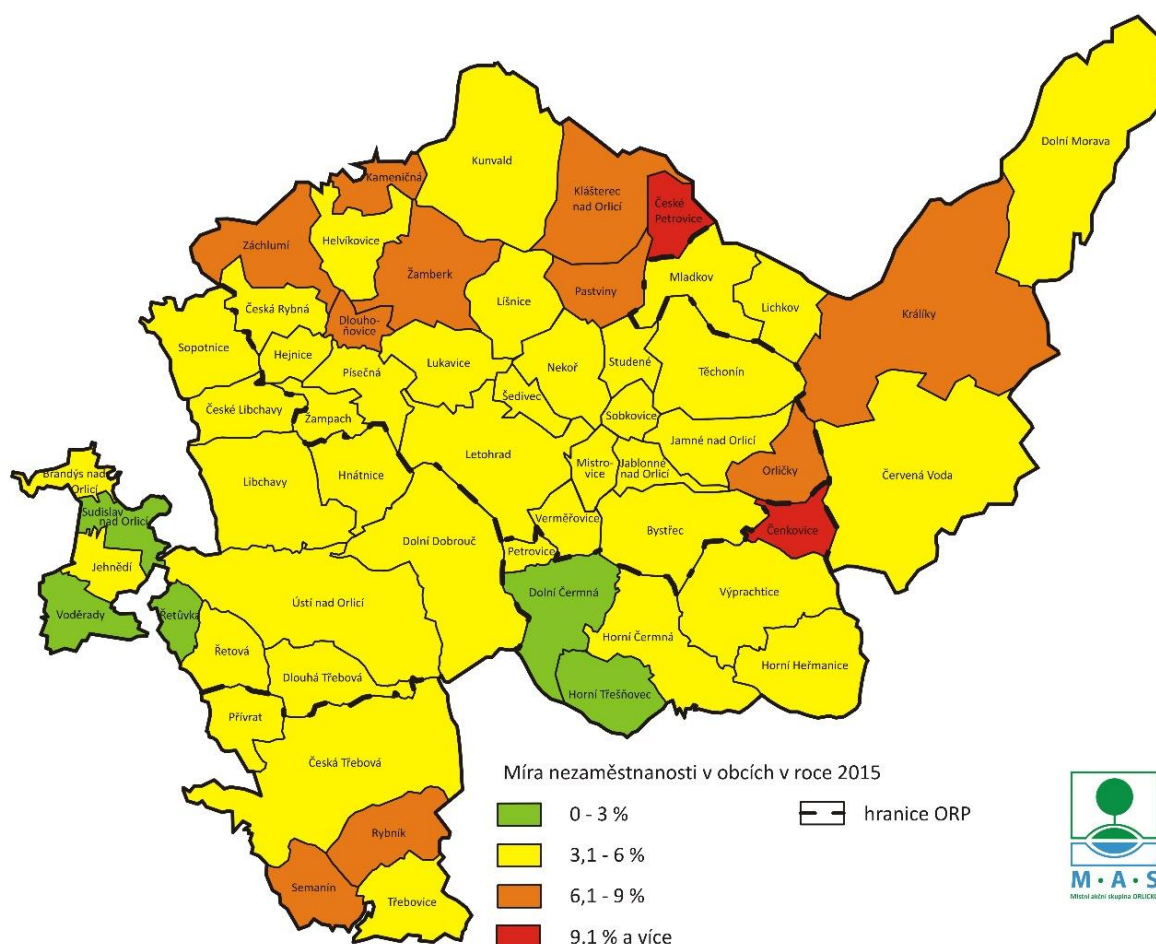
Bude doplněno

2.1.8. Hospodářské aspekty území

Nezaměstnanost v území

Ve statistikách Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky byla sledována nezaměstnanost v území MAS ORLICKO v období od března 2014 do prosince 2020.

Obrázek 2.1.8-1 Podíl nezaměstnaných osob v území MAS ORLICKO v roce 2015

Zdroj: ČSÚ a MPSV 2015, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

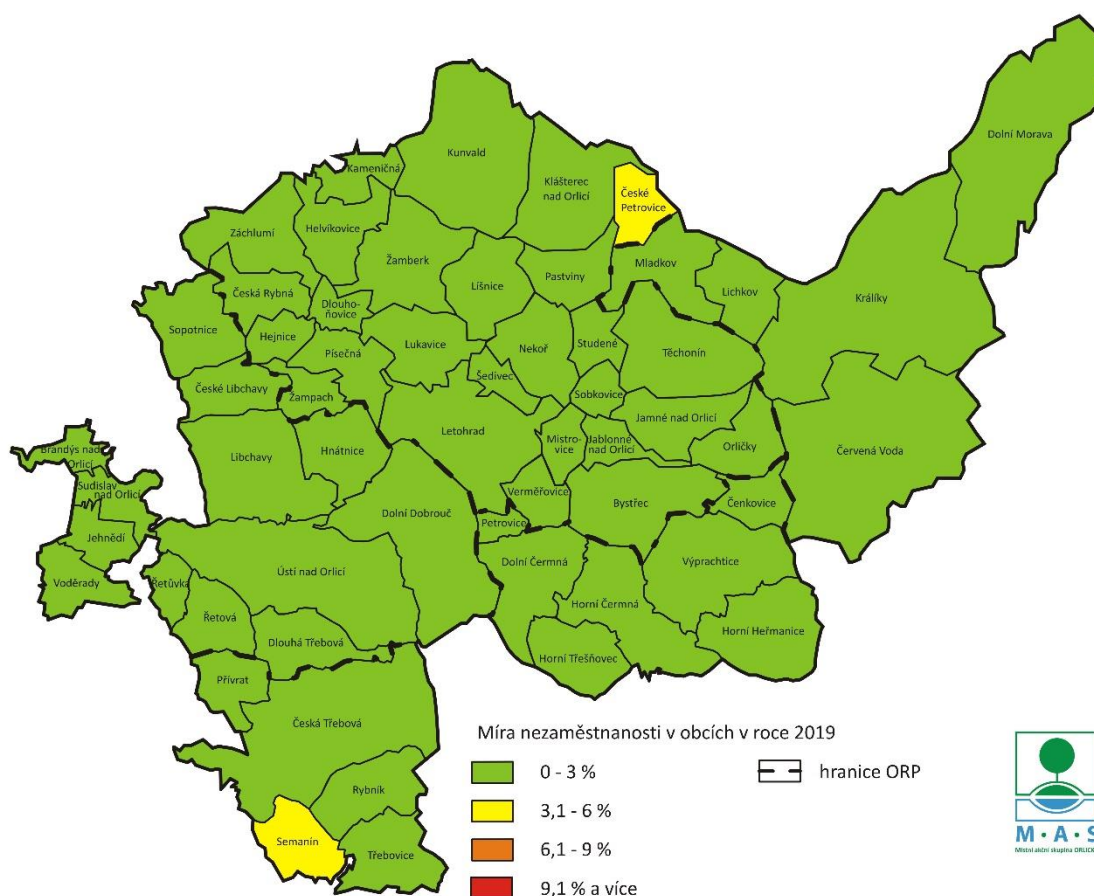
Do území působnosti MAS ORLICKO zasahuje území pěti obcí s rozšířenou působností (ORP)².

V roce 2015 dosahovala míra nezaměstnanosti v obcích a městech na území působnosti MAS ORLICKO u dosažitelných uchazečů (obyvatel ve věku 15 až 64 let) průměrné hodnoty 4,9 %.

Obce Čenkovice a České Petrovice v tomto roce zaznamenaly nezaměstnanost přibližně 10 %, naopak v obcích Dolní Čermná, Horní Třešňovec, Řetůvka, Sudislav nad Orlicí a Voděradý byla míra nezaměstnanosti do 3 %.

² Z území ORP Lanškroun působí v MAS ORLICKO pouze 7 obcí, z nichž byla zpracována jednotlivá data ORP Lanškroun.

Obrázek 2.1.8-2 Podíl nezaměstnaných osob v území MAS ORLICKO v roce 2019

Zdroj: ČSÚ a MPSV 2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

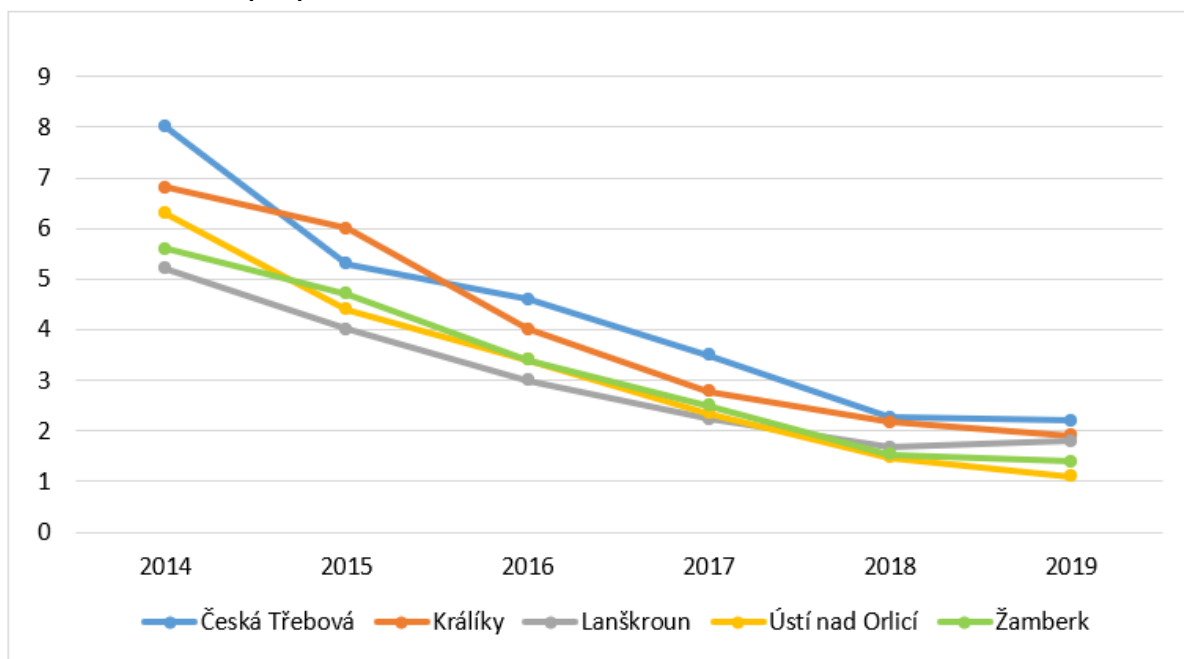
V roce 2019 dosahovala míra nezaměstnanosti na území působnosti MAS ORLICKO výrazně nižších hodnot, než tomu bylo o pět let dříve.

Průměrná míra nezaměstnanosti v obcích a městech na území působnosti MAS ORLICKO byla u dosažitelných uchazečů (obyvatel ve věku 15 až 64 let) pouze 1,5 %.

Pouze v obcích České Petrovice a Semanín přesáhla míra nezaměstnanosti hranici 3 %, a ve 14 obcích byly dokonce zaznamenány hodnoty nezaměstnanosti pod 1 %, přičemž nejnižší míra nezaměstnanosti byla evidována v obcích České Libchavy (ORP Ústí nad Orlicí) a Šedivec (ORP Žamberk).

Největší meziroční pokles podílu nezaměstnaných osob byl zaznamenán v obcích Čenkovice a České Petrovice, kde podíl nezaměstnaných osob mezi lety 2015 a 2019 klesl o více než 7 %.

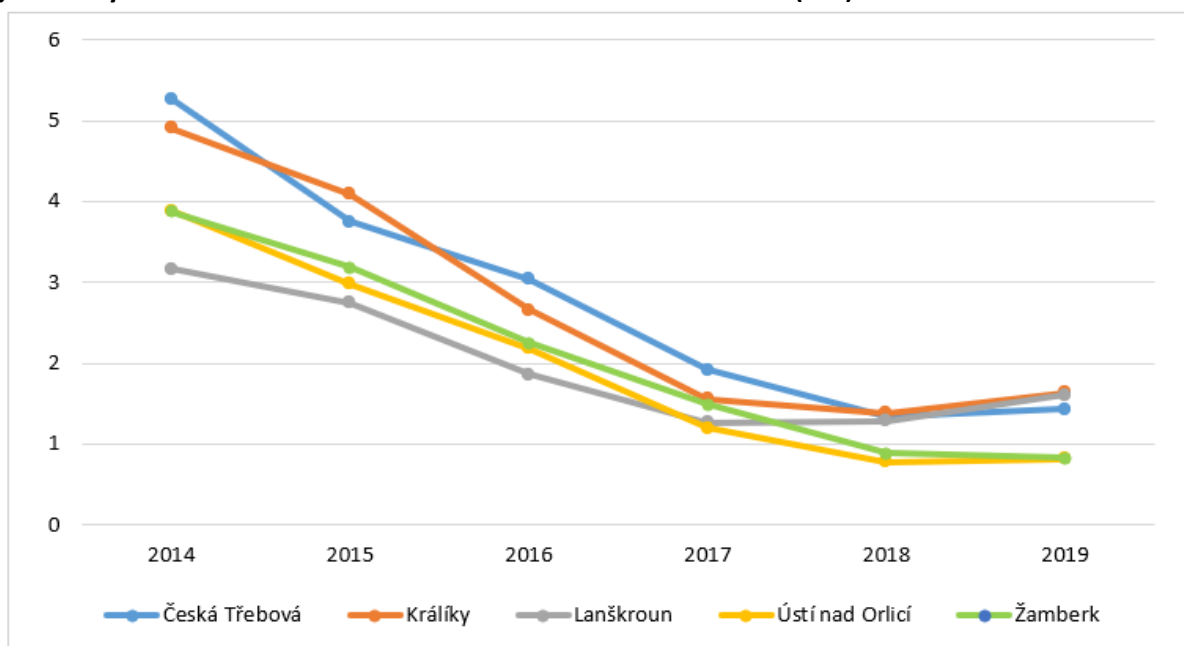
Obrázek 2.1.8-3 Vývoj průměrné míry nezaměstnanosti v jednotlivých ORP území MAS ORLICKO v letech 2014 až 2019 (v %)

Zdroj: ČSÚ a MPSV 2014-2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

V letech 2014 až 2019 byla zaznamenána klesající tendence míry nezaměstnanosti. Nejvyšší podíl nezaměstnanosti byl v ORP Česká Třebová a Králíky. Téměř v celém sledovaném období je evidován pokles nezaměstnanosti ve všech ORP, k mírnému nárůstu došlo pouze mezi lety 2018 a 2019 v ORP Lanškroun.

Obrázek 2.1.8-4 Vývoj podílu počtu uchazečů o zaměstnání na celkovém počtu obyvatel v jednotlivých ORP území MAS ORLICKO v období od 2014 do 2019 (v %)

Zdroj: ČSÚ a MPSV 2014-2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Ukazatel počtu uchazečů o zaměstnání v poměru k celkovému počtu obyvatel vykazoval na území MAS ORLICKO klesající tendenci v letech 2014 až 2018, od roku 2018 tento ukazatel vykazoval stabilní hodnoty nebo vzrůstající tendenci.

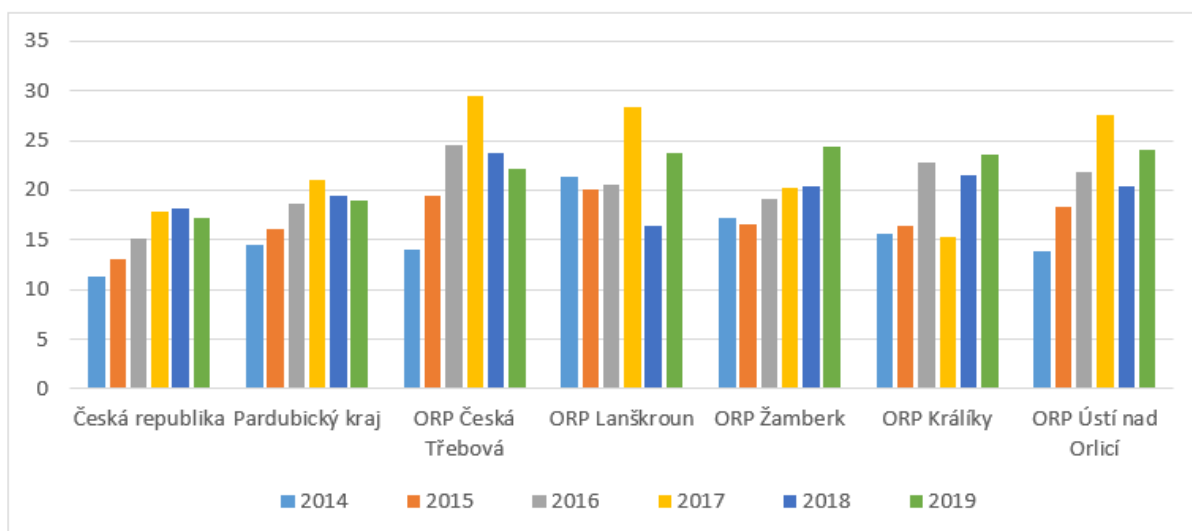
Nejvyšší podíl uchazečů o zaměstnání v poměru k počtu obyvatel byl v letech 2014 až 2018 zaznamenán v ORP Česká Třebová a Králíky, v roce 2019 v ORP Králíky a Lanškroun.

Největší meziroční pokles počtu uchazečů o zaměstnání v poměru s celkovým počtem obyvatel byl zaznamenán v ORP Česká Třebová (meziroční pokles o 3,9 %). Naopak nejmenší meziroční pokles počtu uchazečů byl zaznamenán v ORP Lanškroun (meziroční pokles o 1,6 %).

Rizikové skupiny uchazečů o zaměstnání

Mezi rizikové skupiny uchazečů o zaměstnání lze zařadit uchazeče se zdravotním postižením, uchazeče ve věku 50 let a více a současně i uchazeče, kteří jsou evidováni déle než 24 měsíců.

Obrázek 2.1.8-5 Vývoj podílu uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením na celkovém počtu uchazečů v ORP území MAS ORLICKO v období 2014 až 2019 (v %)

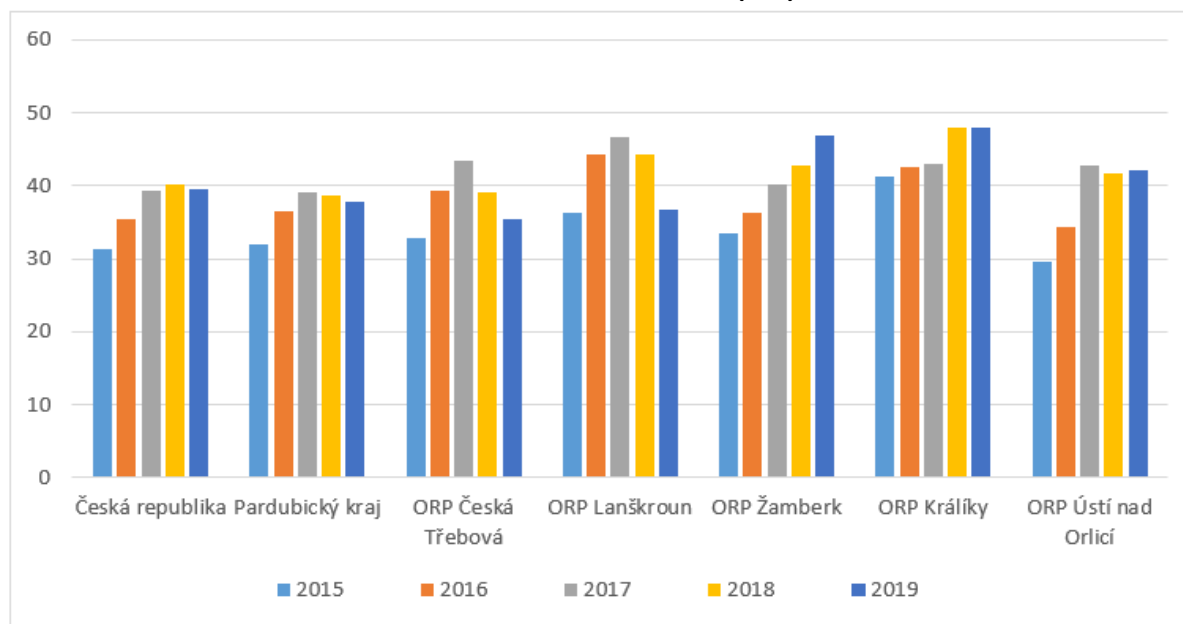

Zdroj: ČSÚ 2014-2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Mezi lety 2014 a 2019 byl na území MAS ORLICKO zaznamenán nejvyšší podíl uchazečů se zdravotním postižením v letech 2017 a 2019. Všechny ORP vykazovaly vyšší podíl uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením na konci sledovaného období oproti jeho začátku. Důvodem je výrazné snížení celkového počtu uchazečů o zaměstnání, přičemž počet uchazečů se zdravotním postižením se nijak výrazně nesnížil.

Na grafu můžeme sledovat shodnou tendenci hodnot u ORP Česká Třebová a u Pardubického kraje. V obou oblastech byl dosažen nejvyšší podíl uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením v území MAS ORLICKO v roce 2017. Netypický průběh grafu eviduje ORP Žamberk, kde došlo ve sledovaném období k malému poklesu podílu uchazečů se zdravotním postižením mezi lety 2014 a 2015. Nejvyšší meziroční pokles podílu uchazečů je zaznamenán v ORP Lanškroun (o 11,9 % mezi lety 2017 a 2018).

Obrázek 2.1.8-6 Vývoj podílu uchazečů o zaměstnání ve věku 50 let a více na celkovém počtu uchazečů v ORP území MAS ORLICKO v období 2015 až 2019 (v %)

Zdroj: ČSÚ 2015-2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

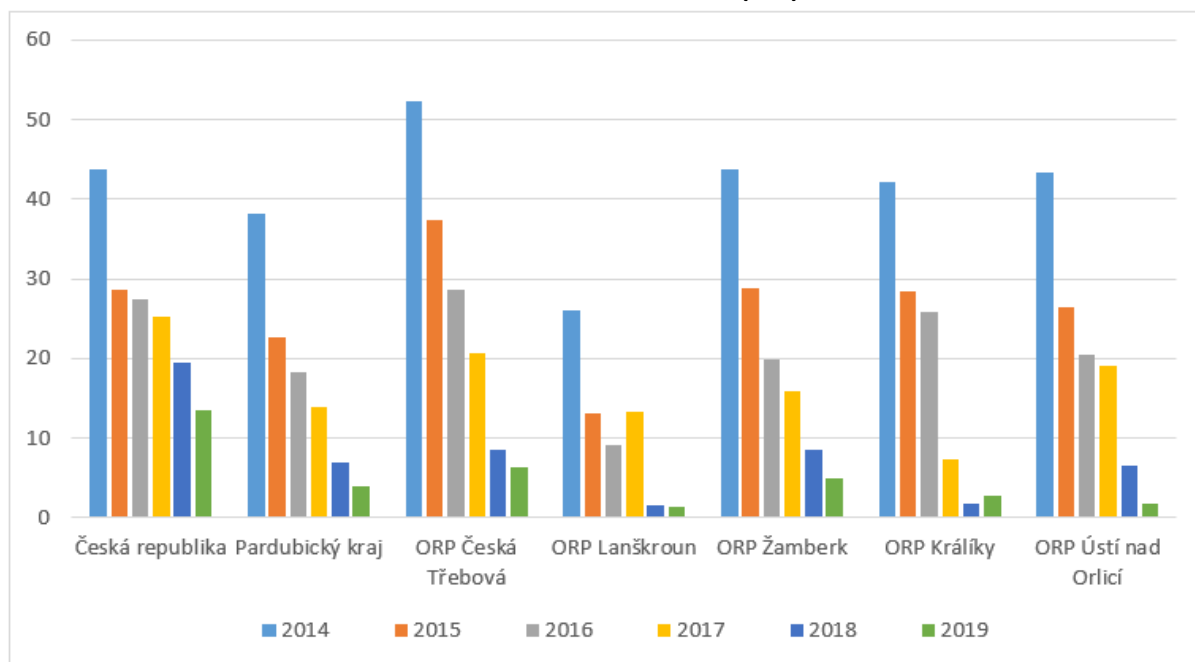
Podíl uchazečů o zaměstnání ve věku 50 let a více zaznamenal od roku 2015 vzrůstající tendenci. Důvodem zvyšování podílu bylo prudké snižování celkového počtu uchazečů o zaměstnání, přičemž počet uchazečů starších 50 let se nijak výrazně nesnížil.

V roce 2017 byl podíl uchazečů o zaměstnání ve věku 50 let a více ve všech sledovaných územích vyšší než v roce 2016. A podíl uchazečů ve věku 50 let a více zaznamenaný v roce 2016 byl současně ve všech ORP vyšší než v roce 2015. Důvodem nápadného zvyšování podílu uchazečů ve věku 50 a více let bylo celkové snižování nezaměstnanosti, kdy uchazeči mladší 50 let obsadili volná pracovní místa, ale celkový počet uchazečů starších 50 let se téměř nesnížil.

V roce 2017 dosáhl podíl uchazečů o zaměstnání ve věku 50 a více let maximálních hodnot v ORP Česká Třebová, Lanškroun a Ústí nad Orlicí, zatímco v ORP Žamberk a Králíky dosáhl podíl maximálních hodnot v roce 2019.

Grafy jednotlivých ORP vykazují velice podobný průběh ve srovnání s grafy podílu v České republice i Pardubickém kraji. Nejvyšší meziroční nárůst podílu uchazečů o zaměstnání ve věku 50 a více let byl evidován v ORP Ústí nad Orlicí, kdy se mezi lety 2016 a 2017 zvýšil o 8,8 %.

Obrázek 2.1.8-7 Podíl uchazečů o zaměstnání evidovaných déle než 24 měsíců na celkovém počtu uchazečů v ORP území MAS ORLICKO v období 2014 až 2019 (v %)

Zdroj: ČSÚ 2014-2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Nejvyšší podíl uchazečů o zaměstnání evidovaných déle než 24 měsíců zaznamenávají všechna ORP v roce 2014. V průběhu sledovaného období dochází k razantnímu poklesu podílu. Téměř ve všech ORP vykazují grafy nejnižší hodnotu podílu těchto uchazečů v roce 2019, pouze ORP Králíky eviduje nejnižší hodnotu v roce 2018.

Mezi lety 2014 a 2015 vykazují hodnoty nejvyšší meziroční pokles v rámci jednoho ORP – konkrétně v ORP Ústí nad Orlicí se podíl snížil o 17 %.

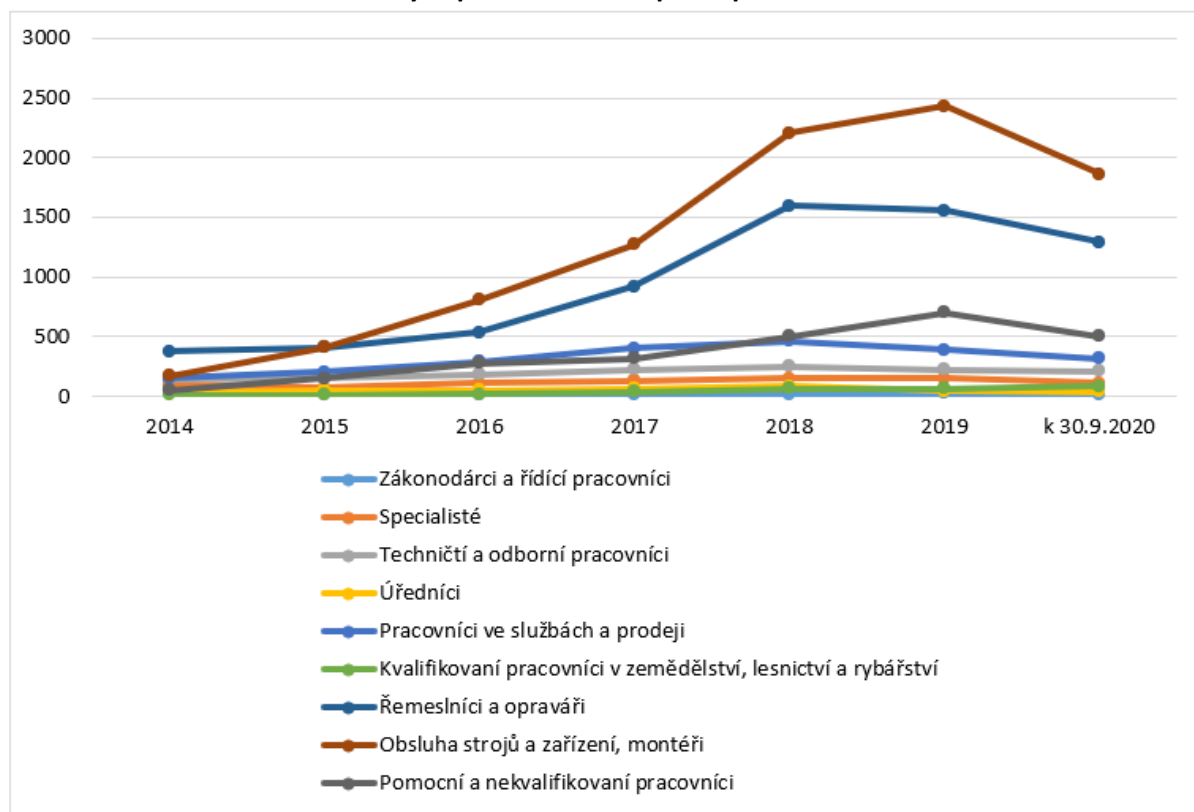
Ve sledovaném období došlo pouze k jedinému meziročnímu nárůstu tohoto podílu v celém území MAS ORLICKO. V roce 2019 eviduje ORP Králíky nárůst o 1,1 %.

Jedním z důvodů výrazného poklesu podílu je jak snížení celkového počtu uchazečů o zaměstnání, tak i snížení celkového počtu uchazečů evidovaných déle než 24 měsíců. V mnoha obcích území MAS ORLICKO nebyl v roce 2019 žádný uchazeč o zaměstnání evidovaný déle než 24 měsíců.

Volná pracovní místa

Ve statistikách Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky lze sledovat změny v počtech neobsazených pracovních míst podle profese v okrese Ústí nad Orlicí, jehož větší část spadá do územní působnosti MAS ORLICKO, a to za období od ledna 2014 do 3. čtvrtletí roku 2020.

Obrázek 2.1.8-8 Počet neobsazených pracovních míst podle profese v letech 2014 až 2020

Zdroj: MPSV 2014-2020, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Do roku 2018 ve všech profesních oblastech počet neobsazených pracovních míst narůstal. Mohlo to být způsobeno zejména příznivými ekonomickými podmínkami v republice, díky nimž rostl objem zakázek a vznikala tak potřeba zaměstnanců pro nová pracovní místa.

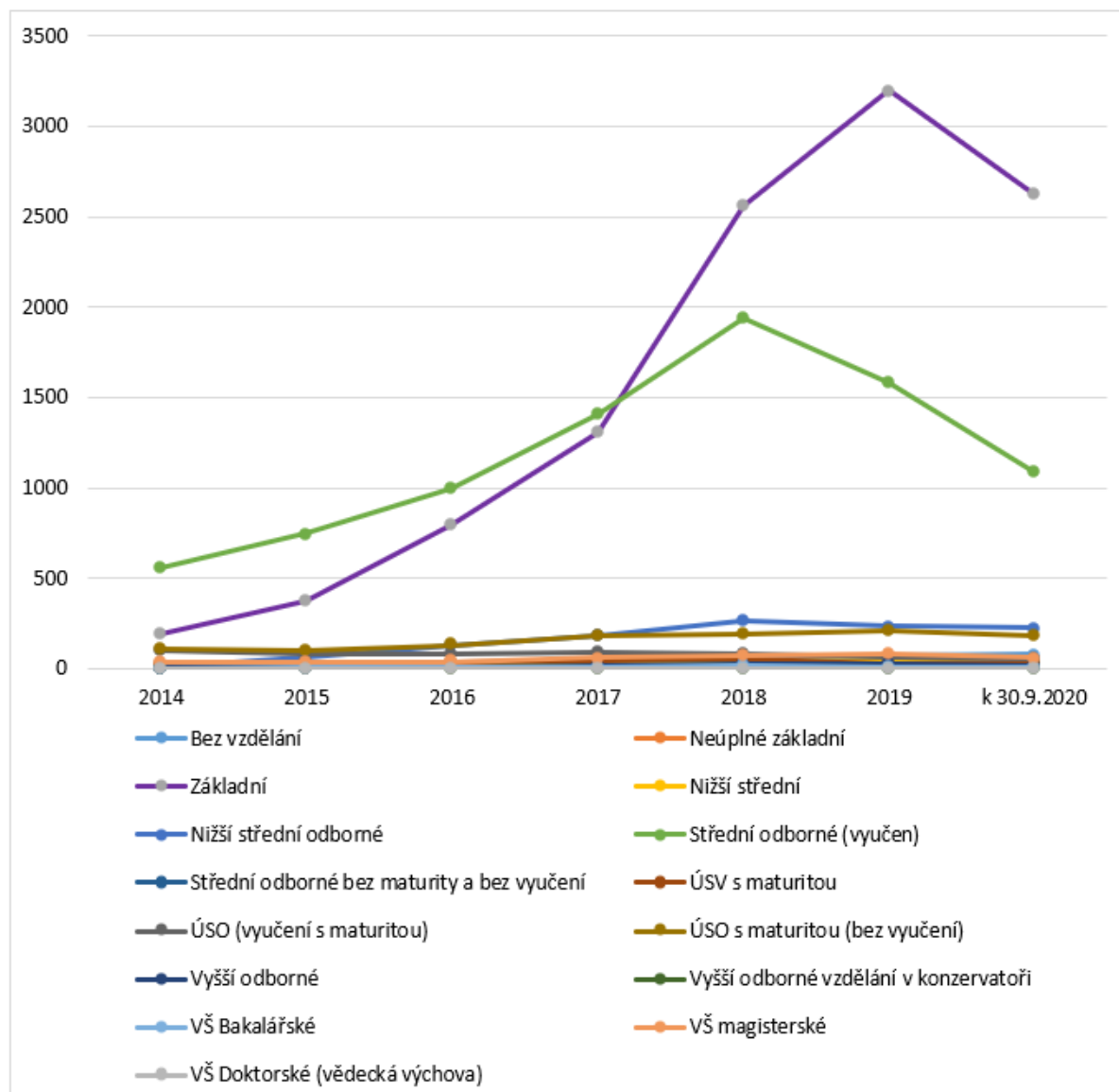
Naopak od roku 2018 měl ukazatel neobsazených pracovních míst klesající tendenci s výjimkou profesí spadajících do kategorií Obsluha strojů a zařízení, montéři a Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, kde k postupnému klesání docházelo až od roku 2019.

Ze statistických údajů je zřejmé, že v posledních letech je nejvíce volných pracovních míst zejména v profesních oblastech Řemeslníci a opraváři a Obsluha strojů a zařízení, montéři. Mezi lety 2018 a 2019 se v těchto dvou profesích ukazatel neobsazených pracovních míst pohyboval v rozmezí od 1500 do 2500 míst. V roce 2019 dosáhla profesní oblast Obsluha strojů a zařízení, montéři svého vrcholu čítajícího celkem 2435 neobsazených pracovních míst. Tato profesní oblast tedy v roce 2019 tvořila přes 43 % všech volných pracovních míst v okrese.

Naopak nejnižší počet volných pracovních míst byl dlouhodobě zaznamenán v profesních oblastech Zákonodárci a řídící pracovníci, Specialisté, Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství a Specialisté. Hodnoty neobsazených pracovních míst se v těchto profesních oblastech držely v řádu desítek míst.

Ze statistik Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky lze čerpat informace o změnách v počtech volných pracovních míst podle požadovaného maximálního vzdělání v okrese Ústí nad Orlicí za období od ledna 2014 do 3. čtvrtletí roku 2020.

Obrázek 2.1.8-9 Počet neobsazených pracovních míst podle vzdělání v letech 2014 až 2020

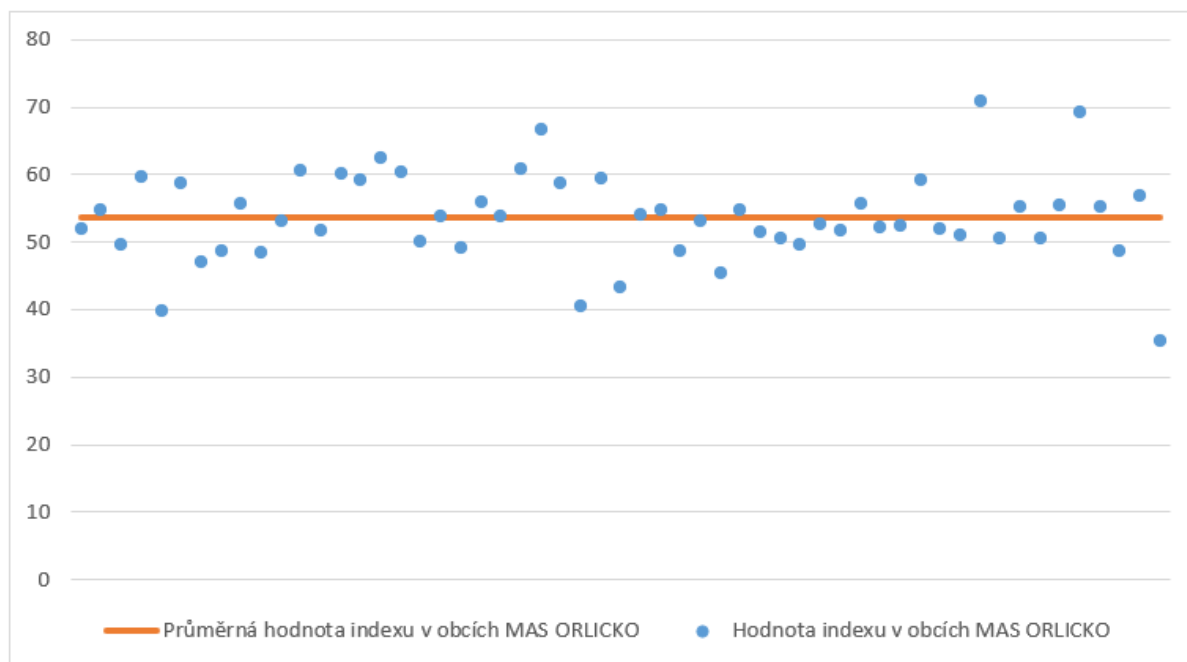

Zdroj: MPSV 2014-2020, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Ze statistických údajů je patrné, že u většiny volných pracovních míst bylo v letech 2014 až 2020 požadováno základní vzdělání nebo střední odborné vzdělání zakončené výučním listem. U obou těchto skupin požadovaného maximálního dosaženého vzdělání byl zaznamenán nárůst v letech 2014 až 2018, což kopíruje údaje požadovaných profesí, kde ve stejném období bylo na trhu práce nejvíce volných pracovních míst v oblasti řemesel a obsluhy strojů vyžadujících vyučení v oboru.

Počet volných pracovních míst pro uchazeče s nejvyšším dosaženým vzděláním s maturitou, vyšším odborným vzděláním či vysokoškolským vzděláním se v letech 2014 až 2020 pohyboval ve stabilním rozmezí 50 až 200 volných pracovních míst.

Obrázek 2.1.8-10 Hodnota indexu ekonomického zatížení v obcích v roce 2018

Zdroj: ČSÚ 2018, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Index, který vypovídá o poměru počtu dětí (osob ve věku 0 až 14 let) a seniorů (osob ve věku nad 65 let) k počtu obyvatel v ekonomicky aktivním věku (osob ve věku 15 až 64 let), ukazuje že situace na území MAS ORLICKO není ve srovnání s jinými územími nijak alarmující. Průměrná hodnota indexu v obcích na území MAS ORLICKO byla při posledním měření v roce 2018 na úrovni 53,6. Celorepublikový průměr tohoto indexu se přitom pohyboval na úrovni 53,8 a v Pardubickém kraji byly celkové hodnoty indexu zprůměrovány dokonce na 55,6 a průměr indexu v okrese Ústí nad Orlicí byl 56,0. Dlouhodobě (za posledních 20 let) je patrný trend zvyšování indexu stáří ve všech regionech ČR, což má za následek zvyšující se hodnoty indexu ekonomického zatížení na území MAS ORLICKO.

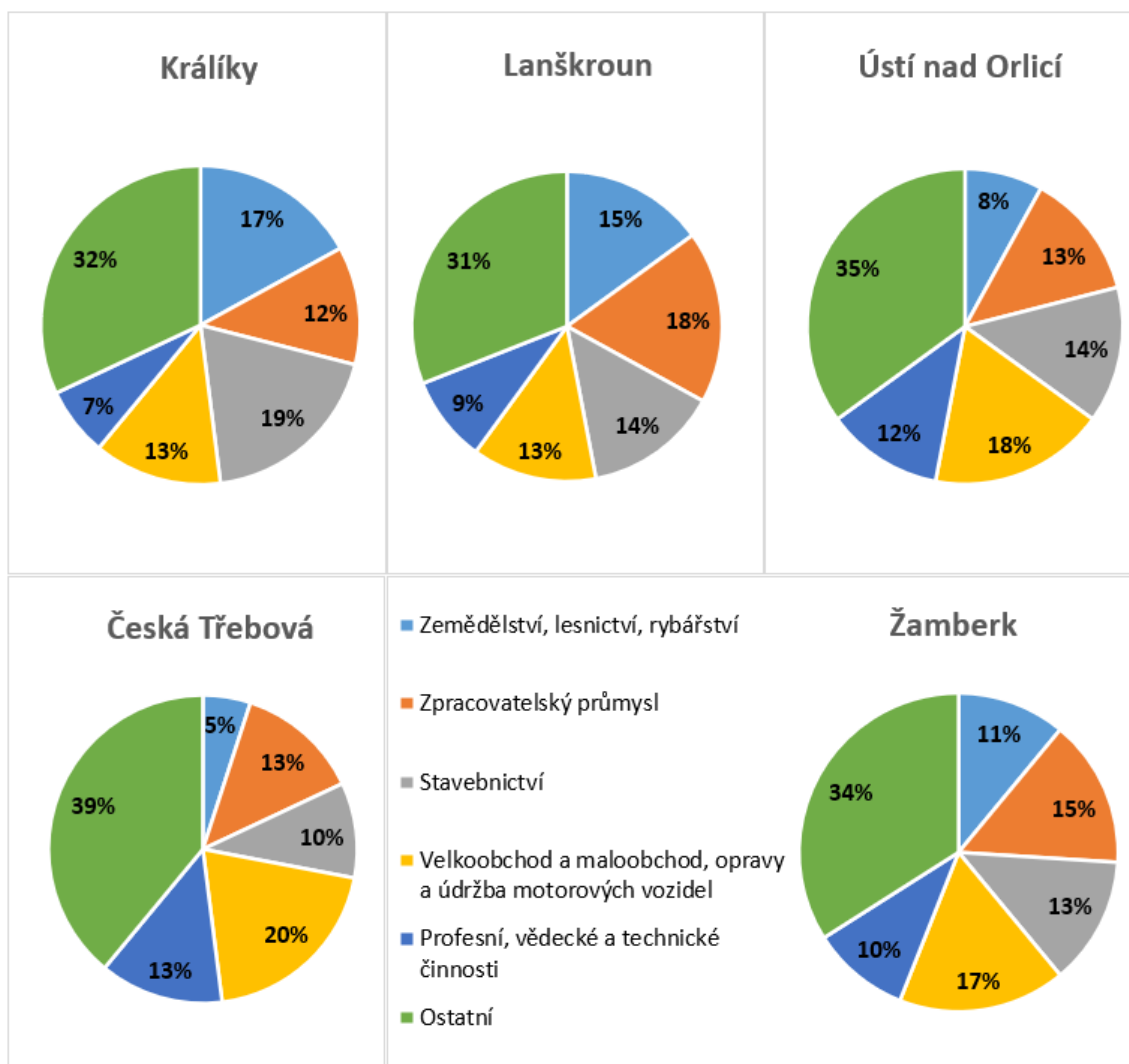
V hodnotách nezaměstnanosti na území působnosti MAS ORLICKO mohou být sledovány především následující trendy:

- Snižující se podíl nezaměstnaných osob ve všech ORP území MAS ORLICKO.
- Zvyšující se podíl uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením. Oproti výrazně snižujícímu se celkovému počtu uchazečů o zaměstnání se počet uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením výrazně nesnižuje.
- Výše podílu uchazečů o zaměstnání ve věku 50 let a více dosahuje nejvyšších hodnot v porovnání s podíly ostatních rizikových skupin.
- Vysoký podíl uchazečů se zdravotním postižením a uchazeči ve věku nad 50 let, kteří představují velké problémy ve všech ORP na území MAS ORLICKO.
- Vývoj podílu uchazečů v evidenci déle než 24 měsíců se v posledním období rapidně snížil. Na začátku sledovaného období dosahoval nejvyšších hodnot podíl v ORP Česká Třebová, který byl vyšší než podíl celorepublikový.
- Zvyšující se počet volných pracovních míst v oblasti řemesel a obsluhy strojů, kde požadovaným nejvyšším dosaženým vzděláním bylo střední odborné vzdělání zakončené výučním listem.

Příznivá hodnota indexu ekonomického zatížení (průměrně 53,6 %). Nejnižší zaznamenaná hodnota v obci na území MAS ORLICKO v roce 2018 byla 35,4 %.

Sektor podnikání na území MAS ORLICKO

Obrázek 2.1.8-11 Skladba podniků a jejich vývoj v jednotlivých ORP území MAS ORLICKO v roce 2019

Zdroj: ČSÚ, 2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Pardubický kraj potažmo obce na území MAS ORLICKO, z.s. mají dlouhodobě rozmanitou a vyrovnanou ekonomickou základnu (ve smyslu zastoupení vybraných odvětví). Nejvíce je zastoupen sektor Ostatní, a to ve všech ORP, jehož zastoupení se pohybovalo od 31 % do 39 %. Dále je poměrně významně zastoupen sektor velkoobchod, maloobchod a opravy motorových vozidel (od 13 % do 20 %, více v ORP s převahou velkých spádových center, jako je ČT, UO a ŽBK). Ostatní sektory jsou zastoupeny více méně rovnoměrně s některými územními specifiky (v rámci ORP Králíky je druhý nejvíce zastoupený sektor Stavebnictví – 19 %, v rámci ORP Lanškroun je to zpracovatelský průmysl – 18 %, v rámci obou těchto ORP je početný rovněž sektor Zemědělství, lesnictví a rybářství – 15–17 %, který naopak v rámci ORP UO a ČT činí méně než 8 %).

Kromě analýzy oborové skladby podniků byla provedena také analýza změny počtu ekonomických subjektů v období let 2014 až 2019 (sledováno na úrovni obcí a ORP). Podle této analýzy došlo ve sledovaném období ke zvýšení celkového počtu ekonomických subjektů na území ORP Lanškroun, Ústí

nad Orlicí a Žamberk, naopak v ORP Česká Třebová a Králíky došlo ke snížení celkového počtu ekonomických subjektů.

Z pohledu skladby ekonomických subjektů na území MAS ORLICKO převažují ve všech ORP podnikatelské subjekty pracující na základě živnostenského podnikání. Téměř ve všech ORP v území počet živnostníků vzrostl, jedinou výjimkou byly hodnoty z ORP Králíky, kde se počet živnostníků mezi lety 2014 a 2019 snížil o 19 subjektů. Výrazný pokles ekonomických subjektů byl ve všech ORP zaznamenán v kategorii svobodná povolání. V roce 2019 dosahoval v ORP Česká Třebová celkový počet subjektů této kategorie pouze 44 % hodnoty roku 2014, v ORP Žamberk 51 % hodnoty roku 2014 a podobná byla i situace v ORP Ústí nad Orlicí, kde v roce 2019 činil počet těchto ekonomických subjektů 63 % hodnoty roku 2014. O něco příznivějších hodnot bylo dosaženo v ORP Králíky a Lanškroun. Zde počty ekonomických subjektů v kategorii svobodná povolání tvořily 68 a 71 % hodnot z roku 2014.

Ve sledovaném období naopak došlo k růstu počtu obchodních společností ve všech ORP území MAS ORLICKO. Nejvýraznější nárůst za sledované období byl zaznamenán v ORP Lanškroun, kde se počet obchodních společností mezi lety 2014 a 2019 zvýšil o 45 % (o 19 obchodních společností). Podobný nárůst byl zaznamenán i v ORP Králíky, kde nárůst obchodních společností byl 40 %. Nejmenší nárůst v této kategorii byl evidován v ORP Česká Třebová, kde počet ekonomických subjektů (obchodních společností) vzrostl o 12 %.

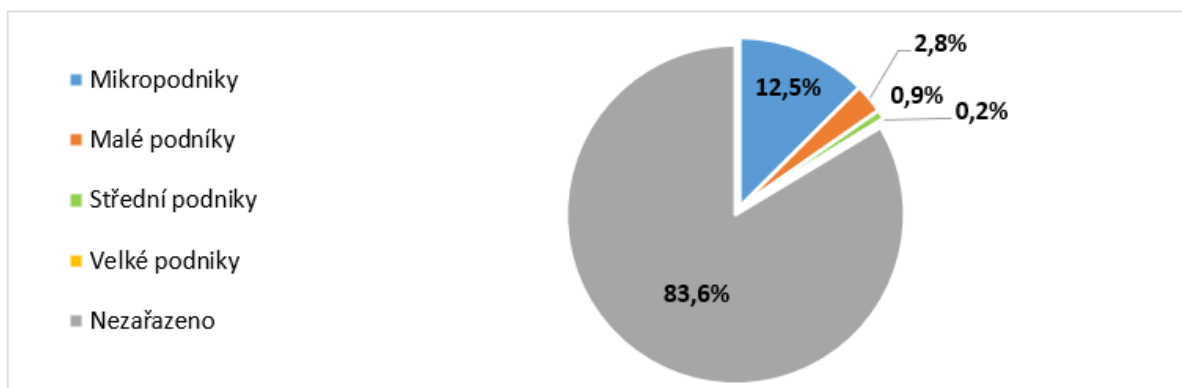
Oproti období 2008 až 2012, kdy počet zemědělských podnikatelů výrazně klesl, zaznamenala tato kategorie v období 2014 až 2019 silný nárůst počtu ekonomických subjektů (zemědělských podnikatelů), který byl evidován ve všech ORP. Největšího nárůstu bylo dosaženo v ORP Lanškroun (mezi lety 2014 a 2019 došlo k nárůstu počtu zemědělských podnikatelů o 67 %. Velmi příznivá hodnota byla evidována i v ORP Ústí nad Orlicí, kde bylo v roce 2019 o 40 % více zemědělských podnikatelů než v roce 2014. Nejmenší nárůst byl zaznamenán v ORP Králíky, kde se počet zemědělských podnikatelů zvýšil ve sledovaném období jen o 3 subjekty, tedy o 4 %.

Tabulka 2.1.8-1 Ekonomicky aktivní subjekty na území MAS ORLICKO podle počtu zaměstnanců

Počet zaměstnanců	Počet zaměstnavatelů v území (ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou)
1 500 a více	1
500 až 999	6
250 až 499	8
200 až 249	7
100 až 199	30
50 až 99	53
25 až 49	86
20 až 24	41
10 až 19	153
6 až 9	168
1 až 5	1080
bez zaměstnanců a neuvedeno	8327
Celkem	9960

Zdroj: ČSÚ, 2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Obrázek 2.1.8-12 Ekonomicky aktivní subjekty na území MAS ORLICKO podle počtu zaměstnanců

Zdroj: ČSÚ, 2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Z ekonomicky aktivních subjektů evidujících zaměstnance na území MAS ORLICKO převažovaly subjekty spadající do kategorií Mikropodniky (podniky do 10 zaměstnanců) a Malé podniky (podniky s 10 až 49 zaměstnanci). V roce 2019 se mezi ekonomicky aktivními subjekty na území MAS ORLICKO nacházel pouze jeden zaměstnavatel, který zaměstnával více než 1500 zaměstnanců, a to společnost OEZ s. r. o., a pouze šest subjektů zaměstnávajících 500 až 999 zaměstnanců. Těmito subjekty byly FORMPLAST PURKERT, s.r.o., Rieter CZ, s.r.o., SOR Libchavy spol. s r.o., CZ LOKO, a.s., Šmídl s.r.o. a KONZUM, obchodní družstvo.

Role malých a středních podniků je tak v regionu významná, především pro zaměstnanost v menších obcích a periferních oblastech území. Na území některých obcí s rozšířenou působností představují tyto velikostní kategorie největší zaměstnavatele. Byl zaznamenán trend územní koncentrace středních podniků do venkovských ORP, kde střední podniky tvoří dominantní zaměstnavatele. V Pardubickém kraji byly nalezeny specificky vyšší shluky a koncentrace středních podniků.

Dle informací Úřadu práce pro Pardubický kraj jsou ale MSP značně navázány na velké podniky (na 1 pracovní místo v nich je vytvořeno 0,8 pracovních míst v malých a středních podnicích podílejících se na dodavatelských vztazích). Případný odchod velkých investorů by způsobil významné potíže i malým firmám včetně propouštění jejich zaměstnanců. Z tohoto důvodu je třeba podporovat investice do nových technologií v rámci MSP v regionu (rekonstrukce a modernizace provozoven, pořízení moderních strojů a technologií, podpora digitalizace a automatizace, ale i odborné vzdělávání zaměstnanců), tak aby byla zvýšena konkurenceschopnost MSP a posílena jejich role v dodavatelských řetězcích. Podíl malých a středních podniků na zaměstnanosti v území je totiž ve srovnání s ostatními kraji poměrně nízký a v posledních letech navíc dochází ke snižování jejich podílu, což bude ještě pravděpodobně umocněno dopady pandemie Covid-19 na sektor služeb, kde je podíl MSP tradičně největší.

Z hlediska oborového rozložení pracovní síly je pozitivní vysoká zaměstnanost v progresivních oborech zpracovatelského průmyslu (strojírenství, ICT, elektronika a elektrotechnika).

Mezi dominantní průmyslová odvětví na území MAS ORLICKO patří:

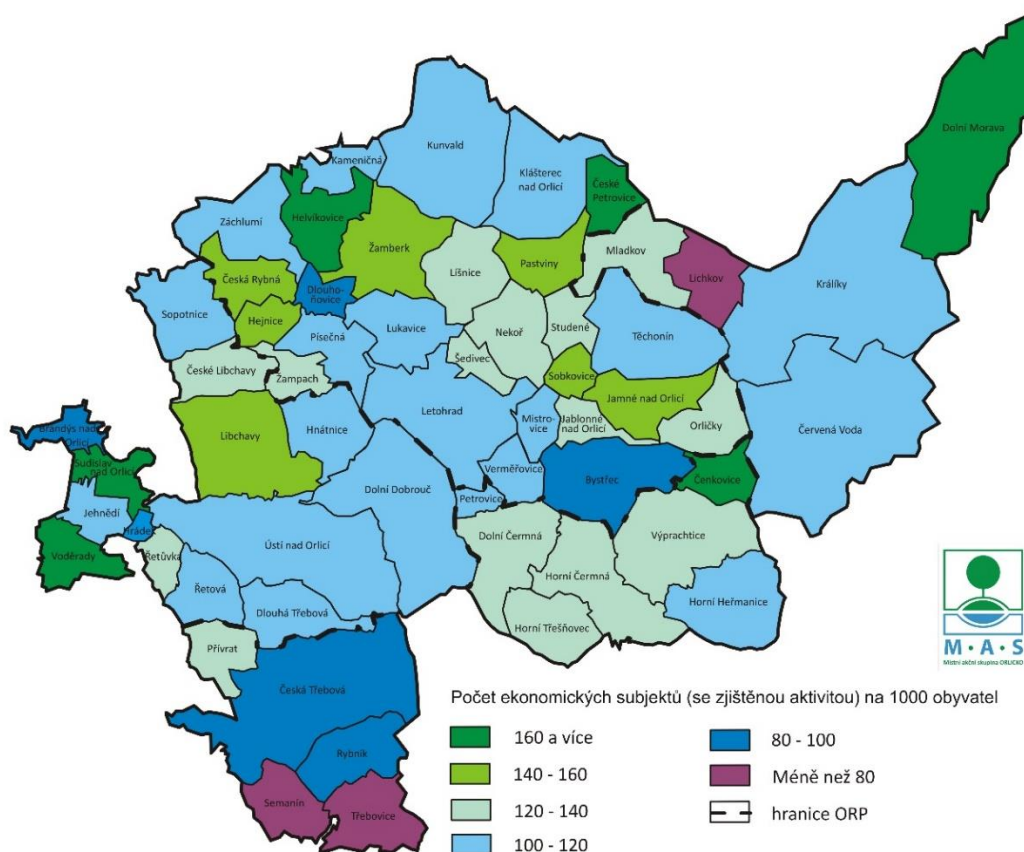
- výroba elektrotechnických zařízení a strojů (OEZ s. r. o. Letohrad a Králíky, RIETER CZ s. r. o. Ústí nad Orlicí, BÜHLER CZ s. r. o. Žamberk, ZEZ SILKO, s. r. o. Žamberk, BEFI s. r. o. Voděrady, LUX-PTZ s. r. o. Jablonné nad Orlicí)

- výroba dopravních prostředků a příslušenství (SOR Libchavy s. r. o. Dolní Libchavy, CZ LOKO, a. s. Česká Třebová, C.I.E.B. Kahovec s. r. o. Brandýs nad Orlicí, OMB COMPOSITES EU a. s. Králíky, AUTONEUM CZ s. r. o. Hnátnice)
- výroba a zpracování plastu (FORMPLAST Purkert s. r. o. Bystřec a Králíky, SOLEA CZ výrobní družstvo Česká Třebová, TECHPLAST a. s. Česká Třebová a Rybník, Presplast s. r. o. Česká Třebová)
- výroba domácích a provozních spotřebičů (KORADO a. s. Česká Třebová, UNITA Letohrad, ISOLIT–BRAVO spol. s r. o. Jablonné nad Orlicí)
- nanotechnologie (CONTIPRO a. s. Dolní Dobrouč)
- textilního výroba UOTEX s. r. o. Ústí nad orlicí, INCOT spol. s r. o. Králíky, INTERCOLOR a. s. Červená Voda, KÜMPERS TEXTIL s.r.o. Těchonín, FILC s. r. o. Ústí nad Orlicí)

V řadě obcí je zastoupena prostřednictvím malých firem také kovovýroba, kovoobrábění, truhlářství či nábytkářství. Problémem však může být koncentrace zaměstnanců do několika velkých firem v těchto odvětvích. Odchod některé z těchto firem tak může ohrozit nejen zaměstnanost v kraji, ale i jeho hospodářskou konkurenceschopnost

Na základě místního šetření na území MAS ORLICKO bylo u malých a středních podniků zjištěno převažující množství subjektů zabývajících se výrobou, z nichž největší zastoupení mají výrobní podniky z oblasti kovovýroby a strojírenské výroby.

Obrázek 2.1.8-13 Počet ekonomicky aktivních subjektů na 1000 obyvatel v roce 2019

Zdroj: ČSÚ, 2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

V roce 2019 medián počtu ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel v území činil 120,00. Pouze na 15 % území byla hodnota počtu ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel nižší než 100.

Bližší studium jednotlivých hodnot počtu ekonomických subjektů vede k následujícím závěrům:

- Nejnižší průměrný počet ekonomicky aktivních subjektů byl zaznamenán na území obcí v ORP Česká Třebová. V žádné z obcí nebyl počet ekonomických subjektů vyšší nežli 140, na území dvou obcí se hodnoty dokonce pohybovaly pod úrovní 80 ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel.
- Vyšší podíl ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel je možno sledovat v rámci jednotlivých území obcí vždy s přihlédnutím ke specifiku této obce (např. existence velkých zaměstnavatelů v obcích Libchavy a Helvíkovice nebo ve městě Žamberk, nebo vysoké počty ekonomicky aktivních subjektů v obcích Čenkovice, Dolní Morava, Pastviny či České Petrovice, které se vyznačují turistickým ruchem a aktivně zde působí větší množství ubytovacích zařízení.

Věda a výzkum, inovační podnikání

Aktivity VaV jsou soustředěny převážně ve velkých průmyslových firmách v rámci regionálních center. Hlavními centry inovačního podnikání v území jsou dle Krajské přílohy k národní RIS3 Strategii za Pardubický kraj především Ústí nad Orlicí a Letohrad. Území těží především z historického zaměření na strojírenství a elektrotechniku, inovační podnikání v oblasti se rozvíjí i nových progresivních odvětvích, jako jsou bionanotechnologie (např. Contipro a.s.).

V regionu působí výzkumná organizace v textilním průmyslu a strojírenství (VUB a.s.) a rovněž několik podniků s významným podílem vlastního VaV, které se aktivně účastní programů PMO TIP a TA ČR, OP PIK a dalších, a které spolupracují s veřejnými VaV institucemi v ČR a v zahraničí.

Příkladem dynamicky rozvíjejícího se high-tech podniku, jehož konkurence stojí na inovacích a špičkovém vlastním VaV je již zmíněné Contipro Group. Holding se více než dvacet let zabývá VaV a biotechnologickou výrobou aktivních látek pro kosmetický a farmaceutický průmysl. Patří mezi přední světové výrobce kyseliny hyaluronové a z ní odvozených aplikací a své produkty exportuje do více než 50 zemí světa. Za tu dobu si Contipro vybuodovalo (vzhledem ke své velikosti – MSP) velmi silnou VaV základnu a v posledních letech se vedle programů TAČR a TIP velmi úspěšně účastní také projektů 7.RP v oblasti bionanotechnologií. Vedle VaV je Contipro velice aktivní i v oblasti podpory vzdělávání na SŠ a VŠ.

Díky podpoře z OP PIK bylo v posledních 5 letech do posílení podnikové VaV infrastruktury v regionu investováno více než 240 mil. Kč z programu Potenciál a dále více než 170 mil. Kč z programu INOVACE – Inovační projekty, který je zaměřen na produktové, procesní, organizační a marketingové inovace v malých a středních podnicích. Mezi nejvýznamnější příjemce patřily např. Contipro a.s. (Dolní Dobrouč), CZ LOKO, a.s. (Česká Třebová), Kaplan nábytek s. r. o. (Orlíčky), ACE Trade spol. s r.o. (Ústí nad Orlicí), VÚB a.s. (Ústí nad Orlicí), FPOS a.s. (Ústí nad Orlicí), DEKWOOD s.r.o. (Helvíkovice), CONEL s.r.o. (Ústí n. Orlicí), INTEX a.s. (Česká Třebová), RIETER CZ s.r.o. (Ústí n. Orlicí), ADECO spol. s.r.o. (Česká Třebová) nebo OEZ s.r.o. (Letohrad). Nejvíce finančních prostředků bylo investováno do biochemie a bio(nano)medicíny, strojírenství, ICT a elektroniky, textilního strojírenství a oblasti silniční a kolejové dopravy. Podniky v území MAS ORLICKO jsou rovněž členy několika na VaV orientovaných klastrů s nadregionální působností. Jedná se např. o klastry Nanomedic (Contipro) nebo Clutex (VUB a.s.).

Spolupráce podnikatelského a vzdělávacího sektoru

Jedním ze strukturálních problémů území, ale i celé ČR, je rovněž nedostatečná provázanost akademické a firemní sféry. K příčinám patří zejména rozdílná kultura obou prostředí a také částečný nesoulad ve struktuře jejich zaměření. Zásadní význam má tak posilování spolupráce obou sektorů už

od nejnižších stupňů vzdělávání. Zároveň na regionální hospodářství i inovační systém dopadá negativně trend odlivu kvalifikovaných pracovníků mimo region do větších center nebo do zahraničí. Udržení kvalitních lidských zdrojů v regionu se jeví do budoucna jako klíčové.

S přihlédnutím k rostoucí disproporci mezi počtem absolventů technických oborů a počtem zaměstnanců, které průmyslové firmy poptávají do svých oborů, se jeví jako aktuální potřeba spolupráce se školami. Tato situace je způsobena klesající populační křivkou ve věkových kategoriích 15 až 23 let a malým zájmem žáků i rodičů o studium technických oborů a řemesel (prioritně jsou poptávány střední školy ekonomického zaměření, lycea, gymnázia apod.).

Na uvedenou situaci reagují firmy a společnosti v území, které ve spolupráci se školami realizují různé studijní pobídky (stipendia), informační a propagační kampaně a ve spolupráci se školami zajišťují odborný výcvik studentů na svých pracovištích. Vzhledem k očekávanému propadu žáků v předmětných ročnících se jedná o komplexní a rozsáhlý problém, jehož řešením by bylo především lepší nastavení kapacit jednotlivých škol s přihlédnutím ke konkrétní poptávce po absolventech. Na území MAS ORLICKO přetrvávají strukturální problémy, jako je nízká flexibilita a mobilita pracovní síly, malá ochota přizpůsobovat se změnám na trhu práce a nízká motivace zaměstnanců k soustavnému vzdělávání a osobnostnímu a kvalifikačnímu růstu.

Jedním z příkladů dobré praxe na území MAS ORLICKO je např. spolupráce firem a škol v rámci Konsorcia zaměstnavatelů Orlicka. Konsorcium představuje vzájemnou spolupráci měst, škol a podniků na podpoře učňovských oborů. Zlepšuje tak nabídku kvalifikované pracovní síly pro místní zaměstnavatele, pro studenty zase představuje zajímavou příležitost a možnost budoucího uplatnění. Členy konsorcia je 10 významných zaměstnavatelů v regionu dlouholetou tradicí (Zdeněk Maixner - ANTIKOR s.r.o., Autoneum CZ s.r.o., Bühler CZ s. r. o., FOREZ s.r.o., Formplast Purkert s.r.o., GAF s.r.o., ISOLIT-BRAVO, spol. s r. o., OEZ s. r. o., Rieter CZ s. r. o. a ZEZ Silko, s. r. o.). Pro studenty vybraných technických oborů Průmyslové střední školy Letohrad, Střední školy obchodu řemesel a služeb Žamberk a dalších partnerských škol jsou po dobu studia zajištěny speciální stipendijní programy, placená praxe nebo letní brigády ve firmách Konsorcia, a také smluvně garantované zaměstnání po ukončení studia.

Zkušenosti v této oblasti mají však i živnostníci a drobné firmy (mikropodniky a malé podniky), které se snaží aktivně oslovovat učně a absolventy jednotlivých oborů. Nemají však dostatečné kapacity pro komplexní přístup k tomuto problému.

Zatím méně vycházejí místní firmy vstříc svým zaměstnancům ve větší flexibilitě pracovních úvazků. Týká se to zejména žen na mateřské dovolené a dalších pečujících osob, kde by bylo účelné zavádění zkrácených pracovních úvazků nebo práce z domova. V území jsou však již identifikovány příklady dobré praxe při zavádění služeb péče o děti. Pozitivní efekt by tato opatření měla i ve snížené fluktuaci zaměstnanců a větší loajalitě k zaměstnanci. Firmám by se snížily náklady na zaškolování nových zaměstnanců.

Subjekty komunální sféry (obce a kraj) by mohly budováním infrastruktury, občanské vybavenosti a zázemím pro veřejné služby zvýšit atraktivitu území a tím pomoci stabilizovat kvalitní pracovní sílu v regionu a v ideálním případě také přilákat lidi z jiných regionů.

Regionální produkty

V části území MAS ORLICKO probíhá certifikace regionálních výrobků značkou Orlické hory originální produkt. V MAS ORLICKO se územím Orlických hor a Podorlicka pro účely této značky rozumí pouze

území Sdružení obcí Orlicko bez obcí v ORP Králíky, do vymezení nespádají obce Mikroregionu Severo-Lanškrounsko ani Regionu Orlicko-Třebovsko. V současné době je certifikováno regionální značkou Orlické hory sedm regionálních produktů z území MAS ORLICKO, jedná se o:

Tabulka 2.1.8-2 Regionální produkty certifikované regionální značkou

Výrobce	Produkt	Sídlo
Plundrovo rybářství	Ryby z Plundrova rybářství	Dlouhoňovice
VIKA Kameničná, a. s.	Brambory z Kameničné	Kameničná
Mýdlárna sv. Kláry	Přírodní řemeslná mýdla	Záchlumí
Kaplan nábytek s. r. o.	Výrobky KAPLAN DESIGN (stoly a židle)	Orličky
Jana Prokopcová	Letohradské domácí svíčky	Letohrad
Jiřina Rejentová	Šperky z ručně paličkované krajky	Žamberk
Lenka Skalická	Včelí produkty	Žamberk

Zdroj: <http://www.regionalni-znacky.cz/orlicke-hory/cs/certifikovane-produkty/>, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Snaha zapojovat do systému certifikace další výrobky z regionu, propojovat značení výrobků s ostatními místními aktivitami v cestovním ruchu a zajistit účinný marketing by měla být součástí dalšího programového období. Naznačené aktivity by měl obsáhnout připravovaný projekt spolupráce MAS zapojených do certifikačního systému (POHODA venkova, Vyhlídka, Sdružení SPLAV, ORLICKO a NAD ORLICÍ). V rámci těchto aktivit by mělo nejprve dojít k analýze současného stavu fungování značky v regionu a zmapování potřeb stávajících uživatelů značky.

V regionu již od roku 2006 funguje každoroční soutěž o nejkvalitnější potravinářské výrobky nesoucí název MLS Pardubického kraje. Cílem soutěže zaštitěné krajským úřadem je podpora regionálních producentů kvalitních potravinářských výrobků. Soutěž je rozdělena do čtyř kategorií, a to mlýnské, pekárenské a cukrářské výrobky, mléko a mléčné výrobky, maso a masné výrobky a výrobky z medu. Mezi oceněnými výrobky a producenty soutěže MLS Pardubického kraje za rok 2020 byla piva z Pivovaru Faltus společnosti ARMAT s. r. o. z Řetové spadající do územní působnosti MAS ORLICKO.

V rámci projektu Regionální potravina vyhlášeného každoročně Ministerstvem zemědělství získal v roce 2020 ocenění Regionální potravina Pardubického kraje také jeden výrobek producenta z území MAS ORLICKO, a to BIO&CEEPOR s. r. o. Králíky v kategorii Sýry s produktem BIO sýrové nitě. Cílem této iniciativy je podpořit malé a střední potravinářské provozy a nejlepším potravinářským výrobkům, které splňují požadované parametry dle dané metodiky, udělit značku Regionální potravina.

Bohužel se stále zdá, že tyto regionální značky jsou spíše známy producentům (z řad zemědělců) než konečným spotřebitelům, kterým jsou určeny. Značek kvality je mnoho, marketingová podpora je roztříštěná a orientace pro spotřebitele v celém systému je velmi složitá.

Jedním z portálů, který se snaží propagovat drobné podnikatele – řemeslníky z podhůří Orlických hor, je např. web <https://zrozeniktvoreni.cz/tvurci-orlicke-hory/>.

Kampaň na podporu lokální ekonomiky, jejímž cílem je, aby venkovské regiony byly více odolné, soběstačné, připravila i Národní síť Místních akčních skupin. Celostátní web www.regionysobe.cz propojuje lokální nabídku podnikatelů s místními konzumenty a s turisty.

Východiska pro období 2021+

V uplynulých 5 letech bylo z OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK) podpořeno celkem 52 projektů podnikatelských subjektů z území MAS ORLICKO. Celkem byly realizovány investice

za více 756 mil. Kč. Nejvíce projektů bylo podpořeno v rámci programu Úspory energie (13 projektů, 178 mil. Kč), dále z programu Marketing (8 projektů, 15 mil. Kč) a programu Inovace (7 projektů, 185 mil. Kč), nejvíce finančních prostředků bylo investováno v rámci programu Potenciál (4 projekty, 225 mil. Kč).

Z hlediska aktuálních trendů je třeba podporu zaměřit na adaptaci firem, především malých a středních podniků, na digitalizaci, robotizaci a automatizaci podnikatelských procesů (Průmysl 4.0), na SW inovace (cloudové simulace, SW bezpečnost, řízení procesů jakosti...) nebo podporovat investice do energetických úspor a využívání OZE. Zvýšení technologické inovace firem v regionu přispěje ke zvýšení jejich konkurenceschopnosti a posílení jejich role v dodavatelských řetězcích. Zásadní význam v této oblasti má rovněž podpora spolupráce firem. Ze strany MAS ORLICKO může být kromě dotační podpory cílena pomoc v oblasti spolupráce a projektovém řízení – od navázání spolupráce mezi relevantními partnery v území, spolupráce při mapování potřeb, podpora při formulaci návrhů aktivit a návrhů jejich financování, nastavení možností spolupráce atd.

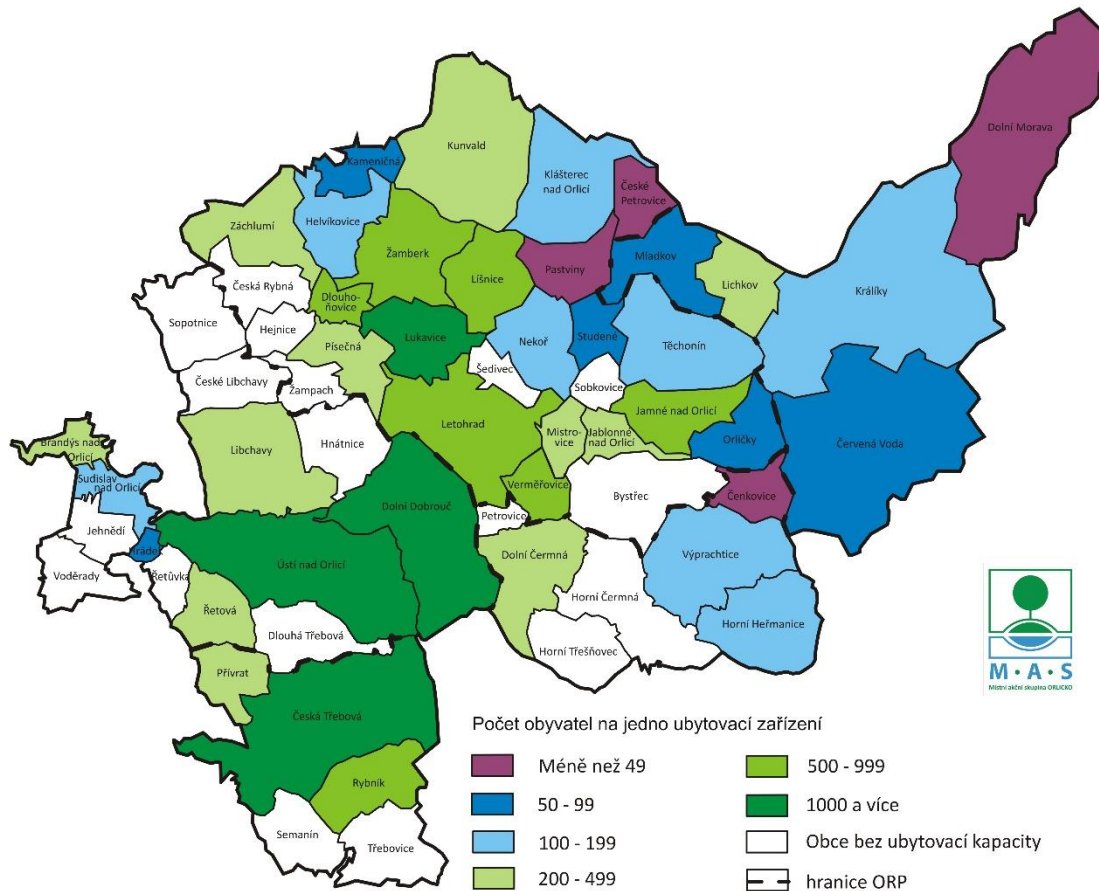
Pro období 2021–2027 bude navíc možné podporovat malé a střední podniky v území přes MAS prostřednictvím Operačního programu Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost (OP TAK). proto v průběhu aktualizace Strategie CLLD probíhala v rámci podnikatelského sektoru intenzivní animační činnost v území. Byla navázána spolupráce se zastřešujícími organizacemi firem v regionu – Krajskou hospodářskou komorou Pardubického kraje a agenturou CzechInvest, regionální kanceláří pro Pardubický kraj. S oběma organizacemi byly realizovány 2 semináře pro podnikatelský sektor – ve spolupráci s HK PK v listopadu 2020 seminář na téma „Potřeby podnikatelského sektoru v regionu a možnosti podpory“ a ve spolupráci s agenturou CzechInvest a Agenturou pro podnikání a inovace se v březnu 2021 uskutečnil online „Konzultační den pro podnikatele“. V návaznosti na budoucí možnost podpory malých a středních podniků přes MAS po roce 2021 prostřednictvím Operačního programu Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost byly cíleně osloveny malé a střední podniky v území s výzvou k mapování projektových záměrů, a to přímo emailem i nepřímo přes informační kampaň na webu a Facebooku MAS a v obcích v územní působnosti MAS (webové stránky obcí, obecní zpravodaje). Celkem se podařilo oslovit zmapovat více než 30 projektových záměrů, z nichž cca 18 splňuje předběžné podmínky podpory z OP TAK.

V oblasti podnikání (mimo oblast zemědělství) byly na základě socioekonomické analýzy a místního šetření zjištěny následující potřeby pro rozvoj podnikatelského sektoru v území:

- Podpora technologické inovace podniků (stroje a technologie pro výrobu a služby, automatizace, robotizace, inovace výrobního, organizačního a zabezpečovacího softwaru), podpora automatizace, robotizace a inovací podnikatelských procesů (nejen výrobních), a také softwarové inovace v podnicích (e-shopy, automatizace oběhu účetních dokladů, přechod do cloudu, cloudové simulace, softwarová bezpečnost, řízení procesů jakosti)
- Dosahování energetických úspor a zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie v podnikatelském sektoru (regulace topné soustavy, udržitelné a nízkoemisní zdroje vytápění, zateplování, rekuperace tepla, kombinovaná výroba tepla a elektrické energie, FVE, FTE, energetické úspory v osvětlení a výrobních zařízeních), energetický management (měření a řízení na straně výroby i spotřeby energií), a také podpora zapojení podniků do komunitní energetiky
- Spolupráce v oblasti využití moderních technologií, tedy spolupráce zaměstnavatelů, škol a zástupců veřejného sektoru za účelem zlepšení spolupráce mezi soukromým sektorem a akademickou sférou
- Animace podnikatelského potenciálu na venkově skrze budování dlouhodobě udržitelné infrastruktury obcí, měst a dobrovolných svazků obcí pro podporu realizace projektů jejich občanů, a to skrze zapojení zkušených lokálních podnikatelů.

Rekreace a cestovní ruch v území

Obrázek 2.1.8-14 Kapacity území k rozvoji cestovního ruchu v roce 2019

Zdroj: ČSÚ, <https://mapy.cz/>, 2019, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Území MAS ORLICKO je z pohledu potenciálu k rozvoji cestovního ruchu možné rozdělit do následujících částí:

1) Oblast na severovýchodě území (primárně ORP Králíky) s dynamickým rozvojem cestovního ruchu v uplynulém období 2014 až 2019. Tato část území disponuje vysokým primárním potenciálem s ohledem na geografické, klimatické, dopravní i sídelní charakteristiky, na jejichž základě byla již dříve podpora cestovního ruchu identifikována jako jeden z hlavních potenciálů budoucího trvale udržitelného rozvoje. V území je klíčový především rozvoj zimního cestovního ruchu (sjezdové a lyžařské – běžecké areály) a v letním období rozvoj pevnostní turistiky (Králická pevnostní oblast), pěší turistiky a rekreaci (Vodní nádrž Pastviny). S ohledem na charakter území a jeho přírodní a krajinnou hodnotu je podmínkou trvale udržitelného rozvoje území zavádění produktů a služeb eko-turistiky, turistických průvodcovských služeb, citlivé zpřístupňování přírodně a krajinařsky hodnotných lokalit. Území je svým charakterem vhodné i pro rozvoj agroturistiky, avšak z důvodu nízkého zájmu nebo nedostatku finanční alokace v této oblasti v uplynulém období nedošlo k významnějším investicím. Území disponuje vysokou nabídkou ubytovacích kapacit různé úrovně a velikosti.

Tabulka 2.1.8-3 Lyžařské areály na severovýchodě území

Název obce	Název vleku	Typ vleku	délka sjezdovek	kapacita
Lyžařský areál Čenkovice pod Bukovou horou				
Čenkovice	Sjezdovka nad parkovištěm	poma	550 m	530 osob/hod
	Čenkovičká sjezdovka	poma	400 m	500 osob/hod
	Sjezdovka Vigona	kotva	400 m	800 osob/hod
	Svitavská sjezdovka	kotva	1000 m	900 osob/hod
	Třebovská sjezdovka	dvousedačková lanovka	1000 m	1440 osob/hod
	U nádrže (školička)	lanový vlek	50 m	150 osob/hod
Ski areál Červená Voda				
Červená Voda	Heroltická sjezdovka	4–sedačka, vyhřívaná	2290 m	2400 osob/hod
	Mlýnická sjezdovka	vlek	2150 m	2400 osob/hod
	Dětská (šmoulí) sjezdovka	vlek	650 m	
	Kidpark	vlek	150 m	600 osob/hod
	Šanov	vlek	500 m	600 osob/hod
Ski Dolní Morava				
Dolní Morava	Ondráš	vlek Doppelmayr	600 m	1200 osob/hod
	Sněžník (Áčko)	lanovka	1200 m	2400 osob/hod
	Kamila	vlek Doppelmayr	600 m	1200 osob/hod
	Sněžník (Béčko)	lanovka	1750 m	2400 osob/hod
	Spojovací lyžařská cesta		2500 m	
	U Slona	lanovka	1200 m	2400 osob/hod
	Dětský ski park Amálka	lanový vlek	200 m	200 osob/hod
	Slamník	vlek	600 m	200 osob/hod
Areál Větrný vrch – 3x sjezdovka	2x vlek	800 až 900 m		

Zdroj: webové stránky provozovatelů, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Z pohledu rozsahu, kapacity a úrovně poskytovaných služeb má toto území potenciál obstát v konkurenci dalších turistických oblastí i v celorepublikovém měřítku.

Cestovní ruch v tomto území je organizován na úrovni destinační společnosti, do jejíhož řízení jsou zapojeny obce, neziskové organizace i podnikatelské subjekty v území.

Na rozvoji cestovního ruchu se podílejí jak místní investoři (rezidenti) tak investoři přicházející z oblastí mimo území MAS ORLICKO (nerezidenti), kteří zde provozují vybrané služby a ubytovací kapacity. Provoz lyžařských běžeckých tratí zajišťuje Sdružení obcí Orlicko, případně jednotlivé obce ve spolupráci s dalšími subjekty z území. S příchodem silných investorů mimo území MAS ORLICKO je spojen negativní trend příchodu pracovní síly, v důsledku čehož nevede růst odvětví cestovního ruchu ke zvyšování zaměstnanosti (např. Dolní Morava). Dalším negativním trendem v území je vysídlování místních obyvatel (především ve skupině ekonomicky aktivních obyvatel), což vede k dalšímu snižování potenciálu zaměstnanosti místních obyvatel. Ubytovací kapacity jsou velmi často provozovány a spravovány nerezidenty z území (Čenkovice 3,59 obyvatel / 1 ubytovací zařízení, Dolní

Morava 6,86 obyvatel / 1 ubytovací zařízení), v důsledku čehož je narušována jak možnost dlouhodobé a potřebné spolupráce těchto subjektů, tak vazby poskytovatelů služeb na region.

2) Oblast v severní části území (pohraniční obce) a rekreační oblast Pastvinská přehrada je územím, kde hraje rozvoj cestovního ruchu taktéž významnou roli, a to ze stejných důvodů jako v severovýchodní části území. Ohniska cestovního ruchu jsou koncentrována v obcích České Petrovice (úspěšně se rozvíjející Sport-areál České Petrovice – zimní i letní nabídka aktivit), v lokalitě Pastvinská přehrada (letní cestovní ruch), Klášterec nad Orlicí a Kunvald (CHKO Orlické hory, Zemská brána, Domek na sboru – kolébka Jednoty bratrské).

Toto území samo o sobě nepředstavuje plně konkurenceschopnou nabídku v nadregionálním měřítku, profiluje se však jako vhodné rozšíření nabídky cestovního ruchu severovýchodní části území. Rekreační oblast Pastvinská přehrada nachází široký trh především v Polsku, neboť se jedná o kapacitně i dopravně nejdostupnější nabídku vodních sportů pro obyvatele jižní části okresu Kłodzko. Na území obce Klášterec nad Orlicí se otevírá možnost zefektivnění spolupráce při rozvoji cestovního ruchu v CHKO Orlické hory.

S výjimkou obce České Petrovice vykazují tyto obce spíše průměrnou a podprůměrnou míru nezaměstnanosti, což je však dáno i dobrou dopravní dostupností do města Žamberk.

3) Jižní a jihozápadní část území disponuje výrazně menší kapacitou i primárním potenciálem území pro jeho základní těžiště v rozvoji průmyslu cestovního ruchu. Přesto jsou zde vytvořeny velmi dobré předpoklady pro využití průmyslu cestovního ruchu jako jedné z možností trvale udržitelného rozvoje území, a to především v následujících oblastech a s následujícími centry:

- Žamberk, Areál pod Černým lesem: ucelená nabídka pro trávení dovolené (autocamping, tenisové kurty, dětské hřiště, koupaliště, restaurační provoz, navazující cyklostezka), dobrá dostupnost rekreační oblasti Pastvinská přehrada, České Petrovice, Zemská brána. Žamberk bývá často označován jako „Brána Orlických hor“.
- Letohrad: Pod taktovkou silného investora je v Letohradě provozováno vyhlášené Muzeum řemesel, na které v roce 2012 navázala nabídka areálu Středověké tvrze Orlice (realizována nákladem 110 052 908 Kč). V regionu tak vznikla do té doby zcela absentující nabídka ubytovací kapacity v kategorii čtyřhvězdičkového hotelu s kapacitou vyšší než 50 lůžek. Oba objekty nabízí nejen služby pro turisty, ale i pro residenty z území (školní exkurze a prohlídky, kulturní představení v areálu tvrze, vánoční výstavy, koncerty a jiné).
- Orlické cyklo a in-line království, produkt cestovního ruchu zaměřený na nabídku cykloturistiky, využívající širokou síť cyklostezek a cyklotras, vybudovaných především díky činnosti Dobrovolný svazek obcí Region Orlicko–Třebovsko a Sdružení obcí Orlicko. Na uvedenou síť navazují další služby (půjčovny kolečkových bruslí, nabídky služeb s certifikátem „Cyklisté vítání“, opravny kol, ...). Svazky obcí také zajišťují provoz letních cyklobusů, které jsou v sezoně pravidelně obsazené.
- Vodácká řeka Orlice – produkt zaměřený na vodáckou turistiku na Tiché Orlici. Příležitostí pro rozvoj tohoto produktu je vybudování míst výstupů a nástupů do řeky Orlice, vhodných nekomerčních míst pro krátkodobé přenocování (tábořiště s prostorem pro stanování) – např. v podobě tábořišť Cakle v Ústí nad Orlicí, Brandýse nad Orlicí, ...
- Další široká škála rozmanité nabídky služeb cestovního ruchu zahrnuje především následující:

Tabulka 2.1.8-4 Nabídka služeb cestovního ruchu

Golfová hřiště	<ul style="list-style-type: none">• Dolní Dobrouč• Hnátnice
Wellness	<ul style="list-style-type: none">• Wellness hotel Vista Dolní Morava• Hotel Tvrz Orlice Letohrad• Kramářova chata na Suchém vrchu• Roubenka Elisabeth Studené• Penzion Otmarka Těchonín• Penzion Ječmínek Červená Voda
Sauny	<ul style="list-style-type: none">• Sauna Dolní Čermná• Sauna Letohrad• Sauna Žamberk• Sauna Ústí nad Orlicí
Kryté bazény	<ul style="list-style-type: none">• Ústí nad Orlicí• Česká Třebová
Venkovní koupaliště	<ul style="list-style-type: none">• Ústí nad Orlicí• Česká Třebová• Žamberk• Letohrad• Králíky• Jablonné nad Orlicí• Červená Voda• Písečná
Hrady a zámky	<ul style="list-style-type: none">• Zřícenina hradu Brandýs nad Orlicí• Zřícenina hradu Orlický Brandýs nad Orlicí• Zřícenina hradu Kyšperk• Zřícenina hradu Lanšperk• Zřícenina hradu Žampach• Hrad Litice nad Orlicí• Tvrz Orlice Letohrad• Tvrz Dolní Libchavy• Zámek Brandýs nad Orlicí• Zámek Žamberk• Zámek Letohrad• Zámek Žampach• Zámek Helvíkovice
Městské památkové zóny	<ul style="list-style-type: none">• Brandýs nad Orlicí• Česká Třebová• Jablonné nad Orlicí• Králíky• Letohrad• Ústí nad Orlicí• Žamberk
Technické památky a zajímavosti	<ul style="list-style-type: none">• Pašerácká lávka v Zemské Bráně• Vodní mlýn Písečná• Vodní nádrž a most Pastviny• Kamenný most Verměřovice• Muzeum starých strojů a technologií Žamberk
Lidová architektura	<ul style="list-style-type: none">• Domek Prokopa Diviše Žamberk

	<ul style="list-style-type: none"> • Kostel Panny Marie Zbraslavské Česká Třebová • Historické centrum města Jablonné nad Orlicí
Historické události	<ul style="list-style-type: none"> • Domek Na Sboru Kunvald (kolébka Jednoty bratrské) • Přírodní bludiště a pomník J. A. Komenského Brandýs nad Orlicí
Muzea, galerie	<ul style="list-style-type: none"> • Tvrz Orlice Letohrad • Muzeum řemesel Letohrad • Městské muzeum Žamberk • Městské muzeum Ústí nad Orlicí • Městské muzeum Králíky • Městské muzeum Česká Třebová • Městské muzeum Letohrad • Muzeum obce Dolní Čermná • Muzeum Vysoký Kámen (opevnění) Těchonín • Dělostřelecká tvrz Bouda • Dělostřelecká tvrz Hůrka • Vojenské muzeum Králíky • Vojenské muzeum Lichkov • Pěchotní srub K-S5 U Potoka a pevnostní objekt K-S8 Králíky • Strašidelná jeskyně v zámeckém parku Letohrad • Stálá expozice dějin města Jablonné nad Orlicí • Chaloupka Maxe Švabinského (muzeum) Česká Třebová • Domek Prokopa Diviše Žamberk • Kostel sv. Bartoloměje (kostel, zvonice, muzeum) Semanín • Židovský hřbitov Žamberk • Galerie Střední školy uměleckoprůmyslové Ústí nad Orlicí • Galerie pod Radnicí Ústí nad Orlicí • Galerie IVKO Letohrad • Galerie Na zídce Letohrad • Východočeský památník celnictví Králíky • Hasičská zbrojnice Horní Třešňovec • Hasičské muzeum Žamberk • Pamětní síň J. A. Komenského Brandýs nad Orlicí • Stálá expozice historických rádií Dolní Čermná • Výstavní síň Dlouhá Třebová • Turistický přístřešek s expozicí kartáčnictví Červená Voda • Expoziční sbírky hradů a zámků
Lyžařské areály (mimo areálů na severovýchodě území, které byly obsaženy v předešlé tabulce)	<ul style="list-style-type: none"> • Ski areál Peklák Česká Třebová • Ski areál TJ Bystřec • Sportareál České Petrovice • Ski Dlouhoňovice • Ski areál Umbule Letohrad • Ski areál OVAZ Výprachtice • Lyžařský areál Sopotnice • Lyžařský areál Pastviny • Lyžařský areál Písečná • Lyžařský areál Přívrat
Sakrální stavby a církevní památky	<p>Na území MAS ORLICKO je zmapováno:</p> <ul style="list-style-type: none"> • více než 150 objektů kostelů • dalších 87 objektů církevních a sakrálních staveb

	<ul style="list-style-type: none"> nespočet drobných sakrálních památek (křížků, božích muk, kapliček, pomníčků apod.)
--	---

Zdroj: databáze www.vychodni-cechy.info (zdroje: poskytovatelé a provozovatelé služeb, IC), 2020

Z pohledu rekreačního potenciálu území se kromě již jmenované rekreační oblasti Pastvinské přehrady v území nachází také rozsáhlá rekreační oblast v obci Řetová (přírodní koupaliště, rybníky, restaurace a chaty) a rekreační oblast Lanškrounské rybníky, která sice leží mimo území MAS ORLICKO, ovšem v bezprostředním sousedství území MAS ORLICKO.

Tabulka 2.1.8-5 Ústřední seznam kulturních památek ČR

Typ památky	Celkem	ORP				
		Králíky	Ústí nad Orlicí	Žamberk	Česká Třebová	Lanškroun
Nemovité památky	380	51	123	136	41	29
Městské a vesnické památkové zóny	7	1	2	3	1	0
Ohrožené nemovité památky	8	1	3	2	0	2

Zdroj: Ústřední seznam kulturních památek ČR, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Péče o nemovité kulturní dědictví stejně jako o drobné památky, v sobě propojuje cíle zkvalitňování vzhledu území zvyšováním jeho potenciálu pro kvalitní rekreaci, i péči o kulturní dědictví regionu a posilování místní regionální identity. Podpora především drobných sakrálních staveb patří v území k dlouhodobě úspěšně realizovaným aktivitám v rámci projektů svazků obcí.

Některé nemovité památky jsou dlouhodobě ve špatném technickém stavu, a je finančně velmi náročné tyto památky rekonstruovat. Nicméně dochází k postupné modernizaci vybraných památek, jejich technického zázemí, nejen aby byly lépe chráněny, ale i lépe zpřístupněny sbírky a fondy v těchto památkách pro širší skupinu zájemců. S častějším používáním moderních technologií souvisí i výborná příležitost pro digitalizaci takových sbírek, ať už pro lepší povědomí o všech exponátech ve sbírkách, nebo i pro zpřístupnění digitalizovaných dat pro širokou veřejnost nejen v naší oblasti a naší zemi, ale pro zajištění mezinárodního přístupu k těmto sbírkám pro další bádání. V souvislosti s památkami jejich návštěvníci vítají příležitost podívat se do parků a zahrad, které je obklopují. Pořádají se zde různé akce nejen pro děti, ale i pro dospělé, kde jsou činné místní spolky a samotné vedení památek.

Muzea jsou nedílnou součástí systému zviditelňování a zpřístupňování památek. Z výše uvedeného seznamu muzeí je vidět široká škála muzeí městského a obecního významu. Na této úrovni je vidět regionální úsilí o kvalitnější prezentaci našeho kulturního dědictví veřejnosti, která jde napříč mnoha oblastmi, jako například zemědělství, vojenství, ukázky dřívějšího života ve městech a obcích aj.

Tabulka 2.1.8-6 Počet památek na seznamu NPÚ

Počet památek na území ORP	Světové kulturní dědictví	Národní kulturní památky	Městské památkové rezervace	Vesnické památkové rezervace	Krajinné památkové zóny	Městské památkové zóny	Vesnické památkové zóny
ORP Králíky	0	1	0	0	0	1	0
ORP Lanškroun (MAS ORLICKO)	0	0	0	0	0	0	0
ORP Ústí nad Orlicí	0	1	0	0	0	2	0
ORP Česká Třebová	0	0	0	0	0	1	0
ORP Žamberk	0	0	0	0	0	3	0

Zdroj: Ústřední seznam kulturních památek ČR, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

Města jsou hlavním nositelem odkazu zachování kulturního dědictví na území MAS ORLICKO. Ve všech městech jsou vyhlášeny městské památkové zóny. V území se nachází dvě národní kulturní památky. Další možnou příležitostí zviditelnit se a přilákat návštěvníky do území všech ORP by mohlo být zpřístupnění vyššího počtu sbírek a fondů (např. jejich digitalizací), tak i výstavbou depozitárních objektů nebo budováním širší návštěvnické infrastruktury.

Destinační společnosti v území

V severní a jihozápadní části území je cestovní ruch podporován na úrovni destinační společnosti Orlické hory a Podorlicko, která je založena na spolupráci podnikatelských, neziskových a veřejných subjektů v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje ČR.

Z pohledu destinačních společností patří k hlavním překážkám trvale udržitelného rozvoje ČR založeného na bázi spolupráce více subjektů krátká historie této kooperace v území. K nastartování této spolupráce došlo díky dotační podpoře v období let 2007 až 2013 a nikoliv na základě dlouhodobé úspěšné spolupráce a důvěry subjektů. I do budoucna je tak velmi žádoucí finanční podpora fungování destinačních společností pro další stabilizaci vybudovaných vazeb a jejich rozvoj. Pro aktivity marketingu cestovního ruchu bohužel neexistuje systémové financování na národní úrovni. Lepší situace je na úrovni krajské, i když i zde by bylo třeba zlepšit dlouhodobé plánování výdajů s cílem zajistit stabilitu destinačních společností a jimi poskytovaných služeb.

Potenciál nadregionálně konkurenceschopného území na trhu průmyslu cestovního ruchu dle provedené analýzy naplňuje pouze severovýchodní část území MAS ORLICKO. Celé území však disponuje velmi dobrým potenciálem pro rozvoj cestovního ruchu jako jedné z doplňkových forem malého a středního podnikání v území. V severovýchodní části území (v ORP Králíky) působí destinační společnost Králícký Sněžník, o. p. s. Na krajské úrovni působí Destinační společnost Východní Čechy. Hlavním předmětem činnosti tohoto sdružení je realizace aktivit směřujících k rozvoji Pardubického kraje jako destinace atraktivní pro cestovní ruch. Tato společnost provozuje turistický portál www.vychodni-cechy.info a mimo jiné propagační tiskoviny vydává dvakrát ročně Turistické noviny.

V souladu s podporou zdravého životního stylu, aktivního trávení volného času v přírodě a žádoucího nalezení rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, disponuje území dobrými předpoklady k zajištění bohaté možnosti vyžití. Lyžařské běžecké oblasti a areály jsou hojně využívány rezidenty v území (především lokální lyžařské areály Česká Třebová, Dlouhoňovice, Pastviny, Písečná, Sopotnice či Letohrad). V letním období je velmi oblíbená rekreační oblast Pastvinské přehrady, široká síť cyklotras a cyklostezek je průběžně doplňována o odpočinková místa vybavená altány, lavičkami, dětskými herními prvky, stánky s občerstvením, volnočasovými aktivitami aj. Jednotliví provozovatelé

služeb současně doplňují nabídku svých zařízení o akce místního významu (dětské dny, přehlídky, koncerty, divadelní představení) a na místní úrovni tak dochází k žádoucímu propojování aktivit nabídky služeb cestovního ruchu (především pro nerezidenty území) a nabídky aktivního trávení volného času (pro rezidenty v území).

Slibný potenciál do budoucna by mohlo mít prohloubení spolupráce s obcemi v Polsku, které bezprostředně sousedí s MAS ORLICKO. Sdílené jsou také některé historické zkušenosti (odsun původního německého obyvatelstva nebo následný socialistický vývoj společnosti). Polské obce, regiony, destinační společnosti či podnikatelé v cestovním ruchu by mohly být vhodnými partnery pro propojování budování infrastruktury či propagace atraktivit cestovního ruchu, tvorbu společných produktů či balíčků. Zejména se jedná o oblast Orlických hor a Králického Sněžníku. Intenzivnější spolupráce s polskou stranou by mohla probíhat také na poli ochrany přírody.

Zemědělství

Největší část území MAS ORLICKO tvoří zemědělská půda, která představuje 42 759 ha, tj. 54,92 % celkové výměry území. Orná půda zaujímá 21 962 ha, tj. 51,36 % ze zemědělské půdy, trvalé travní porosty 18 423 ha, tj. 43,09 % zemědělské půdy. Lesní pozemky pokrývají rozlohu 28 031 ha, tj. 35,96 % plochy zájmového území MAS ORLICKO. Ostatní pozemky o celkové výměře 9 445 ha jsou sady a zahrady (2 374 ha), vodní plochy (696 ha), zastavěné plochy (1 054 ha) a ostatní plochy zemědělsky nevyužitelné (5 321 ha). Od roku 2012 došlo k drobnému poklesu v počtu ha zemědělské půdy (o 620 ha), orné půdy (o 1371 ha). Avšak trvale travní porosty se navýšily o 906 ha. Lze tedy konstatovat, že uváděný trend v roce 2012 trvá a postupně dochází ke **zvyšování zatravnění půd**. Počet ostatních pozemků, vodních, zastavěných a ostatních ploch a zemědělsky nevyužitelné se nijak významně nezměnily. Zdrojem dat jsou statistiky ČSÚ z roku 2019.

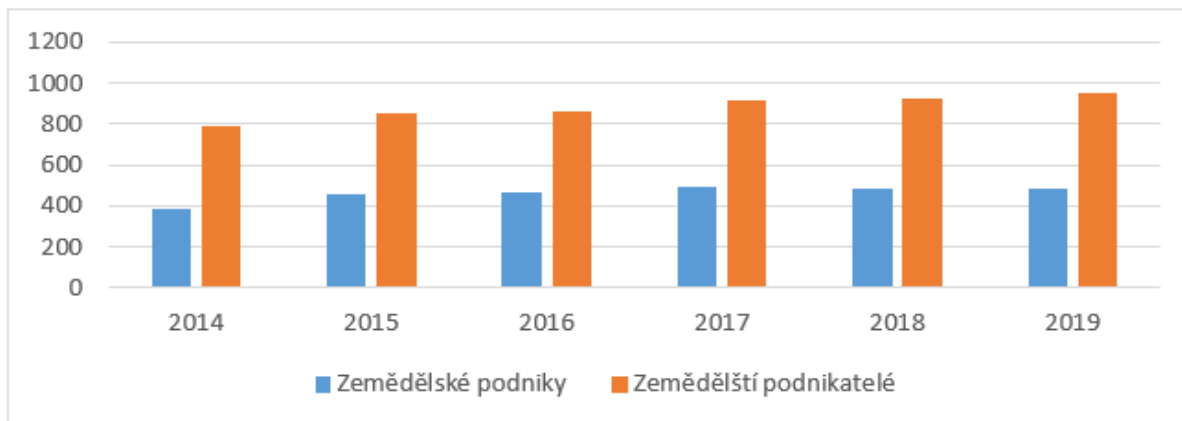
Nejvyšší bod kraje Kralický Sněžník (1 423 m n. m.) leží na Králicku a nejnižší bod 305 m n. m. se nachází v Brandýse nad Orlicí. Celá oblast leží v povodí horního Labe, vyjma malé části, která patří do povodí Moravy. V celém území se nacházejí vydatné zdroje podzemních vod. Nejtepleji je na okraji MAS ORLICKO zasahujícího na Vysokomýtsko (Jehnědí, Voděrady). Bývá zde ročně cca 50 letních dnů, 130 dnů mrazových, s průměrnou roční teplotou vzduchu přes 8° C a ročním úhrnem srážek cca 600 mm. Směrem k severovýchodní hranici se stává klima chladnější, až po mírně chladnou oblast na jižní části Orlických hor s 30 dny letními, 140 dny mrazovými, roční průměrnou teplotou pod 6° C a srážkovým úhrnem až 1 000 mm/rok.

Na území MAS ORLICKO nadále probíhá uspořádání majetkoprávních poměrů, přístupnost pozemků pro obdělávání, podpora životní prostředí formou **pozemkových úprav**, které probíhají v různých fázích úprav. Aktuálně 5 katastrálních území jsou ve fázi „zahájení komplexních pozemkových úprav (= KPÚ), 18 katastrálních území mají KPÚ ukončeny a jsou zapsány v Katastru nemovitostí. U 11 katastrálních území jsou KPÚ ve fázi „k zahájení“ (již je znám rok zahájení KPÚ). Komplexní katastrální úprava řeší (zpravidla) komplexně celé území. Druhá z forem úprav je „jednoduchá pozemková úprava (= řešení části území), která je ukončena ve 3 katastrálních území a v 1 katastrálním území je ve fázi zahájená“.

Zemědělství v oblasti podnikání má v území MAS ORLICKO právoplatné zastoupení. Z pohledu vývoje počtu v jednotlivých letech lze konstatovat, že má zvyšující tendenci. Dokládá to fakt, že v roce 2014 působilo na území celkem 786 subjektů a v roce již 953 v oblasti zemědělství, lesnictví a rybářství. Z pohledu zemědělských podnikatelů evidovaných v Registru ekonomických subjektů bylo v roce 2019 celkem 487, což je nárůst oproti roku 2014, kdy bylo evidováno celkem 388 subjektů.

Zemědělství podnikatelé své podnikání přebírají buď po rodičích, hospodaří při dalším jiném hlavním pracovním poměru či podnikají jako samostatně hospodařící rolníci.

Obrázek 2.1.8-15 Subjekty působící v zemědělství, lesnictví a rybářství + zemědělství podnikatelé

Zdroj: DATA pro MAS, ČSÚ: https://www.czso.cz/csu/czso/data_pro_mistni_akcni_skupiny_mas, vlastní zpracování, 2020

I přes nárůst zemědělských podniků je v území zaznamenáván nedostatek nástupců zemědělských podniků. Z terénního šetření (2020) bylo zjištěno, že 70 % podniků nemají zajištěné nástupnictví (zvláště v podnicích právnických osob), což může komplikovat rozvoj podnikání (v některých případech i k ukončení činnosti podniku).

Mladí začínající zemědělci mají nemalý význam v rozvoji podnikání v zemědělství. Avšak start v podnikání jim stěžuje získání půdy pro zahájení činnosti a problém s nedostatkem financí. V rámci terénního šetření (2020) bylo zaznamenáno, že je obtížné získat půdu v boji s většími podniky, kteří mají větší finanční stabilitu.

Z počtu dotazovaných v rámci terénního šetření (2020) vyplynulo, že nejvíce podnikatelů se zabývá kombinovanou zemědělskou výrobou – živočišnou i rostlinnou výrobou.

Oblast rostlinné výroby je nejvíce zaměřena na pěstování obilovin, víceletých píceň, následně i řepky, kukuřice a trav na semeno. V roce 2012 byla plocha pěstování trav a jetelů na semeno 687 ha, v roce 2019 vzrostla na 974, 83 ha (o 41,9 %). Nejmenší zastoupení připadá léčivým rostlinám.

Podnikání v živočišné výrobě je stěžejně zaměřeno na chov skotu. Na území MAS je převážně u dojného skotu chováno plemeno ČESTR (C) 88 %, HOLŠTÝN (H) 6 % nebo oba druhy skotu (C+H) 6 %. V kontrole užitkovosti je na území MAS zařazeno 21 chovů z uzavřených laktací – za všechna plemena v průměru 7523 kg mléka za kontrolní rok 2019 – 2020 (7168 kg za kontrol. rok 2012-13). Průměrná užitkovost v kontrole za rok 2019-2020 je 7.336 kg mléka u chovů krav ČESTR, 10.675 kg mléka u krav HOLŠTÝN a u smíšeného chovu (Č+H) 8.539 kg mléka.

V území MAS ORLICKO je stále nejčastějším plemenem v chovu masného chovu bez tržní produkce Limousine, Charolais, Aberdeen angus a Blonde d'Aquitaine. I u těchto chovů se provádějí kontroly užitkovosti, které produkují plemenné býky v počtu 80 kusů (v roce 2014 50 kusů) ročně a jalovice k dalšímu chovu. Z aktuálních výsledků stavů kontrol užitkovosti, i z pohledu stavu z minulých let je patrný zvyšující se trend podpory plemenářství a šlechtitelství a nadále potvrzují silnou chovatelskou tradici v území MAS.

Produkce plemenného materiálu probíhá i v oblasti chovu koz a ovcí. V roce 2013 bylo celkem 11 chovatelů koz zařazených v kontrole užítkovosti s celkovým počtem 458 ks. V roce 2020 zůstal počet chovatelů nezměněn, avšak počet klesl na 354 (o 22,7 %). Nejčastějším plemenem k chovu je Texel, Suffolk, ale i Cigája, Oxford down, Clun forest a Kamerunská ovce. V roce 2020 byli 2 chovatelé koz s počtem 5 ks zařazení v kontrole užítkovosti plemene Krátkosrstá koza a Holandská zakrslá koza.

Jednou z forem zemědělství je **ekologické zemědělství**, které je již od začátku 20. století považováno za jednu z forem zemědělské výroby. Jeho smyslem je produkce zdravých a kvalitních potravin trvale udržitelným způsobem. Jedná se o zásadní alternativu budoucí zemědělské výroby, tím se stává i nedílnou součástí agrární politiky České republiky. Ekologické zemědělství je v České republice charakterizováno především extenzivním chovem masného skotu, koz a obcí v zemědělsky méně příznivých oblastech. Jelikož území MAS ORLICKO je z více než 90 % zařazeno v oblastech se znevýhodněnými podmínkami pro zemědělství (= ANC), je ekologické hospodářství nedílnou součástí zemědělství v území.

V území MAS ORLICKO je k roku 2020 celkem evidováno 67 ekologicky hospodařících podniků, z nichž 53,03 % podniků se zabývá pouze ekologickým chovem skotu. Více druhy zvířat (= prasata, kozy, koně nebo ovce) včetně skotu se zabývá 37,88 % podniků a pouze, 9,09 % chová pouze ovce nebo koně. Od roku 2014 je evidován nárůst o 17 ekologicky hospodařících podniků. Nejvyšší počet těchto podniků je v ORP Králíky, oproti tomu v ORP Česká Třebová je počet nejnižší. Ekologicky obhospodařovaná výměra zaujímá 12,92 % z celkové výměry MAS na zemědělskou půdu. Z terénního šetření MAS vyplynulo, že hlavními důvody hospodaření v tomto režimu jsou nejen příznivé přírodní podmínky, ale i možnosti podpory podniků v rámci dotačních titulů (zejména v dřívějších letech).

Tabulka 2.1.8-7 Ekologicky hospodařící podniky v jednotlivých ORP území MAS ORLICKO

ORP	Počet ekologicky hospodařících podniků
Králíky	33
Žamberk	16
Lanškroun <i>(z toho obce příslušné do územní působnosti MAS ORLICKO)</i>	11
Ústí nad Orlicí	5
Česká Třebová	2
CELKEM	67

Zdroj: eAGRI.cz,

<https://eagri.cz/public/app/eagriapp/EKO/Prehled/Prehled.aspx?typ=ZEM&clear=A&stamp=1610108690342>, vlastní zpracování MAS ORLICKO, 2020

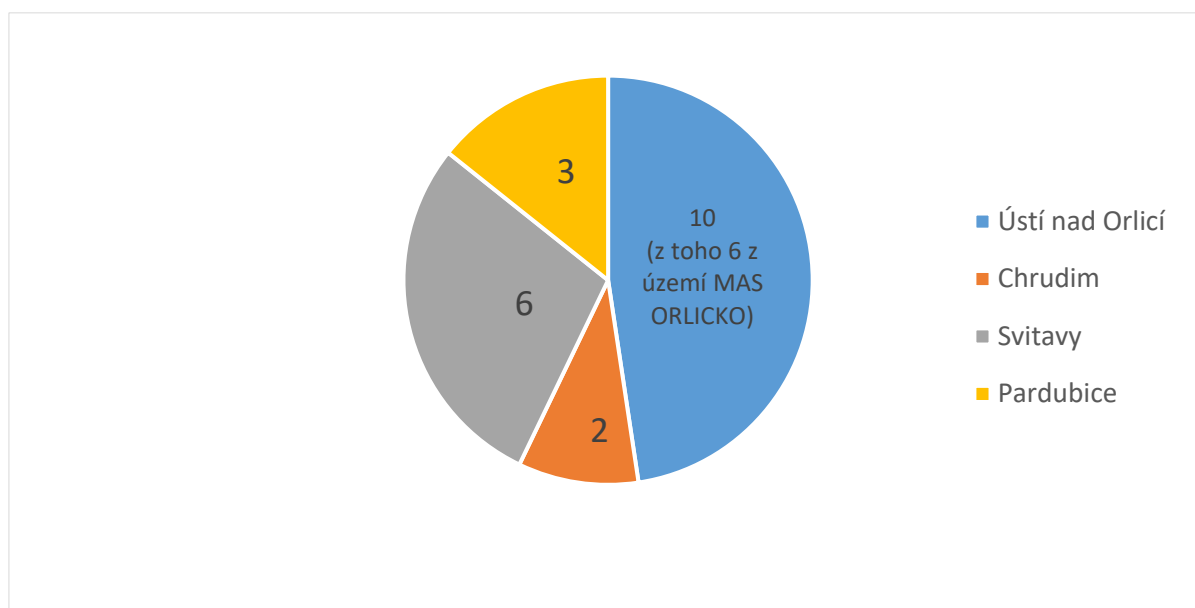
Mnoho zemědělských podniků čerpá dotační prostředky na hospodaření ve znevýhodněných oblastech (ANC) – na plochu či na jednotku produkce. Dotační příjmy mohou mít i do budoucna značný motivační efekt pro hospodaření na zemědělské půdě v regionu a přispět také k ochraně a tvorbě krajiny (ochrana cenných stanovišť a chráněných druhů). Přílišná závislost na dotacích na zemědělskou produkci však může být kontraproduktivní vůči snaze diverzifikovat příjmy.

Převažující příjmy zemědělských podniků v regionu pocházejí z primární zemědělské produkce. Míra diverzifikace zemědělské výroby je poměrně nízká, přičemž historicky tomu tak nebylo. Z šetření mezi zemědělci z roku 2013 vyplývá zájem zejména o přidávání hodnoty vlastním produktům, respektive přímý prodej ze dvora nebo v samotném regionu. Ze zkušeností s realizací SPL 2009 – 2013 plyne naopak menší zájem zemědělců diverzifikovat své příjmy v oblasti cestovního ruchu a agroturistiky. Z výsledků mid-term evaluace SCLLD z poloviny roku 2019 vyplynulo, že současná situace na trhu práce (= nedostatek pracovních sil) významně zabraňuje rozvoji diverzifikace zemědělských podniků,

zejména v oblasti rozvoje maloobchodu. I přes tuto situaci z terénního šetření vyplynulo, že ti zemědělní podnikatelé, kteří mají diverzitu podnikání, ji považují za jednu ze silných stránek/ výhod svého podnikání.

Jednou z forem diverzifikace je pěstování konzumních brambor. V Pardubickém kraji je evidováno celkem 21 pěstitelů, z nichž 10 je z okresu Ústí nad Orlicí (z toho 6 pěstitelů z území MAS ORLICKO). Pěstitele z okresu Ústí nad Orlicí zaujímá 47 % z celkového počtu pěstitelů Pardubického kraje. V současné době je v ČR zaznamenáno přesytení trhu „levnými bramborami“ z dovozu. Tato situace není nijak pozitivní pro české pěstitele, takže vzniká riziko v existenci jejich dalšího působení v následujících letech. Lze tedy konstatovat, že toto riziko může postihnout i naše pěstitele v území.

Obrázek 2.1.8-16 Pěstitelé konzumních brambor v jednotlivých okresech Pardubického kraje v roce 2020

Zdroj: *agrovenkov.cz, vlastní zpracování, 2020*

I přes značné možnosti dotačních podpor patří mezi hlavní problémové oblasti nedostatečná úroveň investic stavebních, ale i technologických v živočišné i rostlinné výrobě. Z terénního šetření (2020) vyplynulo, že největší potřeba investic je do oblasti technologií, dále do staveb a v poslední řadě na nákup půdy. S tímto problémem se pojí i problém nedostatku pracovních sil, zejména v živočišné výrobě. Na základě toho se i zvyšuje zájem o podporu digitalizace výroby, čímž dojde k poklesu potřeby pracovních sil. Podpora rozvoje živočišné i rostlinné výroby dokládá i fakt, že v rámci výzev PRV v období 2014 – 2020 byl zaznamenán největší zájem právě o tyto aktivity. V obou aktivitách docházelo k převisu žádostí.

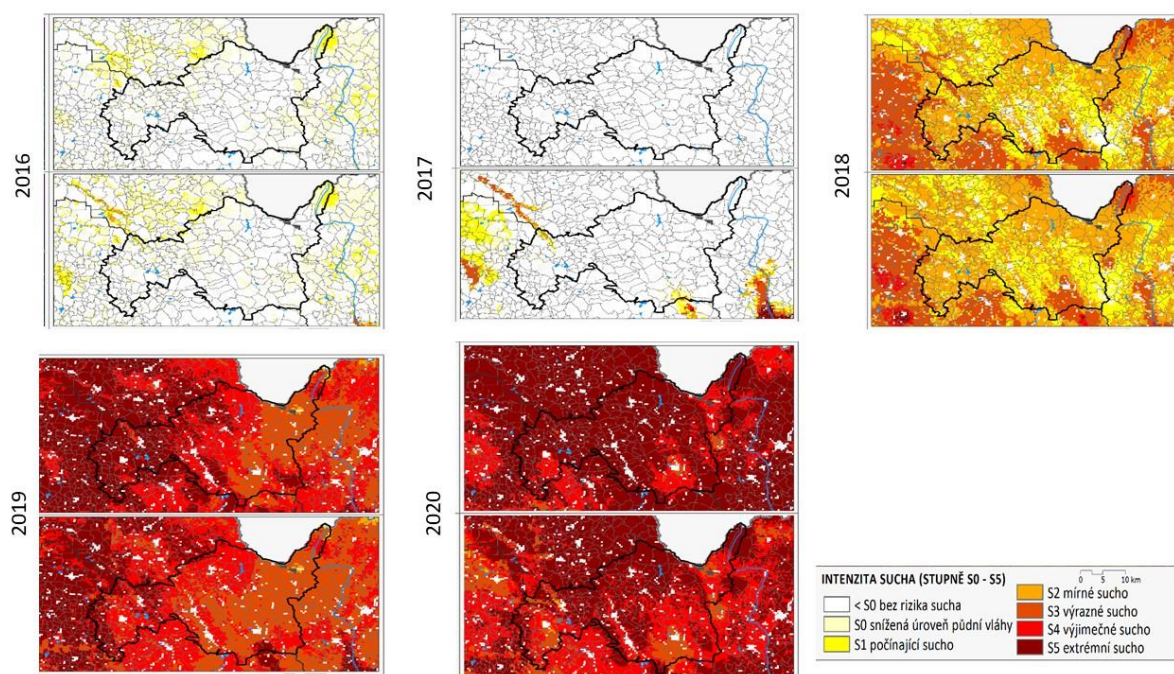
Nové technologie mají nejen nahradit zastaralé vybavení, ale díky úspoře paliv, snižování emisí, šetrnějšímu zacházení s půdou, přesnější aplikaci hnojiv dojde i k podpoře řešení problémů měnícího se klimatu. Z terénního šetření vyplynulo, že 90 % podnikatelů svým přístupem již zavádí nebo plánuje opatření na měnící se klima. Jedním z uváděných řešení je zadržování vody v krajině.

Změny klimatu jsou celosvětový problém. Nejpravděpodobnější příčina zesilování změny klimatu je zesilování přirozeného skleníkového efektu atmosféry v důsledku lidské činnosti a nadměrného zvyšování emisí skleníkových plynů. Změny klimatu vedou i k extrémnějším výkyvům počasí, které se nevyhýbají ani našemu území.

Stav sucha v celé ČR je sledován od srpna roku 2012 za pomoci projektu Intersucho, které jsou pravidelně zpracovány a vydávány. Projekt umožňuje zjištění stavu za i jednotlivé okresy.

Níže uvedené mapy ukazují stavy sucha od roku 2016 – 2020 v měsíci dubna v půdní vrstvě 0 – 40 cm a 0 – 100 cm v okrese Ústí nad Orlicí, z nichž jsou patrné stavy sucha i v území MAS ORLICKO. Z pohledu hloubky půdní vrstvy lze konstatovat, že stav sucha v daných letech je velmi podobný. V roce 2016 a 2017 nebylo v území MAS zaznamenáno počínající sucho (pouze místy snížená úroveň půdní vláh). V roce 2018 se stav sucha změnil v celém území. Bylo zaznamenáno sucho v celém území, na severu směrem k východu území byl stav ve stupni výrazného sucha). V roce 2019 se stav výrazně změnil, kdy více než 50 % území bylo ve stupni výjimečného sucha. Extrémní sucho bylo na více jak 80 % území zaznamenáno v roce 2020, které bylo způsobeno mimořádnými vysokými teplotami a absencí sněhové pokrývky v předešlých měsících.

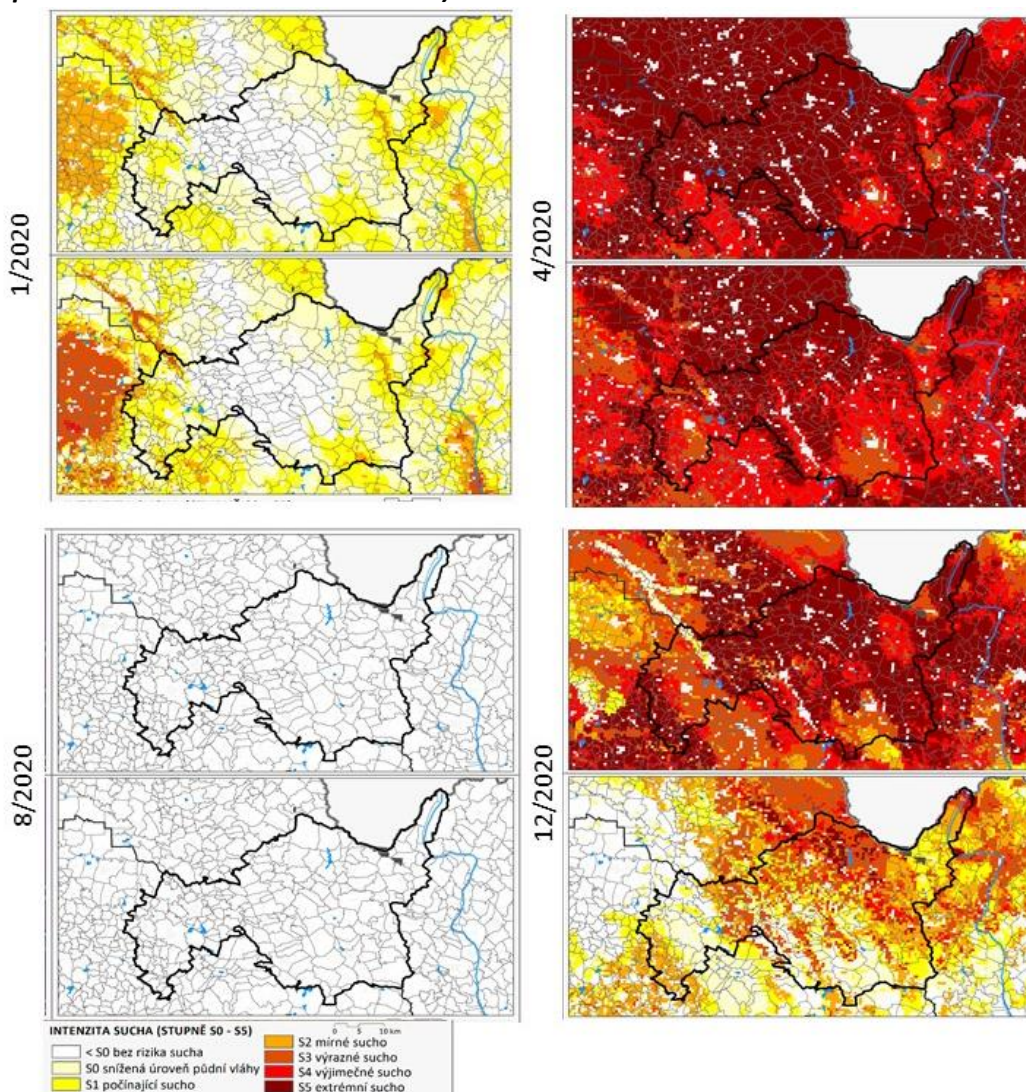
Obrázek 2.1.8-17 Intenzita sucha v okrese Ústí nad Orlicí v dubnu v letech 2016 – 2020 (Odchylna půdní vlhkosti vyjádřená stupněm sucha od obvyklého stavu v období 1961 -2010 v půdní vrstvě 0 – 40 cm a 0 – 100 cm)

Zdroj: www.intersucho.cz, vlastní zpracování, 2020

Extrémní výkyvy počasí jsou dokládány i z obrázku níže, kde je uveden stav sucha ve 4 měsících roku 2020. V lednu byla zaznamenána snížená úroveň půdní vláh na více jak 50 % území MAS ORLICKO. Za 3 měsíce poté bylo již území z více jak 90 % zařazeno ve stupni extrémního sucha. Následně za 4 měsíce poté bylo území bez rizika sucha. A v prosinci opět většina území ve stupni extrémního sucha. Důsledkem těchto extrémních výkyvů jsou nejen škody v krajině, ale i pro samotné podnikání v zemědělství tím vzniká to řada problémů (včasné sklizení, setí, špatná úroda, ..).

Obrázek 2.1.8-18 Intenzita sucha v okrese Ústí nad Orlicí v roce 2020
(Odchylka půdní vlhkosti vyjádřená stupněm sucha od obvyklého stavu v období 1961 - 2010
v půdní vrstvě 0 – 40 cm a 0 – 100 cm)

Zdroj: www.intersucho.cz, vlastní zpracování, 2020

Výsledky agronomického zkoušení půd poukazují na propad hnojení dusíkem v minulých letech, v současné době se však zásobením dusíkem dostává opět na dobrou úroveň. Podobný propad v zásobení draslíkem a fosforem však není v současné době vyrovnán. Analogicky je zaznamenána absence vápnění, což způsobuje pokles pH a zvyšující zastoupení kyselých půd. Celkový trend se tak odráží ve **snížení úrodnosti zemědělské půdy**. V rámci uskutečněného terénního šetření MAS 70 % zemědělských podnikatelů využívá vápnění a 60 % dusík. Lze tedy konstatovat, že je snahou o zvyšování úrodnosti zemědělské půdy.

Bioplynné stanice zaujímají své místo i v našem území. Jsou přínosem diverzifikace výroby, která příznivě ovlivňuje ekonomickou stabilitu podniku. Zároveň pomáhá při řešení klimatických změn, rozvoji venkova, tvorbě nových pracovních míst nebo snížení skládkování biologicky rozložitelných odpadů. Na druhé straně tím dochází k poklesu kvality organických hnojiv dodávaných do půdy, které jsou základem schopnosti vázat na sebe živiny a zvyšuje se tím riziko udržitelnosti úrodnosti půdy. Na území MAS ORLICKO je celkem 5 bioplynných stanic (Žamberk, Letohrad, Bystřec, Dolní Dobrouč a Ústí nad Orlicí) a od roku 2012 nebyla žádná nově vybudována. Celkový jejich výkon je 4,670 MW.

Na území MAS ORLICKO jsou dva podnikatelské subjekty zpracovávající produkty živočišné výroby, vždy se jedná o **zpracování masa**. **Není zde žádný větší zpracovatel mléka**. Převážná většina mléka je dovážena do sýrárny Brazzale Moravia a.s., kde je mléko zpracováno na sýry podle té nejvyšší italské řemeslné tradice (nejdůležitějším výrobkem je sýr Gran Moravia), který je následně exportován. Některé podniky v území prodávají vlastní mléko prostřednictvím mléčných automatů. Počet drobných zpracovatelů mléka se pozvolna zvyšuje. Největší drobný zpracovatel vlastní produkce mléka vlastní mini mlékárnu s kapacitou cca 200 litrů a produkuje na trh vedle konzumního mléka také tvaroh, jogurty, sýry a máslo. Vzhledem k počtu zemědělských subjektů a tradici chovu dobytka v regionu je však míra využití potenciálu ekologického zemědělství stále nízká. Předpokládáme, že do budoucna se bude tento typ produkce nadále rozšiřovat také v souvislosti se změnou spotřebitelského chování a orientací na kvalitu.

Zpracovatelé produkce rostlinné výroby se zaměřují na **zpracování obilovin a olejnin** do krmných směsí či na produkci osivářského materiálu, dále také okopanin a kořenových rostlin (kmín). Zvláštní kategorií je zpracování a **výroba čajů** z rostlinných produktů ve společnosti MEDIANE Libchavy.

Lesní hospodářství a zpracování dřevní hmoty

Lesní půda svou rozlohou 28 031 ha tvoří 35,96 % rozlohy regionu (ČR 33,9 %, Pardubický kraj 29,8 %). Lze tedy konstatovat, že podíl lesů v území je stále nadprůměrný oproti kraji i celé republice.

Na tomto území jsou největšími vlastníky a hospodáři Lesy České republiky a Parishovy lesy v Žamberku. Zbytek tvoří drobní vlastníci, které je těžké identifikovat.

V území MAS je tradiční dřevozpracující průmysl – od těžby, přes prvotní zpracování dřeva až po výrobu truhlářských výrobků a tesařské služby.

Hospodaření v lesích je většinou zajišťováno formou služeb od soukromých firem. Jedná se převážně o fyzické osoby, které tvoří skupina cca 20 subjektů a dále zde působí 4 společnosti s ručením omezeným, které mají více zaměstnanců.

Prvotní zpracování dřeva mělo na území vždy tradici. Kůrovcová kalamita, která zasáhla celou ČR včetně území MAS ORLICKO, způsobila prudký nárůst zpracování dřeva za výrazně levnější ceny. Kalamitní stav také vede k vyšším nárokům na technologie a stroje pro zpracování.

Modernizace technického vybavení v provozovnách i samotných objektů probíhá velmi pozvolna. Jednotlivé vybavení bylo často již při zahájení provozu pořízeno jako starší (použité). Důvodem je velmi malá přidaná hodnota tohoto produktu (prvotní zpracování dřevní hmoty), která výrazně ztěžuje významnější investice do obnovy provozoven i pořízení vybavení v kratších obdobích. Provozy tak zaostávají a chátrají.

Budoucnost mikropodniků zaměřených do oblasti prvotního zpracování dřeva je tak závislá na schopnosti rozšíření výroby a služeb do oblasti kusové (zakázkové) výroby zajišťované efektivně a pružně a omezení závislosti na výhradně sériové výrobě.

MAS ORLICKO realizovalo již v dotačním období 2007 – 2013 podporu těchto podniků v rámci fiche č. 6. Vzhledem k probíhající hospodářské krizi tak dotační podporu využily převážně podniky zaměřené na další zpracování dřeva (truhláři).

V období 2014 – 2020 MAS ORLICKO zaměřilo podporu na investice do technologií a strojů v dřevozpracujícím průmyslu v rámci fiche č. 5. Podporu využily převážně větší podniky. Z důvodu

nevyčerpané alokace nebyla další výzva již vyhlášena. Z mid-term evaluace SCLLD vyplývá, že jedním z problémů podniků je nedostatek pracovních sil, a tedy malé podniky ztrácí konkurenceschopnost velkým firmám.

2.1.9. Vzdělávání a péče o děti na území MAS ORLICKO

Kapitola aktuálně ve zpracování, čeká na výstupy v rámci strategického projednání MAP.

Více na: www.maporlicko.cz

2.1.10. Řízení obcí, informovanost a spolupráce

Spolupráce obcí je v rámci území MAS ORLICKO realizována především na následujících úrovních:

- Na úrovni mikroregionů (dobrovolných svazků obcí)
- Na úrovni destinačních společností
- Na úrovni projektu meziobecní spolupráce

Spolupráce v území MAS ORLICKO na úrovni mikroregionů (dobrovolných svazků obcí)

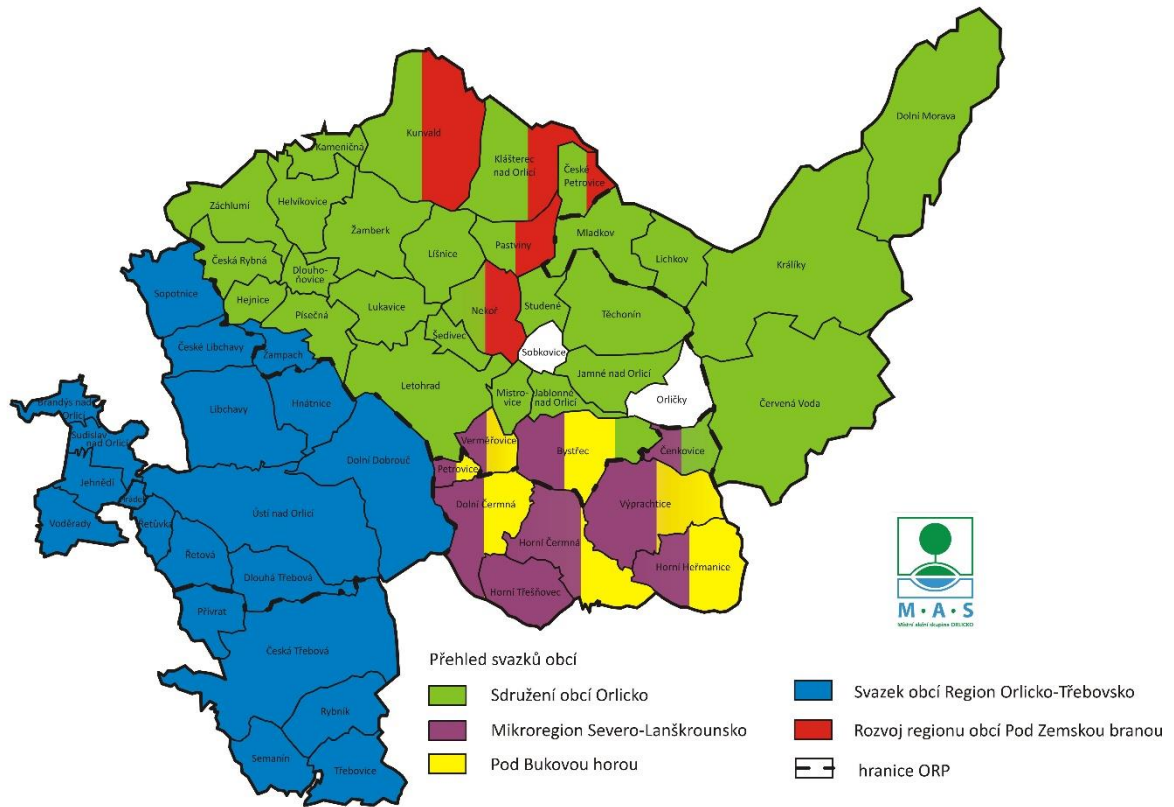
Místní akční skupina ORLICKO se skládá z 58 měst, městysů a obcí. Kromě obcí Orličky a Sobkovice jsou všechny obce a města členy určitého mikroregionu. Některé obce jsou členy více mikroregionů. Přehled obcí Místní akční skupiny ORLICKO a jejich rozdělení do jednotlivých mikroregionů je uveden v tabulce č. 2.1.10-1.

Tabulka 2.1.10-1 Obce MAS ORLICKO v členění dle mikroregionů

Oblast	Obce
Sdružení obcí Orlicko	Bystřec, Čenkovice, Červená Voda, Česká Rybná, České Petrovice, Dlouhoňovice, Dolní Morava, Hejnice, Helvíkovice, Jablonné nad Orlicí, Jamné nad Orlicí, Kameničná, Klášterec nad Orlicí, Králíky, Kunvald, Letohrad, Líšnice, Lichkov, Lukavice, Mistrovice, Mladkov, Nekoř, Pastviny, Písečná, Studené, Šedivec, Těchonín, Záchlumí, Žamberk
Svazek obcí Region Orlicko-Třebovsko	Brandýs nad Orlicí, Česká Třebová, České Libchavy, Dlouhá Třebová, Dolní Dobrouč, Hnátnice, Hrádek, Jehnědí, Libchavy, Přívrat, Rybník, Řetová, Řetůvka, Semanín, Sopotnice, Sudislav nad Orlicí, Třebovice, Ústí nad Orlicí, Voděrady, Žampach
Rozvoj regionu obcí Pod Zemskou branou	České Petrovice, Klášterec nad Orlicí, Kunvald, Pastviny, Nekoř
Mikroregion Severo-Lanškrounsko	Bystřec, Čenkovice, Dolní Čermná, Horní Čermná, Horní Heřmanice, Horní Třešňovec, Petrovice, Verměřovice, Výprachtice
Pod Bukovou horou	Bystřec, Dolní Čermná, Horní Čermná, Horní Heřmanice, Petrovice, Verměřovice, Výprachtice
Ostatní (nečlenové mikroregionů)	Orličky, Sobkovice

Zdroj: vlastní šetření, 2020

Obrázek 2.1.10-1 Svazky obcí

Zdroj: vlastní šetření MAS ORLICKO, 2020

Tabulka 2.1.10-2 Mikroregiony v území

	Základní informace	Realizované projekty	Plánované projekty a prioritní záměry
Region Orlicko-Třebovsko	<p>Založení: 1999</p> <p>Počet obcí: 24</p> <p>Web. stránky: www.orlicko-trebovsko.cz</p> <p><u>Členství v dalších organizacích:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Destinační společnost Orlické hory a Podorlicko - MAS ORLICKO <p><u>Profesionalizace:</u></p> <p>Jedná se o vysoce profesionální svazek, s bohatými zkušenostmi v regionálním rozvoji i čerpáním dotačních prostředků</p> <p>Profesionální řízení funguje ve spolupráci s odbornou poradenskou firmou OHGS s.r.o.</p> <p><u>Potenciál sdružení prostředků:</u></p> <p>V období let 2007–2013 realizoval svazek obcí projekty v hodnotě 148 mil Kč. Sdružení hospodaří s průměrným ročním rozpočtem 25 937 tis. Kč.</p>	<p><u>Realizované projekty:</u></p> <p>Aktivní turistika v Česku</p> <p>Aktivní turistika na Orlicko-Třebovsku (cyklostezky údolím Tiché Orlice a Třebovky)</p> <p>Škola hrou v kraji Komenského (vzdělávání)</p> <p>„Systémová podpora meziobecní spolupráce v ČR“ (Obce sobě)</p> <p>Propagace regionu (tiskoviny, kalendář, letáky, ...)</p> <p><u>Akce:</u></p> <p>Cyklo glacensis</p> <p>Cykloklání</p> <p>Den regionů</p> <p><u>Podpora obcí:</u></p> <p>Projekty ve vztahu a povinnosti vůči Ochrannému svazu autorskému (OSA)</p> <p>Projektové žádosti v rámci Programu obnovy venkova (POV)</p> <p>Dotační a poradenský servis</p>	<p><u>Plánované projekty:</u></p> <p>Výstavba cyklostezky mezi Písečnou a Žamberkem okolo rybníku Šušek</p> <p>Bike resort mezi Ústím nad Orlicí a Českou Třebovou</p> <p>Vybudování regionální haly pro děti</p> <p><u>Dlouhodobé priority:</u></p> <p>Zkvalitnění služeb pro cyklisty</p> <p>Zpřístupňování atraktivit a služeb pro handicapované</p> <p>Podpora rozvoje motivačního systému Orlické hory pro všechny, propagační kampaň destinace Orlické hory a Podorlicko</p> <p>Rozvoj projektu „V zemi Komenského“</p> <p>Podpora alternativních forem vzdělávání</p> <p>Rozvoj lidských zdrojů veřejné správy</p> <p>Zlepšování prostupnosti a propojení obcí pro lidi, udržování veřejných prostranství, obnovení obecních objektů a podpora tradičních kulturních, společenských a sportovních akcí</p>

Sdružení obcí Orlicko	<p>Založení: 1992</p> <p>Počet obcí: 30</p> <p>Web. stránky: www.orlicko.cz</p> <p><u>Členství v dalších organizacích:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Destinační společnost Orlické hory a Podorlicko - zakládající člen MAS ORLICKO - Powiat Klodzko (navázána spolupráce) <p><u>Profesionalizace:</u></p> <p>Jedná se o vysoce profesionální svazek, s bohatými zkušenostmi v regionálním rozvoji i čerpáním dotačních prostředků</p> <p>Profesionální řízení funguje ve spolupráci s odbornou poradenskou firmou REDEA Žamberk s.r.o.</p> <p><u>Potenciál sdružení prostředků:</u></p> <p>V období let 2007–2013 realizoval svazek obcí projekty v hodnotě 100 mil Kč. V období let 2014–2020 realizoval svazek obcí projekty v hodnotě 60 mil Kč. Sdružení hospodaří s průměrným ročním rozpočtem 250 mil. Kč.</p> <p><u>Podpora obcí:</u></p> <p>Provoz Centra společných služeb – právní a dotační poradenství, poradenství GDPR, výkon funkce pověřence pro členské obce a jejich zařízení.</p>	<p><u>Realizované projekty – letní CR:</u></p> <p>Cyklobusy – skibusy do Orlických hor a do oblasti Králického Sněžníku</p> <p>Cyklotrasy Orlicka (vyznačená síť 400 km cyklotras)</p> <p>Výstavba cyklostezek (Letohrad – Žamberk, Červená Voda – Králíky), v realizaci 2020-2021 Valdštejn – Šušek, Letohrad-Šedivec, v přípravě Letohrad – Nekoř, Letohrad – Králíky, Žamberk-Rokytnice.</p> <p>Singltreky Orlicka – Singltreky Suchák a parkoviště na Červenovodském sedle.</p> <p><u>Realizované projekty – zimní CR:</u></p> <p>Na běžkách Orlickem (údržba, propagace a provoz běžeckých tras v lyžařské běžecké oblasti Buková hora – Suchý vrch (dále LBO BH – SV))</p> <p>Informační a sociální zázemí pro LBO BH – SV</p> <p><u>Realizované projekty životní prostředí:</u></p> <p>Pořízení domácích kompostérů a štěpkovačů.</p> <p>Projekt dokumentace přírodě blízkých protipovodňových a protierozních opatření.</p> <p>Sanace vrtů – Kyšperská synklinála</p> <p><u>Další:</u></p> <p>Drobné památky Orlicka (obnova drobných památek)</p> <p>Žijeme spolu – projekt přeshraniční spolupráce, podpora spolupráce.</p> <p>Orlicka – Kladsko z ptačí perspektivy – společná propagace území Orlicka a Kladska.</p>	<p><u>Připravované projekty:</u></p> <p>Výstavba cyklostezek (Letohrad – Králíky, Žamberk – Pastviny, Žamberk – Rokytnice)</p> <p>Vybudování rozhledny v Lukavici</p> <p>Další rozvoj podpory lyžařské turistiky – zvýšení km upravovaných stop, pořízení techniky, informační systém</p> <p>Další rozvoj projektu Singltreky Suchák.</p> <p>Projekty v rámci životního prostředí – projekt dalšího využívání plastů, podpora využití BRO, další sanace vrtů v Kyšperské synklinále.</p> <p>Projekty přeshraniční spolupráce – cestovní ruch, spolupráce občanské společnosti.</p> <p>Projekty v sociální oblasti – senior taxi, ...</p> <p><u>Dlouhodobé priority:</u></p> <p>Další rozvoj stávajících projektů (cyklo – turistika, provoz LBO BH – SV, provoz Singltreky Suchák): pořízení rolby a související SW, projekty na efektivní provoz, zkvalitňování a rozšiřování služeb pro cyklisty a běžkaře</p> <p>Pokračování v obnově drobných památek Orlicka</p> <p>Bezpečná doprava – cyklostezky.</p> <p>Podpora udržitelného života v regionu Orlicka.</p> <p>Odstraňování ekologických zátěží.</p> <p>Přeshraniční spolupráce.</p> <p>Poradenská činnost pro členské obce – právní servis, GDPR, pověřenec.</p>
------------------------------	---	--	--

Dobrovolný svazek obcí Mikroregion Severo-Lanškrounsko	<p>Založení: 2013</p> <p>Počet obcí: 14</p> <p>Web. stránky: www.dsomsl.cz</p> <p>Vznikl jako nástupce Svazku obcí Pod Bukovou horou, která od roku 2013 transformovala účel své činnosti na zajištění provozu kanalizace a ČOV Horní a Dolní Čermná</p> <p><u>Členství v dalších organizacích:</u></p> <p>- Zakládající člen MAS ORLICKO</p> <p><u>Profesionalizace:</u></p> <p>Odborný aparát zaměstnanců (manažer, pověřenec pro ochranu osobních údajů, specialista na veřejné zakázky, projektový manažer, administrativní pracovník, účetní)</p> <p>Statutární orgán: předseda</p> <p>Nejvyšší orgán: valná hromada</p> <p>Svazek hospodaří s průměrným rozpočtem 3 mil. Kč</p>	<p><u>Realizované projekty:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nakládání s bioodpady (8,1 mil. Kč) • Protipovodňová opatření (4 mil. Kč.) • Posilování administrativní kapacity obcí na bázi meziobecní spolupráce – Centra společných služeb (3 mil. Kč) • Svoz olejů a tuků (16500 Kč/ročně) • Svoz a likvidace SKO • Sběr, svoz a využití separovaných odpadů • Telekomunikační služby pro Mikroregion Severo-Lanškrounsko • (úspora nákladů v řádech statisíců Kč) • Zhotovení průkazů energetické náročnosti budov vybraných členských obcí DSO Mikroregion Severo-Lanškrounsko (318 tis. Kč) • Kulturní dědictví Severo-Lanškrounska 2016 (427 tis. Kč) • Obnova kulturního bohatství 2017 (642 tis. Kč) • Obnova kulturního bohatství Mikroregionu Severo-Lanškrounsko 2018 (622 tis. Kč) • Obnova kulturního bohatství Mikroregionu Severo-Lanškrounsko 2019 (663 tis. Kč) • Projekt obnovy a rozvoje sběrné sítě – EKO-KOM (625 tis. Kč) • Pasporty pozemních komunikací a dopravního značení (243 tis. Kč) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zlepšení strategického plánování a profesionalizace veřejné správy v DSO MSL (2,2 mil. Kč) • Žijeme aktivně vedle sebe v euroregionu Glacensis (20 084,54 eur) • Implementace GDPR do praxe úřadů, škol a školských zařízení a výkon funkce pověřence pro ochranu osobních údajů • Společné krizové řízení na území ORP Lanškroun • Pohřebnictví v členských obcích svazku • Spisová služba členských obcí a svazku (úspora nákladů cca 450 tisíc Kč ročně) <p><u>Připravované projekty:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Odpadové hospodářství členských obcí v souladu s novou legislativou od r. 2021 • Obnova kulturního bohatství Mikroregionu Severo-Lanškrounsko 2021 (763 tis. Kč) • Rekonstrukce VO na území členských obcí mikroregionu • Den mikroregionu
---	--	---	---

SO Pod Bukovou horou	Založení: 2002 Počet obcí: 7 Web. stránky: ---	<u>Nejvýznamnější projekt:</u> Kanalizace a ČOV Horní a Dolní Čermná Celkové náklady projektu: 160 349 835 Kč Realizace: 2009–2012	Udržitelnost a provoz kanalizace a ČOV v Horní a Dolní Čermné
Rozvoj regionu obcí Pod Zemskou branou	Založení: 2002 Počet obcí: 4 Web. stránky: --- <u>Členství v dalších organizacích:</u> - Zakládající člen MAS ORLICKO <u>Profesionalizace:</u> Profesionální řízení funguje ve spolupráci s odbornou poradenskou firmou REDEA Žamberk s.r.o. <u>Potenciál sdružení prostředků:</u> Sdružení hospodářů s průměrným ročním rozpočtem 1 850 000 Kč.	<u>Projekty:</u> Nejvýznamnějším realizovaným projektem svazku je Bytový dům s pečovatelskou službou v Pastvinách , jehož cílem je poskytnout možnost bydlení občanům, kteří již nemohou bydlet sami, a to v přirozeném venkovském prostředí, ve kterém žili celý život <u>Podpora obcí:</u> Projektové žádosti v rámci Programu obnovy venkova (POV) Dotační a poradenský servis	Provoz bytového domu s pečovatelskou službou <u>Připravované projekty:</u> Další navazující projekty na rozvoj regionu Pod Zemskou branou Projektové žádosti v rámci Programu obnovy venkova (POV) Dotační a poradenský servis

Zdroj: RNDr. Antonín Fiala; Pavel Neumeister; Mgr. Karel Švercl, Mgr. Lenka Bártlová, www.orlicko.cz, www.orlicko-trebovsko.cz, www.dsomsl.cz, 2020

V území MAS ORLICKO se nachází ještě několik menších svazků obcí, jejich činnost je však zaměřena na využívání prostředků z POV a jejich rozvojový potenciál je ve srovnání s výše uvedenými svazky obcí spíše podružný.

Realizované projekty:	Turistická oblast Králický Sněžník, profesionální partner v cestovním ruchu Marketingová kampaň Turistické oblasti Králický Sněžník Dílní marketingové projekty (webový portál, tiskoviny, vizitkovníky, ...)
Připravované projekty:	Navazující projekty a aktivity na prezentaci turistické oblasti Králický Sněžník (marketing, rezervační systém propojený s placením ubytovacích poplatků ...)

Název destinační společnosti:	Destinační společnost Orlické hory a Podorlicko (DSOHP) (zájmové sdružení právnických osob)
Územní působnost:	území větší části okresů Ústí nad Orlicí a Rychnov nad Kněžnou, z území MAS ORLICKO jsou členy Sdružení obcí Orlicko a města Česká Třebová, Letohrad, Ústí nad Orlicí a Žamberk
Založení:	2009 <u>Zakladatelé:</u> Obce a města, svazky obcí Podnikatelé Neziskové organizace
Realizované projekty:	Podpora činnosti a rozvoje destinačního managementu Orlické hory a Podorlicko (2019) Marketingová kampaň a podpora destinace Orlické hory a Podorlicko - 1. část Společná propagace Kladské Země, Orlických hor a Podorlicka Cyklo aktivity v příhraničí Euroregionu Glacensis Propagace turistické oblasti OHP a Kladska
Připravované projekty:	Navazující projekty a aktivity na prezentaci turistické oblasti Orlické hory a Podorlicko
Zkušenosti a spolupráce s MAS ORLICKO:	S MAS ORLICKO navázána spolupráce v následujících oblastech: Účast zástupců DSOHP v pracovních skupinách MAS (nastavení preferenčních kritérií při hodnocení projektů v CR, ...) Spolupráce při zveřejňování výzev Spolupráce na úrovni dodavatelstvo – odběratelské při realizaci projektu „Orlické hory pro všechny“ Součinnost při prezentaci projektů (Jedeme všichni, ...)
Potenciál sdružení prostředků:	za 10 let činnosti bylo investováno 26 mil. Kč do propagace destinace Orlické hory a Podorlicko

Zdroj: webové stránky a výroční zprávy Králický Sněžník o.p.s., webové stránky a výroční zprávy Destinační společnosti Orlické hory a Podorlicko, 2020

Meziobecní spolupráce v území

Od roku 2013 se v území MAS ORLICKO začala rozvíjet tzv. meziobecní spolupráce, v návaznosti na realizaci projektu Svazu měst a obcí České republiky. Do projektu byla zapojena všechna ORP v území MAS.

V letech 2014–2015 proběhla realizace projektu „MAS jako nástroj spolupráce obcí pro efektivní chod úřadů“, jehož nositelem bylo Sdružení místních samospráv ČR. Projektu se účastnilo celkem 70 MAS z celé ČR. Prioritními tématy řešenými MAS ORLICKO byly:

- Regionální školství
- Protipovodňová opatření jako součást krizového řízení
- Doprava a veřejná dopravní obslužnost

V letech 2016–2019 pak probíhala realizace dalšího projektu Svazu měst a obcí ČR s názvem „Posilování administrativní kapacity obcí na bázi meziobecní spolupráce“, který byl zaměřen na podporu vytváření a fungování Center společných služeb obcí. V rámci těchto CSS jsou poskytovány služby v oblasti veřejné správy s důrazem na samosprávné kompetence, ale i v přenesené působnosti s cílem zajistit efektivnější poskytování veřejných služeb občanům.

Hlavními partnery projektu v území byly DSO – do projektu bylo zapojeno 86 DSO pokrývajících územně celou ČR, v rámci MAS ORLICKO byly zapojeny všechny 3 členské mikroregiony – Region Orlicko – Třebovsko, Sdružení obcí Orlicko i Dobrovolný svazek obcí Mikroregion Severo-Lanškrounsko.

Tabulka 2.1.10-4 Centra společných služeb v mikroregionech MAS ORLICKO

	CSS Region Orlicko- Třebovsko	CSS Sdružení obcí Orlicko	CSS DSO Mikroregion Severo-Lanškrounsko
Období realizace	1.7.2016 -30.6.2019	1.7.2016 – 31.12.2019	1.7.2016 -30.6.2019
Personální obsazení	2 pozice (manažer-pověřenec GDPR, Specialista VZMR - pověřenec GDPR)	4 pozice (manažer CSS, specialista pro rozvoj regionu, specialista pro veřejné zakázky, pověřenec GDPR)	3 pozice (Manažer CSS, 2x Specialista pro rozvoj mikroregionu)
Poskytované služby a aktivity	<ul style="list-style-type: none">• Pořízení VIP publikace „ORLICKO“• Realizace školení (ZVZ, GDPR, školení řidičů referentů...)• Implementace GDPR agendy pro členy svazku jejich organizace• Cenové srovnání nabídek – Pověřenec GDPR pro obce a školy v území svazku	<ul style="list-style-type: none">• Právní a dotační poradenství• Poradenství v oblasti veřejných zakázek• Příprava vzorů obecně závazných vyhlášek• Příprava vzorů smluv týkajících se majetku obcí a relevantních právních dokumentů• Zajištění odborných konzultací k aktuálním novinkám v legislativě	<ul style="list-style-type: none">• Služby v oblasti veřejné správy s důrazem na samosprávné kompetence• Odborné poradenství v oblasti přeneseného výkonu státní správy• Příprava a aktualizace strategických dokumentů, akčních plánů atd.• Dotační poradenství• Zpracování obcím žádosti o dotaci do

	<ul style="list-style-type: none"> • Sumář úspor při hromadně organizovaných akcích v místě – společný projekt 	<ul style="list-style-type: none"> • Seznam malých a středních podnikatelů vč. OSVČ • Databáze brownfields a nebytových prostor 	vybraných dotačních titulů <ul style="list-style-type: none"> • Kontaktní centrum pro občany DSO
Počet zapojených subjektů	38 subjektů (21 obcí, 13 ZŠ a 4 MŠ)	27 obcí	12 obcí

Zdroj: vlastní šetření, 2020

V rámci projektu bylo ve všech svazcích realizováno celé spektrum činností v oblasti veřejné správy s důrazem na samosprávné kompetence od poradenských aktivit, realizaci školení nebo zpracování vzorových právních dokumentů a další aktivity, lišila se pouze míra převzetí kompetencí (některé svazky pouze podpůrná činnost, jinde téměř zcela kompletní převzetí agendy a její realizace pro členské obce. Dle závěrů z terénního byly služby a výstupy činností v rámci projektů CSS hodnoceny ze strany starostů velmi kladně, nejčastěji byly využívány právní služby nebo služby pověřence GDPR, tyto činnosti by pro členské obce měly být dle zástupců svazků v nějaké míře zachovány i po ukončení financování z projektu SMO ČR.

Závěr:

Území MAS ORLICKO je vyváženě pokryto aktivně a profesionálně fungujícími svazky obcí, které prokazují i vysoký potenciál sdružení prostředků pro realizaci rozvojových záměrů

Mezi jednotlivými právními subjekty meziobecní spolupráce (ORP, svazky obcí, destinační společnosti) funguje provázanost a spolupráce (např. vzájemné členství, spolupráce při přípravě a realizaci projektů atd.)

Meziobecní spolupráce na bilaterální úrovni nebo na úrovni mimo svazky obcí a destinační společnosti je poměrně nízká a je zaměřena spíše na společenské aktivity (akce, sportovní a kulturní aktivity), společné integrované projekty více obcí jsou velmi ojedinělé

Aktivity, projekty a záměry svazků obcí jsou (logicky, s přihlédnutím k charakteru území) obdobné (rozvoj cyklistiky a cykloturistiky, podpora aktivního trávení volného času, ...). Aktivity svazků se postupně začínají přelévat i do jiných oblastí mimo oblast CR (společné řešení odpadového hospodářství, rozvoj lidských zdrojů v regionu, společné služby pro seniory...).

Realizace projektu Meziobecní spolupráce v území MAS ORLICKO vedla k profesionalizaci a společnému sdílení některých služeb i po ukončení projektu. Liší se pouze míra převzetí jednotlivých kompetencí.

Prioritní projekty pro realizaci přes MAS ORLICKO v období 2021 - 2027

ROT

- Cyklostezka Perná – Brandýs nad Orlicí (cca 1,6 km, cca 13 mil. Kč)

ORLICKO

- Cyklostezka Žamberk-Kunvald – Rokytnice – dílčí etapy (18 000 000 Kč)
- Cyklostezka Jablonné – Bystřec – dílčí etapy (25 000 000 Kč)
- Cyklostezka Žamberk - Líšnice – Nekoř - dílčí etapy (35 000 000 Kč)
- Doprovozná infrastruktura CR – lyžařské běžkařské trasy, cyklotrasy, singltreky – informační systémy, odpočinková místa, dobíjecí místa apod. (dle alokace)

DSOMSL

- bez prioritního projektu

2.1.11. Bezpečnost

Na území MAS ORLICKO působí **Územní odbor Policie ČR Ústí nad Orlicí**, a to zejména na správním území okresu Ústí nad Orlicí, ale do jeho působnosti spadají i některé obce okresu Svitavy. V samotném okrese Ústí nad Orlicí sídlí 115 obcí. V rámci Územního odboru PČR Ústí nad Orlicí působí po linii vnější služby 8 obvodních oddělení, dále oddělení dopravního inspektorátu a hlídkové oddělení. Další oddělení, s působností na celém území okresu, jsou pak v rámci Služby kriminální policie a vyšetřování.

Na území MAS ORLICKO je **5 obvodních oddělení Policie ČR: Ústí nad Orlicí, Česká Třebová, Králíky, Letohrad a Žamberk**. Další dvě obvodní oddělení – Lanškroun a Choceň mají na starosti působnost na území více obcí, než spadá pod MAS ORLICKO.

Tabulka 2.1.11-1 Spádovost obcí území MAS ORLICKO pod územními obvody PČR

Územní obvody organizačních článků územního odboru Ústí nad Orlicí – působnost jednotlivých OOP – pouze obce, které jsou na území MAS ORLICKO:	
Územní obvod	Území obcí
a) obvodní oddělení Ústí nad Orlicí	České Libchavy, Dlouhá Třebová, Hnátnice, Hrádek, Libchavy, Řetová, Řetůvka, Sopotnice, Ústí nad Orlicí
b) obvodní oddělení Česká Třebová	Česká Třebová, Přívrat, Rybník, Semanín, Třebovice
c) obvodní oddělení Králíky	Červená Voda, Dolní Morava, Králíky, Lichkov, Mladkov
d) obvodní oddělení Letohrad	Bystřec, Čenkovice, Dolní Dobrouč, Jablonné nad Orlicí, Jamné nad Orlicí, Letohrad, Mistrovice, Orličky, Písečná, Sobkovice, Studené, Šedivec, Těchonín, Verměřovice, Žampach
e) obvodní oddělení Žamberk	Česká Rybná, České Petrovice, Dlouhoňovice, Hejnice, Helvíkovice, Kameničná, Klášterec nad Orlicí, Líšnice, Lukavice, Kunvald, Nekoř, Pastviny, Záchlumí, Žamberk
f) obvodní oddělení Lanškroun	Dolní Čermná, Horní Čermná, Horní Heřmanice, Horní Třešňovec, Petrovice, Výprachtice
f) obvodní oddělení Choceň	Brandýs nad Orlicí, Jehnědí, Voděrady

Zdroj: Databáze Policie ČR, 2020

V roce 2019 bylo zjištěno 1244 trestných činů, z toho 828 bylo objasněno (67 %) – jedná se o údaje za celý Územní odbor Ústí nad Orlicí, nejen o území OOP uvedené v prvním odstavci. Při porovnání s předchozími roky úroveň kriminality mírně klesá a podíl objasněnosti případů se zvyšuje. Nejvyšší podíl má majetková trestná činnost, násilná trestná činnost má klesající tendenci.

Tabulka 2.1.11-2 Rizikovost obvodů obcí a statistika trestných činů za období 1/2016 - 12/2019: Policie České republiky

Územní odbor Ústí nad Orlicí	Zjištěné trestné činy celkem	Objasněné trestné činy celkem	Objasněno v %
2019	1244	828	67
2018	1131	796	70
2017	1303	901	69
2016	1355	854	63

Zdroj: www.mapakriminality.cz, 2020

Podle porovnání počtu trestných činů je **Územní odbor Ústí nad Orlicí na zadním 75. místě** (celkem 79) co do výšky indexu kriminality a je územním odborem s 4. nejvyšší kriminalitou v ČR.

Tabulka 2.1.11-3 Druhy trestných činů (územní odbor Ústí nad Orlicí Policie ČR) za období 1/2019 - 12/2019

Přehled trestných činů za rok 2019	
Územní odbor Ústí nad Orlicí	
Fyzické útoky	88
Ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství	67
Výroba, držení a distribuce drog	48
Krádeže věcí z automobilů	35
Krádeže jízdních kol	34
Vloupání do chat a chalup	29
Vloupání do obydlí	28
Krádeže motorových vozidel	20
Loupeže	8
Znásilnění	5
Vraždy	2
Všechny zbývající činy	880

Zdroj: www.mapakriminality.cz, 2020

Na území je dlouhodobě řešena problematika bezpečnosti – snižování **negativních sociopatologických jevů – drogy, kriminalita, alkoholismus, xenofobie, násilí, korupce, kybernetická bezpečnost** apod. Konají se **přednášky o rizikovém chování na školách, besedy pro rodičovskou veřejnost, pro seniory** (krádeže v bytech, podvody, chování při pohybu na veřejném prostranství, v obchodech), i **pro ČČK**. Ve spolupráci se sociálním odborem se pořádají krátkodobé několikadenní tábory pro děti sociálně slabých nebo sociálně vyloučených skupin, kde se děti seznamují s životem okolo sebe bez rizika.

V rámci prevence kriminality je v území **aktivně podporováno vzdělávání veřejnosti nejen formou preventivních aktivit pro školáky a jejich pedagogy, ale i pro širší veřejnost**. Do této oblasti patří i další problémy s užíváním návykových látek, zřizují se sběrná místa pro bezpečnou likvidaci drogového odpadu, řeší se problémy s hazardem. S posledním uvedeným se začíná řešit **omezení hazardu ve městech a obcích**, a to vyhláškami o zákazu veřejných automatů. Tím je možné snížit kriminalitu vázanou na herny a další hazard.

Další součástí zajištění bezpečnosti je **zřízení městského kamerového a dohlížecího systému**. Z dotazníkového šetření v obcích vyplynulo, že obce postupně plánují a uvítali by investice zaměřené na zvýšení bezpečnosti v obci pod dozorem policie. Takovéto systémy jsou součástí vyššího celku – bezpečnostní a výstražné systémy na ochranu před živelnými katastrofami a kriminalitou. Do toho jsou také zahrnuty protipovodňové výstražné systémy, požární hlásiče, varovné sirény, bezpečnostní kamery, centrální pulty ochrany.

Nezbytnou složkou zajištění ochrany majetku a zdraví obyvatel je i **zajištění materiálně technického vybavení IZS**, především stavební úpravy požárních zbrojnic a vybavení jednotek sboru dobrovolných hasičů, včetně investic do zajištění zdrojů požární vody (budování a revitalizace umělých zdrojů požární vody v obcích).

2.1.12. Seznam zkratk

AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
BRO	Biologicky rozložitelný odpad
CLLD	Komunitně vedený místní rozvoj
CR	Cestovní ruch
CS	Cílová skupina
CSS	Centrum společných služeb
ČČK	Český červený kříž
ČGS	Česká geologická služba
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
ČOV	Čistírna odpadních vod
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DDM	Dům dětí a mládeže
DHAO	Domácí hospic Alfa-Omega
DPS	Dům s pečovatelskou službou
DSO	Dobrovolný svazek obcí
DSOHP	Destinační společnost Orlické hory a Podorlicko
DZP	Domácí zdravotní péče
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
HLY	Healthy life years (Zdravá délka života)
HO	Home office
CHKO	Chráněná krajinná oblast
CHOPAV	Chráněná oblast přirozené akumulace vod
IC	Informační centrum
IEZ	Index ekonomického zatížení
IROP	Integrovaný regionální operační program
IZS	Integrovaný záchranný systém
JPÚ	Jednoduchá pozemková úprava
KČT	Klub českých turistů
KPÚ	Komplexní pozemková úprava
K.Ú.	Katastrální území
MAS	Místní akční skupina
MOS	Městská a obecní statistika
MHD	Městská hromadná doprava
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSL	Mikroregion Severo-Lanškrounsko
MSP	Malé a střední podniky
MSPP	Mobilní specializovaná paliativní péče
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZe	Ministerstvo zemědělství
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)
NNO	Nestátní nezisková organizace
NPR	Národní přírodní rezervace

NPÚ	Národní památkový ústav
NRHZS	Národní registr hrazených zdravotních služeb
OBAM	Obydlená adresní místa
OHP	Orlické hory a Podorlicko
OOP	Obvodní oddělení Policie ČR
OP	Občanská poradna
OP PIK	Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost
OP TAK	Operační program Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost
OPZ	Operační program Zaměstnanost
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
OZE	Obnovitelné zdroje energie
OZKO	Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší
OZP	Osoby se zdravotním postižením
PČR	Policie České republiky
PO	Ptačí oblast
POV	Program obnovy venkova
PP	Přírodní památka
PR	Přírodní rezervace
PRV	Program rozvoje venkova
PT	Příměstský tábor
RC	Rodinné centrum
RIS3	Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky
RIC	Rodinné integrační centrum
ROT	Region Orlicko-Třebovsko
ŘSD	Ředitelství silnic a dálnic
SCLLD	Strategie komunitně vedeného místního rozvoje
SDH	Sbor dobrovolných hasičů
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
SMO	Svazek měst a obcí
SO	Svazek obcí
SPL	Strategický plán Leader
SŠ	Střední škola
SVČ	Středisko volného času
SVL	Sociálně vyloučená lokalita
TA ČR	Technologická agentura České republiky
TIP	Technologie, informační systémy, produkty
ÚP	Územní plán, Úřad práce
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky
VOŠ	Vyšší odborná škola
VZMR	Veřejné zakázky malého rozsahu
ZCHÚ	Zvláště chráněná území
ZP	Zdravotní pojišťovna
ZSJ	Základní sídelní jednotka
ZŠ	Základní škola
ZÚR	Zásady územního rozvoje
ZVZ	Zákon o veřejných zakázkách

Příprava a projednání Analytické části Strategie:

03_2021	Vyloučené lokality Ústí nad Orlicí
03_2021	Konzultační den pro podnikatele
02_2021	Analýza potřeb osoby s PAS
02_2021	Rodina a její místo ve společnosti
12_2020	Projednání přípravy SCLLD - DSO MSL
12_2020	Projednání přípravy SCLLD - DSO ORLICKO
12_2020	Projednání přípravy SCLLD - ROT
11_2020	Potřeby podnikatelského sektoru v regionu a možnosti podpory
11_2020	Setkání členů MAS ORLICKO
10_2020	Jednání PSF MAP ZBK KRA Evaluace IROP/3/4
10_2020	Jednání k evaluaci sociálních služeb MAS ORLICKO
10_2020	Jednání k evaluaci potřeb obcí MAS ORLICKO
09_2020	Jednání PSF MAP UO Evaluace IROP/3/4
07-09_2020	Terénní šetření v obcích v územní působnosti MAS
10_2019	Semináře pro obce "Aktuální témata obcí a výhled na nové dotační období"